

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

Doktori Iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva

A tárgyalási szerkezet változásainak hatásai

Phd értekezés

(Műhelyvitára készített változat)

Készítette: Dr. Bartha Bence

Témavezető: Dr. habil. Udvary Sándor

Kézirat lezárva: 2021. március 23.

Budapest

2021

Témavezetői ajánlás

dr. Bartha Bence: A tárgyalási szerkezet változásainak hatásai c. PhD értekezéséhez

A témavezetésem alatt álló jelölt több éves kutatómunkájának eredményeként egy közel fél évtizedes kurrens vitát, valójában pedig egy évszázados ívű polgári eljárásjogi vitát tár és dolgoz fel. A tárgyalási szerkezet kérdéskörének aktualitását a dolgozat megírásának kezdetén az akkor új polgári perrendtartás újszerű szerkezeti megoldása adta, mára pedig ennek a szerkezetnek a módosítása vált kérdéssé, amit a szerző szintén feldolgoz.

A szerző történeti és dogmatikai áttekintését adja a tárgyalási szerkezet kérdéskörének a polgári Magyarország időszakától a szocialista jogi nézeteken át a megújult jogállami rendünkben. Nemzetközi kitekintésével arra is ráirányítja a figyelmet, hogy bár a tárgyalási szerkezet változásánál a történeti érv fontos volt, de a Pp. a nemzetközi trendeket is figyelembe véve tette le a voksot az új megoldás mellett. Lényegében teljeskörű magyar irodalmi bázisra alapozva mutatja be az elmélet és a jogalkotás egymásra való reagálását, valamint egy saját választáson alapuló nemzetközi példa elemzésén és irodalmi bemutatásán keresztül villantja fel a jogintézmény nemzetközi beágyazottságát is.

A szerző rendszeres látásmódja végig érződik a dolgozaton. A fogalmak pontos használata, elkülönítése, az egyes jogintézmények dinamikájukban való feltárása, a jogirodalmi kritikák ütköztetése és azokban való állásfoglalás, saját kritikai szemléletmód, mind-mind erénye a dolgozatnak.

A dolgozat szerkezete illeszkedik a téma ívéhez. A történeti megalapozás hangsúlya azért érthető, mert a szerző által is használt inga-hasonlat alapján csak akkor érthető meg a mai tárgyalási szerkezet, a jogpolitika amellet való döntése, ha folyamatában vizsgáljuk meg, minek tulajdonította a jogalkotó a perek elhúzódását, mint elterjedt jelenséget. Ezt az ívet szépen rajzolja fel a jelölt, ami által érthetővé válik az is, hogy miért volt ugrás inkább, mint lépés a főtárgyalási modell bevezetése az osztott tárgyalási szerkezettel egyidőben. S azt is megmutatja a szerző, hogy a legutóbbi jogalkotói változtatások miként simítják el ennek a hatásait, az ingát újra lendítve.

A dolgozat által felvetett kérdések a jogirodalmat folyamatosan foglalkoztatják, ezért helyeslendő, hogy a szerző tézisszerűen állást is foglal ezekben a kérdésekben. Következtetéseit tudományos vitára alkalmasnak tartom, támogatom.

Az értekezést kutatóhelyi vita kitűzésére alkalmasnak tartom, benyújtását támogatom.

Budapest, 2021. március 22.

Dr. habil. Udvary Sándor, Ph.D.
témavezető, tszv. egy. doc.

Tartalomjegyzék

Témavezetői ajánlás	2
Tartalomjegyzék	4
Rövidítések jegyzéke	10
1. Bevezetés	13
1.1 A kutatási téma kereteinek meghatározása	13
1.2 A téma megalapozása	16
1.3 A kutatás tézisei	20
1.4 A kutatás módszerei	22
1.5 Forráshasználat, feldolgozott források	23
2. A tárgyalás fogalmának és szerkezetének tudományos meghatározása, az egyes modellek	25
2.1 A tárgyalás	25
2.1.1 A tárgyalás jelentősége	25
2.1.2 A tárgyalás fogalma	27
2.1.3 A tárgyalás rendeltetése és tartalma	29
2.2 A tárgyalás szerkezete	30
2.2.1 Az egységes szerkezetű tárgyalás	30
2.2.2 Az osztott szerkezetű tárgyalás	31
2.2.3 A vegyes szerkezetű tárgyalás	33
2.3 Nemzetközi kitekintés - a főtárgyalási modell (main hearing model)	33
2.3.1 A perindítás, iratváltás (Pleadings stage)	35
2.3.2 Az előkészítés (Preparatory stage)	35
2.3.3 A főtárgyalás (Main hearing)	37
2.4 Principles of Transnational Civil Procedure	38
2.5 A skandináv főtárgyalási modellek	40
2.5.1 Norvégia	41
2.5.1.1 A keresetlevél	42
2.5.1.2 Az előkészítés	42
2.5.1.3 A főtárgyalás	45
2.5.2 Svédország	46
2.5.2.1 A keresetlevél	46
2.5.2.2 Az előkészítés	46

2.5.2.3	A főtárgyalás	47
2.5.3	Finnország	48
2.5.3.1	Az eljárás megindítása	50
2.5.3.2	Az előkészítés folytatása	51
2.5.3.3	A főtárgyalás	52
2.5.3.4	A finn reformokkal kapcsolatos tudományos értékelések.....	53
2.6	A főtárgyalási modell jellemzői.....	55
2.7	Következtetések a tárgyalási rendszerek tudományos osztályozásaiból	56
3.	Az 1911. évi I. törvénycikk tárgyalási rendszere	58
3.1	A törvénycikk kodifikációja	60
3.1.1	Plósz Sándor és Emmer Kornél korai perrendi javaslatai	61
3.1.2	A kodifikáció további tervezetei.....	62
3.2	A peralapítás előkészítése	64
3.2.1	A keresetlevél (129. §).....	64
3.2.1.1	A keresetlevél idézés kibocsátását célzó szerepe	66
3.2.1.2	A keresetlevél előkészítést célzó szerepe.....	66
3.2.1.3	A keresetlevél és a kereset elkülönítésének kritikája	67
3.2.2	Az idézés (140. §).....	68
3.2.2.1	A keresetlevél visszaadása kijavítás végett és az idézés kibocsátása nélkül hivatalból történő visszautasítása (140-141. §)	69
3.2.3	Felhívás a felpereshez keresetének előterjesztése iránt.....	70
3.3	A peralapítás – a perfelvétel	70
3.3.1	A kereset (129. § 3. bekezdés).....	70
3.3.1.1	A kereset előadása.....	71
3.3.1.2	A kereset tartalma.....	72
3.3.1.3	A mulasztási ítélet (440. §)	74
3.3.1.4	A pergátló kifogások (180. §), valamint azok tárgyalása és eldöntése (181-182. §)	75
3.3.2	Parancs az alpereshez nyilatkozásra	78
3.3.3	A perbebocsátkozás (185. §)	78
3.3.3.1	A perbebocsátkozás előadása és indokolása	78
3.3.3.2	A perbebocsátkozás, mint percezúra és egyéb hatásai.....	80
3.3.3.3	A keresettől, illetve a pertől való elállás (186-187. §)	81
3.3.3.4	A keresetváltoztatás (188. §).....	85

3.4	A per lefolyása - az érdemleges tárgyalás (191. § - 255. §)	87
3.4.1	Az érdemleges tárgyalás előkészítése (194. §).....	88
3.4.1.1	Az előkészítő iratok jellege	88
3.4.1.2	Az előkészítő iratok száma és tartalma	91
3.5	Az érdemleges tárgyalás	93
3.6	A Tc. tárgyalási szerkezete mellett és ellen felhozott jogirodalmi érvek	95
3.7	A járásbírói eljárásban alkalmazandó eltérő szabályok.....	96
3.8	A Tc. tárgyalási szerkezetének összegzése	98
4.	Az 1952. évi III. törvény tárgyalási szerkezete	102
4.1	Az 1911. évi I. törvénycikk szocialista kritikája	104
4.2	Az 1952. évi III. törvény kodifikációja.....	107
4.3	A keresetindítás.....	110
4.3.1	A keresetlevél (121. §).....	110
4.3.2	A kereset.....	111
4.3.3	A perindítás hatályainak beállta (128. §).....	113
4.4	A tárgyaláselőkészítés (124. § - 130. §).....	115
4.4.1	A keresetlevél megvizsgálása - az idézés kibocsátás nélküli elutasítás (130. §) 117	
4.4.2	Az előkészítő intézkedések (124. §).....	118
4.4.3	A tárgyalás kitűzése – idézés a per tárgyalására (125. §).....	120
4.4.4	A tárgyaláselőkészítés, mint önálló perszakasz gondolata az eljárásjogtudományban.....	121
4.5	A tárgyalás	124
4.5.1	A tárgyalás menete (mozzanatai)	125
4.5.2	Az első tárgyalás – a szóváltás (136-139. §)	126
4.5.3	A rejtett cezúra.....	128
4.5.4	Az első tárgyalás elmulasztásának következményei	129
4.5.4.1	Az első tárgyalás felperes általi elmulasztásának következményei	130
4.5.4.2	Az első tárgyalás alperes általi elmulasztásának következményei, a bírói meghagyás (136. §).....	130
4.5.5	A folytatólagos tárgyalás és annak előkészítése (141-144. §).....	136
4.5.6	Az érdemi tárgyalás (141. §)	137
4.5.6.1	A keresetváltoztatás (146. §).....	138
4.5.6.2	A viszontkereset (147. §)	141

4.6	Összefoglaló gondolatok a szocialista felfogás kapcsán	142
4.7	Az 1952. évi III. törvény tárgyalási szerkezetét érintő rendszerváltozást követő módosítások.....	145
4.7.1	A polgári perrendtartás továbbélése, a változatlan rendelkezések	145
4.7.2	A keresetindítás változásai	147
4.7.3	A tárgyaláselőkészítés változásai	150
4.7.3.1	Lépések az alperesi írásbeli ellenkérelem irányába [126. § (3) és (4) bekezdés] 150	
4.7.3.2	A tárgyaláselőkészítés egyéb változásai	151
4.7.4	A tárgyalás változásai.....	152
4.7.4.1	Óvatos lépések a percezúra irányába [141. § (2) és (6) bekezdés]	153
4.7.4.2	A keresetváltoztatás szabályinak módosításai.....	156
4.7.5	A rendszerváltozást követő változásokból levonható következtetések	157
5.	A 2016. évi CXXX. törvény tárgyalási szerkezete.....	158
5.1	A 2016. évi CXXX. törvény kodifikációja	161
5.2	A kodifikáció során kisebbségben maradt tudományos nézetek	163
5.2.1	A perindítás	163
5.2.1.1	A keresetlevél.....	164
5.2.2	A tárgyalás.....	167
5.2.2.1	A perfelvétel.....	168
5.2.2.2	A perfelvétel előkészítése, a (kötelező) alperesi írásbeli ellenkérelem	168
5.2.2.3	A perfelvétel tartalma.....	170
5.2.2.4	A perfelvétel formája	172
5.2.2.5	A perfelvétel menete	173
5.2.2.6	A keresetváltoztatás kérdése	175
5.2.2.7	A mulasztási ítélet.....	176
5.2.2.8	A perfelvétel lezárása, a percezúra.....	177
5.2.2.9	Bizonyítási indítványok helye a perszerkezetben	179
5.2.3	A főtárgyalás, a tulajdonképpeni érdemi tárgyalási szak	180
5.2.4	Összefoglaló gondolatok a kodifikáció során kisebbségben maradt álláspontokról	181
5.3	Perindítás	182
5.3.1	A keresetlevél	183
5.3.1.1	A jogállítás, tényállítás és a jogi érvelés a keresetlevélben.....	184

5.3.1.2	A kereseti kérelem a keresetlevélben.....	187
5.3.1.3	Bizonyítékok és a bizonyítási indítványok a keresetlevélben.....	189
5.3.1.4	A perfelvételre alkalmas keresetlevél	190
5.3.1.5	A megújult keresetlevélhez kapcsolódó szemléletváltás	192
5.4	A perfelvételi szak	193
5.4.1	Az írásbeli ellenkérelem	196
5.4.1.1	Az írásbeli ellenkérelem érdemi része	198
5.4.1.2	Az írásbeli ellenkérelem előterjesztésének elmaradásához fűződő szankció, a bírósági meghagyás	201
5.4.1.3	Az írásbeli ellenkérelem tárgyalási szerkezetben elfoglalt helye.....	202
5.4.2	A perfelvételi szak az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően, és annak lefolytatási módjai (187. - 193. §, 197. - 198. §).....	206
5.4.2.1	A perfelvételi tárgyalás mellőzése	207
5.4.2.2	További írásbeli előkészítés a perfelvételi tárgyalás előtt.....	209
5.4.2.3	A perfelvételi tárgyalás (191. - 193. §)	210
5.4.3	Keresetváltoztatás a perfelvételi szakban (185. §)	212
5.4.4	A perfelvétel lezárása, a percezúra (194. §)	214
5.4.4.1	A perfelvétel kereteinek módosítása	216
5.4.5	Áttérés az érdemi tárgyalásra (196. §).....	218
5.5	Az érdemi tárgyalási szak fogalma és tartalma	218
5.6	A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések 220	
5.7	Eltérő rendelkezések a jogi képviselő nélkül eljáró félre	221
5.8	A 2020. évi LXX. törvény a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről.....	225
5.9	A Pp. szabályainak értékelése, összegzése	227
6.	Záró gondolatok, a kutatás téziseinek igazolása.....	229
6.1	Általános megállapítások és következtetések	229
6.2	Következtetések a skandináv példák alapján.....	232
6.3	Következtetések az osztott tárgyalási szerkezet és a főtárgyalási modell kapcsán 233	
6.4	Következtetések az elsőfokú eljárás szakaszainak egymáshoz való viszonya kapcsán	236
6.5	A perfelvétel igényének organikus fejlődése a magyar perjogban.....	238
6.6	Következtetések a Tc. és a Pp. viszonylatában.....	239

6.7	A fejnehéz eljárás megjelenése a Pp.-ben.....	240
7.	Felhasznált irodalom	244
	A szerző publikációs jegyzéke	266
	Summary.....	268

Rövidítések jegyzéke

1952-es Pp. - a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

AB - Alkotmánybíróság

CKOT - Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezlete

Finn Pp. - Code of Judicial Procedure 4/1734 with amendments

Határozat - a 1267/2013. (V. 17.) számú Korm. határozat a polgári perjogi kodifikációról

I. Ppn. - a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló 1954. évi VI. törvény

II. Ppn. - a polgári perrendtartás egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1957. évi VIII. törvény

III. Ppn. - a polgári perrendtartás módosításáról szóló 1972. évi 26. törvényerejű rendelet

JECS – A Kúria által a keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport

KKT - Kúria Konzultációs Testülete

Konceptió - Az új polgári perrendtartás koncepciója, A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott Konceptió.

Norvég Pp. - Act of 17 June 2005 no. 90 relating to mediation and procedure in civil disputes (The Dispute Act)

Plósz Javaslát – Plósz Sándor által 1902-ben benyújtott perrendtartási javaslat

Pp. - a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény

PTCP – Principles of Transnational Civil Procedure

Ptr. - a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában született 1868. évi LIV. törvénycikk

Svéd Pp. - The Swedish Code of Judicial Procedure

Szakértői Javaslát - A Pp. kodifikációban részvevők által írt munkabizottsági anyagok, normaszövegek, indokolások gyűjteménye (szerkesztett és lektorált) változatban, amely a HVG-Orac kiadó gondozásában kötet formájában is megjelent.

Szerkesztőbizottság Javaslata - Németh János, a Főbizottság és a Szerkesztőbizottság elnöke által létrehozott a munka- és témabizottságok, és munkájuk eredményeképpen elkészült a Polgári Perjogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság által megtárgyalt a polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozat által elkészíteni rendelt Koncepció I. tervezete

T/11900 törvényjavaslat - törvényjavaslat a polgári perrendtartásról, 2016. szeptember

Tc. - a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk

Tcn. - az igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925. évi VIII. törvénycikk

Te. - a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930. évi XXXIV. törvénycikk

Úppn. - polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény

VI. Pp. - a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló 1995. évi LX. törvény

VIII. Ppn. - az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes törvények módosításáról szóló 1999. évi CX. törvény

„Egy perrend sorsa mindenesetre nem csak annak betűitől, hanem azok egyéniségétől is függ, kik hivatva vannak annak életet adni, a bíraktól és hozzá kell tennem, az ügyvédektől is. Azonban a törvényhozó nem vigasztalhatja magát a bírák jóságával, a mondás, hogy jobb a rossz törvény jó bírakkal, mint a jó törvény rossz bírókkal, nem az ő vigasztalására lett megírva. Neki és azoknak, kik mint mi, föladatait elő akarjuk készíteni, a legjobb elveket gondosan, minden oldalról egybevágó módon kell igyekezni megvalósítani.” (Plósz Sándor, 1883.)¹

---

¹ Plósz Sándor: A polgári peres eljárás reformja. In: *Magyar Jogászegyleti Értekezések*. 15. sz. Budapest, Franklin Társulat, 1883. 14. (továbbiakban: Plósz Sándor 1883).

1. Bevezetés

1.1 A kutatási téma kereteinek meghatározása

A témaválasztás *indokát* és egyben *aktualitását*, valamint a kutatás kereteit a Pp. kodifikációja és az általa bevezetett új tárgyalási szerkezet és egyéb az elsőfokú eljárás szabályaiban történt rendszerszintű változások adják. Egy új perrendtartás megalkotása az ország jogtörténetének kiemelkedően fontos eseménye.² Egy szemléletében új perrendi szabályozás az egész társadalmat kihívások elé állítja, és többletfeladatot ró az alkalmazó szervekre. Egyetlen ország igazságszolgáltatása számára sem könnyű a régi megszokások, gondolkodásmódok átalakítása.³

2013-ban a 1267/2013. (V. 17.) számú Kormányhatározat *a polgári perjogi kodifikációról címmel* jelent meg. E Határozat az alábbiakban foglalta össze a Pp. kodifikálásának szükségességét és céljait. „A Kormány elrendeli a polgári perjog, ezen belül [az 1952.-es Pp.] átfogó korszerűsítésére irányuló munkálatok megkezdését. A felülvizsgálat közvetlen célja egy *korszerű, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak* is megfelelő polgári perjogi törvénykönyv megalkotása, amely biztosítja az anyagi jogok hatékony érvényesítését. Cél továbbá, hogy az új polgári perrendtartás a *jogtudomány és a joggyakorlat eredményeire* támaszkodva áttekinthetően, koherensen, a technika vívmányaira is figyelemmel szabályozza a perjogi viszonyokat, megkönnyítve ezzel a jogkereső állampolgárok és a szakmai közönség helyzetét.” E Határozatból levezethető dolgozatunk szerkezete is.

A II. fejezetben a *jogtudomány eredményeit* használjuk fel azért, hogy meghatározzuk a tárgyalás tudományos fogalmát és tartalmát. Ez megfelelő elméleti alapként szolgál a későbbi konkrét perrendi rendelkezések kifejtéséhez. Ennek során kitérünk általánosan a tárgyalás fogalmára és annak tartalmára, rendeltetésére. Továbbá – a magyar perjogi irodalmat és dogmatikát alapul véve – elhatároljuk az egyes tárgyalási szerkezeteket.

A hazai jogtudomány mellett vizsgáljuk a nemzetközi perjogi dogmatikában megjelenő főtárgyalási modellt (*main hearing model*) és annak egyes skandináv államokban (Norvégia, Svédország, Finnország) való megjelenését, emellett kitérünk a PTCP modellszabályaira. Ez a Határozatban is megjelenő *nemzetközi szempontok* érvényesítését is szolgálja.

---

² Pribula László: A rendelkezési elv az új polgári perrendtartásban. In: Csáki- Hatalovics Gyula Balázs – Szabó Krisztián (szerk.): *Eljárásjogi kodifikáció – nemzetközi hatások*. Budapest, Patrocinium, 2018. 25.

Pribula László e gondolatot folytatva kifejti, hogy „hiába léteznek ugyanis bármennyire alapos és részletes anyagi jogi előírások, az igények érvényesítésének megfelelően kidolgozott, a hagyományokat tisztelő, de a modern kor kihívásainak is megfelelő szabályanyaga nélkül a jogkereső polgárok követeléseiket nem tudják hatékonyan és eredményesen érvényesíteni.”

³ Virág Csaba: Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai. Bírói attitűdök a perrend egyes új jogintézményeivel kapcsolatban. *Bírósági Szemle*, 2021/1. 14. (továbbiakban: Virág Csaba 2021).

A III. fejezet a magyar perjogi hagyományok – mely fontos hívószó⁴ volt a Pp. kodifikációja során – felelevenítését szolgálja, ezáltal felhasználjuk a korabeli *jogtudomány és a joggyakorlat eredményeit*. Itt kívánunk kitérni arra, hogy a dolgozat a történeti résznek hangsúlyos szerepet szán. Véleményünk szerint a téma elméleti megalapozása ezt megkívánja. A visszatekintést – az első modern perrendünkkel – a Tc.-el kezdjük. Ennél korábbi visszatekintés részletekbe menően a rendkívül nagy időbeli és elvi különbségek miatt véleményünk szerint nem indokolt. Azzal együtt, hogy a Ptr. egyes rendelkezései vagy az azon nyugvó jogirodalom egyes nézetei helyenként megjelennek a dolgozatban.

A IV. fejezet részben – a hatályát tekintve ma már – jogtörténetinek mondható, de még a gyakorlatban alkalmazandó 1952-es Pp. rendelkezéseit tárgyalja. E perrend a hatálya alatt rendkívül széles fejlődési íven ment keresztül, melyről részletesen értekezünk. Az 1952-es Pp. elsőfokú eljárására vonatkozó változások szintén jelentős *jogtörténeti és jogtudományi szempontokat* adtak a Pp. tárgyalási szerkezetéhez. Bár az 1950-es években a tárgyalási szerkezetváltás épp ellentétes irányú, mint napjainkban a váltást övező tudományos álláspontok és nézetek feldolgozása fontos perjogtörténeti adalék, mely alapul szolgálhat napjaink tárgyalási szerkezetváltásának vizsgálatához is. Továbbá, 1952-es Pp. mint „közvetlen előzményre” reagálva született a Pp., ezért rendelkezéseinek kifejtése különös súllyal bír a dolgozatban.

Az V. fejezet foglalkozik a Pp. létrejöttének körülményeivel és részletes szabályaival, a kodifikáció teljes spektrumára kitérően. Indokoltnak láttuk a kodifikációs folyamatot két szakaszra bontani. Ennek részletes indokai kifejtésre kerülnek e fejezetben.

E keretek között a *dolgozat szűk értelemben vett célja*, hogy a Pp. hatályos tárgyalási szerkezetét részletesen feldolgozza, megállapítsa annak elméleti alapjait és gyakorlati tapasztalatait. A tudományos irodalom és háttér – figyelembe véve a kodifikáció kiindulópontjának tekinthető 2013-as esztendőt – már kellő alapot tud nyújtani ahhoz, hogy megfelelő szakirodalmi bázis feldolgozását végezhessük el. Különösen azért, mert a Pp. egyik jellegadó újítását, azaz a tárgyalási szerkezetet vizsgáljuk. Az tudományos irodalom azonban nem teljeskörű a Pp. tárgyalási szerkezetét érintő dogmatikai rendszerezés és leírás tekintetében, ezért *a dolgozat e körben hiánypótlónak is tekinthető*.

A dolgozat *tágabb értelemben vett célja* pedig, hogy a Pp.-t, annak elveit, valamint részletes szabályait, mint a hazai perjogtudomány legújabb alkotását elhelyezze a magyar

---

⁴ Vö.: Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közöny*, 2017/4. 153-161. (továbbiakban: Wopera Zsuzsa 2017).

perjogtörténetben, valamint hasonló tárgyalási szerkezetet alkalmazó külföldi perrendekkel is összevesse.

Időbeli síkon visszatekintünk a modern magyar perjogra, illetve területi síkon a nemzetközi kitekintés keretében vizsgáljuk egyes skandináv államok perrendtartását. Arra tekintettel, hogy a dolgozatnak elsősorban nem a jogösszehasonlítás a célja nem minden feldolgozott perrend esetén kerülnek kifejtésre teljesen azonos szempontok. Az egyes perrendeknél a szerkezetileg fontosabb elemek nagyobb hangsúlyt kapnak.

A dolgozat elkészítése, az egyes perrendek egymás melletti kifejtése során, elkerülhetetlen az ismétlés. Az azonos vagy hasonló elnevezésű eljárási cselekmények tartalma közel azonos vagy akár azonos is lehet. Ennek ellenére szükséges az éppen akkor hatályos jogirodalmat feldolgozni és ez alapján meghatározni az intézmény tartalmát az adott korban, perrendben. Különösen igaz ez az állítás a *tárgyalás fogalmánál*. Az 1952-es Pp. tudományos irodalmában e fogalom és annak értelmezése már a perrend hatályba lépésétől fogva kiemelt jelentőséget kapott, mely – e téren – a mai napig meghatározza a hazai eljárásjogi irodalmat. A többszöri ismétlés vagy annak túlzásba vitelének elkerülése érdekében bizonyos intézményeknek csak a változásai kerülnek részletezésre a későbbi perrenddel összefüggésben, mely változások új fényben tüntetik fel, más tartalmat adnak annak.

A dolgozat elsősorban az *általános elsőfokú eljárás szabályaira koncentrál*, a keresetlevél benyújtásától kezdve az elsőfokú ítélet meghozataláig, itt is elsősorban a szerkezeti felépítést vizsgálja. Azonban a Tc. és a Pp. az általánosnak szabályozott törvényszéki bementi szint szabályaitól a járásbírói eljárásra eltérő rendelkezéseket is tartalmaznak, ezért azok feldolgozásra kerülnek. Ezen eltérő szabályok fontos szerkezeti és tartalmi eltéréseket is magukba foglalnak.

Nem képezi a vizsgálat tárgyát a polgári per céljának meghatározása, a bizonyítás és a bizonyítási eljárás részletes szabályai. Az egyes tárgyalási rendszerek előnyeinek és hátrányainak az összegző megjelenítését nem tesszük meg a dolgozatban. E hatások minden perrend esetén egyediek, ezért ezek felsorolását absztrakciós szinten nem tartjuk célszerűnek. A különleges eljárásokat szintén nem vizsgáljuk. Specialitásuk miatt rendkívül szerteágazók, így megtörnék a dolgozat egységét. Nem kerülnek vizsgálat alá az 1952-es Pp. joganyagát képező, és annak egységes eljárását megbontó kisértékű és kiemelt jelentőségű perek szabályai sem.

A kutatás kereteinek meghatározása utolsó pontjaként szükséges kitérni arra, hogy a Pp.-ben a *rendszerszintű újítások* bevezetésével egy olyan új és komplex csomagot fogadott el a jogalkotó, mely alapján nehéz kiszűrni azt, hogy ténylegesen melyek az osztott szerkezetű tárgyalás (főtárgyalási modell) hatásai és melyek azok, amelyek a – részben – tárgyalásfüggetlen eljárásjogi intézmények változtatásainak hatásai.

1.2 A téma megalapozása

Bacsó Jenő szerint a tudománynak a perjog területén sem lehet nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mint a jog egyéb ágában, de kisebbet sem. Hiszen a jogintézmények megállapítása itt is a tudomány feladata és a fennálló hiányosságok vagy helytelenségek kimutatásában a tudománynak éppoly jelentősége van, mint a bírói gyakorlatnak. A perjogtudomány ezáltal irányítólag hathat a jogalkalmazásra és a jogalkotásra.⁵ Álláspontját osztva és egyben kiegészítve véleményünk szerint e tudományos feladatnak különös jelentősége van egy új perrend hatálybalépésének idején, amikor az azt övező gyakorlat még bizonytalan. Különösen igaz ez, ha az új perrend új fogalmakat vezet be vagy a már korábban bevett, tudományos és gyakorlati oldalról is kiérlelt fogalmakat eltérő tartalommal használ. Ebben az időszakban a tudományos irodalom is kevés számú, a kodifikáció során létrejött írásból táplálkozik. Az egyes művek – közel – azonos elvi alapokon nyugszanak, mely a törvény indokolása, illetve az először megjelenő a – kodifikációban résztvevők tollából származó – kommentárok, tanulmányok, cikkek.

Ilyen körülmények között a dolgozat – elsősorban – a hazai perjogi irodalmon keresztül feldolgozza az elsőfokú eljárás kulcsfogalmait. Ezeket keresztül pedig *megvizsgáljuk a modern magyar perjog perrendtartásainak tárgyalási szerkezetét*. Ezzel történeti összehasonlítást is végezve kirajzolódik a Pp. tárgyalási szerkezete és annak történeti előzményei. Gáspárdy László megállapítását felhasználva: „polgári perjogunk mai állapota nem értékelhető ki megfelelően és a jövőben kívánatos fejlesztések irányai sem jelölhetők meg, ha bizonyos történeti előzményeket nem veszünk számításba.”⁶ Ezáltal láthatóvá válik, hogy az eltérő társadalmi berendezkedések számos aspektusból alapvetően eltérő különböző eljárási szabályozás megalkotására vezettek.⁷

---

⁵ Bacsó Jenő: *Tudományos Perjog*. Debrecen, Stúdium Könyvkiadó Rt., 1937. (továbbiakban: Bacsó Jenő 1937).

⁶ Gáspárdy László: Polgári perjogunk az V. Novella után. *Bírák Lapja*, 1993/1. 59. (továbbiakban: Gáspárdy László 1993).

⁷ Éless Tamás – Farkas Zsolt: A polgári perről a tárgyalási elv megközelítésének változásai tükrében. *Magyar Jog*, 2010/1. 1. (továbbiakban: Éless Tamás – Farkas Zsolt 2010).

A dolgozatban az *eljárási szerkezet* és így a *tárgyalási szerkezet* fogalom alatt az egyik oldalról az egyes perrendtartások által alkalmazott technikai tagolást vesszük figyelembe: milyen fejezetekre, címekre tagolja a jogszabályt a jogalkotó, ezek hogyan épülnek egymásra. Ezeken belül melyek azok az eljárási cselekmények, szerkezeti elemek, amelyek a pert, mint eljárási cselekmények láncolatát előrébb viszik vagy más irányba terelik, valamint az egyes szerkezeti elemek milyen eljárási cselekményeket tartalmaznak. Szilberekly Jenő ezt úgy foglalja össze, hogy „a per szerkezetén azt értjük, hogy a per milyen részekből áll, milyen szakaszokból épül fel.”⁸

Ezekből a „sarokpontként” alkalmazott szerkezeti elemekből olvasható ki végül egy perrend elsőfokú eljárásának rendszere. Magyary Géza elméletét felhasználva, a pert alkotó elemeire, perbeli cselekményekre felbontva külön-külön vizsgáljuk, és e vizsgálat eredményéből lehet végül összeállítani a per szerkezetét. Azt fogjuk vizsgálni, hogy a perbeli cselekményekből minő különböző módokon lesz a per megalkotva. Ezt nevezzük, mi a per szerkezetének.⁹ Bacsó Ferenc ezt a szerkezeti tagolást és vizsgálatot nevezi a szerkezeti kérdések dinamikájának, mely fogalommal a *per lefolyásának, szakaszolásának* kérdését írja le, míg az eljárás szerkezetének statikája alatt a bíróság és a felek viszonyát érti.¹⁰

Másik oldalról az polgári eljárásjog tudománya által használt dogmatikai tagolásokat használjuk fel a tárgyalási szerkezet vizsgálatához. Herczegh Mihály 1871-ben megjelent könyvében – alapul véve a Ptr. rendelkezéseit – az eljárás három fő részre oszlik: *fölszerelési*, határozati és végrehajtási eljárásra. A fölszerelési eljárás azon nyilatkozatok létrehozásával foglalkozik, melyek a bírót a tárgyalás vagy iratközlés alapján képessé teszik az egyetlenségi kérdés eldöntésére.¹¹ 1882-es könyve szerint az eljárás három fő részre oszlik: *tárgyalási*, határozati és végrehajtási eljárásra.¹² Plósz Sándor a Tc. rendelkezései alapján a pert két főszakaszra osztotta, a perfelvételre és az érdemleges tárgyalásra. A perfelvételt pedig megelőzi az idézés kérése (idézési kérelem, keresetlevél) és az idézés.¹³

---

⁸ Szilberekly Jenő: *A polgári eljárás funkciója és hatékonysága*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1977. 235. (továbbiakban: Szilberekly Jenő 1977).

⁹ Magyary Géza: *A magyar polgári peres eljárás alyptanai*. Budapest, Franklin Társulat, 1898. 22. és 94. (továbbiakban: Magyary Géza 1898).

¹⁰ Bacsó Ferenc: A polgári per szerkezete. In: *A magyar polgári per jog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 44. (továbbiakban: Bacsó Ferenc 1953).

¹¹ Herczegh Mihály: *Magyar törvénykezési rendtartás*. Pest, Heckenast Gusztáv, 1871. 276.

¹² Herczegh Mihály: *Magyar törvénykezési rendtartás*. 1. köt., 2. kiad., Budapest, Franklin Társulat, 1882. 112. (továbbiakban: Herczegh Mihály 1882).

¹³ Plósz Sándor: A polgári per szerkezete az új perrendtartásban. In: *Plósz Sándor Összegyűjtött dolgozatai*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1927. 118. (továbbiakban: Plósz Sándor 1927).

Az eljárás *szakaszait* elemezve – Szabó Imre 1952-es Pp.-vel kapcsolatos dogmatikai felosztását is felhasználva – lehet beszélni elsőfokú eljárásról, ezen belül keresetindítási szakaszcól, tárgyalás előkészítési szakaszcól, tárgyalási szakaszcól, majd tovább haladva perorvoslatok körében pedig rendes jogorvoslati szakaszcól (másodfokú eljárás, amelyben vagy szerepel vagy elmarad a tárgyalás) és végül rendkívüli jogorvoslati szakaszcól (perújítási és felülvizsgálati, amelyben szintén vagy szerepel vagy elmarad a tárgyalás).¹⁴

Itt kívánjuk jelezni, hogy a dolgozat szerkezeti felépítése, fejezeteinek, címeinek meghatározása már önmagában is szerkezeti értelemben vett tudatosságot mutat. Azok minden esetben az éppen az aktuálisan vizsgált tárgykör vagy perrend által determinált szerkezetben kerülnek kialakításra, ezzel is hangsúlyozzuk a szerkezeti kérdések fontosságát.

A tudományos irodalomban az egyes szerzők az eljárás egységeinek meghatározása során változatosan használják a szakasz és a szak fogalmakat. Véleményünk szerint a *szak* fogalom a szakaszon belül jelöl egy kisebb egységet. A szak fogalom az elsőfokú eljárással összefüggésben csupán az osztott szerkezetű tárgyalás esetén figyelhető meg. A tárgyalás megosztása folytán létrejövő perfelvételt és érdemi tárgyalást jelöli. Ezt az érvelést támasztja alá meggyőző erővel Wopera Zsuzsa ugyanezen irányú fogalommagyarázata.¹⁵ Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy e fogalmak elkülönítése vagy éppen vegyes használata nem tisztázott a perjogi szakirodalomban, valamint az egyes szerkezeti elemek (szakaszok vagy szakok) perrendenként, koncepciónként eltérő jellege miatt az egységes fogalomhasználat nehézségbe ütközik.

Az eljárás szakaszolásán belül az elsőfokú eljárás egyes részeinek feldolgozása során felhasználjuk Éless Tamás 2013-ban elhangzott előadásában foglaltakat. Aki a peres eljárás alapvető szerkezeteként azt jelölte meg, hogy az eljárás az annak lefolytatására irányuló kérelem felperes általi előterjesztésével indul, majd a bíróság elbírálja annak befogadhatóságát, vagyis beállítja a perindítás hatályait vagy visszautasítja azt, majd az alperes nyilatkozik a keresetre, ezután kerül a bíróság abba a helyzetbe, hogy tájékoztassa a felek a bizonyításra szoruló tényekről.¹⁶ Tovább folytatva a gondolatmenetet még hátra van a bizonyítás, a jogvita eldöntése és az esetleges perorvoslatok köre. Az Éless Tamás által

---

¹⁴ Szabó Imre: A tárgyalás és határozatok. In: Osztoivits András (szerk.): *Polgári eljárásjog I. – A Polgári per általános szabályai*. Budapest, HVG-Orac, 2013. 236. (továbbiakban: Szabó Imre 2013).

¹⁵ Wopera Zsuzsa: A törvény hatálya és az alapelvek. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 22.

¹⁶ Éless Tamás: Szerkezeti alapkérdések a polgári per kapcsán. *Magyar Jog*, 2013/10. 615.

felvázolt szerkezet lényegében tárgyalási szerkezettől függetlenül illik minden eljárásra. Ez tekinthető egy olyan alapvető struktúrának, *váznak*, melyre építkezve a jogalkotók az egyes perrendek megalkotásakor részletes és cizellált szabályozással megalkotják egy perrend végleges szerkezetét, ezáltal tárgyalási szerkezetét is. A megvalósítás, amint a dolgozatban látni fogjuk a rendkívül sokféle lehet.

A peres eljárás tagolását a fentiek és a később kifejtendők fényében is két szemléletes példával kívánjuk illusztrálni, mely megalapozza tudományos fejtegetéseink szellemét is. A gyakorlati megvalósítást szemléletesen leírva Czoboly Gergely gondolatait felhasználva – aki az igazságszolgáltatás rendszerét írja le e metaforával – a peres eljárásra úgy tekintünk, mint egy *dominóra*. Amennyiben a rendszer valamelyik elemét módosítjuk, az szükségképpen kihatással van a többire is. Egyetlen elem rossz működése is a teljes rendszer felborulását eredményezheti, ugyanakkor ahhoz, hogy az egész jól működjön, nem elegendő, hogy csak egyik eleme legyen megfelelő.¹⁷ Udvary Sándor a Pp. szerkezetét – mely leírás adekvát lehet minden perrendre – szemléletesen úgy írja le, mint ahogy a *téglák egymásra épülnek*. A szerkezetet (vázat) pedig a felek és a bíróság eljárási cselekményeinek láncolata tölti meg.¹⁸

A tárgyalási szerkezet sokszínű interpretációjával kapcsolatban idézzük még Ujlaki Lászlót, aki szerint minden törekvés ellenére vannak olyan jogkérdések (jelen dolgozatban itt értsd eljárásjogi kérdések), melyekben különböző bíróságok, sőt azonos bíróság különböző tanácsai eltérő vagy nem azonos módon foglalnak állást. Az ezzel járó számos hátrány mellett azonban az eltérő értelmezések hasznos információul szolgálnak a jogalkotónak (kodifikátornak) álláspontja megerősítésére vagy felülvizsgálandóságát illetően.¹⁹ A sokféle értelmezés tehát teret enged a gyakorlatnak és a tudománynak, hogy megvizsgálja az egyes eshetőségeket és helyes alternatívát tudjon kínálni a jogalkotónak.

A cím zárásaként pedig előre bocsájtjuk a tárgyalás fontosságára vonatkozóan Ökröss Bálint szavait, aki szerint a szóbeli tárgyalás képezi „a közvetlen érintkezést a felek és a bíróság

---

¹⁷ Czoboly Gergely: A polgári perek elhúzódása. In: Jakab András és Gajduschek György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2016. 772. (továbbiakban: Czoboly Gergely 2016).

¹⁸ Udvary Sándor: Obligation of the Parties, Lawyers and Judges. *Acta Juridica (Hungarica Hungarian Journal of Legal Studies)*, 2017/1. 22. (továbbiakban: Udvary Sándor 2017b).

¹⁹ Ujlaki László: A keresetlevél-elutasítás és a permegszüntetés jogintézményeinek szembeállítás. *Jogtudományi Közlöny*, 1997/10. 444. (továbbiakban: Ujlaki László 1997).

között, azt a *központot* az eljárás rendszerében, mely mellett minden előzmény: előkészület, s, minden későbbi: következmény.”²⁰

1.3 A kutatás tézisei

A kutatás célja – a fentieket összefoglalva – az elsőfokú eljárás és ezen belül a *tárgyalás szerkezetének* vizsgálata, ezáltal a hatályos Pp. tárgyalási szerkezetének feldolgozása, jogtörténeti gyökereinek feltárása, illetve főtárgyalási modelljével összefüggésben a nemzetközi kitekintés elvégzése. Ennek során megvizsgáljuk hazai perjogi irodalomban a tárgyalás fogalmát, a Tc. osztott tárgyalási szerkezetét, az 1952-es Pp. egységes tárgyalási szerkezetét és a Pp. által megvalósított főtárgyalási modellt, valamint egyes északi (skandináv) államok perrendjét. Ezek vizsgálatához előzetesen a következő *téziseket* fogalmazzuk meg:

- (1) A Tc., az 1952-es Pp. és a Pp., mint a modern magyar perjogtörténet és perjog három hazai alkotása valamilyen valós társadalmi, politikai és eljárásjogi igény eredményeképp született és ennek megfelelően lettek kialakítva a szabályai. A három perrendet egymás után vizsgálva azokban az egymásra reagálás erősen megjelenik. Igazolni kívánjuk, hogy e három perrend tárgyalási szerkezetet érintő egymásra hatása, mind a különbözőségeik, mind a hasonlóságok terén kimutatható. E folyamat szemléltetésére szolgál a későbbiekben kifejtésre kerülő *inga hasonlat*.
- (2) A Pp. a nemzetközi elvárásoknak és gyakorlatnak is megfelelő perrendtartás megalkotása során a skandináv perrendekhez hasonló főtárgyalási modellt vezet be, mindamelllett, hogy megjelennek benne a magyar perjogi jogfejlődés eredményei. A skandináv modell és a Pp. szabályai között az eltérés leginkább a keresetlevél szabályaiban és az írásbeliség fokozott megjelenésében érhető tetten.
- (3) Az osztott tárgyalási szerkezet nem azonos a főtárgyalási modellel. A Pp. a magyar dogmatikától részben eltérő új szerkezeti tagolást valósít meg. Ennek fogalmi gyökerei megtalálhatók a magyar jogirodalomban azonban maga a szerkezet teljesen unikálisnak mondható. Ezzel azt állítjuk és igazolni kívánjuk, hogy a Pp. a főtárgyalási modellt valósítja meg, mely nem azonos az osztott tárgyalási szerkezettel.
- (4) A tárgyalási szerkezet kérdésköre részben függetleníthető tudományos vizsgálat tárgya lehet, ugyanakkor fontos összefüggései vannak az eljárás egyéb szakaszaival. Önmagában a tárgyalás csak egy része, szakasza az elsőfokú eljárásnak. Az egyes szakaszok szabályozása

---

²⁰ Ökröss Bálint: *A törvénykezés reformja, A szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság alapján javaslatul a polgári perrendtartáshoz*. Budapest, Franklin Társulat, 1880. (továbbiakban: Ökröss Bálint 1880).

nem lehet egymástól független – utalva a bevezetés körében tett hasonlatokra – azonban a tárgyalásszerkezet és az eljárás első szakaszának szabályozási elvei nem kötődnek egymáshoz teljes mértékben. Azok külön-külön is módosíthatók. Ezt a nézetünket is igazolni kívánjuk a dolgozatban.

(5) Az eljárás első szakaszának, – melynek elnevezése az 1952-es Pp.-ben *keresetindítás* a Pp.-ben *perindítás* – Pp.-ben látható modellje, vagyis szerepének felértékelése és szabályozásának megerősítése egy az 1950-es évek közepétől folyamatosan fejlődő és erősödő szerves fejlődés tetőpontjának tekinthető. A perindítás megerősítése a keresetlevél és az ellenkérelem hangsúlyos eljárásjogi szerepe egy hazai jogfejlődés következménye, melynek igénye kimutatható a perjogtudományban. Ugyanezen fejlődés alá sorolható – és felfogható ennek egyik elemeként is – a *felek személyes meghallgatásának igénye*, mely igény kibontakozása szintén az 1950-es évek második felében kezdődött és ma a perfelvételi tárgyalásban csúcsosodik ki. Az egységes tárgyalási szerkezetben ez a meghallgatás a tárgyalás előtt kellett volna, hogy megtörténjen, ma az érdemi tárgyalás előtt van a helye. Ezzel azt kívánjuk igazolni, hogy a perindítás hangsúlyos szerepe és az önálló perfelvételi szak igénye kiolvasható a magyar perjogtörténetből.

(6) A Tc. és a Pp. konkrét perrendi rendelkezései között a kontinuitás nehezen figyelhető meg. A Pp. kodifikációja során a Tc.-re való hivatkozások sokasága ellenére a két perrend tárgyalási szerkezete rendkívül távol áll egymástól. A választott modellek nagyban különböznek egymástól, azzal együtt, hogy alkalmazásuk végső célja közel azonos, alkalmazási módjuk és alkalmazásuk indoka jelentősen különbözik. A hivatkozások azt sugallják, hogy a Tc. eredményeit a Pp. kodifikáció felhasználta, de azon egyszersmind túl is lépett, továbbfejlesztette. Véleményünk szerint ez csak részben helytálló. Ennek ellenére is állítjuk, hogy a Tc. szellemiségét a Pp. magán hordozza. A dolgozatban igazolni kívánjuk a két perrend különbözőségét a szellemiség azonosságával együtt.

(7) A Pp. *fejnehéz*. E fogalom a dolgozatban részletesen kifejtésére kerül. A fogalomhasználatnak részünkről e vonatkozásban nincs negatív tartalma. A fogalommal azt kívánjuk érzékeltetni, hogy az eljárás idővonalán a lehető legnagyobb mértékben kerültek előre bizonyos eljárási cselekmények. Ha a Pp. elsőfokú eljárását egy mérlegként képzeljük el, akkor a perindítás és a perfelvétel oldala hangsúlyosabb, mint az érdemi tárgyalásé. Igazolni kívánjuk, hogy e jelenség is – akárcsak a (3) pontban megfogalmazott tézis – egy hazai tudományos alapokon és gyakorlati tapasztalatokon nyugvó fejlődés eredménye.

1.4 A kutatás módszerei

A dolgozatban a kutatás téziseinek igazolására az alább megfogalmazott kutatási módszerek alkalmazásával teszünk kísérletet. Alkalmazzuk a *történeti - összehasonlító módszert*. A tárgyalási szerkezetek időben visszatekintő egymás melletti vizsgálata, összehasonlítása – a dolgozat témáját és fentebb kifejtett kereteit tekintve – elkerülhetetlen. A bevezetőben is hivatkozott perjogtörténeti hagyományok és az 1952-es Pp. korszerűsítése, mint Pp. kodifikációs szempontok, melyek meghatározzák dolgozatunk szerkezetét egyúttal meghatározzák annak módszertanát is. E szempontok teszik szükségessé és indokolttá a történeti visszatekintést és vizsgálatot. Különösen hangsúlyoz e módszer a *történeti párhuzamok esetén*. Napjaink perjogi jogirodalma is jelentős mértékben támaszkodik a Tc. irodalmára, melyet önigazolásként használ, illetve az 1952-es Pp. jogirodalmára, melyet ellenpéldaként jelenít meg, ezért ettől a dolgozatban sem tekinthetünk el. A történeti módszer alkalmazásával a dolgozatban egy *linearitást jelenítünk meg* a Tc., az 1952-es Pp., valamint a Pp. szabályaival. Ebből a lineáris vizsgálatból állapíthatók meg a perrendi változások és azok indokai, illetve a változás ellenére más formában, de tartalmukban továbbélő elvek és rendelkezések.

Alkalmazzuk a *normatív-elemző módszert*. A dolgozat nagyobb részében a vizsgált konkrét perrendi normákhoz igazodik. A perjog, mint közjog terén a jogértelmezés és a különféle egyéb értelmezési módszerek hátrébb szorulnak, mint a magánjog esetén, illetve a joggyakorlat is erősebben kötődik a normaszöveghez. A normatív módszer keretében a dolgozatban vizsgáljuk a perrendek által használt *fogalmakat*, azokat nyelvtani, történeti és rendszertani szempontból is. Ezzel elérhető, hogy azok tartalma és időbeli változása kimutatható legyen.

Bár a dolgozat elsődleges célja nem az összehasonlítás, ezzel együtt fontos szerep jut az *összehasonlító módszernek*. Ezzel a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő perrend megalkotása, mint kodifikációs Pp. célkitűzés tudományos vizsgálatát végezzük el. A szerkezeti kérdések vizsgálata során mindvégig figyelemmel kell lenni arra, hogy a külföldi perjog más fogalmi struktúrából indul ki és más dogmatikát alkalmaz, mint a hazai. A külföldi jog leírásával és a Pp. mellé állításával abból levonjuk azokat a következtetéseket, melyek fontos példaként vagy mintaként szolgálhattak, szolgálhatnak a jogalkotó számára. A tudományos dogmatika – amint a bevezetőben is jeleztük – fontos hatással van az eljárás szerkezetére. A *dogmatikai elemző módszer* segítségével a dolgozatban megvizsgáljuk, hogy a perjogi dogmatika hogyan és miként értelmezi az egyes eljárási szakaszok, szakok

tartalmát, illetve egymásra épülését. E módszerrel megállapítható, hogy a perjogi dogmatikának milyen szerepe van a perrendi fogalmak értelmezésében különösen a kodifikációs és a hatálybalépés idején.

Az eddig felsorakoztatott kutatási módszerek a dolgozatban alkalmazásra kerülnek. Véleményünk szerint fontos kiemelni, hogy *kvantitatív, elemző módszerek alkalmazásától eltekintünk a dolgozatban*, ezáltal a bíróságok és az Országos Bírósági Hivatal által közzétett statisztikai adatszolgáltatások elemzése nem képezi a dolgozat tárgyát. Egy-egy új perrendi szabály vagy egy újonnan hatályba lépő perrend esetén e módszerek alkalmazása véleményünk szerint tévútra viheti a következtetéseket, mind a pertartam, mind az ügyforgalom tekintetében.

Az időtényező körében hivatkozunk Gáspárdy Lászlót, aki szerint a bírósági ügyviteli szabályok és a statisztikai elszámolás rendje szerint mért „időszerűség” az eltérő vizsgálati tárgy miatt alapvetően alkalmatlan a pertartam mérésére.²¹ Az ügyforgalomi adatokból levonható következtetések esetén megjelenő *torzító hatások* körében megállapíthatjuk, hogy egyszerre több hatás van jelen egy-egy statisztikai adatsor mögött, mely megnehezíti egy adott változásból levonható kvantitatív eredmény értékelését. E körben hivatkozunk Pribula Lászlót, aki szerint igaz, hogy a Pp. hatálybalépését követően a polgári perek számának érezhető csökkenése jelentkezett, bár nem lehet eltekinteni kétségtelenül attól sem, hogy a korábban a bíróságra tömegesen érkezett „devizahiteles” perek a statisztikát jelentősen *torzították*.²²

1.5 Forráshasználat, feldolgozott források

A dolgozatban a konkrét perrendi jogszabályhelyekre való hivatkozásokat a *törzsszövegben* helyezük el, ezzel csökkentve a lábjegyzetek megterhelését. Ennek során az adott fejezetben vagy címben vizsgált perrendre – perrendi javaslatra, tervezetre – vonatkozó felosztás, mely a hazai perrendek esetén paragrafust jelent, külföldi perrendekénél pedig fejezet (*chapter*) vagy szakasz (*section*) kerül a vizsgált rendelkezés mögé zárójelben, kapcsos zárójelben. A perrend megjelölése nem kerül feltüntetésre, az a fejezetcímből vezethető le. Ahol a perrendek módosításai ezt indokolják, ott a zárójelben, kapcsos zárójelben a hatálybalépés, hatályvesztés vagy az éppen aktuális hatály évét is jelöljük.

---

²¹ Gáspárdy László: A polgári perek tartamát meghatározó tényezők rendszerének alapjai. *Publicationes Universitatis Rerum Polytechnicarum Miskolciensis. Series juridica et politica*. Tomus 2. Fasc. 1-8. 1987. 105. (továbbiakban: Gáspárdy László 1987).

²² Pribula László: A polgári perrendtartás megvalósult hatásköri modelljének értékelése – a történeti fejlődés tükrében. *Jogtudományi Közöny*, 2020/1. 23. (továbbiakban: Pribula László 2020).

Az egyes idézett tudományos műveknél, ahol ennek jelentősége van, ott az *évszámot* is feltüntetjük. Ennek jelentősége abban áll, hogy bizonyos esetekben később a szerző saját korábbi álláspontjával ellentétes véleményt fogalmaz meg, vagy a hivatkozott gondolat a perrend egy régebbi, már hatályát veszített vagy éppen hatályba lépett rendelkezéséhez kapcsolódik. A hivatkozott tudományos irodalom feldolgozása tekintetében törekszünk arra, hogy az adott fejezetben vizsgált időszakkal és tárggyal összefüggésben keletkezett forrásokat használjunk. A külföldi perrendek vizsgálata során minden esetben angol nyelvű, primer forrásokat használunk, az angoltól eltérő idegennyelvű vagy közvetett forrásokat nem alkalmazunk.

A feldolgozott és hivatkozott jogszabályok esetén azok miniszteri vagy előterjesztői indokolását is vizsgáljuk. Amennyiben ezek nem érhetők el nyomtatott kiadásban, akkor ezeket a Jogtáron keresztül érjük el. Hivatkozásukat lábjegyzetben helyezzük el.

2. A tárgyalás fogalmának és szerkezetének tudományos meghatározása, az egyes modellek

2.1 A tárgyalás

Osztjuk Köblös Adél állítását, aki szerint a tárgyalás, mint *forma és tartalom*, országonként más és más. A fogalom alakulását jelentősen befolyásolják a történelmi hagyományok, szűkebben pedig egy ország perjogának alakulása.²³ Ehhez az állításához a magunk részéről hozzá kívánjuk tenni, hogy a tárgyalás fogalma a horizontális (területi) különbségek mellett vertikálisan (időbeli) is eltérő tartalmat és jegyeket mutat. Ennek nyomán jelen fejezetben a magyar perjogra építve mutatjuk be a tárgyalás fogalmát. Elsősorban a – további vizsgálati körrel összhangban – a Tc. és különösen az 1952-es Pp. körüli, alapvetően a szóbeliség elvét feltételező jogirodalomon keresztül, azzal, hogy röviden kitérünk a Ptr. írásbeli tárgyalására is.

2.1.1 A tárgyalás jelentősége

A tárgyalás a polgári peres eljárás egészének egyik szakasza, amely a sikeres peralapítást követi.²⁴ Az eljárási cselekmények linearitását szem előtt tartva a szabályszerűen előterjesztett és befogadott kérelmet (keresetet) a bíróság közli az ellenérdekű féllel, kialakul a három pólusú eljárás.²⁵ A keresetlevél közzlése ezáltal alapvetően változtatja meg az eljárás struktúráját, perré alakítja azt. Bekapcsolja az eljárásba az alperest, akinek így védekezési lehetősége nyílik. A tárgyalás ezáltal nem szükségképpen eleme a megindult eljárásnak. Az eljárás a tárgyalási szakaszba jutása előtt is el tud akadni. A felperes nem megfelelő keresetlevele esetén a bíróság visszautasítja azt, ekkor az eljárásban csak perindítási szakasz volt.²⁶

A tárgyalás eljárásban elfoglalt szerepét és jelentőségét a jogtudomány egyöntetűen kiemelkedőnek fogadja el az eljárás egyéb szakaszaihoz képest. A tárgyalás a peres eljárás „egyik leglényegesebb szakasza, a bíróság nyilvános ülése.”²⁷ Gátos György szerint a

---

²³ Köblös Adél: Tárgyalás a polgári perben. In: Görög Márta és Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia, ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Szeged, Iurisperitus, 2017. 293. (továbbiakban: Köblös Adél 2017).

²⁴ Éless Tamás: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 805. (továbbiakban: Éless Tamás 2018).

²⁵ Lugosi József: Jogviszonyok a polgári (peres) eljárásban. *Jogtudományi Közöny*, 2016/5. 285.

²⁶ Ehhez hozzá kívánjuk tenni, hogy e mondatszerkesztést a Pp. dogmatikája befolyásolta. Ezen eljárási szakasz leírására a magyar dogmatika is eltérő fogalmakat használt a Tc. és az 1952-es Pp. hatálya alatt, melyek tartalma és hatása azonban e körben nagyjából egységes.

²⁷ Kiss Daisy: *A polgári per titkai - Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéből*. 3. átdolg. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2014. 539. (továbbiakban: Kiss Daisy 2014).

tárgyalás a peres eljárás egyik szakasza, mely perbeli szerepe miatt központi helyet foglal el az eljárásban.²⁸ Schleiffer Pál a tárgyalást az egész eljárás *gerince, súlypontjaként* jellemzi.²⁹ Kengyel Miklós szerint „a polgári peres eljárás legkoncentráltabb szakasza, mely megteremti a bíróság, a felek és az egyéb résztvevők eljárási cselekményeinek a tér- és időbeli egységét, valamint az ellenérdekű felek közötti kontradikció, a közvetlen szóváltás lehetőségét.”³⁰

A polgári eljárás alapelveinek a többsége a tárgyaláson vagy legalábbis azzal összefüggésben érvényesül. Ezek közé tartozik a felek egyenjogúsága, a kétoldalú meghallgatás, valamint a szóbeliség, a nyilvánosság, a közvetlenség és az anyanyelv használatának az elve. Mivel a feleknek a tárgyaláson nyílik a legtöbb lehetőségük arra, hogy a perbeli jogaikat gyakorolhassák, a *tárgyalásnak garanciális jelentősége is van.*³¹ A rendszerváltozást követően az AB – a fent hivatkozott alapelvekre, az Alkotmányra (1949. évi XX. törvény) és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára tekintettel – a 26/1990. (XI. 8.) határozatában kimondta, hogy az 1952-es Pp. azon rendelkezései, amelyek a felek kérése ellenére lehetővé teszik a per tárgyaláson kívüli elbírálását alkotmányellenesek.³²

Novák István szerint a polgári eljárás, közelebbről és pontosabban: a *polgári per* egyik jellegzetes sajátossága, hogy az eljárás minden lényeges momentuma a tárgyalásra és a tárgyalásban sűrűsödik, *polgári per tárgyaláscentrikus jogintézmény*. Ennek lényege az, hogy bármi, ami a perrel kapcsolatosan az ügy érdemét illetően akár a felek, más személyek, akár a bíróság részéről jelentkezik a perben, csak akkor vehető figyelembe, csak akkor fejtheti ki a hozzá fűzött joghatásokat, ha a cselekmény tárgyaláson történik. A tárgyalás az a fórum, ahol a végzett (mulasztott) percselekmények hatályosulnak, ahol valamennyi, az ügy érdemét érintő percselekmény – akár ott a tárgyaláson megjelenítve, akár csupán a cselekményre való utalással – érvényesen megmutatkozhatnak, eljárásjogi és ezzel összefüggően anyagi jogi hatását kifejtheti.³³

---

²⁸ Gátos György: A tárgyalás időszerű jogi kérdései a polgári eljárásban. *Magyar Jog*, 1991/2. 85.

²⁹ Schleiffer Pál: A tárgyalás. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 83. (továbbiakban: Schleiffer Pál 1953).

³⁰ Kengyel Miklós: *Polgári Eljárásjog*. 2. köt., Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1992. 57-58. (továbbiakban: Kengyel Miklós 1992).

³¹ Kengyel Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*. 12. kiad., Budapest, Osiris, 2014. 244. (továbbiakban: Kengyel Miklós 2014).

³² 26/1990. (XI. 8.) AB határozat.

³³ Novák István: A bíró polgári eljárásjogi felelőssége – tárgyaláselőkészítési felelősség. In: Tóth Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Szilbereky Jenő egyetemi tanár oktatói működésének 30. és születésének 70. évfordulójára.*, Szeged, JATE, 1987. 244. (továbbiakban: Novák István 1987).

2.1.2 A tárgyalás fogalma

A tárgyalás fogalmát a hazai tankönyvi és kommentári szerzők közel azonos tartalommal határozzák meg. A tárgyalás a bíróság nyilvános ülése, ahol megtörténik az ítélet alapjául szolgáló tényállás felderítése, a bizonyítás felvétele.³⁴ A tárgyalás – a felek és más perbeli szereplők jelenlétében (legalább jelenlétük lehetővé tételével) – a bíróság előtt zajló eljárási cselekmények láncolata, melynek célja a tényállás felderítése, a bizonyítás felvétele, valamint a tény és jogkérdésekben való döntés.³⁵ Kengyel Miklós kiemeli, hogy a bíróság ülése csak akkor tekinthető *tárgyalásnak*, ha azon a felek részvételi lehetősége biztosított.³⁶ Szabó Imre álláspontja szerint is a tárgyalás fogalmán a pernek azt a szakaszát értjük, ahol a felek ténybeli és jogi előadásai nyomán, a bizonyítás lefolytatását követően a bíróság meghozza az ítéletet.³⁷

A szocialista perjog idején született tudományos művek is hasonlóan határozták meg a tárgyalást. A bíróság egyedi jogvitás ügyben, meghatározott időben és helyen tartott – rendszerint nyilvános – ülése, melyre a felek és más perbeli személyek részvételének lehetőségét kell biztosítani.³⁸ E hivatkozott álláspont a tárgyalás fogalmát azzal egészíti ki, hogy a tárgyalás minden esetben *szóbeli*, valamint, hogy maga a tárgyalás nem csak egy ülést jelöl, hanem a per egyik szakaszát, akár több megtartott határnap összességét.³⁹ Móra Mihály szerint is a *tárgyalás* fogalomnak kettős jelentősége van. Egyrészt jelöli az ítélet vagy egyéb érdemi végzés meghozatalát megelőző, különböző határnapokon megtartott tárgyalások összességét, mint egységes folyamat. Másrészt a kontradiktórius eljárás egy-egy határnapon befejeződő részét is jelenti.⁴⁰ Farkas József szerint a tárgyalás fogalma és ezen keresztül a jelentősége éppen abban áll, hogy itt történik az ítélet alapjául szolgáló tényállás tisztázása, az érvényesített jogok meghatározása, tehát mind a ténykérdés, mind a jogkérdés tisztázása.⁴¹ Novák István szerint a tárgyalás az érdemi döntés „születésének

---

³⁴ Kiss Daisy 2014. 539.

³⁵ Kengyel Miklós 2014. 243-244.

³⁶ Kengyel Miklós 2014. 243.

³⁷ Szabó Imre 2013. 237.

³⁸ Varga Gyula: A tárgyalás (X. Fejezet). In: Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog I.*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 275. (továbbiakban: Varga Gyula 1980)

³⁹ Varga Gyula 1980. 275.

⁴⁰ Móra Mihály: A tárgyalás (XII. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 226.

⁴¹ Farkas József: A tárgyalás elmulasztásának következményei; a következmények elkerülése és elhárítása a magyar polgári peres eljárásban. *Magyar Jog*, 1983/2. 126-127. (továbbiakban: Farkas József 1983).

helye” is, tehát az a környezet – a maga összes eljárásjogi kellékével – amelyben a felek jogvitáját elbíró hatóság: *a bíróság ítélete napvilágot lát.*⁴²

Kengyel Miklós megállapítása szerint a tárgyalás fogalmához nem kell külön hozzátenni, hogy *szóbeli*, mivel ez a jelző beletartozik a fogalomba.⁴³ Magyary Géza szerint a szóbeli tárgyalás a felek kétoldalú meghallgatásának fő formája, amelyet Tc. az *érdemleges tárgyalás* neve alatt szabályoz. Minden kétoldalú meghallgatás, amely ezen szabályok szerint történik, szóbeli tárgyalás.⁴⁴

A szóbeliség azonban nem minden korban volt fogalmi eleme a tárgyalásnak. A Ptr. rendszerében rendes eljárásban a tárgyalást az írásbeliség és a közvettség, formyszerűség és tagolás, valamint az ügyvédkényszer jellemzi.⁴⁵ Herczegh Mihály szerint a rendes eljárásban a *tárgyalási eljárás* azon nyilatkozatok létrehozásával foglalkozik, melyek a bírót a szóváltás, vagy iratközlés alapján képessé teszik az egyenetlenségi kérdés eldöntésére.⁴⁶ A tárgyalás lényegében a felek iratváltása, mely az ellenirat, a válaszirat, a viszonzóválasz és az esetleges végirat és ellenvégirat. A felperesi keresetet beadását követően tehát (tág értelemben) a tárgyalás az ellenirat előterjesztésével veszi kezdetét, mely iratváltás útján a bíróság erre rendszeresített külön helyiségében, *a pertárban* történik, ahol az iratváltást pedig a pertárnok közvetíti.⁴⁷ „Az iratváltás mindaddig tart, amíg a tárgyalás törvény által megengedett összes periratok beadásával be nem fejeztetett.”⁴⁸

Jancsó György szerint *tárgyalási szak* a „kezdő része a pernek, mely kezdetét veszi a keresetlevél beadásával és végződik akkor, ha a tárgyalást illetve póttárgyalást befejezték. *Tárgyalni annyit tesz, mint a felek részéről a bíróság elé terjeszteni a ténybeli állításokat.* A tárgyalási szak feladata az, hogy a felek a tényállást előadják. A tárgyalási szak rendes eljárásunkban [Ptr.] a bizonyítási perszaktól teljesen el van határolva s akkor végződik, amikor a periratok mind beadattak, vagy midőn a pertárnok az iratokat az ítéző bíró elé terjeszti.”⁴⁹ Amikor a rendes eljárásban a tárgyalási szaknak vége van, a bíró előtt egy csomó állítás van, a melyek vonatkozhatnak vagy a ténykérdésre vagy a jog kérdésre. A bizonyítási

---

⁴² Novák István: A tárgyalás anyaga a polgári perben. *Magyar Jog*, 1979/9. 811. (továbbiakban: Novák István 1979).

⁴³ Kengyel Miklós 2014. 243.

⁴⁴ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre: *Polgári Perjog*. 3. kiad, Budapest, Franklin Társulat, 1939. 258. (továbbiakban: Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939).

⁴⁵ Falcsik Dezső: *A polgári perjog tankönyve*. (Magyar polgári törvénykezési rendtartás). Budapest, Politzer, 1907. 133. (továbbiakban: Falcsik Dezső 1907).

⁴⁶ Herczegh Mihály 1882. 112.

⁴⁷ Falcsik Dezső 1907. 136., 147.

⁴⁸ Falcsik Dezső 1907. 133.

⁴⁹ Jancsó György: *Magyar Polgári törvénykezési jog*. 2. kiad., Kolozsvár, Lepage Lajos Egyetemi Könyvkereskedése. 150. (továbbiakban: Jancsó György).

eljárást a Ptr. a tárgyalástól teljesen külön kezeli, ez a rendes eljárás második része.⁵⁰ A Ptr. szabályaiból az is kimutatható, hogy az írásbeliség elvének alkalmazása mellett, tartalmi oldalon a bizonyítás nem a tárgyalás körébe tartozik, hanem külön bizonyítási szak van ezekre az eljárási cselekményekre.

Köblös Adél összefoglalóan megállapítja, hogy a tárgyalást meghatározó tényezők a *hely*, az *idő*, és a *forma*, ezáltal határolható el a tárgyaláson kívüli elintézésről.⁵¹ A fentebb idézett tudományos meghatározások e három pont körül összpontosulnak.

2.1.3 A tárgyalás rendeltetése és tartalma

Ahogy a tárgyalás fogalma is bizonyos szempontok szerint determinált, úgy annak rendeltetése és tartalma is, a fogalom és a tartalom együtt változik. Ezek meghatározását és éppen aktuális alakulását elsősorban az éppen hatályos perrend alakítja, melyhez a tudomány értelmező funkciója révén kialakítja a jogirodalmi álláspontokat. Novák István szerint a tárgyalás *anyaga* ketté osztható érdemi és alaki elemekre. Érdemi elemek a tényállítások, a bizonyítás folyamata, a bírói mérlegelés folyamata. Alaki elemek a szabályszerűen megalakított bíróság, a szabályszerűen vezetett tárgyalás, és a szabályszerű percselekmények. Ezek egyrészt kitöltik a tárgyalás fogalmát, és meghatározzák annak eljárásjogi kereteit, másrészt összhangban kell lenniük a pert lezáró bírósági döntéssel, az ítélettel.⁵²

Szabó Imre szerint a tárgyaláson „történik a tényállás felderítése (a felek tényállásainak igazolása vagy cáfolata) és a bírósági ítélet meghozatala.”⁵³ Kengyel Miklós is abban látja a tárgyalás jelentőségét, hogy itt történik az ítélet alapjául szolgáló tényállás felderítése – néhány kivételtől eltekintve – a bizonyítás felvétele és a felek által érvényesített jogok meghatározása.⁵⁴ Horváth János definíciója szerint „a bíróság a tárgyaláson lezajló eljárási cselekmények eredményeként állapítja meg a perbe vitt jogviszony tekintetében a történeti tényállást – s a felvett bizonyítás eredményeként értékelve és mérlegelve hozza meg a jogvitát eldöntő érdemi döntést.”⁵⁵

A tárgyalásnak kettős funkciója van. Egyrészt itt történik a peranyag összegyűjtése és véglegesítése, másrészt főszabályként itt folyik a bizonyítási eljárás – kivételt képeznek a térben elkülönülő tárgyalótermen kívüli eljárási cselekmények, mint például a szemle és a

---

⁵⁰ Jancsó György. 170.

⁵¹ Köblös Adél 2017. 298.

⁵² Vö.: Novák István 1979. 811-815.

⁵³ Szabó Imre 2013. 237.

⁵⁴ Kengyel Miklós 2014. 244.

⁵⁵ Horváth János: A polgári per tárgyalásának neuralgikus gócai. *Magyar Jog*, 1990/7-8. 667.

szakértői bizonyítás – és a bíróság a lefolytatott bizonyítást követően eldönti a pert. Köblös Adél 2017-es tanulmányában foglaltak szerint úgy tekint a tárgyalásra, hogy az „a felek szabad előadásából, a bíró kérdéseiből, tájékoztatásaiból (anyagi pervezetéséből), a felek erre adott válaszaiból, nyilatkozataiból áll. Ezzel határozzák meg a jogvitájuk mibenlétét (felperes keresetét, az alperes a védekezését), tisztázódik mely tények vitások közöttük, mire nézve szükséges bizonyítás felvétele, melyre – szükség esetén – bizonyítást ajánlanak fel. Nemcsak ténybeli, de a vita jogi mivoltának feltárása is a tárgyaláson történik meg.”⁵⁶

2.2 A tárgyalás szerkezete

A jogalkotó a tárgyalásra, jelentős eljárási szerepe és súlya miatt az egyes perrendek megalkotása során kiemelt figyelmet fordít. A tárgyalás előkészítettségének, folyamának és szerkezetének részletes szabályai meghatározzák az egész perrend dinamikáját, struktúráját. Ezen okokból kifolyólag a jogirodalom és a tételes jog is több tárgyalási rendszert alkotott meg. A hazai perjogi irodalomban uralkodó nézet szerint két fő tárgyalási rendszert lehet megkülönböztetni: az osztott tárgyalási rendszert és az egységes tárgyalási rendszert, illetve a kettő elemeinek ötvözéséből egy harmadik, ún. vegyes rendszert.⁵⁷ Itt kívánunk utalni arra, hogy a tudományos rendszerezést meghatározza a tételes jogi környezet, és a perjogtörténet. A tudomány – a fentebb már hivatkozott – rendszerező funkciója révén elsősorban a hazai perrendek adta fogalmi keretek között kategorizálják az egyes tárgyalási szerkezeteket. Az egyes felállított kategóriákba sorolt perrendek a részletszabályokon keresztül annyi féle szerkezetet tudnak adni, ahány perrend létezik.

2.2.1 Az egységes szerkezetű tárgyalás

Az egységes tárgyalási szerkezet lényege – amint arra az 1952-es Pp.-vel összefüggésben a szocialista perjog is rámutat –, hogy a tárgyalást egységes folyamannak tekinti, nem osztja különböző szakokra.⁵⁸ Azáltal, hogy e rendszerben a tárgyalás egységes lesz, minden tárgyalást fő tárgyalásnak lehet tekinteni, ahol a bizonyítékok és indítványok előterjesztése nincs korlátozva. A külföldi eljárásjogi irodalomban e rendszert nevezik „*piecemeal trial*” rendszernek,⁵⁹ amit a magyar perjogi irodalom és gyakorlat egységes tárgyalási szerkezetként ismer.

Kengyel Miklós meghatározása szerint az egységes tárgyalási rendszer a tárgyalást nem különíti el egymástól mereven elválasztott szakaszokra, hanem a tárgyalást *egységes*

---

⁵⁶ Köblös Adél 2017. 299.

⁵⁷ Kengyel Miklós 2014. 244-245.

⁵⁸ Móra Mihály 1962. 227.

⁵⁹ Anna Nylund: Structure of civil proceedings – convergence through the main hearing model? *Civil Procedure Review*, 2018/2. 16. (továbbiakban: Anna Nylund 2018).

follyamatnak tekinti, függetlenül attól, hogy a bíróság egy vagy több tárgyalási határnapon tart-e tárgyalást.⁶⁰ E rendszer egységesnek tekinti a perben a tárgyalási szakot, vagyis Szabó Imre szerint „műértelemben csak egy tárgyalásról beszélhetünk, amely azonban több határnapon való ’ülést’ is jelenthet [...] csakúgy ahogy beszélni lehet keresetindítási szakról, jogorvoslati szakról, tárgyalási szakról, amely egyetlen és egységes.”⁶¹ Király Lilla szerint e rendszerben a pernek vannak különböző szakaszai, de nincsenek határozottan elválasztott részei, aminek következtében az ügy folyamatos tárgyalásra kerül vagy akár az első tárgyaláson is döntés születhet.⁶²

E rendszerben a felek a tárgyalás folyamán bármikor végezhetnek perbeli cselekményeket egészen az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig (bezárásáig).⁶³ Ez a *kulcsidőpont* az elsőfokú eljárásban.⁶⁴ A felek tényelődadása, jogállítása, valamint a bizonyítás nincs megosztva. A későbbi időpontban végzett eljárási cselekmények nem állnak preklúzió hatálya alatt.⁶⁵ Az egységes tárgyalási rendszerben a fentebb kifejtett funkciók nem oszlanak meg. A tárgyalás tehát a szerkezet mellett feladat oldaláról – peranyag összegyűjtése, véglegesítése a bizonyítás lefolytatása és a jogvita eldöntése – is egységes. Ezek sem időben, sem tartalomban nincsenek elhatárolva egymástól.

2.2.2 Az osztott szerkezetű tárgyalás

E tárgyalási szerkezet – ahogy a neve is mutatja – az imént kifejtett időbeli és tartalmi egységességet bontja meg és a tárgyalás bizonyos eljárási cselekményeit mind időben, mint tartalomban elkülöníti egymástól. E rendszernek ez a legfőbb jellemzője, közös pontja a sokféle gyakorlati megvalósítása ellenére. Minden további azonban, így az egyes részek elnevezése, tartalma és szétválasztásuk módja perrendenként eltérő lehet.

A magyar dogmatikában ismert fogalmaink szerint az osztott tárgyalási szerkezet a tárgyalást két külön részre, a perfelvételre és az érdemi tárgyalásra osztja. Az időbelileg és tartalmilag is elkülönülő két rész közé esik az ún. permetszés vagy percezúra.⁶⁶ Ez tekinthető alapvetésnek. Érdekes dogmatikai, fogalmi kérdés, hogy az egyes szerzők milyen összefüggésben használják az osztott tárgyalási szerkezetet és azt milyen elemekre, szerkezeti egységeikre bontják, milyen fogalmakkal írják le.

---

⁶⁰ Kengyel Miklós 2014. 245.

⁶¹ Szabó Imre 2013. 236.

⁶² Király Lilla: Az új magyar polgári perrendtartás megszületése és legújabb szabályai (Kodifikáció vagy reform?). *JURA*, 2017/2. 102. (továbbiakban: Király Lilla 2017).

⁶³ Móra Mihály 1962. 227.

⁶⁴ Udvarny Sándor: Új Pp. - új Perszerkezet. *Advocat*, 2017/1-2. 9. (továbbiakban: Udvarny Sándor 2017).

⁶⁵ Móra Mihály 1962. 227.

⁶⁶ Kengyel Miklós 1992. 60.

A Pp. kodifikálása előtt – az 1952-es Pp. hatálya alatt – készült hazai tankönyvek szerzőinek fogalmait idézve Kiss Daisy osztott tárgyalási rendszerről ír, melyet két önálló szakaszra – perfelvétel és érdemi tárgyalás – bont.⁶⁷ Kengyel Miklós szintén osztott (vagy bontott) tárgyalási rendszernek nevezi, és két részre bontja, perfelvételi és érdemleges tárgyalásra.⁶⁸ Varga Gyula szintén osztott tárgyalási rendszerről ír, melyet két szakaszra (részre) oszt, perfelvételi szakaszra és érdemi szakaszra.⁶⁹ Névai László bontott tárgyalási rendszer néven írja le, perfelvételi tárgyalás és érdemi tárgyalás részekre különíti el.⁷⁰ Kapa Mátyás szerint az osztott tárgyalási rendszer perfelvételi és érdemi tárgyalási szakaszból áll.⁷¹

Az itt bemutatott tankönyvi és kommentári szerzők abból az alapvetésből indultak ki, hogy az eljárás tárgyalási szakaszát szabályozza és osztja meg az osztott szerkezet. Ennek következménye, hogy „*osztott tárgyalási rendszer*” néven írják le ezt a modellt.

A fogalmi kérdések mellett figyelemre méltó szempont, hogy e felsorolt szerzők és dogmatikai felosztások mindegyike a perelőfeltételek és az érdemi kérdések közti választóvonalként jelöli meg a percezúrát. Ez véleményünk szerint azzal indokolható, hogy a magyar perjogtörténetben a Tc. az osztott tárgyalási szerkezet e modelljét valósította meg, ez volt a hivatkozási alap az osztott tárgyalási szerkezet leírására.

A Pp. kodifikációjával összefüggésben született jogirodalmi munkákat idézve Éless Tamás osztott tárgyalásról ír, melynek két része a perfelvételi szak és az érdemi tárgyalási szak.⁷² Zsitva Ágnes szerint az osztott *perszerkezet* két szakaszra tagolja a tárgyalást, perfelvételi szakra és érdemi tárgyalási szakra.⁷³ Király Lilla az osztott *perszerkezetet* perfelvételi szakaszra és érdemi tárgyalási szakaszra osztja.⁷⁴ Wopera Zsuzsa is osztott perszerkezetként hivatkozza, melyet perfelvételi és érdemi tárgyalási szakokra oszt.⁷⁵ E szerzők már a Pp. fogalmi rendszerén keresztül írják le az osztott szerkezetet.

---

⁶⁷ Kiss Daisy 2014. 539.

⁶⁸ Kengyel Miklós 2014. 244.

⁶⁹ Varga Gyula 1980. 276.

⁷⁰ Névai László: A tárgyalás (XII. fejezet). In: Névai László és Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog*. 6. változatlan kiad., Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 335-336. (továbbiakban: Névai László 1980).

⁷¹ Kapa Mátyás: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Szabó Imre (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata*. 2. köt., Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 2006. 573. (továbbiakban: Kapa Mátyás 2006).

⁷² Éless Tamás 2018. 805.

⁷³ Zsitva Ágnes: Újjászületett elsőfokú eljárás a perkoncentráció jegyében. *Advocat*, 2017/különszám. 8. (továbbiakban: Zsitva Ágnes 2017).

⁷⁴ Király Lilla 2017. 96-101.

⁷⁵ Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás karakterét adó egyes megoldások európai összehasonlításban. *Advocat*, 2017/különszám. 5. (továbbiakban: Wopera Zsuzsa 2017c).

Az imént idézett három szerző már nem csupán tárgyalási, hanem perszerkezetről ír. Ebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy e szerzők a tárgyalás fogalmát meghaladva a per szakaszolásaként tekintenek az osztott szerkezetre. Véleményünk szerint a perszerkezet fogalom tágabb, mint a tárgyalási szerkezet, azáltal, hogy átfogja az eljárás alperes bekapcsolódását követő, de még a tárgyalást megelőző részét is. E tágabb fogalommal helyesebben írható le egy olyan perrend szakaszolása, melyben az osztott szerkezet egyes szerkezeti elemei nem feltétlenül tárgyalásos formában nyilvánulnak meg. A Pp.-vel kapcsolatos jogirodalomban a szerzőknél már tartalmi oldalon megjelenik az, hogy a perfelvétel tartalma nemcsak a perelőfeltételek vizsgálata, hanem egyszerre a jogvita kereteinek tartalmi rögzítése is.

2.2.3 A vegyes szerkezetű tárgyalás

Kiss Daisy szerint a két rendszer vegyüléseképpen létrejött vegyes rendszer sajátja, hogy „elválik a perfelvételi és az érdemi szakasz, de nem olyan élesen, mint az osztott tárgyalási rendszernél. Itt egy tárgyalási napon tartott tárgyalás osztódik két szakaszra, amennyiben a perfelvételi szakaszban az ügy nem nyer befejezést, lehetőség van az érdemi tárgyalás azonnali megkezdésére.”⁷⁶ Kengyel Miklós szerint a vegyes rendszer *ötvözi* a két tárgyalási rendszer előnyeit. Enyhít a cezúra szigorú alkalmazásán és a perfelvétel lezárását követően nyomban lehetővé teszi az érdemi tárgyalási megkezdését.⁷⁷

Ha a vegyes rendszer fogalmából visszakövetkeztetünk az egységes és az osztott tárgyalási szerkezetre azt láthatjuk, hogy az osztott szerkezet lényege az időbeli és tartalmi cezúra. Ettől eltérően a vegyes rendszer csak az egyik elkülönítést alkalmazza, míg az egységes egyiket sem.

2.3 Nemzetközi kitekintés - a fő tárgyalási modell (*main hearing model*)

A nemzetközi perjogi irodalom más kategóriában gondolkodik, mint a fentebb ismertetett magyar szerzők. Azonban a hazai tudományos álláspontokat között is találunk a külföldinek megfelelő nézeteket. Puskás Péter a Pp. tárgyalási rendszerét - a perindításra is kiterjesztetten - az egész elsőfokú eljárást átfogóan írja le. Két szakaszra bontja, megkülönbözteti a perindítás és tárgyalás szakaszát, a tárgyaláson belül pedig a perfelvételi szakot és az érdemi tárgyalási szakot.⁷⁸ Szabó Imre szerint a Pp. „perindítás - perfelvétel -

---

⁷⁶ Kiss Daisy 2014. 539.

⁷⁷ Kengyel Miklós 2014. 245.

⁷⁸ Puskás Péter: Perindítás (XI. fejezet). In. Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017. 343. (továbbiakban: Puskás Péter 2017).

érdemi tárgyalás ütemezéssel szakaszolja a peres eljárást”.⁷⁹ Ez utóbbi hármass felosztás nézetünk szerinti a *főtárgyalási modellt* írja le, így e szerkezeti tagolás nem ismeretlen a hazai tudományban sem.

Felvetődik a kérdés, a főtárgyalási modell mennyiben írható le a fentebb ismertetett osztott tárgyalási rendszer fogalmaival? A kérdés felvetését indokolja a közös elemek (lásd perfelvétel vagy előkészítés, a percezúra, valamint érdemi vagy főtárgyalás) megléte. Az osztott tárgyalási szerkezet azonban, mint tisztán tárgyalásszerkezet – ahogy fentebb kifejtettük – nem terjed ki a tárgyalást megelőző szakaszra. Ezzel szemben a véleményünk szerint a főtárgyalási modell az elsőfokú eljárást három összefüggő részre tagolja, növelve ezzel a rendszer által az eljárásban átfogott részek számát. Ezáltal már a keresetlevél bírósághoz történő benyújtásától egy egységes koherens rendszert alkot. Ennek igazolására teszünk kísérletet a dolgozat e címében.

A főtárgyalási modell lényege, hogy a peres eljárás elsőfokú eljárásának szabályozása során egy hármass szerkezeti tagolást valósít meg. Első a perindítási vagy iratváltás (*pleadings stage*) második az előkészítés (*preparatory stage*), végül harmadik a főtárgyalás (*main hearing*).⁸⁰ A modell célja, hogy a három eljárási szakaszt egymásra építve azok olyan szerves egységet alkossanak, melyben lineárisan előre haladva a keresetlevél benyújtásától eljutunk a megfelelően előkészített, egy határnapon lefolytatott és koncentrált főtárgyalásig.⁸¹ A következőkben a főtárgyalási modell hármass szerkezetét felhasználva bemutatjuk a modell egyes szerkezeti egységeit és azok legfontosabb jellemzőit, valamint tartalmát.

---

⁷⁹ Szabó Imre: Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közöny*, 2017/9. 380. (továbbiakban: Szabó Imre 2017).

⁸⁰ Anna Nylund: Introduction to the Preparatory Stage of Civil Proceedings. In: Laura Ervo-Anna Nylund (eds.): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 6. (továbbiakban: Anna Nylund 2016).

A nemzetközi perjogi irodalom eltérő fogalmi és kategorizálási rendszere miatt a főtárgyalási modell szerkezeti egységeinek magyar nyelvű megnevezésekor az éppen tárgyalt perrend angol nyelvű fordítását vagy az egyes szerzők által használt angol nyelvű terminológia magyar nyelvű megfelelőjét használjuk. Ezáltal a hazai perrendi fogalmakat nem kívánjuk vegyíteni a nemzetköziesekkel. Különösen igaz ez a perfelvétel és az előkészítés fogalmakra. Itt szándékosan végig az előkészítést használjuk. Ezáltal elkerülhető, hogy a magyar perjogi fogalmaink között alkalmazott perfelvétellel összekeverhető legyen. Az egyes fogalmaknál a magyar megfelelője után zárójelben használjuk az angol nyelvű terminológiát is. Ennek indoka, hogy azok pontos megértését és valós tartalmát sokszor segít megérteni az idegen nyelvű terminológia.

⁸¹ Anna Nylund: Norwegian civil procedure – how to make fast even faster. In: Aurimas Brazdeikis (eds.): *Asmens teises i civilines bylos išnagriniųjų perprotingą laiką įgyvendinimo sąlygos : mokslo studija = Ways of implementation of the right to civil proceedings within a reasonable time: scientific study*. Vilnius, Vilnius universiteto leidykla, 2016. 263. (továbbiakban: Anna Nylund 2016b)

2.3.1 A perindítás, iratváltás (*Pleadings stage*)

A perindítás az elsőfokú eljárás első, gyors szakasza, melynek célja, hogy a felperes benyújtsa keresetét, az alperes pedig erre nyilatkozva előterjessze ellenkérelmét. Jellemzője az írásbeliség. Dieter Leipold szerint az eljárás kezdeti szakaszában nincs helye a szóbeliségnek, az ügyek komplexitása miatt a felek kérelmeinek írásban kell rögzülniük. Szerinte egy tendencia, hogy a per első szakaszát (*pre-action phase*) a jogalkotók megerősítik. Ennek egyik jele az írásbeliség dominanciája. Ezzel a jogalkotói cél, hogy a felek megnyissák egymás előtt a birtokukban lévő információkat, ezáltal könnyebben kössenek egyezséget és elkerüljék a további peres eljárást, továbbá, ha mégis maradnak a pernél, akkor megkönnyítsék annak további menetét.⁸² Anna Nylund szerint a perindítás célja, hogy a felek azonosítsák, feltárják az ügyet (*define the case*).⁸³ Emellett a bíróságnak – az eljárás e korai szakaszában – lehetősége van arra, hogy azokat az ügyeket rögtön visszautasítsa melyekben megállapítható, hogy eljárásjogi akadályok állnak fenn, ilyen például a hatáskör, illetékesség hiánya.⁸⁴

2.3.2 Az előkészítés (*Preparatory stage*)

A modell kulcsa a második szakasz, az előkészítés (*preparatory stage*). Szerepe, hogy biztosítsa a koncentrált főtárgyalást. Hangsúlyozandó, hogy az előkészítés keretei túlmutatnak az eljárásjogi (alaki) kérdéseken, magába foglalják a jogvita kereteinek a tartalmi meghatározását is.⁸⁵ Itt a felek azonosítják és véglegesítik a köztük meglévő vitapontokat, illetve rögzítik azt, hogy mi nem vitatott, illetve meghatározzák az ehhez kapcsolódó releváns bizonyítékokat.⁸⁶ Michele Taruffo szerint az előkészítés (*preparation*) célja, hogy a felek a bizonyítékok előterjesztésén keresztül meghatározzák jogvitájuk tárgyát, és az eljárás további lehetséges menetét, illetve, ha lehetséges már itt lezárják az eljárást.⁸⁷ E cél megvalósítása érdekében tett eljárás cselekményekkel érhető el, hogy a felek között csak azok a pontok maradjanak az asztalon, melyeknek valóban bírói elbírálás alá kell esniük. Másképp fogalmazva, az ügy leszűküljön az alapvető vitapontokra (*essential*

---

⁸² Dieter Leipold: Oral and Written Elements within the Introductory Phase of Civil Procedure. In: Frederico Carpi - Manuel Ortells Ramos (eds.): *Oral and Written Proceedings: Efficiency in Civil Procedure vol. 1: General Reports and National Reports*. Valencia, Universitat de València, 2008. 74. (továbbiakban: Dieter Leipold 2008).

⁸³ Anna Nylund 2016. 10.

⁸⁴ Anna Nylund 2018. 21.

⁸⁵ Anna Nylund 2018. 21.

⁸⁶ Anna Nylund 2016b. 263.

⁸⁷ Michele Taruffo: Orality and Writing as Factors of Efficiency in Civil Litigation. In: Frederico Carpi - Manuel Ortells Ramos (eds.): *Oral and Written Proceedings: Efficiency in Civil Procedure vol. 1: General Reports and National Reports*. Valencia, Universitat de Valencia, 2008. 189.

elements).⁸⁸ Ez pedig abba az irányba mutat, hogy az eljárást koncentráltabban lehet lefolytatni, hiszen egyrészt kevesebb vitás kérdés marad függőben, másrészt azok pontosan körül lesznek határolva. A majdani fő tárgyalás így tehát nem tehet kitérőket sem jogi sem ténybeli oldalon. Az előkészítés időben addig tart, amíg a fenti célokat a felek és a bíróság közösen el nem érték vagy megkísérelték elérni. Ezzel kapcsolatban Czoboly Gergely megjegyzi, hogy nem szabad a fő tárgyalási napokat olyan ügyekkel feltölteni, amelyekben még nem érett meg a jogvita arra, hogy fő tárgyalást lehessen tartani.⁸⁹

A fő tárgyalási modell egyik fontos eleme a szerkezeti tagoláson túl, hogy a bírót aktív pervezető hatalommal (*case management*) ruházza fel, ezt tartja szükségnek. Lényege, hogy a bíró ne csak passzív személője legyen a felek peranyag szolgáltatásának, hanem segítse a feleket, a jogvita jogi és ténybeli kereteinek meghatározásakor. Ez jelenti az előkészítés sikerének a kulcsát.⁹⁰

Anna Nylund szerint az aktív bírói közreműködés két legfontosabb eleme a jogvita kereteinek tisztázásában való közreműködés (*clarification*) és a bírói tájékoztatás (*judicial guidance*). Az előbbi, mely bírói kötelezettség a következetlen vagy pontatlan kereset és ellenkérelemmel kapcsolatos hiátusokat segít kiküszöbölni, míg az utóbbi, mely csak lehetőség a bíró számára a jogvita érdemére irányuló jogi és ténybeli egyeztetés. A bírónak azonban mindkét esetben figyelnie kell a pártatlanság megtartására.⁹¹ Az aktív bírói közreműködés mellett is a felek maradnak az ügy urai, e tevékenység nem érinti a felek rendelkezési jogát, illetve a peranyag szolgáltatási kötelezettségét és ezáltal jogvita kereteinek szabad alakítása. A bíróság e keretek között segíti aktívabban a feleket.⁹²

Az aktív bírói permenedzsment mellett az előkészítés másik kulcsa a *percezúra* (*preclusion*). Ezzel a felek elzárhatók a kereset és ellenkérelem, valamint az ezek alátámasztására felhozott jogi és ténybeli keretek megváltoztatásától, illetve attól, hogy új bizonyítékot jelentsenek be az előkészítés lezárását követően. Továbbá a felek rákényszeríthetők arra, hogy az ügyet kellő időben előkészítsék és leszűkítsék azt a valóban releváns pontokra.⁹³ Anna Nylund szerint a percezúra önmagában nem 'csodaszer'. Annak túl merev alkalmazása

---

⁸⁸ Anna Nylund 2016b. 263-264.

⁸⁹ Czoboly Gergely: *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárési eszközei*. Phd értekezés, Pécs, 2014. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/czoboly-gergely-istvan/czoboly-gergely-istvan-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltve: 2020. július 10.) 178. (továbbiakban: Czoboly Gergely 2014).

⁹⁰ Anna Nylund 2016. 7.

⁹¹ Anna Nylund 2016b. 267.

⁹² Norges offentlige utredninger 2001:32 Bind B. 1100. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-32/id378579/> (Letöltve: 2020. július 12.) (továbbiakban: NOU 2001).

⁹³ Anna Nylund 2016b. 264-265.

elvezethet az *eventualitás* elvének megerősödéséhez, illetve ahhoz, hogy a felek között vitapontok rekednek a peren kívül, melyeket újabb perekben kell érvényesíteni. Anna Nylund erre a jelenségre az angol nyelvű terminológiában a *front-loaded procedure*⁹⁴ fogalmat, használja, melyet Köblös Adél *fejnehéz eljárásnak*⁹⁵ fordít. Ennek tartalma, hogy a felek a preklúziótól való félelem miatt annak érdekében, hogy ne rekedjenek kívül vitapontok minden esetleg releváns állítást és bizonyítékot a bíróságra halmoznak. Ezzel növelik a bíróság terheit és éppen a fentebb hivatkozott célok kerülnek veszélybe, hiszen a nagy peranyagból nehezebb leszűrni azt, ami valóban releváns, illetve a felesleges előterjesztések költségeket okoznak a feleknek és a bíróságnak is.⁹⁶ Amaka Iguh szerint a *front-loading* jelenséget nem lehet definiálni, azonban annak tartalma, hogy a peres eljárásnak olyan követelményrendszert kell teremtenie, mely mind a felperes, mind az alperes oldaláról megköveteli, hogy az egész ügyet feltárják a tárgyalás előtt (*reveal their entire case before trial*).⁹⁷

A percezúra alkalmazásának másik véglete annak túl enyhe alkalmazása. Ekkor az előkészítés célja nem tud érvényesülni és a főtárgyalás koncentrációja nem tud megvalósulni.⁹⁸ Anna Nylund szerint a fentebb kifejtett bírói közreműködés és a cezúra alkalmazásával a főtárgyalási modell elősegíti, hogy az elsőfokú eljárás megalapozottabb legyen azáltal, hogy a feleket rákényszeríti a jogvitájuk bíróság elé tárására. Nem engedi, hogy a felek mintegy próbaként tekintsenek az elsőfokra és másodfokon terjesszenek elő újabb kérelmeket.⁹⁹

2.3.3 A főtárgyalás (*Main hearing*)

A főtárgyaláson – a hármas felosztás végén – a felek kérelmeiket, azok alapját, bizonyítékaikat és jogi érveléseiket adják elő a bíróságnak. A főtárgyalás jellemzője a szóbeliség és a közvetlenség. A bíróság döntésének alapjául a főtárgyaláson előadottak

---

⁹⁴ Anna Nylund 2016b. 265.

⁹⁵ Köblös Adél: Új megoldások az elsőfokú eljárás szabályaiban. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/2. 19-23. (továbbiakban: Köblös Adél 2017a).

⁹⁶ Anna Nylund 2016b. 265.

⁹⁷ Amaka Iguh: The Front Loading Concept: An Appraisal Of The Future of Civil Litigation In The High Courts Within The Application Of The New Rules. 3.

https://www.researchgate.net/publication/317042134_THE_FRONT_LOADING_CONCEPT_AN_APPRAISAL_OF_THE_FUTURE_OF_CIVIL_LITIGATION_IN_THE_HIGH_COURTS_WITHIN_THE_APPLICATION_OF_THE_NEW_RULES/link/5922a9b6a6fdcc4443f61b3d/download (Letöltve: 2020. augusztus 10.).

⁹⁸ Anna Nylund 2016b. 266.

⁹⁹ Anna Nylund 2018. 25., Megjegyzendő, hogy a másodfokú eljárásban előterjeszhető tény és jogállítások, valamint bizonyítékok és bizonyítási indítványok körének szabályozását nem az elsőfokú eljárás szabályanyaga tartalmazza.

szolgálnak.¹⁰⁰ A főtárgyalás tartalma tehát egyrészt az előkészítés során véglegesített kérelmek előterjesztése, majd a bizonyítási eljárás lefolytatása, és ez alapján a jogvita eldöntése. A főtárgyalás időpontját illetően alapvető elv, hogy akkorra kell azt kitűzni, amikor a jogvita megérett arra, hogy abban a főtárgyalás megtartható legyen. Ebből a szempontból fontos, hogy a bíróságnak ne a keresetlevél beérkezését követően egyből tűzze ki a tárgyalást, hanem legyen lehetősége előbb az alperes védekezését is megvizsgálnia.¹⁰¹ Azaz legyen egy főtárgyalást megelőző előkészítő szakasz.

2.4 Principles of Transnational Civil Procedure¹⁰²

A főtárgyalási modellt írja le és tartja mintának az *American Law Institute* és az *International Institute for the Unification of Private Law* szervezetek közös projektje a PTCP és annak 9. cikke.¹⁰³ Megalkotásakor nem volt cél a nemzeti perrendek számára irányadó modell kialakítása. A cél a nemzetközi kereskedelmi jogviták rendezésének nemzetközi szintű

---

¹⁰⁰ Anna Nylund 2018. 22-24.

¹⁰¹ Czoboly Gergely 2014. 160.

¹⁰² A PTCP az ALI és az UNIDROIT közel 10 éves együttműködése során létrehozott, elsősorban a nemzetközi kereskedelmi viták rendezésére alkalmazandó polgári eljárásjogi elvek. Azon minimumszabályok, melyekben a common law és a kontinentális jogi országok egyetértettek. Az elvek mintául, iránymutatásként szolgálhatnak a nemzeti jogalkotók számára. Bővebben lásd: ALI / UNIDROIT: *Principles of Transnational Civil Procedure*. USA, Cambridge University Press, 2007, Prefaces. (továbbiakban: ALI/UNIDROIT 2007).

A hivatkozott szabályok – saját – fordítását lásd az alábbiak szerint:

9. Az eljárás szerkezete:

9.1. Az eljárásnak általában három szakaszból kell állnia, ezek: az előterjesztés szakasza, a közbelső szakasz és a végső szakasz.

9.2. Az előterjesztés szakaszában a feleknek írásban elő kell terjeszteniük kérelmeiket, védekezésüket és egyéb állításait, valamint meg kell jelölniük fő bizonyítékaikat.

9.3. A középső szakaszban a bíróság - szükség szerint -

9.3.1. Az eljárás menetének szervezése iránt meghallgatást tart.

9.3.2. Felállít egy eljárási menetrendet és körvonalazza az eljárás lefolytatásának menetét.

9.3.3. Megteszi egyes korán eldönthető kérdések vizsgálatát, mint a joghatóság vizsgálata, az ideiglenes (előzetes) intézkedésben való döntés és az elévülés vizsgálata.

9.3.4. Elintézi a rendelkezésre álló bizonyító eszközök elérhetőségének, jóváhagyásának, feltárásának és cseréjének kérdését.

9.3.5. Meghatározza az esetleges diszpozíciós kérdéseket a jogvita egészének vagy egy részének mihamarabbi eldöntés érdekében.

9.3.6. Bizonyítást rendel el.

9.4. A végső szakaszban, ha a 9.3.6. pont szerinti felhívás ellenére a bizonyítékok még nem állnak rendelkezésre, akkor azt itt, a koncentrált végső tárgyaláson terjesztik elő a felek, ahol a feleknek szintén meg kell tenniük a záróbeszégeket.

11.3. Az előterjesztés szakaszában a felek kötelesek előadni a jogvitához kapcsolódó releváns tényeket, az állított jogot, az ehhez kapcsolódó kérelmet, valamint meg kell jelölniük az ezek alátámasztására szolgáló, elérhető és a későbbiekben felajánlandó bizonyítékaikat. Ha valamelyik fél megfelelő indokkal támasztja alá azt, hogy miért nem tudja előadni a releváns tényeket vagy megjelölni a bizonyítékait, akkor a bíróságnak megfelelő figyelmet kell fordítania arra, hogy a szükséges tények és bizonyítékok a későbbi eljárás folyamán előterjesztésre kerüljenek.

¹⁰³ ALI/UNIDROIT 2007. 28.

egységesítése volt.¹⁰⁴ Michele Taruffo szerint azonban a PTCP használható az eredeti céljaitól eltérően is, mintát jelenthet a nemzeti jogalkotók számára.¹⁰⁵ A PTCP fogalmi készlete a perindítási vagy iratváltási szakasz (*pleading phase*), a középső szakasz (*interim phase*) és a végső (tárgyalási) szakasz (*final phase*) tagolással írja le az eljárást.¹⁰⁶

A PTCP szabályaiban a felperes az iratváltás (*pleading phase*) során, tehát az első szakaszban terjeszti elő keresetét, az alperes pedig még ugyanitt előterjeszti védekezését. Mindkét félnek írásban kell előterjesztenie a kérelmét és meg kell jelölnie az annak alapjául szolgáló bizonyítékait (9.2.). Ennek során a felek kötelesek megjelölni a jogvitához tartozó tényeket (*relevant facts*), a jogállítást (*contentions of law*), illetve egy határozott kérelmet (*relief*), valamint az ezek alátámasztására szolgáló bizonyítékaikat (11.3). A kérelmek előterjesztésével kapcsolatban az általánosan elvárt mérce, hogy a fél állítását jogilag és ténybelileg megfelelően alátámassza. Amennyiben a fél e kötelezettségének nem tesz eleget a bíróság az okozott költségek megtérítésének szankciójával, illetve pénzbírsággal sújthatja.¹⁰⁷

Michele Taruffo ezt nevezi *fact pleadings model*-nek, vagyis a keresetlevélnek tartalmaznia kell a kereseti kérelem alapjául szolgáló tényeket és a felperesnek meg kell jelölni a keresetét alátámasztó bizonyítékait is.¹⁰⁸ Xandra E. Kramer szerint a hatékonyság érdekében szükséges, hogy a felperes minél teljes-körűbben nyilatkozzon az eljárás kezdetén, annak érdekében, hogy az alperes minél korábban ki tudja alakítani védekezését.¹⁰⁹

A kérelmek kiegészítésével kapcsolatban megjegyzendő, hogy a másik fél új vagy váratlan kérelme esetére ésszerű megoldás megengedni a másik félnek eredeti kérelmének kiegészítését. Ezzel csökkenthető a halasztások és a költségek mértéke, illetve elkerülhető az új kereset indítása, ha a fél ebben az eljárásban tudja érvényesíteni megváltoztatott igényét.¹¹⁰ Michele Taruffo szerint amennyiben a nemzeti jogalkotók átveszik e keresettel

---

¹⁰⁴ Michele Taruffo: Harmonisation in a Global Context: The Ali/UNIDROIT Principles. In: Xandra E. Kramer – C. H. van Rhee (eds.): *Civil Litigation in a Globalising World*. Switzerland, Springer, 2012. 213. (továbbiakban: Michele Taruffo 2012).

¹⁰⁵ Michele Taruffo 2012. 214.

¹⁰⁶ Xandra E. Kramer: The structure of civil proceedings and why it matters: exploratory observations on future ELI-UNIDROIT European rules of civil procedure. *Uniform Law Review*, 2014/2., <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=998105006000067124073106122101100121053040051018055094125101000098095110071067123123041031008002042043044094080125026124017080025010021006031082088018115110085123064084010121091122000002104016125109089125022021015101112071075096068103068078127090101&EXT=pdf> (Letöltve: 2020. november 03.) 1. (továbbiakban: Xandra E. Kramer 2014).

¹⁰⁷ ALI/UNIDROIT 2007. 31.

¹⁰⁸ Michele Taruffo 2012. 214.

¹⁰⁹ Xandra E. Kramer 2014. 7.

¹¹⁰ ALI/UNIDROIT 2007. 30.

szembeni követelményeket, akkor szükséges azokat tovább részletezni, azonban kiindulási alapnak megfelelnek e szabályok, illetve megteremtik a szabályozási tárgy alapját.¹¹¹

A középső szakasz, az előkészítés (*interim phase*) tartalma a további eljárás menetrendjének meghatározása, az eljárási előkérdések tisztázása, a jogvita azonosítása, illetve a bizonyítékok előterjesztése (9.3.). A PTCP szerint az eljárás szerkezetének rugalmasnak kell lennie, hogy azt az egyedi ügghöz lehessen igazítani. A rugalmasság jelentheti azt, hogy a bíró döntheti el van-e szükség előkészítő tárgyalás tartására vagy elegendő a felek közti iratváltás.¹¹² E szakaszban ugyanis a tárgyalás vagy meghallgatás (*conference*) csak egy eshetőleges elem (9.3.1.).

A végső szakasz (tárgyalás) (*final phase*) tartalma szerint a felek a még elő nem terjesztett bizonyítékaikat tárják a bíróság elé, illetve megtartják záróbeszédjeiket (9.4).

2.5 A skandináv főtárgyalási modellek

A modern kontinentális, elsősorban német és osztrák polgári eljárásjogi gondolkodás nyomán, Norvégiában 1915-ben, Svédországban 1942-ben jelentős eljárásjogi reformok történtek. Az újítások között szerepelt a szóbeliség, közvetlenség és a bizonyítékok szabad mérlegelése elveinek bevezetése. A XX. század végén és a XXI. század elején a skandináv eljárásjogon egy újabb reformkorszak vonult végig, mely érintette többek között a bírósági szervezetet, a bírák jogállását, és nem utolsósorban új perrendtartások kerültek elfogadásra.¹¹³ E reformok közé illeszkedik az 1987-es svéd perrendi módosítás, az 1993-as és a 2003-as finn reform, illetve a 2005-ben elfogadott új norvég perrendtartás is, illetve számos egyéb perrendi módosítás.

A skandináv államok eljárásjogi fejlődése közös vonásokat is mutat, a mai viszonyok között hasonló célokat kívánnak elérni, valamint azonos elvi alapokon közelítenek meg bizonyos eljárásjogi kérdéseket.¹¹⁴ Per Henrik Lindblom kiemeli, hogy a magánjogban meglévő nagyfokú hasonlóság a perjog területén nem ilyen egyértelmű, itt az eltérés jóval nagyobb az egyes skandináv államok joga között. A hasonlóságok között azonban kiemeli az *eljárási rugalmasság* növelését a szóbeliség, közvetlenség, koncentráció elvei csorbítása mellett.¹¹⁵

---

¹¹¹ Michele Taruffo 2012. 214.

¹¹² ALI/UNIDROIT 2007. 28.

¹¹³ Clement Salung Petersen: A Comparative Perspective on Recent Nordic Reforms of Civil Justice. In: Laura Ervo and Anna Nylund (eds.): *The Future of Civil Litigation*. Switzerland, Springer, 2014. 9-15. (továbbiakban: Clement Salung Petersen 2014).

¹¹⁴ Clement Salung Petersen 2014. 27.

¹¹⁵ Vö.: Per Henrik Lindblom: Reforms of civil procedure in Scandinavia. In: Lennart Lyngé Andersen LL (ed.): *Festskrift til Bernhard Gomard*. Copenhagen, Thomson- GadJura, 2001. 153-175. (továbbiakban: Per Henrik Lindblom 2001).

Anna Nylund a perrendek kategorizálásánál megkülönbözteti az ún. északi államokat (*Nordic legal systems*), melyek többségükben a polgári perrendtartásaikban a főtárgyalási modellt alkalmazzák. A főtárgyalási modell elméleti tisztasága azonban a gyakorlatban számos eltérő megoldást mutat, az egyes államok másként alkalmazzák e rendszert.¹¹⁶ A továbbiakban az északi államok főtárgyalási modelljének bemutatása során megvizsgáljuk a norvég, a svéd, és a finn perrendek tárgyalási szerkezetét, főtárgyalási modelljeit.

2.5.1 Norvégia

Az 1915-ben elfogadott régi norvég perrend tárgyalási szerkezete az osztrák és német mintán alapult, mindamellett, hogy az előkészítés során megfigyelhető volt bizonyos mértékű angol és francia befolyás is.¹¹⁷ Elfogadása idején a norvég társadalmi és gazdasági viszonyok egyszerűbbek voltak, mint ma. A XX. században azonban jelentős változások történtek: technológiai változások, a gazdasági növekedés, a társadalmi mobilitás növekedése, a társadalmi viszonyok komplexebbé váltak, az üzleti és vállalati szféra megerősödött. Továbbá a belső jogra jelentős mértékben hatott a nemzetközi jog, különböző emberi jogi egyezmények, és az Európai Unió joga. E változások következtében megjelenő új jogvitákra az 1915-ben elfogadott régi perrend már nem kínált megfelelő eljárásjogi eszközöket, így szükséges volt annak újrakodifikálása.¹¹⁸ Norvégiában 1999-ben a teljes polgári eljárásjogra kiterjedő felülvizsgálat indult, melynek keretében felállítottak egy bizottságot. A bizottság 2001-ben benyújtotta a javaslatát egy összehasonlító összefoglaló keretében.¹¹⁹ A javaslat nyomán 2005-ben elfogadtak egy teljesen új perrendtartást¹²⁰, mely 2008-ban lépett hatályba. A tárgyalási szerkezet az 1915-ben elfogadott régi perrendben az osztrák- német mintát követte. A szerkezet alapja itt is az volt, hogy a perrend az elsőfokú eljárást három szakaszra osztotta.¹²¹ Anna Nylund szerint az újrakodifikált perrend bevezette a „teljes főtárgyalási modellt”, szemben a régi perrenddel, melyben az előkészítés korlátozott és kizárólag írásbeli volt.¹²²

---

¹¹⁶ Anna Nylund 2018. 16-27.

¹¹⁷ Halvard Haukeland Fredriksen: German Influence on the Development of Norwegian Civil Procedural Law. In: Volker Lipp and Halvard Haukeland Fredriksen (eds.): *Reforms of Civil Procedure in Germany and Norway*. Tübingen, Mohr Siebeck, 2011. 19-20.

¹¹⁸ Inge Loreng Backer: The Norwegian Reform of Civil Procedure. In: Volker Lipp, Halvard Haukeland Fredriksen (eds.): *Reforms of Civil Procedure in Germany and Norway*. Tübingen, Mohr Siebeck, 2011. 50. (továbbiakban: Inge Loreng Backer 2011).

¹¹⁹ NOU 2001. Az összefoglaló és annak angol nyelvű összefoglalója elérhető az alábbi linken: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-32/id378579/> (Letöltve: 2020. július 12.).

¹²⁰ A norvég Pp. angol fordítása az alábbi linken érhető el: <https://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20050617-090-eng.pdf> (Letöltve: 2020. július 12.).

¹²¹ Anna Nylund 2016b. 262.

¹²² Anna Nylund 2018. 30.

2.5.1.1 A keresetlevél

Az eljárás a keresetlevél benyújtásával veszi kezdetét.¹²³ A norvég Pp. a keresetlevél kellékei közé sorolja többek között a kereseti kérelmet, a jogvita ténybeli és jogi alapjának megjelölését, valamint a bizonyítékok megjelölését. Azonban a ténybeli és jogi keretek, és ezek háttérének előterjesztését csak annyiban teszi szükségessé, hogy azzal szemben az alperes ki tudja alakítani védekezését, és megfelelően elő tudjon készülni az ügyre [Section 9-2 (2) - (3)]. A perrend ezzel tudatosan korlátozza és egyben tudatosan nem szankcionálja a túlzott részletezettséget elmaradását. Ezzel az *individualizáció* elve figyelhető meg. Amennyiben a keresetlevél hiányos a bíróság hiánypótlásra adja azt vissza (Section 16-5). A hiánytalanul benyújtott keresetlevelet vagy a hiánypótlás teljesítését követően benyújtottat a bíróság közli az alperessel, ettől kezdve a felperes egyoldalúan nem állhat el a keresetétől.¹²⁴

2.5.1.2 Az előkészítés

Az alperesi ellenkérelem beérkezésével veszi kezdetét az előkészítés.¹²⁵ Amennyiben a bíróság másképp nem dönt, az alperes köteles előterjeszteni *írásbeli ellenkérelmet*, vagy szóbeli ellenkérelmet, melyet a bíróság írásba foglal [Section 9-3 (1)]. Erre a bíróság megfelelő időt biztosít, mely általában három hét [Section 9-3 (1)]. A perrend fogalmazásából azonban az olvasható ki, hogy ez egy a bíróság által rugalmasan alakítható időkeret.

A norvég Pp. meghatározza az ellenkérelem tartalmi elemeit is. Az alperesnek nyilatkoznia kell, hogy a keresetet *elismeri vagy vitatja*, ez utóbbi esetben ellenkérelmet kell előterjesztenie, mely a kívánt bírói döntésre irányul, elő kell adnia ennek ténybeli és jogi alapját, bizonyítékait, illetve a további eljárás folytatásával kapcsolatos szándékait [Section 9-3 (2) - (3)]. A perrend itt is kiemeli, hogy az ellenkérelemnek csak annyit kell tartalmaznia, amennyi alapján a további előkészítés megfelelően elvégezhető [Section 9-3 (4)]. E szabállyal az ellenkérelem tökéletes ellenpárja a keresetlevélnek. A bíróság azonban dönthet úgy, hogy az ellenkérelmet elegendő később előterjeszteni az előkészítés további menete alatt. Az ilyen formában előterjesztendő ellenkérelemmel szembeni követelmények megegyeznek az előzőekben ismertetettekkel [Section 9-3 (5)]. Ha a felperes nem terjeszt elő

---

¹²³ Anna Nylund 2016a. 59.

¹²⁴ Anna Nylund 2016a. 60.

¹²⁵ Anna Nylund: Preparatory Proceedings in Norway: Efficiency by Flexibility and Case Management. In: Laura Ervo-Anna Nylund (eds.): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 60. (továbbiakban: Anna Nylund 2016a).

ellenkérelmet, vagy az ellenkérelme elkésett vagy az alperes nem jelent meg a bíróság előtt, akkor a felperes kérelmére a bíróság *mulasztási ítéletet hoz* (Section 16-10).

A norvég Pp.-ben is megjelenik az eljárás rugalmasságára való törekvés, mely elősegíti az eljárások időtartamának és a költségeinek csökkentését. Ennek egyik eszköze az aktív bírói permenezsment (*active case management*). Ennek keretében több eszköz is bevezetésre került annak érdekében, hogy a felek és a bíróság egy előre meghatározott eljárási menetrend alapján tudjanak felkészülni és lefolytatni az ügyet.¹²⁶ A norvég kodifikációs bizottság jelentésében kiemelte, hogy az eljárás ésszerű időn belül való befejezését elősegíti, ha a jogvita a lényeges elemekre tud leszűkülni, ezt pedig az aktív bírói közreműködés elősegíti,¹²⁷ mely az egyik eleme az előkészítés megerősítésének. Az elérni kívánt cél pedig, hogy a jogvita tisztázása gördülékenyebb legyen, a bíróság több segítséget tudjon adni a feleknek.¹²⁸

Az előkészítés során a továbbiakban a bíróság a felekkel egyeztetve kialakítja a további eljárás menetrendjét. Ennek keretében felállít egy eljárási tervet és egy ehhez kapcsolódó időtervet. E döntés kiterjed többek között arra, hogy szükség van-e szóbeli meghallgatásra az előkészítés során, van-e helye az ügyek szétválasztásának, szüksége-e mediáció, különleges eljárás alkalmazására van-e szükség, illetve a bíróság kitzúzi a főtárgyalás időpontját [Section 9-4 (1) - (2)].

Ezek közül a további eljárás menetének és formájának a kialakítása és a főtárgyalás időpontjának meghatározása érdemel figyelmet. A perrend a rugalmas eljárási keretek biztosítása érdekében lehetővé teszi az előkészítés különböző formáit. Lehetőség van írásbeli, szóbeli és vegyes eljárásra is. Anna Nylund megállapításai szerint a szóbeli előkészítés a legtöbb esetben telefon vagy videó-konferenciahíváson keresztül valósul meg. Az ügyek kis százalékában van ténylegesen a bíróság előtt zajló tárgyalás.¹²⁹ Azonban, ha sor kerül előkészítő tárgyalás tartására és az ügy egyszerűbb természetű, valamint a releváns bizonyítékok rendelkezésre állnak a bíróság azonnal ítéletet hozhat.¹³⁰ Bonyolultabb ügyekben a bíróság elrendelheti, hogy a felperes terjesszen elő további iratokat, az alperes pedig ezekre köteles válaszolni [Section 9-9 (1) - (4)].

---

¹²⁶ Clement Salung Petersen 2014. 24.

¹²⁷ NOU 2001. 1099.

¹²⁸ Anna Nylund 2016b. 262.

¹²⁹ Vö: Anna Nylund 2016a. 62.

¹³⁰ Anna Nylund 2016a. 65.

Inge Lorenge Becker véleménye szerint a norvég Pp. nagyobb hangsúlyt fektet az előkészítésre, mint a régi perrend, azonban fenntartja azt az alapvető szabályt, hogy az ítélet alapjául a főtárgyaláson történtek szolgálnak. Az előkészítés kiemelt szerepe mögötti jogalkotói gondolat, hogy a megfelelő előkészítés csökkenti a főtárgyalásra fordítandó időt és ezzel csökkennek a bíróság és a felek költségei is.¹³¹ E célok elérését segíti továbbá a felállított menetrend alapján való tárgyalás, amely a felek képviselőinek javaslatai alapján van összeállítva [Section 9-11 (2)], továbbá a jogvita tisztázását szolgáló hosszadalmas nyitóbeszédnek rövidre zárása és a releváns részekre szorítása, végül, hogy amennyiben az írásbeli bizonyítékok releváns részeire rá lehet mutatni nem kell azokat teljes egészében felolvasni.¹³²

Az előkészítés zárásaként a bíróság elrendeli, hogy a felek terjesszenek elő egy írásbeli *záróbeadványt* (*written closing submission*).¹³³ Ebben a feleknek röviden össze kell foglalniuk a kérelmüket, annak alapját és fel kell sorolniuk bizonyítékaikat, illetve javaslatot kell tenniük a főtárgyalás időbeli ütemezésére. E beadványnak legalább két héttel a főtárgyalás előtt be kell érkeznie [Section 9-10 (1)-(2)]. Ezzel a lépéssel elkerülhető, hogy a jogi képviselők a főtárgyalás előtti utolsó napokban terjesszenek elő fontos és terjedelmes beadványokat.¹³⁴ Továbbá e kéthetes felkészülési időben a felek megfelelően kialakíthatják jogi érveléseiket, ennek köszönhetően általában nem lesz szükséges elhalasztani a főtárgyalást.¹³⁵ Az előkészítés végén így a kereteket nem a bíróság formális határozata fogja össze, hanem a felek beadványai. A jogvita alakulását mutatja a keresetlevél és az ellenkérelem, valamint a záróbeadványok összehasonlítása. A kettő közötti előkészítő szakaszban az egyeztetések során a felek álláspontjai változhatnak.

A norvég Pp. az előkészítés végéhez köti az osztott szerkezetű eljárások jellemzőjeként megjelenő *percezúrából eredő preklúziókat*. Ezt követően – a főtárgyaláson – a fél nem nyújthat be új keresetet, nem változtathatja kereseti kérelmét, nem állíthat újabb tényeket, illetve nem ajánlhat új bizonyítékot. A bíróság azonban mégis engedélyezheti e cselekményeket, ha a fél bizonyítja, hogy annak megtétele korábban nem volt elvárható vagy a módosítás folytán is a másik fél a tárgyalás elhalasztása nélkül megfelelőképpen tud védekezni, illetve, ha a félnek az elutasítás ésszerűtlen hátrányt okozna [Section 9-16 (1)].

---

¹³¹ Inge Lorenge Backer 2011. 57.

¹³² Inge Lorenge Backer 2011. 57.

¹³³ Clement Salung Petersen 2014. 24.

¹³⁴ Inge Lorenge Backer 2011. 58.

¹³⁵ Anna Nylund 2016b. 264.

E feltételek nem teljesülése esetén is a bíróság kivételesen engedélyezheti a cezúra áttörését, ha a fél vállalja a másik fél felmerülő többletköltségeinek a megtérítését, és ez a másik félre nézve nem sérelmes [Section 9-16 (2)]. A cezúra segít megvédeni a másik felet attól, hogy meglepetés érje a jogvita kereteit illetően.¹³⁶ Anna Nylund szerint a norvég Pp. cezúrája a középutat követi a rugalmasság tekintetében. A preklúziókat a bíróság nem alkalmazza hivatalból. Továbbá lehetőség van a cezúra áttörésére akkor, ha a fél részéről az önhiba hiánya állapítható meg vagy a körülmények miatt a bizonyíték korábban nem állt rendelkezésre.¹³⁷

2.5.1.3 A főtárgyalás

A főtárgyalás időpontját csak kivételesen lehet *hat hónapnál* hosszabb időközre kitűzni a keresetlevél benyújtásától számítotán [Section 9-9 (4) h)]. Ezzel megakadályozható az, hogy az előkészítés elhúzódjon és elaprózódjon.¹³⁸

Miután az előkészítés lezárult a bíróság felállítja a főtárgyalás menetrendjét. Itt meghatározza az egyes eljárási cselekmények sorrendjét és módját, például a tanú-meghallgatások rendjét [Section 9-11 (2)]. Habár az előkészítés során a jogvita keretei rögzültek a felek a jogi érveléseiket és a bizonyítékaikat a főtárgyaláson adják el.¹³⁹ A főtárgyalás *szóbeli*. Ez azt jelenti, hogy a bíró csak azon bizonyítékok alapján ítéelhet, melyet a felek a főtárgyaláson bemutatnak és azt megvitatták.¹⁴⁰ Inge Lorenge Backer szerint – az előkészítés körében ismertetett – eljárási típusok közti választási lehetőség megengedi, hogy a felek egyetértésével a bíróság a főtárgyalást is részben vagy egészben írásban folytassa le és az ítélet alapjául az írásban előadottak szolgáljanak.¹⁴¹ Ez a szóbeliség elvének elejtését jelenti.

A szóbeliség mellett is a feleknek írásban is be kell adniuk a szóbeli eljárási cselekményeket segítő beadványokat. Ezek önállóan nem képezik a bíróság döntése alapját, nem írásbeli kérelmek, csupán segítik a szóbeli eljárást [Section 9-14 (2)]. Tulajdonképpen ezek *előkészítő iratok*.

---

¹³⁶ Inge Lorenge Backer 2011. 64.

¹³⁷ Anna Nylund 2016b. 266.

¹³⁸ Inge Lorenge Backer 2011. 64.

¹³⁹ Anna Nylund 2016b. 264.

¹⁴⁰ Inge Lorenge Backer 2011. 57.

¹⁴¹ Inge Lorenge Backer 2011. 57.

2.5.2 Svédország

Svédországban a reformokat megelőzően egy még 1734-ben elfogadott perrendtartás volt hatályban, mely közös volt Finnországgal.¹⁴² A ma hatályos perrendtartás¹⁴³ 1948-ban lépett hatályba, mely ezt követően jelentős strukturális átalakításon esett át. Érdekessége, hogy alkalmazandó egyaránt a polgári és a büntetőeljárásokra is.¹⁴⁴ Svédország az 1987-es reformmal bevezette a főtárgyalási modellt.¹⁴⁵ Frank Orton a főtárgyalási modell hármas felosztásától eltérően csak két részre osztja az elsőfokú eljárást az előkészítésre (*preparatory phase*) és a főtárgyalásra (*main hearing phase*), a megosztás indokául pedig a koncentráció elvét jelöli meg.¹⁴⁶

2.5.2.1 A keresetlevél

A svéd eljárás is a keresetlevél írásbeli előterjesztésével kezdődik (Ch. 42, Section 1). Ennek kellékei a határozott kereseti kérelem, a keresetet megalapozó körülmények (tények), a kereset alátámasztásához szükséges bizonyítékok megjelölése, illetve a bíróság illetékességét és hatáskörét megalapozó körülmények (Ch. 42, Section 2). A benyújtást követően a bíróság megvizsgálja a keresetlevelet. Amennyiben azt nem kell hiánypótlásra visszaadni vagy a felperes pótolta a hiányokat, illetve nem kellett azt visszautasítani és nem áll fenn perakadály a bíróság idézi az alperest, felhívja, hogy válaszoljon a felperes állításaira (Ch. 42, Section 3-5).

2.5.2.2 Az előkészítés

Az idézést követően következik az előkészítés (*preparation*), mely a bíróság pártatlan felügyelete alatt zajlik.¹⁴⁷ Ennek tartalma a felek kérelmeinek és azok alapjának vizsgálata, a felek állításainak eltérőségének vizsgálata, a bizonyítékok előterjesztése, annak megvizsgálása, hogy milyen további előkészítő intézkedés megtételére van szükség, és a bíróságon kívüli egyezség létrehozásának megkísérlése (Ch. 42, Section 6). Az alperesnek az előkészítés során azonnal nyilatkoznia kell, hogy vannak-e pergátló kifogásai, a keresetet

---

¹⁴² Ellilä Tauno: A finn polgári perjog alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 1971/10. 466-467. (továbbiakban: Ellilä Tauno 1971).

¹⁴³ A svéd Pp. angol nyelvű fordítása elérhető az alábbi linken: https://www.government.se/49e41c/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf (Letöltve: 2020. július 12.).

¹⁴⁴ Frank Orton: Some Special Features of Swedish Civil Procedure. *Acta Juridica Hungarica*. 2008/3. 311. (továbbiakban: Frank Orton 2008). Az eljárási törvény a Part two 'proceedings in general' fejezet alatt külön szabályozza a polgári (civil) és a büntető (criminal) eljárásokat, így az eljárási törvény átfogja mindkét eljárástípust, de azokra eltérő részletes eljárási szabályok vonatkoznak.

¹⁴⁵ Anna Nylund 2018. 20.

¹⁴⁶ Frank Orton 2008. 313.

¹⁴⁷ Frank Orton 2008. 313.

milyen mértékben ismeri el vagy vitatja. Utóbbi esetben elő kell adnia védekezését, illetve annak bizonyítékait, valamint a hivatkozott okirati bizonyítékait is azonnal be kell nyújtania. Az alperesnek ellenkérelmét főszabályként *írásban* kell előterjesztenie, kivéve, ha a szóbeli előterjesztés látszik észszerűbbnek (Ch. 42, Section 7). Amennyiben az alperes a bíróság felhívása ellenére nem terjeszti elő írásbeli ellenkérelmét a bíróság *mulasztási ítéletet* hoz (Ch. 44, Section 7a).

Az előkészítés során a felek jogosultak kiegészíteni a kérelmeiket, azonban ezt csak indokoltan tehetik meg. Az indok pedig az ellenfél által előterjesztett újabb kérelemre vagy tényre való nyilatkozás (Ch. 42, Section 8). Az indokolatlan és szándékosan késedelmesen előterjesztendő nyilatkozatok megtételét tehát nem engedi a perrend, de a jogvita kibontakozásának eredményeként változó peranyagra való reagálást lehetővé teszi.

A svéd Pp. az előkészítés formáját tekintve lehetővé teszi annak szóbeli (*session*), írásbeli, illetve vegyes módon való lefolytatását. E módok közül az ügy egyedi körülményeihez igazodóan a bíróság választ (Ch. 42, Section 9). A szóbeli előkészítés megtartható telefonon keresztül is, ha a bíróság előtt való megjelenés költségeket, illetve nehézséget okoz a feleknek (Ch. 42, Section 10). Az ellenkérelem írásbelisége mellett a svéd Pp. lehetővé teszi az írásbeli előkészítés elemeként, hogy a bíróság írásbeli kérdéseket intézzon a felekhez, felhívja őket a jogvita egyes kérdéseinek a tisztására (*specification of the issues*) (Ch. 42, Section 14). További eleme az írásbeli előkészítések az annak zárásaként előterjeszthető záróbeadvány (*written summary*), mely egy újabb lehetőséget biztosít a feleknek, hogy összefoglalják a jogvitával kapcsolatos nézeteiket (Ch. 42, Section 16).

2.5.2.3 A főtárgyalás

Ha az ügy kellően körvonalazódott (*a case is determined*) az előkészítést követi a főtárgyalás (*main hearing*). Az ügy azonban az előkészítés során is véget érhet, például, ha az ügy nem ítélettel ér véget (keresetlevél elutasítása), mulasztási ítéletet hoz a bíróság, a fél elismeri a másik fél keresetét- viszontkeresetét, a felek egyezséget kötnek, illetve, ha az előkészítés során az derül ki, hogy nincs szükség főtárgyalásra vagy egyik fél sem kéri a főtárgyalás tartását (Ch. 42, Section 18).

Az eljárás rugalmasságát jelzi, hogy a felek egyező akaratával lehetőség van a főtárgyalás egyszerűsített formában történő megtartására, rögtön az előkészítést követően – akár ahogy az előkészítés is – telefonkonferencia útján. Ekkor a bíróságnak lehetősége van, hogy – az ismétlés elkerülése érdekében – az előkészítés során előterjesztetteket is figyelembe vegye az ítélet meghozatalakor és klasszikus, a tárgyalóteremben zajló főtárgyalás nélkül döntse el

az ügyet (Ch. 42, Section 20). Per Henrik Lindblom ezt nevezi vegyes eljárásnak, a szóbeliség elvének csökkentése mellett. Ezzel a főtárgyalás lényegében egy lehetséges választássá alakul.¹⁴⁸

Ha az ügy főtárgyalással folytatódik akkor azon a szóbeliség, közvetlenség és a koncentráció elvei érvényesülnek. Ekkor a bíróság csak az itt szóban előadottak alapján döntheti el a jogvitát.¹⁴⁹ A főtárgyalás megtartható azonnal az előkészítés után (Ch. 42, Section 20). A főtárgyaláson a felperes előadja kereseti kérelmét, az alperes nyilatkozik, hogy azt elismeri vagy vitatja. Ezt követően a felek egymás után (*each in turn*) előadják a keresetre és a védekezésre vonatkozó az egyes állításait. Az állítások után a felek a bizonyítékaikat terjesztik elő (Ch. 43, Section 7-8).

A bizonyítékok előterjesztésére vonatkozóan az előkészítés szabályainál is találunk egy preklúziós rendelkezést. A félnek, aki a főtárgyaláson akar új bizonyítékot előadni annak erről értesítenie kell a másik felet, illetve a bíróságot (Ch. 42, Section 22). A svéd Pp. azonban a főtárgyalás szabályai között helyezi el a *cezúrát*. Ha a fél a főtárgyaláson akarja kiegészíteni korábbi nyilatkozatát vagy újabb tényt állít, bizonyítékot szolgáltat, melyet korábban nem hivatkozott, akkor az figyelmen kívül hagyható (*may be disregarded*), ha feltételezhető, hogy azt a fél az eljárás hátráltatása vagy a másik fél védekezésének ellehetetlenítése érdekében tette vagy a felet súlyos gondatlanság terheli (Ch. 43, Section 10).

2.5.3 Finnország

Finnországban jelentős módosításokkal és strukturális átalakításokkal, de még mindig az 1734-ben kodifikált perrendtartás¹⁵⁰ van hatályban. A finn Pp. 1993-ig az egységes tárgyalási szerkezetet (*piecemeal trial*) követte, mely szerkezetben az írásbeliség dominált. A szóbeliség és közvetlenség elveinek hiánya miatt az írásbeli eljárásban az egyes iratváltások következtében gyakori volt a tárgyaláshalasztás.¹⁵¹ E rendszer hátránya volt, hogy az ügy a tárgyalást megelőzően nem volt előkészítve, a felek és képviselőik a tárgyaláson terjesztették elő beadványaikat, indítványainak. Ezáltal sem a tények, sem a

---

¹⁴⁸ Per Henrik Lindblom 2001. 166.

¹⁴⁹ Bernard Michael Ortwein II: The Swedish Legal System: An Introduction. *Indiana International & Comparative Law Review*, 2003/2. 426.

¹⁵⁰ A finn Pp. angol nyelvű fordítása elérhető az alábbi linken:

https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1734/en17340004_20150732.pdf (Letöltve: 2020. július 18.).

¹⁵¹ Vaula Haavisto: Court Work In Transition An Activity-Theoretical Study of Changing Work Practices in a Finnish District Court (Academic dissertation). 11.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19754/courtwor.pdf?sequence=4&isAllowed=y> (Letöltve: 2020. július 23.)

felek közti vita nem volt ismert, ez pedig a tárgyalások többszöri elhalasztását eredményezte.¹⁵² A halasztások miatt a tárgyalások elején sok volt az iratismertetés, illetve, ha a hosszadalmas eljárás alatt a bíróság összetételében változás állt be az ügyet előlről kellett tárgyalni.¹⁵³

A tárgyalást megelőzően csak a keresetlevél benyújtása, annak alperes részére történő kézbesítése, illetve az idézés történt meg, *nem volt tárgyaláselőkészítő szakasz*. A reform előtti keresetlevelek röviden megfogalmazott, részletezettség nélküli állításokat tartalmaztak. Gyakori volt, hogy a felperes a benyújtást követően, sőt az első tárgyalást követően pótolta keresetlevelének hiányait.¹⁵⁴

Az 1993-as reform hívószavai a szóbeliség, közvetlenség és a perkoncentráció voltak, ezáltal egy olyan eljárásrend megteremtése ahol nincs lehetőség újabb és újabb kérelmek előadására, ezáltal a tárgyalás elhalasztására sem, ami által a jogvita egyetlen tárgyaláson (*one main session*) eldönthető.¹⁵⁵ E célok elérésére bevezetésre került a fő tárgyalási modell.¹⁵⁶ A reform kettéválasztotta a tárgyalást az előkészítésre (*preliminary stage*) és a fő tárgyalásra (*main hearing*).¹⁵⁷ Laura Ervo megfogalmazása szerint ettől kezdve az egész eljárás, mintegy „szűrő” (*filter*) úgy működik. A rendszer célja, hogy amint lehetséges (az ügy keretei tisztázódtak és az megérett a döntésre) azonnal döntés szülessen és csak a bonyolult ügyek jussanak végig a teljes eljáráson.¹⁵⁸ E modellben pedig az előkészítésnek van kiemelt szerepe.¹⁵⁹

Laura Ervo az eljárást – a fentebb a skandináv modellekkel kapcsolatban kifejtett hármas tagolással ellentétben – a finn Pp. kapcsán csupán két szakaszra osztja. Ezáltal az elő szakaszt (keresetindítás) és az előkészítést egységben kezeli, mintegy *előkészítő szakaszt*. Ezek célja együttesen pedig a fő tárgyalás előkészítése, a könnyen elbíráható ügyek korai kiszűrése, az előkészítés során való végleges elbírálás lehetőségének biztosítása, illetve, ha

---

¹⁵² Laura Ervo 2016. 21.

¹⁵³ Ellilä Tauno 1971. 471.

¹⁵⁴ Laura Ervo: The Reform of Civil Procedure in Finland. *Civil Justice Quarterly*, 1995/1. 56-58. (továbbiakban: Laura Ervo 1995).

¹⁵⁵ Laura Ervo 1995. 61.

¹⁵⁶ Anna Nylund 2018. 32.

¹⁵⁷ Laura Ervo 2016. 21.

¹⁵⁸ Laura Ervo 1995. 60.

¹⁵⁹ Laura Ervo: Scandinavian Trends in Civil Pre-Trial Proceedings. *Civil Justice Quarterly*, 2007/4. 468. (továbbiakban: Laura Ervo 2007). Az angol nyelvű közleményt Köblös Adél fordította magyarra és foglalta össze, mely a *Jogtudományi Közönyben* jelent meg: Laura Ervo: Tárgyalás-előkészítő eljárások skandináv modelljei polgári ügyekben. *Jogtudományi Közöny*, 2009/2. 56-64. A dolgozatban mindvégig az eredeti cikkekre hivatkozunk.

fennállnak a feltételei, akkor az iratok alapján való döntés.¹⁶⁰ J. Niemi Kiesiläinen szintén e felosztást alkalmazza az elsőfokú eljárás szerkezetére.¹⁶¹ Ugyanakkor ezt az előkészítő szakaszt további három részre osztja, a perindításra (*initiation of the trial*), az írásbeli előkészítésre (*preparation on the documents*) és az előkészítő tárgyalásra (*preparatory hearing*). Továbbá a főtárgyalást is három részre osztja, a nyitó beszédekre (*opening statements*), a bizonyításra (*presentation of evidence*), és a záróbeszédekre (*closing arguments*).¹⁶²

Vaula Haavisto szerint az 1993-as reformmal a finn Pp. az eljárást három szakaszra osztja, az írásbeli előkészítésre (*written preliminary proceeding*), az előkészítő tárgyalásra (*preliminary hearing*) és a főtárgyalásra (*main hearing*).¹⁶³ Amint ezekből a tudományos álláspontokból kiolvasható a finn Pp. szerkezetének dogmatikai meghatározása nem egységes. Magunk részéről a már fent hivatkozott Anna Nylund által alkalmazott általános hármas felosztást fogadjuk el és e szerkezetben vizsgáljuk a finn Pp.-t.

2.5.3.1 Az eljárás megindítása

Az eljárás a keresetlevél bírósághoz történő benyújtásával indul (Ch. 5, Section 1). Tartalmaznia kell a kereseti kérelmet, annak alapját, *lehetőség szerint* a bizonyítékok megjelölését, az esetleges perköltségigényt, a hatáskör és illetékesség megállapításához szükséges adatokat, a bíróság megjelölését, a felek lakóhelyét, illetve a kapcsolattartáshoz szükséges adatokat (Ch. 5, Section 2). Laura Ervo szerint az 1993-as reform után a keresetlevélben a felperesnek részletesen meg kell jelölnie a kérelme alapjául szolgáló tényeket, bizonyítékait és hogy ezekkel mit kíván bizonyítani.¹⁶⁴

Ha a keresetlevelet nem kell visszautasítani a bíróság késedelem nélkül idézi az alperest (Ch. 5, Section 8). Az idézésben figyelmeztetni kell az alperest az írásbeli ellenkérelem előterjesztésének kötelezettségére. Amennyiben feltételehető, hogy a szóbeli ellenkérelem gyorsítja az eljárást vagy az alperes nem fog írásban nyilatkozni, akkor megengedhető, hogy az előkészítő tárgyaláson terjessze elő ellenkérelmét. Kivételesen az alperes kérelmére is engedélyezhető a szóbeli ellenkérelem előterjesztése (Ch. 5, Section 9).

---

¹⁶⁰ Laura Ervo 2016. 54.

¹⁶¹ J. Niemi Kiesiläinen: Efficiency and Justice in Procedural Reforms, The Rise and Fall of the Oral Hearing. In: C.H. van Rhee, Alan Uzelac (eds.): *Civil Justice Between Efficiency and Quality: From Ius Commune to the CEPEJ*. Antwerpen, Intersentia, 2008. 34. (továbbiakban: J. Niemi Kiesiläinen 2008).

¹⁶² Johanna Niemi: *Civil Procedure in Finland*. 2nd ed., Netherlands, Wolters Kluwer, 2016. 68-74. (továbbiakban: Johanna Niemi 2016.).

¹⁶³ Vaula Haavisto 2002. 15.

¹⁶⁴ Laura Ervo 1995. 58.

Az ellenkérelemnek – mint a keresetlevél ellenpárjának – tartalmaznia kell, hogy az alperes a keresetet *elismeri vagy vitatja*, elő kell adnia védekezése alapját, annak bizonyítékait, illetve az esetleges kifogásait a keresettel szemben (Ch. 5, Section 10). A finn Pp. az írásbeli ellenkérelemhez köti a *mulasztási ítéletet*. Ha az alperes nem terjeszti elő határidőben ellenkérelmét vagy az nem tartalmazza ellenkérelmének alapját, illetve a kereset érdemét nem vitatja a bíróság az eljárás folytatása nélkül *hivatalból* mulasztási ítéletet hoz (Ch. 5, Section 13).

2.5.3.2 Az előkészítés folytatása

Amennyiben az ügy túljutott az első szakaszon, akkor folytatódik az előkészítés (*continuing the preparation*) írásbeli előkészítéssel vagy szóbeli előkészítő tárgyalással (*preparatory session*). A bíróság szükség esetén felhívhatja a feleket, hogy terjesszenek elő további írásbeli beadványokat. Ez egy újabb kör iratváltást jelent, ettől több azonban csak kivételes esetben lehetséges (Ch. 5, Section 15-15a). Laura Ervo szerint ez az újabb iratváltás megkövetelése az 1993-as reform előtti írásbeli hagyományok fenntartását jelzi a bíróság részéről, mely gyakran él ezzel a lehetőséggel, és ami végeredményben lassítja az eljárást.¹⁶⁵ Amennyiben az előkészítés célja teljesült az iratváltásokkal, a bíróság további előkészítés nélkül az ügyet a felek egyetértésével rögtön a fő tárgyalásra utalja (Ch. 5, Section 15b).

Előkészítő tárgyalás tartartása esetén annak kezdetén a bíróság *összegzi* a jogvitát (*explain what is at issue in the case*), az eddigi iratváltások eredményét, továbbá kérdéseket intéz a felekhez. A bíróságnak és a feleknek is törekedniük kell arra, hogy egy ülésen lezárható legyen az előkészítés. A 2003-as reform óta az előkészítő tárgyalás lefolytatható nemcsak személyes megjelenéssel, hanem telekommunikációs eszközök igénybevételével is (Ch. 5, Section 15c-d), sőt a 2003-as reformot követően a szóbeli előkészítés elhagyható.¹⁶⁶

Az előkészítő tárgyalás célja, hogy a felek itt felszínre hozzák az ügy szempontjából releváns jogokat és tényeket, illetve ezek alapján kompromisszumra jussanak és lehetőleg egyezséggel záruljon a jogvita.¹⁶⁷ Az előkészítés során tisztázódnia kell a felek (kereseti-vizontkereseti) kérelmének és azok alapjának, a tényleges vitapontoknak, a felhasználni kívánt bizonyítékoknak és, hogy mely bizonyítékkal mit kíván bizonyítani a fél, illetve az esetleges egyezségkötés lehetőségének (Ch. 5, Section 19). Emellett a bíróság feladata, hogy ha a fél írásbeli vagy szóbeli nyilatkozata következetlen vagy homályos akkor kérdések feltevésével tisztázza azt a féllel, továbbá a bíróság örködik afelett is, hogy a jogvita

---

¹⁶⁵ Laura Ervo 2016. 33.

¹⁶⁶ Laura Ervo 2016. 35.

¹⁶⁷ Laura Ervo 2016. 36.

szempontjából lényegtelen kérelmek, állítások és felesleges bizonyítékok ne terheljék a peranyagot (Ch. 5, Section 21).

A finn Pp. szerint a bíróság feladata az előkészítés során egy *írásbeli összefoglaló* készítése, mely tartalmazza a felek kérelmeit, azok alapján és bizonyítékainak összefoglalását (Ch. 5, Section 24). Anna Nylund a finn tárgyalási rendszer hátrányaként értékeli, hogy a felek helyett a bíróság foglalja össze (összegezi) a jogvita kereteit, ezzel pedig jelentős idővesztés keletkezik a bíróság oldalán.¹⁶⁸

Amennyiben az előkészítés elérte a fentebb kifejtett céljait, illetve azt tovább nem célszerű folytatni a bíróság figyelmezteti a feleket az előkészítés lezárására és az ügyet a főtárgyalásra utalja (Ch. 5, Section 28).

2.5.3.3 A főtárgyalás

A finn Pp. a percezúrát a főtárgyalás szabályai között helyezi el. A percezúra célja, hogy megvédje a feleket attól, hogy a főtárgyaláson a másik fél olyan bizonyítékra hivatkozzon, melyet nem terjesztett elő az előkészítés során.¹⁶⁹ A 2003-as reform utáni normaszöveg kimondja, hogy a főtárgyaláson nem hozható fel olyan *új tény*, melyet a fél nem hivatkozott az előkészítés során, kivéve, ha elfogadható indokkal támasztja alá, hogy miért csak most terjeszti elő azt (*valid reason for not doing so*). Az *új bizonyítékra* való hivatkozás kivételes megengedésére vonatkozóan az 1993-as reform szerinti standard a *kiváltó ok valószínűsítése* (*probable cause*) volt, a 2003-as reform utáni enyhített rendelkezés szerint a *bíróság vélelmezi*, hogy a félnek elfogadható indoka van felhozni az új bizonyítékot (*if the court "may assume" that he or she had an acceptable excuse*) illetve, ha a másik fél hozzájárul szintén hivatkozható új bizonyíték¹⁷⁰ (Ch. 6, Section 9). Ezzel az új tényekre és az új bizonyítékokra vonatkozóan elvált egymástól a szabályozás.

A főtárgyalás a bíróság összefoglalójával indul, melyben összegzi az előkészítés során történeteket. Erre a felek észrevételeket tehetnek.¹⁷¹ Ezt követi a bizonyítékok előterjesztése, majd a záróindítványok megtétele.¹⁷²

A főtárgyalás három legfontosabb elve a közvetlenség, szóbeliség és a koncentráció.¹⁷³ Ezek kizárólag a főtárgyaláson érvényesülnek, ugyanakkor az egész perszerkezet

---

¹⁶⁸ Anna Nylund 2016a. 76.

¹⁶⁹ Laura Ervo: The Principle of the Free Reception of Evidence in Finland. In: Nijnoer J.F and Reijntjes, J.M (eds.): *Proceedings of the First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence*. Heerlen, Open University of the Netherland, 1997. 295.

¹⁷⁰ Laura Ervo 2007. 472.

¹⁷¹ Johanna Niemi 2016. 74.

¹⁷² Laura Ervo 1995. 59.

¹⁷³ Johanna Niemi 2016. 74.

meghatározásában kiemelet szerepük van, mert az előkészítésnek éppen az a célja, hogy a főtárgyalás e három elv szerint valósulhasson meg.¹⁷⁴

2.5.3.4 A finn reformokkal kapcsolatos tudományos értékelések

Az 1993-as reformot követően a finn Pp. lehetővé tette, hogy a főtárgyalás azonnal az előkészítés után megtartható legyen. Ennek előnye, hogy az ügy anyagát nem kell ismét előadni, mint egy esetleges halasztás után. Amennyiben ez nem valósult meg, akkor a főtárgyalást a bíróság az előkészítést követő 14 napon belülre tűzte ki.¹⁷⁵ Anna Nylund szerint azonban ezzel a két szak közötti választóvonal elmosódott és minden, ami az előkészítés körében a bíróság elé került az a következőkben a főtárgyalás anyagává is vált. Ezt azonban a későbbi módosítások kiküszöbölték.¹⁷⁶

A finn rendszer hátránya volt, hogy túl korán és mereven alkalmazta a cezúrát. Ez pedig arra kényszerítette a feleket, hogy nyújtsanak be minden *esetlegesen releváns* kérelmet és indítványt az eljárás korai szakaszában. Ezzel a bíróság nagy mennyiségű (többségében irreleváns) peranyaggal szembesült, mely megnehezítette a hatékony és gyors előkészítést.¹⁷⁷

J. Niemi Kiesiläinen kritikája szerint az 1993-as reform után az előkészítés a gyakorlatban túlterjeszkedett a jogalkotói elvárásokon, annak ellenére, hogy a perrend csak egy ülést irányzott elő, gyakoriak a halasztások.¹⁷⁸ Per Henrik Lindblom szerint az 1993-as reformot követően a felek és képviselőik a szigorú preklúziós szabályok miatt nagyobb erőfeszítéseket tesznek, megterhelik a peranyagot az előkészítés során, mely végső soron egy lassú, költséges és kockázatos eljárást eredményez.¹⁷⁹

Laura Ervo szerint a preklúziókkal elérhető, hogy a felek már az eljárás elején előkészítsék az ügyet, tekintettel arra, hogy a később előadott tények és benyújtott bizonyítékok nem vehetők figyelembe. Azonban ez a jelenség az eljárást drágává és lassúvá teheti, ha a felek előzetesen minden lehetőséget a bíróság elé tárnak.¹⁸⁰ Laura Ervo szerint az 1993-as reformmal a fő probléma az volt, hogy az előkészítés túl erőteljes szerephez jutott, és nem

---

¹⁷⁴ Johanna Niemi: Finnish Reforms of Procedural Law: A Success Story? In: Li Lin, Xie Zengyi, Ulla Liukkunen (eds): *Rule of Law Development and Judicial Reform: A Comparison between China and Finland. China Forum on the Rule of Law*, China, Social Sciences Academic Press, 2016. 87. (továbbiakban: Joannah Niemi 2016a.).

¹⁷⁵ Laura Ervo 1995. 59.

¹⁷⁶ Anna Nylund 2018. 33.

¹⁷⁷ Anna Nylund 2018. 33.

¹⁷⁸ J. Niemi Kiesiläinen 2008. 38.

¹⁷⁹ Per Henrik Lindblom 2001. 163.

¹⁸⁰ Laura Ervo: Swedish-Finnish Preparatory Proceedings: Filtering and Process Techniques. In: Laura Ervo-Anna Nylund (eds.): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 24. (továbbiakban: Laura Ervo 2016).

az eredetileg célként kitűzött főtárgyalás előkészítési szerepet töltötte be. Mindez a felek preklúzióktól való félelme miatt alakult ki. Az előkészítésbe sűrítették bele a főtárgyalás tartalmát, amely így lényegében – a főtárgyalás eredeti céljától eltérően – az előkészítés megisméltése volt.¹⁸¹

Egy további probléma volt, hogy a bírák a főtárgyalás koncentrációjának érdekében több előkészítő tárgyalást is tartottak, gyakoriak voltak a *halasztások*. Ezzel visszahozták a reform előtti gyakorlatot, ahol egymást követték a tárgyalások elhalasztásai. Laura Ervo szerint e probléma a norvég modellhez hasonló szabályozással lehet megoldani. Az előkészítés és a főtárgyalás közti szükséges választóvonal meghúzását az segíti elő, ha a felek és képviselőik el vannak zárva attól, hogy feleslegesen túlterheljék az előkészítést. A perrendnek meg kell tiltania a jogvitával össze nem függő érvelések előterjesztését, illetve a bírónak lehetőséget kell adni azok kizárására.¹⁸²

A jogalkotó a 2003-ban hatályba lépett módosításokkal enyhített a cezúrán (lásd korábban), kiterjesztette az előkészítést, ezáltal a felek szabadabban tudják prezentálni nyilatkozataikat és kérelmeiket.¹⁸³ Anna Nylund szerint a cezúra még mindig túl szigorú. Azt azonban elismeri, hogy az enyhítés előtti még szigorúbb szabályok hozzájárultak a finn per kultúra megváltozásához. Szükséges volt, hogy a korábbi egységes tárgyalási szerkezethez szokott joggyakorló közönség attitűdje változzon, ezt pedig a (túl) szigorú szabályokkal sikerült elérni. Ezzel együtt is kiemeli, hogy a per kultúra jó irányba mozdult, azonban *a mellékhatások kedvezőtlenek voltak*.¹⁸⁴

A finn reformok jó példája annak az átmenetnek, melyben az új per jogi szabályok az egységes tárgyalási szerkezetet felváltják a főtárgyalási modellel. Az utóbbi években több kelet-európai ország is részben vagy egészben bevezette a főtárgyalási modellt. A perrend változása mellett azonban a gyakorlatnak több idő kell, hogy átálljon az új szabályokra. A bírák és jogi képviselők hosszú éveken át hozzászórtak egy rendszerhez, melyben az előkészítés nem volt hangsúlyos, nem volt cezúra, melyben az indítványok és bizonyítékok előterjesztését részletekben is meg lehetett tenni.¹⁸⁵

Laura Ervo szintén kiemeli, hogy a perrendi szabályok megváltoztatása mellett fontos, a bírák, a felek és jogi képviselőjük személtváltása. Az 1993-as reformmal kapcsolatban

---

¹⁸¹ Laura Ervo 2016. 25.

¹⁸² Laura Ervo 2007. 470-480.

¹⁸³ Laura Ervo 2016. 20.

¹⁸⁴ Anna Nylund 2018. 33.

¹⁸⁵ Anna Nylund 2018. 36.

kiemeli, hogy sok változtatás elérhető lett volna a perrend megváltoztatása nélkül is, azonban a szigorú szabályok bevezetése az egyetlen út, ha az ellenállást mutató gyakorlaton változást akar elérni a jogalkotó.¹⁸⁶

2.6 A főtárgyalási modell jellemzői

Az egyes fentebb részletezett perrendek megfelelően szemléltetik a főtárgyalási modell elméleti tisztaságának a gyakorlatban megvalósuló sokszínűségét, mindamellett, hogy jelentős hasonlóságok figyelhetők meg közöttük. A vizsgált perrendek alapján az alábbi megállapításokat tesszük.

Az első szakasz (*pleadings stage*) szerepe nem mutat túl a jogvita egyszerű bíróság elé tárásán, a keresetlevél alaki vizsgálatán, az idézésen és az ellenkérelemre való felhíváson. E szakasznak egyik vizsgált perrendben sincs kiemelkedően fontos szerepe, a keresetlevél és kellei nem túl részletezőek, sőt a norvég perrend kifejezett rendelkezést tartalmaz arra, hogy a keresetlevél ne legyen túl részletes. Az alperesi írásbeli ellenkérelem fontosságát azonban a modell és a tárgyalt perrendek is hangsúlyozzák, mindegyikben megjelenik az előkészítés előtt vagy annak elemeként az írásbeli ellenkérelem.

Az előkészítésnek (*preparatory stage*) kulcsfontosságú szerepe van az egész elsőfokú eljárásban. Az megállapítható, hogy elsősorban a *rugalmasság* az, ami az előkészítés igazi hatékonyságát adhatja. A jogalkotók igyekeznek megteremteni azt, hogy az előkészítés lehetőleg vegyes – tehát írásbeli és/vagy szóbeli úton – valósuljon meg, ennek alkalmazásáról pedig a bíróság dönthessen. A megfelelő előkészítés fontos eszköz a főtárgyalás sikerének biztosítása érdekében, azonban annak túlhajszolása elvezethet az előkészítés elhúzódsához.

Az előkészítéssel kapcsolatban külön szükséges kiemelni a bírói közreműködést¹⁸⁷ és a percezúrát, melyek a legfontosabb eszközök az előkészítés sikereres lefolytatásához és a főtárgyalás eredményességének biztosításához. A percezúra túlhajszolása azonban – ahogy a finn példa mutatja – könnyen elvezethet oda, hogy a felek túlterhelik a jogvitát és elhúzódik az előkészítés.

Kiemelendő még a modern infokommunikációs technológiák alkalmazása. Számunkra – a hazai eljárásjogi gondolkodásban – talán kissé idegennek tűnik, hogy az előkészítést és akár a főtárgyalási is a rugalmasság jegyében akár telefonon, konferenciahíváson keresztül is lehet folytatni.

---

¹⁸⁶ Vö: Laura Ervo 1995. 56-61.

¹⁸⁷ Anna Nylund 2016. 7.

A fő tárgyalás (*main hearing*) igazi tartalma a kérelmek előadásán túl a bizonyítási eljárás. A bizonyítási eljárás szabályira jelen keretek között nem tértünk, tekintettel arra, hogy ez a fő tárgyalási modell és az elsőfokú eljárás szerkezetét tekintve másodlagos kérdés. Emiatt a fő tárgyalásról szóló fejtegetések meglehetősen rövid terjedelmet kaptak. Ami kiemelés érdemel, hogy hangsúlyos a szóbeliség, közvetlenség és a koncentráció elve, azonban megjelenik az a lehetőség is, hogy a bíróság mellőzze a fő tárgyalást és az előkészítés anyaga alapján eldöntse a jogvitát, mely Per Henrik Lindblom fentebb idézett szavaival ez előbbi elvek csorbítása a rugalmasság érdekében.

2.7 Következtetések a tárgyalási rendszerek tudományos osztályozásaiból

A hivatkozott tudományos álláspontokra támaszkodva megállapítható, hogy önmagában a *tárgyalási szerkezet* – ahogy az elnevezése is mutatja – az eljárás tárgyalási szakaszát szabályozza. Ennek következtében elméletileg független az azt megelőző szakasz (keresetindítás, perindítás) rendszerétől és követelményeitől. A perindítás szabályainak meghatározása a perrend másik szakaszának a szabályozási elvein múlik, nem kötődik szorosan a tárgyalási szerkezethez. Az egyes eljárási szakaszok szabályozása teljes mértékben azonban nem lehet egymástól független, hiszen a polgári peres eljárás, mint egész koherens szabályozást igényel. Álláspontunk szerint maga a tárgyalási szerkezet megválasztása pusztán a tárgyalási szakasz dinamikáját dönti el.

A tárgyalási rendszerek kategorizálásának kérdése bonyolultabb és árnyaltabb képet mutat, minthogy a fentebb ismertetett három hazai és egy külföldi kategóriába sorolás. Mondhatni, ahány perrend létezik, annyi féle tárgyalási rendszerrel lehet találkozni. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy „tiszta” formájában a két véglet – a teljességgel egységes rendszer és a végtelékig mereven tagolt osztott rendszer – nem jelenthet megoldást a gyakorlatban felmerülő kérdések nagy tömegére, azok elméleti konstrukciók maradnak.

Az egyes rendszerek előnyei és hátrányai kódolva vannak beléjük, ami az egyiknek az előnye az a másiknak a hátránya. Plósz Sándort idézve „nincs az eljárásnak oly rendszere, melynek ne volnának bizonyos előnyei és azokkal szemben bizonyos hátrányai. A kérdés mindig csak az, hogy mily arányban állnak az előnyök és hátrányok egymással.”¹⁸⁸

A tudományos osztályozás legszemléletesebben a cezúrán keresztül fogható meg, végső soron annak nemléte, bizonyos szempontok szerinti megjelenése vagy teljes megjelenése dönti el a tárgyalási szerkezetet. Az egyes rendszerek választásával más és más hatások

---

¹⁸⁸ Plósz Sándor: *A magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatának indokolása*. Budapest, Grill Károly CS. és KIR. Udvari Könyvkereskedése, 1902. 20. (továbbiakban: Plósz Sándor 1902).

jönnek elő, kerülnek előtérbe pozitív, avagy negatív mintaként. Mindezen aggályok kiküszöbölésére a jogalkotó az egyes perrendek megalkotása során a két végpont közül elmozdul középre, a *vegyes rendszer* felé. Olyan megoldásokat alkalmaz a perrendben, amelytől még megőrzi fő karakterét és egyszeri ránézésre ide vagy oda kategorizálható, azonban egy mélyebb vizsgálat során megállapítható, hogy jelentős elmozdulások történtek a vegyes rendszer felé. Ez a lépés minden jogalkotótól elvárt, hiszen a kodifikálni kívánt rendszer választása esetén annak hátrányait meg kell próbálni minél inkább minimalizálni.

3. Az 1911. évi I. törvénycikk tárgyalási rendszere

Jelen fejezet felépítését és a Tc. tárgyalási szerkezetének feldolgozását három szempontrendszer határozza meg. Egyrészt maga a Tc. szerkezeti felépítése, másrészt Magyary Géza, valamint Plósz Sándor tudományos rendszerezései. Magyary Géza 1898-ban megjelent *A magyar polgári peres eljárás alaptanai* című munkájában négy külön kérdésre osztja a rendes szerkezetű pert. Első a per elhárítása körüli eljárás, a pergátló kifogások elintézése.¹⁸⁹ Második a peralapítást előkészítő cselekmények, melyek az idézési kérelem, az idézés és a bíróság felhívása a kereset előterjesztésére.¹⁹⁰ Harmadik a peralapító cselekmények, melyek a kereset, a bíróság parancsa az alperes felé, illetve a perbebocsátkozás.¹⁹¹ Végül a negyedik elem a pert lebonyolító cselekmények, az érdemleges tárgyalás szaka.¹⁹² Később 1913-ban megjelent *Magyar Polgári Per* című (tan)könyvében a tudományos feldolgozás rendszerén annyit módosít, hogy két nagy címet különböztet meg, a „per elhárítása körüli eljárást”¹⁹³ valamint a „per érdemében való eljárás az elsőfokú bíróságok előtt” címet. A másodikat tovább differenciálja peralapítás előkészítése, peralapítás, és a per lebonyolítása alcímekre.¹⁹⁴

Plósz Sándor tudományos feldolgozása a peren, mint jogviszonyon alapul, ennek tartamából vezeti le a rendszert. Egyetemi előadásaiból Vass Károly által összeállított és 1906-ban kiadott *Magyar polgári törvénykezési jog* című műben kifejti, hogy a perjog tudományos vizsgálata során az első kérdés a perelőfeltételek vizsgálata, mely főleg a felek, a bíróság és az alkalmas pertárgy. Itt a vizsgálat tárgya, hogy mely tények, sajátosságok szükségesek per létrejöttéhez és melyek azok, amelyek akadályozzák azt, vagyis mik a per előfeltételei, majd a peralapító cselekmények, amelyek a pert létrehozzák, megalapítják végül, amelyek által a per lefolyik.¹⁹⁵

A Tc. rendszertana ezeket a dogmatikai tagolásokat nem tartalmazza. Egységesen a harmadik „Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt” nevű címben tárgyalja a bemutatni kívánt rendelkezéseket. A Tc. felépítése az időbeli linearitáson alapul, kivételt képez ez alól a keresetlevél és a kereset részbeni együttes szabályozása.

---

¹⁸⁹ Vö: Magyary Géza 1898. 139-147.

¹⁹⁰ Magyary Géza 1898. 148-154.

¹⁹¹ Magyary Géza 1898. 154-180.

¹⁹² Magyary Géza 1898. 181-250.

¹⁹³ Vö: Magyary Géza: *Magyar Polgári Perjog*. 1. kiad., Budapest, Franklin Társulat, 1913. 447-465. (továbbiakban: Magyary Géza 1913).

¹⁹⁴ Magyary Géza 1913. 465-515.

¹⁹⁵ Vass Károly (szerk.): *Magyar polgári törvénykezési jog, dr. Plósz Sándor egyetemi ny. r. tanár előadásai után*. Budapest, Szent-István-Társulat, 1906. 60-61.

E három szempont figyelembevételével és vegyítésével, nézetünk szerint három külön részre osztható a Tc. elsőfokú eljárásra vonatkozó szabályanyaga. Elsőként a *peralapítást előkészítő cselekmények*, így a keresetlevél, az idézés és a felhívás a kereset előterjesztésére. Másodikként a *peralapító cselekmények*, így kereset, az alpereshez intézett parancs, és a perbebocsátkozás, vagyis a tulajdonképpeni *perfelvétel*. Harmadikként a per lefolyása, az *érdemleges tárgyalás*. A dolgozatban e dogmatikai tagolást követően kifejtjük a járásbírószági eljárásra vonatkozó külön szabályokat. A törvényszéki eljáráshoz képest a *járásbíróság előtt alkalmazandó eltérő szabályok*okat a Tc. nem különítette el önálló fejezetben, ennek részletes indokait lásd később. Ennek ellenére jelen dolgozatban a tudományos feldolgozás során külön címben helyeztük el. Fontos megjegyezni továbbá, hogy az egyes perbeli cselekményekhez kapcsolódhatnak mind magánjogi, mind perjogi hatályok, ezek közül a *perjogi hatályokat* vizsgáljuk.

A keresetlevél és a kereset elkülönítésével a plószki perszerkezetben a keresetlevél a peralapításnak csak előkészítő cselekménye, a kereset pedig az első peralapító cselekmény. A keresetlevélre vonatkozó szabályok kifejtése körül szólunk a keresetlevél kettős céljáról és az azokhoz kapcsolódó eltérő szankciókról. Ezt követően tárgyaljuk az idézést, végül az utolsó – esetleges – peralapítást előkészítő cselekményt a bíróság felhívását a felpereshez a kereset előterjesztése iránt, ha ennek önként nem tette eleget. A keresethez kapcsolódóan külön kell szólni a mulasztási ítéletről. Bár a Tc. önállóan, külön fejezetben tárgyalja, a peralapítás során kiemelt jelentősége van a perfelvételi tárgyalás elmulasztására vonatkozó rendelkezéseknek. Továbbá a kereset cím alatt kerül elhelyezésre a perelhárítás körüli eljárás, vagyis a pergátló kifogások és azok elintézésének kérdése. Ennek indoka, hogy a Tc. linearitását követve ezek vizsgálata a kereset előterjesztését követően történik az eljárásban. Ezt követően tárgyaljuk a parancsot az alpereshez nyilatkozásra, valamint a peralapítás utolsó cselekményét a perbebocsátkozást. Végül a perbebocsátkozás két – véleményünk szerint az eljárás szerkezete szempontjából igen jelentős – perjogi hatását, a keresettől, illetve a pertől való elállás, valamint a keresetváltoztatás szabályainak a perbebocsátkozással összefüggő változásait vizsgáljuk.

A perfelvétel és az érdemleges tárgyalási szak elkülönítésével a Tc. két külön eljárási szakot alakított ki. A sikeres perfelvétel után következik az érdemleges tárgyalás előkészítése, majd az érdemleges tárgyalás. A fejezet végén e szak tartalmát és szerkezetét vizsgáljuk, hangsúlyozottan kitérve az előkészítésre és az előkészítő iratok szerepére.

E fejezetet a dolgozat elméleti, történeti megalapozásának szánjuk. A Tc. és a hatályos Pp. kodifikációja között számos párhuzam vonható. Ezek a párhuzamok teszik élővé a két perrend *szellemisége* közti kapcsolatot és megteremtik az egymás melletti tudományos feldolgozhatóságot. A Pp. kodifikációja során számos tudományos mű hivatkozási alapként használta a Tc.-t.¹⁹⁶ Egy kodifikáció kötődjön az akár egy személyhez, akár egy ideológiához vagy máshoz soha nem állhat kritika nélkül. Azonban a jogászközönség által elfogadott uralkodó álláspont és elméleti alap a plósz kodifikációnál egységes volt, bár hozzá kell tenni az osztott szerkezetet is érte kritika. Ugyanígy a Pp. esetén is az osztott szerkezetet a kodifikáció során elfogadták, ám annak gyakorlati megvalósítása és részletei éles tudományos vitákat váltottak ki. A Tc. megalkotás is egy az egész jogrendszert átfogó kodifikációs korszak egyik fontos sarokpontja (új Btk. (Csemegi-kódex), új bünvádi perrendtartás, készülő magánjogi tervezetek). Ugyanígy a Pp. is egy ilyen korszak egyik eleme (Alaptv., Btk., Ptk., Mt., Ákr., Közigpp., Be.).

3.1 A törvénycikk kodifikációja

A Tc. hatálya és az azt megelőző évtizedek kodifikációs és perjogi tudományos időszaka felöleli a magyar perjogtudomány születését és első nagy korszakát. Bacsó Jenő *Tudományos Perjog* című munkájában Plósz Sándort és Magyary Gézárt nevezi meg a magyar tudományos perjog két kezdeményezőjének és művelőjének.¹⁹⁷ A perjog önálló közjogias felfogása és önálló tudományos feldolgozása, művelése is e korszak kezdetére tehető. A képviselőház határozatától induló kodifikációs munka számos állomáson keresztül jutott el – igen hosszú idő után – a Tc. hatálybalépéséig. Ami a kezdeti plósz első javaslattól kezdődően nem változott és egy biztos pont volt az uralkodó álláspontok szerint (bár nem kritika nélkül) az az *osztott szerkezetű per*, és annak is plósz elképzelése.

A képviselőház – észlelve az akkor hatályos polgári törvénykezési rendtartás (Ptr.) elvi és gyakorlati hiányosságait – 1880. április 23. napján határozattal utasította az igazságügyi kormányzatot egy a szóbeliség és a közvetlenség elvén nyugvó perrendtartás előkészítésére. Pauler Tivadar igazságügyi miniszter Emmer Kornélt és Plósz Sándort bízta meg a polgári peres eljárás külföldi tanulmányozásával és a fenti elveken nyugvó perrend előkészítésével.¹⁹⁸ A két megbízott két egymást kiegészítő, de a perelőkészítést és a tárgyalást különböző rendszerben elképzelő tervezeteket nyújtott be, melyeket 1885-ben

---

¹⁹⁶ Lásd például: Wopera Zsuzsa 2017.153-161.; Köblös Adél 2017a. 13-26.; Udvary Sándor 2017. 7.

¹⁹⁷ Bacsó Jenő 1937. 3.

¹⁹⁸ Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902/4. [1. r.] 306. (továbbiakban: Térfi Gyula 1902).

közzétettek. Mindezzel nagyból egyidőben 1880-ben megjelent Ökröss Bálint reformgondolatokat tartalmazó javaslata¹⁹⁹ és annak részletes indokolása. E javaslat részletes kifejtésétől eltekintünk, azonban a Tc. elemzése során a megfelelő helyeken ismertetjük Ökröss Bálint örökérvényű gondolatait.

3.1.1 Plósz Sándor és Emmer Kornél korai perrendi javaslatai

Annak ellenére, hogy nem az ő nevéhez fűződik a végül elfogadott törvény, szükséges megvizsgálni Emmer Kornél perrendi javaslatának rendszerét is. Ennek indoka, hogy e gondolatiság is alapját képezte a kodifikációnak. Élénk tudományos vitát váltott ki és megjelent egy markánsan más álláspont is, mint Plósz Sándoré. Emmer Kornél tervezete²⁰⁰ a francia perjogot vette alapul, s jelentős mértékben különbözött Plósz Sándor elképzelésitől. E szerint a pert a felperes ügyvédje a kereset bírósági irodán történő benyújtásával indítja meg (1. §), a keresetekről az iroda jegyzéket vezet (2. §). A beadott keresetet az iroda kézbesíti az alperes részére (6. §). Az alperes ezt követően meghatalmazza saját ügyvédjét, aki elleniratát a felperes ügyvédjének kézbesíti (9. §). Erre a felperes esetlegesen válasziratot kézbesíthet (10. §).

Emmer Kornél szerint a feleknek a tárgyalásra előkészülve kell jönniük, mert különben elnapolások szakíthatják meg a tárgyalást. Ami egyrészt káros, mert a bírói „benyomást” rontja, költséget okoz, a vitás jog megállapítása „elodáztatik” vagy „elhamarkodás” történik.²⁰¹ Emmer Kornél tervezetében nagy hangsúlyt helyezett a tárgyalás előkészítésére, nézete szerint fontos a kereset ténybeli állításainak a pontozása, a bizonyítékok felsorolása, az okiratok másolatának csatolása. Majd szintén fontosak a periratok még a tárgyalás előtt, ugyanis ezek biztosítják, hogy ne legyen elnapolás és indokolatlan költség.²⁰²

Ha a kereset kézbesítésétől számított 30 nap alatt az alperes elleniratot nem kézbesített vagy az ellenirat kézbesítése után, ha a felperes az ügyet kellően előkészítettnek találja kérheti az ügy a tárgyalandók jegyzékébe történő felvételét (16. §). Az alperes szintén kérheti az ügy feltételét a tárgyalandók jegyzékébe (17. §) A megállapított periratokon túl (kereset, válaszirat, ellenválasz) több előkészítő periratot a bíróság nem fogadhat be (23. §). A felperes a keresetét az ügy tárgyalásáig kérheti töröltetni az irodán, az alperes kérvény útján kérheti a neki okozott költségek megtérítését (25. §). A tárgyalás a felek zárindítványainak

---

¹⁹⁹ Ökröss Bálint 1880.

²⁰⁰ Emmer Kornél: *Törvényjavaslat a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapuló polgári törvénykezési rendtartás tárgyában*. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1885. (továbbiakban: Emmer Kornél 1885).

²⁰¹ Emmer Kornél: *A polgári peres eljárás reformja*. Budapest, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 14. sz., 1883. 7. (továbbiakban: Emmer Kornél 1883).

²⁰² Emmer Kornél 1883. 13-14.

a tanácsjegyző általi felolvasásával kezdődik, erre a felek adják elő perbeszédeiket (79. §). A felek rendszerint két-két perbeszéd illeti meg (79. §). E tervezetben is megjelent a perelőfeltételek elkülönített, érdemi perbebozsátkozás előtti külön eldöntése (85. §). A felek írott és elmondott ténybeli állításai és tagadásai egészükben méltánylandók (92. §), vagyis e tervezet az írásbeliség szóbeliség arányában jelentősen mást képvisel, mint a plósz.

E tervezet és gondolatmenet nem tudott a maga teljességében kifejlődni és hosszú évek alatt perrendé formálódni, ezért vezérfonalai nincsenek kiforrva, azt nem érte elég vélemény, nem támadta elég kritika, nem haladt át a törvénycikké válás folyamatán. Emmer Kornél ezen rendszerének fejlődése megakadt, és megmaradt tudományos műnek. Éppen ezért a felvázolt sarokpontokon kívül a továbbiakban e tervezettel nem kívánunk foglalkozni.

Plósz Sándor 1885-ben megjelent tervezete²⁰³ (a továbbiakban: 1885-ös Tervezet) a bizonyítási eljárás kivételével a perrendtartás egészét felölelő alkotás, mely a német birodalmi perrendet veszi alapul, de attól számos ponton eltér, így a perfelvételi cezúra, a tárgyalás egysége és a mulasztás következményeinek szabályozásában.²⁰⁴ Az 1885-ös Tervezet mind szerkezetében mind egyes részletszabályaiban jelentősen különbözik a későbbi szövegektől, majd a végleges törvénycikktől. Ami azonban kiemelendő, hogy a Tc. jellegadó sajátosságai, így a keresetlevél, mint idézőlevél és az attól való eltérési lehetőség a perfelvétel során (269. és 270. §)²⁰⁵, a pergátló kifogások elkülönített elintézése (275. §)²⁰⁶, a tárgyalás szerkezete, a perfelvétel, a cezúra, az érdemleges tárgyalás (Negyedik cím, Első fejezet)²⁰⁷ már az 1885-ös Tervezetben is azonosan voltak szabályozva, mint a Tc.-ben.

3.1.2 A kodifikáció további tervezetei

A sommás eljárás előkészítése során Szilágyi Dezső megbízta Plósz Sándort a teljes polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat tervezetének kidolgozásával, mely tervezetet 1893-ban közzé is tette (továbbiakban: 1893-as Tervezet).²⁰⁸ E tervezet lényeges eltéréseket mutat az 1885. évi Tervezethez képest, valamint úgy felépítésében, mint tartalmában egyre inkább hasonlít a Tc.-hez. Az 1893-as Tervezet elhagyja az általános részt és a törvényszéki eljárás címébe helyezve, a keresetlevél és egyéb beadványok alatt tárgyalja a kereset és a

---

²⁰³ Plósz Sándor: *A magyar polgári perrendtartás tervezete. A magyar királyi igazságügyminister megbízásából készítette Plósz Sándor.* Budapest, Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, 1885. (továbbiakban: Plósz Sándor 1885).

²⁰⁴ Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai, *Jogállam*, 1902/5. [2. r.] 394. (továbbiakban: Térfi Gyula 1902a).

²⁰⁵ Plósz Sándor 1885. 70.

²⁰⁶ Plósz Sándor 1885. 71.

²⁰⁷ Plósz Sándor 1885. 67-77.

²⁰⁸ Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902/7. [3. r.] 567. (továbbiakban: Térfi Gyula 1902b).

beadványok szabályait.²⁰⁹ Az új rendelkezések között szerepel, hogy az idézés a bíróság feladata, a perfelvételi tárgyalás során a kereset felolvasása, ha ahhoz a felperes ragaszkodik csak akkor szükséges, ha azt a bíróság elrendeli. Megjelenik két új pergátló kifogás (megelőző eljárás költségeinek a megtérítése, biztosítékadás elmulasztása). További új elem a keresettől való elállás szabályozása és következményeinek végzéssel történő kimondása.²¹⁰ E tervezetet az igazságügyminisztérium kiadta az ügyvédi kamaráknak, az egyetemeknek és a királyi törvényszékek elnökeinek véleményezésre. Az észrevételek 1897-1898 években értek be a minisztériumba.²¹¹

1901-re Plósz Sándor elkészített egy újabb, átdolgozott tervezetet. E tervezet egyik újítása, hogy a járásbírói eljárásra vonatkozó külön szabályokat nem külön címben helyezte el, hanem minden fejezetben vagy szakaszban, ahol eltérő szabályt kell alkalmazni, ott van kifejtve.²¹² Tartalmi újítás, hogy az idézésre vonatkozó szabályanyag kiegészült azzal, hogy az elnök a keresetlevelet idézés előtt visszaadhatja kijavításra, illetve lehetősége van visszautasítani, ha a hiányok nem pótolhatók.²¹³ E két újítás végül a végleges Tc.-ben is megtalálható. Az 1901-es tervezetet rövid átdolgozás után, mint a *polgári perrendtartás javaslatát* az igazságügyminiszter 1902. január 29. napján terjesztette a képviselőház elé,²¹⁴ mely javaslathoz készült indokolás is.²¹⁵ A javaslat az országgyűlésben az igazságügyi bizottság elé került. A bizottság kifogást emelt a javaslat ellen, mert az a szóbeliség elve miatt az írásbeliséget túlzóan háttérbe szorítja ott is, ahol az írásbeliség feltétlenül szükséges, a tárgyalás elhalasztásánál, és a fellebbvitel esetén.²¹⁶

1907. október hónap 17. napján Günther Antal igazságügyminiszter benyújtotta a polgári perrendtartás új javaslatát. E javaslat az 1902-ben előterjesztett plószai szöveget vette alapul, az ott megállapított eljárási alapelveket, a rendszerét, beosztását és szerkezetet is megtartotta.²¹⁷

1910-ben a képviselőház letárgyalta és elfogadta a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslatot. Az 1880-ban meghozott képviselőházi határozatban megfogalmazott elveknek megfelelően megalkotásra került a polgári perrendtartás. A Tc. szövege és

---

²⁰⁹ Térfi Gyula 1902b. 569.

²¹⁰ Térfi Gyula 1902b. 569.

²¹¹ Térfi Gyula 1902b. 575.

²¹² Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902/8. [4. r.] 640. (továbbiakban: Térfi Gyula 1902c).

²¹³ Térfi Gyula 1902c. 643.

²¹⁴ Térfi Gyula 1902. 308.

²¹⁵ Az indokolást Grill Károly kiadóvállalata jelentette meg: Plósz Sándor 1902.

²¹⁶ Térfi Gyula 1902. 440.

²¹⁷ Térfi Gyula: A polgári perrendtartás új javaslat. *Jogtudományi Közlöny*, 1907/43. 356-357.

beosztása igen jelentős változásokon ment keresztül az 1885-ös Tervezetből kiindulva. Plósz Sándor egyik *legnagyobb érdeme*, hogy már az első javaslata magában foglalta a *pernek azt a struktúráját*, mely eredeti gondolata szerint a perfelvételi cezúrával való kettéosztáson alapszik.²¹⁸

3.2 A peralapítás előkészítése

3.2.1 A keresetlevél (129. §)

Az eljárás kezdő cselekménye a felperes keresetlevelének, másnéven az idézési kérelemnek bírósághoz történő benyújtása.²¹⁹ Ez a peralapítást előkészítő első cselekmény. Az idézőlevelet, mint iratot a Tc. keresetlevelnek nevezi, mert ez a fogalom egyezik a korábbi perrendtartásban bevett és elfogadott megnevezéssel.²²⁰ Tartalmát tekintve azonban pusztán előkészítő irat, ennek bizonyítéka, hogy a felperes az abban előadottakhoz a szóbeli tárgyaláson nincs kötve.²²¹ Ezáltal a keresetlevél nem egyéb, mint idézőlevél. Nem áll ezzel ellentétben az, hogy az idézőlevél magában foglalja a keresetet.²²² A kereset az idézési kérelem indoka, a felperes ezáltal jelöli meg, hogy mit kér az alperestől, és azt milyen magánjogi jogviszonyra alapítja.²²³ Plósz Sándor szerint a szóbeli per csak *előkészítő iratokat* ismer.²²⁴ A szavak hivatottak előkészíteni a pert, nem az előkészítő iratok, ezért az előkészítő iratok tartalma nem köti a feleket.²²⁵ Ebből következően a keresetlevélben, mint előkészítő iratban foglalt keresethez a felperes a perfelvételi tárgyaláson nincs kötve, azt megváltoztathatja.

A keresetlevél kellékeit a Tc. 129. § határozza meg. Magában kell foglalnia a bíróság megjelölését, a felek megjelölését (nevét), állásukat vagy foglalkozásukat, perbeli állásuk és lakásuk szerint, valamint a felek képviselőinek nevét, állását vagy foglalkozását és lakását. Továbbá magában foglalja a perfelvételi határnapon előadandó kereset közlését, vagyis a jog előadását, amelyet a felperes érvényesíteni akar és az ehhez kapcsolódó határozott kérelmet. E pont alátámasztására és körülírására a további rendelkezések szerint elő kell adni a kereset alapjául szolgáló tényeket, bizonyítékokat, és a hatáskör és illetékesség megállapításához szükséges adatokat (129. §).

---

²¹⁸ Fodor Ármin: A polgári perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 1910/48. 413.

²¹⁹ Kovács Marcel: *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., Budapest, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, 1911. 231. (továbbiakban: Kovács Marcel 1911).

²²⁰ Plósz Sándor 1902. 177.

²²¹ Plósz Sándor 1902. 42.

²²² Plósz Sándor 1902. 177.

²²³ Magyary Géza 1898. 148-149.

²²⁴ Plósz Sándor 1883. 1.

²²⁵ Plósz Sándor 1883. 6.

Szilasi Adolf cikkében kritika alá veszi e paragrafust. Álláspontja szerint a Tc. túlzóan részletesen foglalkozik a keresetlevél kellékeivel.²²⁶ Azzal, hogy ennyi kelléket kell felsorolni és megjelölni a jogalkotó azt éri el, hogy megszorodnak azok esetek, amikor a beadott keresetlevél valamely kelléke hiányzik és emiatt kijavításra kell visszaadni. Ez a per időtartamára és kiható felesleges eljárási idővesztés, ami megelőzhető lenne azzal, hogy a perrend kevesebb kelléket ír elő a keresetlevélre.²²⁷ A technikus kellékek mellett a perrend kereset előadására vonatkozó rendelkezéseit (129. § 3. bekezdés) ugyanezen kritikával illeti. A perrend ismét túl bonyolult nyelvezete és részletezése rontja e rendelkezés érthetőségét és alkalmazhatóságát. Érvelése szerint a túlzásba vitt részletezés nem válik egyik törvénynek sem az előnyére. E szakaszban azért is fölösleges e bonyolultság, mert a keresetlevél mindenképp csak előkészítő irat, így jelentősége csekélyebb, minthogy olyan bonyolult szabályozást kapjon melyen nehéz eligazodni.²²⁸

A keresetlevél beadásához fűződnek bizonyos perjogi hatályok, melyek ismertetése elengedhetetlen a tárgyalás szerkezetének bemutatása során. Ha a keresetlevél a Tc. által támasztott tartalmi és formai követelményeknek megfelel a bíróság köteles idézni az alperest²²⁹; a követelés összegének és ezáltal a bíróság hatáskörének megítélését a keresetlevél beadásának napján fennállottak szerint kell megítélni (8. §); eltérő rendelkezés hiányában a bíróság illetékességét is a keresetlevél benyújtásakor fennálló állapot szerint kell megítélni (49. §). Az előkészítő irat jelleg miatt előfordulhat, hogy a keresetlevél nem tartalmaz vagy később egészül ki olyan elemekkel, melyek ezen hatások beállításához szükségesek. Ilyenkor a peralapítás előkészítés nélkül történik, így e hatások a kereset tárgyaláson való előadásához (jegyzőkönyvhöz csatolásához) fűződnek.²³⁰

A keresetlevél azáltal, hogy előkészítő irat, de mégis magában foglalja a keresetet, mint előzetes tájékoztatást kettős elbírálás alá esik, aszerint, hogy az egyes kellékek a célja az alperes idézésének kérése a bíróságtól vagy az eljárás megindítása, előkészítése.²³¹ E kettős jelleg miatt eltérő jogkövetkezmények fűződnek a hiányukhoz,²³² ezért a következőkben külön kerülnek kifejtésre.

---

²²⁶ Szilasi Adolf: Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Jogtudományi Közlöny*, 1901/17. 133. (továbbiakban: Szilasi Adolf 1901).

²²⁷ Szilasi Adolf 1901. 133-134.

²²⁸ Szilasi Adolf 1901. 134.

²²⁹ Magyary Géza: *Polgári Perjog*. 2. kiad., Budapest, Franklin Társulat, 1924. 349. (továbbiakban: Magyary Géza 1924).

²³⁰ Magyary Géza 1924. 351.

²³¹ Plósz Sándor 1902. 177.

²³² Térfi Gyula (szerk.): *Az új polgári perrendtartás*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1911. 228. (továbbiakban: Térfi Gyula (szerk.) 1911).

3.2.1.1 A keresetlevél idézés kibocsátását célzó szerepe

A keresetlevél elsődleges célja szerint a per létrejöttét, felvételét hivatott előkészíteni.²³³ Az idézőlevél szolgál a bíróság alperest idéző végzése kibocsátásának alapjául.²³⁴ Azok a kellékek, melyek ehhez szükségesek a keresetlevél *szükségképpeni*, lényeges eszközei, így hiányuk kijavítás végett visszaadást vagy visszautasítást von maga után.²³⁵ Ilyen a felek megjelölésének vagy a perfelvételre alkalmas kereset előadásának hiánya, valamint a pergátló körülmények léte, melyet a bíróság már a keresetlevél elintézésekor vizsgál.²³⁶ Tóth Károly meghatározása szerint ezek az idézőlevél *perjogi kellékei*, a perelőfeltételek, - vagyis az alkalmas bíróság, az alkalmas felek és képviselőjük - és az ezek alátámasztására szolgáló bizonyítékok megjelölése. Mindezzel a felperes a bírósághoz fordulás jogát kívánja érvényesíteni, ennek kellékeit jelöli meg.²³⁷ A Tc. külön nem szabályozza e körben az *idézés iránti kérelmet*, mint kelléket. Magyar Gyéza szerint a Tc.-ben ez a keresetlevél legtermészetesebb tartalmi eleme, mégis azért maradhatott ki, mert a Tc. azt magától értetődőnek veszi.²³⁸

3.2.1.2 A keresetlevél előkészítést célzó szerepe

A keresetlevél másik célja, rendeltetése az érdemleges tárgyalás előkészítése.²³⁹ Az ehhez kapcsolódó kellékek - melyek Plósz Sándor szerint „*egyől- egyig nem lényegesek*”²⁴⁰ - hiánya nem eredményezi az irat kijavításra való visszaadását vagy visszautasítást, hanem pusztán a nem megfelelő előkészítésből eredő *költségek viselését* vonja maga után.²⁴¹ E hiányok a perben később pótolhatók.²⁴² E kellékek közé tartozik a kereset megalapítására szolgáló tények és bizonyítékok közzlése.²⁴³ Tóth Károly szerint ezek a *magánjogi* kellékek, a tulajdonképpeni kereset előzetes közzlése és a határozott kérelem a magánjogra vonatkozóan.²⁴⁴

---

²³³ Plósz Sándor 1902. 178.

²³⁴ Plósz Sándor 1927. 121.

²³⁵ Plósz Sándor 1902. 178.

²³⁶ Térfi Gyula 1911. 228.

²³⁷ Tóth Károly: *Polgári törvénykezési jog alapismeretek*. 2. kiad., Debrecen, Hegedüs és Sándor, 1923. 494. (továbbiakban: Tóth Károly 1923).

²³⁸ Magyar Gyéza-Nizsalovszky Endre 1939. 344.

²³⁹ Plósz Sándor 1902. 178.

²⁴⁰ Plósz Sándor 1927. 121.

²⁴¹ Plósz Sándor 1902. 178.

²⁴² Földes István-Fehérváry Jenő: *A magyar polgári perrendtartás kézikönyve*. 2. kiad., Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata, 1946. 92-93. (továbbiakban: Földes István-Fehérváry Jenő 1946)

²⁴³ Térfi Gyula 1911. 229.

²⁴⁴ Tóth Károly 1923. 494.

A keresetlevél a per alapításának csupán előkészítő eszköze (cselekménye), míg a kereset a per alapításának cselekménye.²⁴⁵ A keresetlevél kijavítással vagy visszautasítással fenyegetett kellékei alapján arra kell alkalmasnak lennie, hogy a bíróság az alperest a bíróság elé tudja idézni és meglegyenek az eljárás perjogi előfeltételei, e kellékekről a felperesnek szükséges nyilatkoznia. A keresetre vonatkozó kellékek hiánya az esetleges halasztás és egyébként felmerült költségek viselésének jogkövetkezményeivel jár, a mulasztás pedig pótolható később a perben. E kettős célzat és eltérő jogkövetkezmények a keresetlevélnek vegyes jelleget adnak. Magyary Géza szerint azáltal, hogy az idézési kérelem a keresetet is magában kell foglalnia a keresetlevél idézési kérelem jellege *elhomályosul*.²⁴⁶

E jelleg egy „mellkékhatása” a plósz szerkezetnek. Plósz Sándor felismeri, hogy az írásbeli előkészítés a szóbeli perben sem mellőzhető, azonban az írásbeliséget mindinkább vissza kívánja szorítani. Ezért a lehető legnagyobb mértékben előkészítő iratként tekint a keresetlevélre, ennek bizonyítéka, a fentebb kifejtett kettős célzat és ehhez kapcsolódó eltérő jogkövetkezmények. A kereset előzetes bejelentését nem hagyhatja ki egy perrend a keresetlevélből, de a szóbeliség elvének megerősítése a plósz érvelésben nem tűri meg, hogy az írásban közölt kereset legyen irányadó a perben.

3.2.1.3 A keresetlevél és a kereset elkülönítésének kritikája

Oberschall Adolf – kritikai írásában – elfogadja azt az érvet, hogy az idézési kérelem és a kereset elválasztása jobban megfelel a szóbeliség elvének, mint ezek egyesítése, azonban véleménye szerint célszerűbb lenne ezeket mégis egybeolvasztani. A Tc. e rendszer alkalmazásával megkönnyíti a meggondolatlan pereskedést, illetve „tág kaput nyit az ellenfél meglepetésének.”²⁴⁷ Emellett feltevése szerint az ügyvédek úgy fogják szerkeszteni keresetlevelet, hogy az alkalmas legyen a makacssági ítélet meghozatalára, vagyis tartalmazza a keresetet, ezért sem szükséges az elkülönítés.²⁴⁸

Pap József szintén kritika tárgyává teszi a keresetlevél (idézőlevél) és kereset elkülönítését. Álláspontja szerint ez a megoldás „*túlhajszolja*” a szóbeliség elvét. Helyesebb lenne, ha a keresetlevél tartalmazná a végleges keresetet. Ennek indoka, hogy a felperesnek már a keresetlevél beadásakor tudnia kell ki ellen és pontosan milyen alapon indít pert, ezért nincs semmi indok, ami alapján a felperesnek megengedhető lenne a későbbi új kereset

²⁴⁵ Tóth Károly 1923. 493.

²⁴⁶ Magyary Géza 1898. 149.

²⁴⁷ Oberschall Adolf: Észrevételek a polgári perrendtartásról készült törvényjavaslat előadói tervezetéhez. *Ügyvédek Lapja*, 1896/52. [3. rész] 3. (továbbiakban: Oberschall Adolf 1896)

²⁴⁸ Oberschall Adolf 1896. 3.

előadása.²⁴⁹ Érvelésének alátámasztására a perindítás perjogi hatályainak beállítását hozza fel. E szerint a perindítás perjogi hatályai az alperesnek történő kézbesítéskor állnak be. A közölt idézéssel együtt a bíróság megküldi a keresetlevelet is, mely ekkor még nem végleges, vagyis olyan keresethez kapcsolódnak egyes hatályok „mely kezdettől fogva nem létezett”.²⁵⁰ Az idézési kérelem beadása és az idéző végzés kézbesítésével nem történik egyéb, mint a felperes az alperest a bíróság elé hívatta, anélkül, hogy megtudná milyen keresetet fog előterjeszteni.²⁵¹ Véleménye szerint a kereset csak a szóbeli tárgyalás alkalmával adható elő szóban (illetve az idézőlevélre hivatkozva), ezért szükséges, hogy ehhez kapcsolódjanak a perindítás hatályai.²⁵²

Ez a megoldás azonban Pap József szerint egy bizonytalan állapotot tartana fenn, mert ekkor a felperes érdekkörén kívül eső bizonytalan eseményektől függenének e hatályok. Ennek feloldására javaslata szerint a perindítás perjogi hatályainak a keresetlevél beadásához kell kötődniük, mert ez egy biztos, felperes által meghatározott időpont.²⁵³ Pap József további érve szerint a keresetlevél és annak 129. § szerinti kellékei már peranyag és nem pusztán előkészítő irat, hiszen ha a perfelvételi határnap előtt a meg nem jelent alperessel még nem volt közölve vagy a közölt kereset tartalma szerint nem állhat meg, akkor a mulasztás következményeit a bíróság végzéssel megtagadja.²⁵⁴ A perjogi hatályok beállta és a mulasztás következményeinek ily szabályozása miatt Pap József szerint a keresetlevél nem pusztán előkészítő irat, az a perre nézve meghatározó befolyással bíró beadvány.²⁵⁵

3.2.2 Az idézés (140. §)

Az idézés a bíróság felhívása, parancsa a felekhez a megjelenésre, ez a második peralapítást előkészítő cselekmény.²⁵⁶ Jancsó György szerint előkészítő jellege abban áll, hogy egyrészt lehetővé teszi a per keletkezését, másrészt a keresetlevél egyidejű közlésével az alperes tudtára adja a felperes akaratát, ezáltal felkészülhet az arra adandó válaszra.²⁵⁷ A peralapítás

---

²⁴⁹ Pap József: *A Plósz-féle Polgári perrendtartás tervezetéhez, perjogi tanulmány*. Budapest, Eggenberger. 1899. 63-64. (továbbiakban: Pap József 1899).

²⁵⁰ Pap József 1899. 65.

²⁵¹ Pap József 1899. 68.

²⁵² Pap József 1899. 68.

²⁵³ Pap József 1899. 68-69. Mindezzel együtt Pap József ebben az írásában nem tér ki a keresettől való elállás és a keresetváltoztatás kérdéskörére, mely a plószai rendszertől eltérő szabályozással szintén megoldandó kérdések lennének.

²⁵⁴ Pap József előadása. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Jogászegyleti értekezések*. XXIV. köt. 5. füzet – A magyar polgári perrendtartás javaslata. Budapest, Franklin Társulat, 1902. 201. (továbbiakban: Pap József 1902).

²⁵⁵ Pap József 1902. 202.

²⁵⁶ Kovács Marcel 1911. 231.

²⁵⁷ Jancsó György: *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. 1. köt., Budapest, Atheneum, 1912. 396. (továbbiakban: Jancsó György 1912).

előkészítése során az idézés *célja*, hogy a felek együttesen megjelenjenek a bíróság előtt a per felvétele érdekében.²⁵⁸ Az idézés *indoka* – mint az fentebb kifejtésre került – az idézési kérelem (keresetlevél) közléséből áll. A bíróság soha nem idéz általában, hanem mindig a keresetlevél közlése mellett teszi azt.²⁵⁹ Az idézés végzés formájában történik és az elnök bocsátja ki (140. §), *tartalma* a felek felszólítása a megjelenésre; a felek figyelmeztetése, kitanítása az egyes következményekre; illetve az idézés indoka, a keresetlevél másodpéldányának a csatolása (142. §).²⁶⁰

Az idézés a per szerkezetét figyelembe véve a perfelvételi tárgyalásra szól.²⁶¹ A *Te.* az idézésre vonatkozó szabályanyagot kiegészítette azzal a rendelkezéssel, hogy a törvényszéki eljárásban az idéző végzésben figyelmeztetni kell a feleket arra, hogy a perfelvételi határnapon *esetleg* az érdemleges tárgyalás megtartásának is helye lehet (*Te.* 10. §).²⁶²

Az idézés közléséhez (kézbesítéséhez) kapcsolódnak bizonyos perjogi hatályok (147. §), melyek szerint a felek – különösen az alperes – megjelenni kötelesek a bíróság előtt; a bíróság az idézéssel egyidejűleg kijelenti, hogy el fog járni az ügybe; beáll a *perfüggőség*, vagyis a per ideje alatt ugyanazon jog iránt sem ugyanazon, sem más bíróság előtt nem indítható per, vonatkozik ez a felperesre és az alperesre is az ellenkező irányból²⁶³; idézés közlésével hárompólusúvá válik az eljárás. Az alperes jogosulttá válik viszontkeresetet indítani, és a költségeinek a megtérítését igényelheti, ha a felperes a perbebocsátkozás előtt eláll a keresetétől.²⁶⁴ Ezen hatások együttes célja a felek közti jogi helyzet rögzítése.²⁶⁵

3.2.2.1 A keresetlevél visszaadása kijavítás végett és az idézés kibocsátása nélkül hivatalból történő visszautasítása (140-141. §)

A keresetlevél *perjogi kellékeinek* hiányához kapcsolódik a kijavítás és a visszautasítás intézménye. A 129. § megjelölt egyes kellékek hiányának következménye a 140. és 141. § rendelkezéseinek alkalmazása.²⁶⁶ A beérkezett keresetlevelet (idézési kérelmet) a bíróság az idézés kibocsátása előtt megvizsgálja. Ezáltal a két előkészítő cselekmény (idézési kérelem beadása, idézés) közé esik e bírói tevékenység. Bár e paragrafusok szoros kapcsolatban vannak a keresetlevélre vonatkozó rendelkezésekkel, rendszertani felosztásunk szerint

---

²⁵⁸ Magyary Géza 1924. 351.

²⁵⁹ Magyary Géza 1898. 152.

²⁶⁰ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 348.

²⁶¹ Földes István-Fehérvári Jenő 1946. 102-103.

²⁶² Fabinyi Tihamér: *Polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata*. 1. köt., Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1931. 271. (továbbiakban: Fabinyi Tihamér 1931).

²⁶³ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 348.

²⁶⁴ Jancsó György 1912. 405.

²⁶⁵ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 349.

²⁶⁶ Fabinyi Tihamér 1931. 239.

mégis itt, az idézés körében vizsgáljuk. Ennek magyarázata, hogy a keresetlevél bírói megvizsgálása az idézés kibocsátásának előzetes mérlegelése, ezért ide szorosabban kapcsolódik.

E vizsgálat célja, hogy a nyilvánvalóan a per létrehozására alkalmatlan iratot a bíróság ne kézbesítse az alperesnek, ezzel is időt és költséget spórolva.²⁶⁷ Alkalmatlan a perfelvételre az idézési kérelem, ha hivatalból figyelembe veendő pergátló kifogás áll fenn, hiányzik az ügyvédi képviselő vagy nem pótolható hiány áll fenn.²⁶⁸ „Ha ilyen akadály fenforgása iránt kétség merül fel, azt el kell oszlatni, [kijavítás] ha pedig annak fenforgása nyilvánvaló, a per létrejöttét már itt meg kell akadályozni [visszautasítás].”²⁶⁹ Ezek elintézése az alperes (ellenfél) meghallgatása nélkül *hivatalból* történik. Ekkor a bíróság végzés formájában a kérelmet a hiányok pótlása végett határidő tűzésével visszaadja vagy visszautasítja, és nem bocsájtja ki az idéző végzést.²⁷⁰

3.2.3 Felhívás a felpereshez keresetének előterjesztése iránt

A harmadik és egyben utolsó *esetleges* peralapítást előkészítő cselekmény a bíróság felhívása a felpereshez a kereset előterjesztése iránt. A felperes – főszabályként – nem terjesztheti elő bármikor a keresetét, csak a bíróság felhívására, ezért e bírói cselekmény is a per megalapításának előkészítése.²⁷¹ A per rendes menete szerint a felek az idézési kérelem és a bíróság idézése folytán együttesen megjelennek a perfelvételi határnapon. A kereset előterjesztése egyrészt függ a bírósági határnap tárgyalási naplóban meghatározott sorrendjétől (218. §), másrészt függ az egyedi ügyben megállapított eljárási cselekmények sorrendjétől is. A tárgyalást az elnök vezeti, e jogkörében meghatározza az eljárási cselekmények sorrendjét (224. §). Ha a felperes a felhívás ellenére sem terjeszti elő keresetét rá a mulasztás következményei alkalmazandók. Nem szükséges e felhívás abban az esetben, ha a bíróság az idézési kérelmet egyidejűleg kereseti kérelemnek is tekinti.²⁷²

3.3 A peralapítás – a perfelvétel

3.3.1 A kereset (129. § 3. bekezdés)

A kereset a felperes indokolt kérelme a bírósághoz, az iránt, hogy a felek cselekvését egy bizonyos magánjogi viszony tekintetében határozza meg.²⁷³ A kereset kezdeményezi a

---

²⁶⁷ Kovács Marcel 1911. 233.

²⁶⁸ Gaár Vilmos: *A magyar polgári perrendtartás magyarázata (1911. évi I. t.-cz.)*. Budapest, Athenaeum, 1911. 130. (továbbiakban: Gaár Vilmos 1911).

²⁶⁹ Plósz Sándor 1902. 185.

²⁷⁰ Magyary Géza 1924. 337.

²⁷¹ Magyary Géza 1924. 353.

²⁷² Magyary Géza 1898. 153-154.

²⁷³ Magyary Géza 1898. 154.

peralapítást.²⁷⁴ A Tc. Plósz Sándor által kialakított rendszere elkülönítette a keresetlevelet és a keresetet. Ugyanis a szóbeliség elvén nyugvó perben szerkezetileg a szóbeli tárgyalásra tartozik a kereset előadása, enélkül a tárgyalás csonka, irány nélküli vitatkozás lenne.²⁷⁵ A keresetlevél nem azonos a keresettel, ugyanis a szóbeliség elvének következtében kereset csak az lehet, amit a felperes a perfelvételi tárgyaláson szóban előad, vagy amire élőszóval utal.²⁷⁶ Az idézőlevél – a fentebb kifejtettek szerint – magában foglalja a keresetet, de előkészítő irat jellege miatt ahhoz a felperes a szóbeli tárgyaláson nincs kötve, ezáltal a peralapítás első és irányadó cselekménye a kereset.²⁷⁷

3.3.1.1 A kereset előadása

„A perfelvételi határnapon felperes az idéző levélből vagy egy külön iratból (mert az idéző levélben közölt keresethez nincs kötve) felolvassa keresetét, melynek lényeges tartalmát az *érvényesíteni kívánt jog és a kérelem előadása* képezi.”²⁷⁸ A kereset a perfelvételi határnapon előkészítés nélkül is előadható.²⁷⁹ Előadása e kettősség (korábban azt az idézőlevélben előkészítette vagy sem) miatt kétféleképpen történhet. Elsőként a felperes kijelenti, hogy az idézőlevélben foglaltakhoz ragaszkodik és azt fenntartja, egyéb keresetet nem kíván előterjeszteni. Ekkor elengedő a *ragaszkodás*, fenntartás kijelentése, ha a bíróság nem rendeli el a kereset ismertetését (178. §). A kereset előadása ekkor a *fenntartási nyilatkozatból áll*.²⁸⁰ E rendelkezés a szóbeliség elvével ellentétben megengedi, hogy a felperes irat tartalmára hivatkozzon. Pap József szerint ez helytelen. A kereset előadásának mindig szóbelinek kellene lennie, az arra való hivatkozás, hogy a bíróság ismeri a keresetet nem fogadható el.²⁸¹

A második eshetőség, ha felperes el kíván térni az idézőlevélben közöltektől, akkor szóban előadja keresetét és azt köteles a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékelni írásban.²⁸² Fodor Ármin e rendelkezéssel kapcsolatban megjegyzi, hogy a Tc. ezzel nem növeli az írásbeliség szerepét, hiszen figyelmen kívül hagyás terhe mellett szóban is elő kell adni keresetét a felperesnek. Az írásbeli rögzítés és jegyzőkönyvhöz csatolás a bíróság munkáját segíti,

---

²⁷⁴ Plósz Sándor: A keresetjogról. In: *Plósz Sándor Összegyűjtött dolgozatai*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1927. 29. (továbbiakban: Plósz Sándor 1927a).

²⁷⁵ Térfi Gyula 1911. 228.

²⁷⁶ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 92-93.

²⁷⁷ Plósz Sándor 1927. 119.

²⁷⁸ Plósz Sándor. 1883. 11.

²⁷⁹ Plósz Sándor 1927. 121.

²⁸⁰ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 352.

²⁸¹ Pap József: *A magyar polgári perrendtartás előadói tervezetének egyes részeiről*. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések. 12. köt. 3. füz., Budapest, Franklin Társulat, 1895. 125.

²⁸² Magyary Géza 1924. 357.

azáltal, hogy nem kell a tárgyaláson jegyzőkönyvezni a keresetet, hanem az a felperesi ügyvéd által szerkesztett irattal kerül a jegyzőkönyvhöz.²⁸³ Ez azt jelenti, hogy a felperes az idézési kérelmében foglaltaktól teljesen eltérő, új, „előkészítetlen” keresetet is előadhat. A kereset szóbeli előadása nélkül azonban nem lehet az ügyet érdemben tárgyalni és eldönteni, ez következik a keresetlevél előkészítő irat jellegéből,²⁸⁴ a keresetlevél alapján nincs érdemleges eljárás.²⁸⁵ Az előadás vagy arra való hivatkozás által válik keresetté az, ami a keresetlevélben közölve volt.²⁸⁶

3.3.1.2 A kereset tartalma

Jancsó György megállapítása szerint a kereset az egész pert irányító perceselemény, tehát annak tartalma és kellékei kiemelten fontos szabályozási tárgy. A Tc. sajátos módon a kereset tartalmát nem a perfelvételi tárgyalásról szóló fejezetben, hanem a keresetlevélről rendelkező 129. § 3. pontjában teszi meg, holott a keresetlevelet csak idézőlevélnek és perelőkészítő cselekmények tartja. Azonban a kereset kellékeiről máshol nem szól a Tc. ezért e rendelkezésből kell megállapítani annak tartalmát.²⁸⁷

Gaár Vilmos szerint nem szükséges a kereset indokolása, elegendő annak előadása, az alperessel való szóbeli közlése, indokolása már érdemi (tartalmi) kérdés, mely az érdemi tárgyalásra tartozik.²⁸⁸ Ezen előadás során a Tc. szerint az *érvényesítendő jogot* kell előadni és az ehhez kapcsolódó *határozott kérelmet*, valamint a *tényeket*, amelyből a keresetét a felperes származtatja és az alapjául szolgáló *bizonyítékokat* (129. § 3. pont). Nem kell azonban pontos jogszabályi helyet megjelölni vagy konkrét paragrafust, elegendő, ha az a kereset egész tartalmából megállapítható.²⁸⁹

Fövényessy Lajos szerint a kereset *tényállításból, jogállításból és kérelemből* áll. A tényállítás a jogalapító tények és a bizonyítékok, a jogállítás a jogszabálynak a felhívása, amelyre támaszkodik, a kérelem pedig szabatos előadása annak, amit akarunk.²⁹⁰ A keresetlevél lényeges kelléke a jog megjelölése, melyet a felperes érvényesíteni akar. Nem szükséges a tényeket megjelölni és a bizonyítékokat sem szükséges csatolni. A jogot nem

---

²⁸³ Fodor Ármin előadása. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Jogászegyleti értekezések*. XXIV. köt. 5. füzet – A magyar polgári perrendtartás javaslata. Budapest, Franklin Társulat, 1902. 244. (továbbiakban: Fodor Ármin 1902).

²⁸⁴ Magyary Géza 1924. 351.

²⁸⁵ Magyary Géza 1924. 359.

²⁸⁶ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 117.

²⁸⁷ Jancsó György 1912. 373.

²⁸⁸ Gaár Vilmos 1911. 152.

²⁸⁹ Plósz Sándor 1927. 132.

²⁹⁰ Fövényessy Lajos: A szóbeli tárgyalás az új polgári perrendtartás szerint. *Jogtudományi Közlöny*, 1913/19. 164.

kell pontos jogszabályhelyként megjelölni, elegendő, ha a kereset egész tartalmából kitűnik.²⁹¹ A Tc. indokolása ugyanezen az állásponton van. A pontos jogszabályhely „nyomasztó formalizmust” idéz elő a perben. A jogállítást a kereset egész tartalmából ki kell, hogy tűnjön, mert ez határozza meg azon eljárási kereteket, melyen belül a bíróságnak döntenie kell. Illetve a jog megváltoztatása az alperes perbebocsátkozása után már nem lehetséges, azonban e jog alátámasztására új tények, bizonyítékok szabadon felhozhatók.²⁹² Jancsó György szerint a Tc. a tényelőadást a kereset alkotó kellékei közül kizárta és azt a perfelvételi tárgyalásra utalta.²⁹³

Magyary Géza szerint a jogállítást és a felhozandó tények nem állnak egymással konjunktív viszonyban, elegendő, ha a felperes általában jelöli meg a jogot, de azt mely tényekből származtatja már nem kell kifejtene. Igaz ez fordítva is, ha a felperes csak a tényeket közli, ám jogállítást kifejezetten nem tesz, a kérelem alkalmas az idézés kibocsátására. Utóbbi esetben a felperes már a szóbeli tárgyalást is valamelyest előkészíti, ezért ekkor jár el helyesebben.²⁹⁴

Plósz Sándor eredeti gondolata szerint: „a jogot individualizálni kell, mert csak egy meghatározott jog lehet a pernek tárgya, csak e felől lehet ítéletet hozni és csak e felől emelkedhetik az ítélet jogerőre. Ha a jog nincs individualizálva, a pernek nincsen tárgya és célja és az létre sem jöhet. Ellenben nem szükséges a keresetet substantiálni, azaz nem szükséges a jogot tényalapjára felbontani és igazolni. Ez az érdemleges tárgyalásra tartozik. Ha ott a jog igazolása szükséges és elő nem adatik, a felperest keresetével elutasítják, de érdemben utasítják el.”²⁹⁵

Az individualizáció lényege, hogy a felperes annyit adjon elő a keresetben, amennyi szükséges ahhoz, hogy a benne érvényesített jog minden más jogtól megkülönböztethető legyen. Ezzel ellentétben (vagyis inkább ezzel párhuzamosan) a szubsztanciálás elve szerint a keresetben minden tényt részletesen elő kell adni.²⁹⁶ Magyary Géza szerint helyes az individualizálás elvének alkalmazása, azonban azt a Tc. „túlhajtja, mikor még ezt sem tartja szükségesnek s megelégszik egyszerűen a jog műnevi megjelölésével.”²⁹⁷ Földes István szerint a felperes vagylagosan választhatja a jog alakoszerű megjelölését vagy az erre utaló

---

²⁹¹ Gaár Vilmos 1911. 111.

²⁹² Térfi Gyula 1911. 229.

²⁹³ Jancsó György 1912. 374.

²⁹⁴ Magyary Géza 1924. 348.

²⁹⁵ Plósz Sándor 1927. 132.

²⁹⁶ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 351.

²⁹⁷ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 351.

tényállás előadását. Ez utóbbi esetben elengedő annyit előadnia, amiből kiderül, hogy milyen jogot kíván érvényesíteni. Elengedő a jog individualizációja, nem szükséges a tényállás kimerítő előadásával szubsztanciálni azt.²⁹⁸

3.3.1.3 A mulasztási ítélet (440. §)

A Tc. a mulasztást önállóan a XVIII. fejezetben tárgyalja, azon belül is külön szabályozza az alperes perfelvétel körüli mulasztását és annak esetleges szankcióját a *mulasztási ítéletet*. A pert, mint lineáris eljárási cselekmények láncolatát vizsgálva a mulasztási ítélet a kereset előterjesztését követően alkalmazható. A mulasztási ítélettel, másnéven makacssági ítélettel a mulasztó alperessel szemben szankcióként a felperes nem vitatott jogát ítélettel állapítja meg a bíróság.²⁹⁹ Makacssági ítélet csak a perfelvételi szakban hozható az alperes ellen.³⁰⁰ Ha a perfelvételi határnapot a *felperes mulasztja el* az alperes kérheti költségeinek a megtérítését, valamint az idézés feloldását.³⁰¹ A felperes mulasztása esetén nem hozható ítélet, mert nincs kereset.

A keresetet a Tc. szerint a felperes a perfelvételi tárgyaláson terjeszti elő, amennyiben nem jelenik meg úgy csak idézés volt, ezért ennek *feloldását* kérheti az alperes.³⁰² A felperesnek a kereset előterjesztése megengedett és nem kötelességszerű perbeli cselekménye. Az alperes perbebocsátkozása ellenben kötelességszerű magatartás. „Ebből azonban az is következik, hogy a felperes ellen, midőn ez a peralapítás első cselekményét, a keresetet mulasztja el előterjeszteni, nem alkalmazhatók ugyanolyan természetű következmények, mint az alperes ellen, midőn ez a peralapítás befejező cselekményét, a perbe bocsátkozást mulasztja el. Mert senki ellen nem lehet kényszerrel gyakorolni amiatt, hogy jogát nem érvényesíti.”³⁰³

Ha a perfelvételi határnapot az *alperes mulasztja el*, őt a felperes kérelmére, a kereseti kérelemhez képest, ítélettel el kell marasztalni (440. §). Ugyanígy értékelendő, ha az alperes megjelenik, ám nem kíván perbe bocsátkozni és ellenkérelmet sem terjeszt elő.³⁰⁴ Azzal, hogy az alperes perbebocsátkozása is peralapító cselekmény előáll az a helyzet, hogy ha ezt megtagadja, ezzel megghiúsíthatja a per létrejöttét és a felperes elesik az igényétől. E mulasztás szankcionálására két lehetséges álláspont létezik. Egyik szerint a felperes csak

²⁹⁸ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 96.

²⁹⁹ Plósz Sándor 1927. 128.

³⁰⁰ Plósz Sándor 1902. 42.

³⁰¹ Plósz Sándor 1902. 42.

³⁰² Plósz Sándor 1902. 42.

³⁰³ Magyary Géza: A perfelvétel körüli mulasztás következményei. *Jogtudományi Közöny*, 1899/46. [1. r.] 329-330. (továbbiakban: Magyary Géza 1899).

³⁰⁴ (Kúria, P. VII. 2336/1932. – Gr. XXVII, 1067) Vö: Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 509.

akkor lesz pernyertes, ha bizonyítja a keresetében foglaltakat. A másik, ha a bíróság a felperes kereseti állításait valóban fogadja el és e szerint ítéel.³⁰⁵ A Tc. a második álláspontot fogadja el.

A bíróságnak tehát ez esetben *nem kell vizsgálnia* a kereseti jog és tényelőadásokat, hanem azokhoz képest kell ítéletet hoznia, de ez nem jelenti azt, hogy a bíróság „a kérelemnek vakon helyt ad.”³⁰⁶ A bíróság végzéssel megtagadja a mulasztás következményeinek a kimondását ha hivatalból figyelembe veendő pergátló körülmény miatt az eljárás megszüntetésének esete forog fenn; a megjelent fél a hivatalból figyelembe veendő körülmények tekintetében a szükséges bizonyítékokat nem adja elő; ha a perfelvételi határnapon előadott kereset a meg nem jelent alperessel még nem volt közölve, illetve, ha a kereseti kérelem a közölt kereset tartalma szerint nincs megalapítva (443. §).

3.3.1.4 A pergátló kifogások (180. §), valamint azok tárgyalása és eldöntése (181-182. §)

A pergátló kifogások (perakadályok) nem peralapító cselekmények, hanem az alperes perelhárító, alaki kifogásai vagy hivatalból figyelembe veendő körülmények. Tárgyalásuk a Tc. perszerkezetének vizsgálatakor elengedhetetlen. Időbelileg a kereset előadását követően van helye a perfelvétel során, ezért a kereset cím alatt helyeztük el. A pergátló körülmények vizsgálata a plószai rendszerben egy önálló perszakot kapott, a perfelvételt. Ha e rendszert meg akarjuk érteni, és vizsgálni, akkor szükséges a pergátló körülményekre kitérni. A kiindulási pont, ahhoz, hogy a per, mint jogviszony létrejöhesse, szükségesek annak a törvényi előfeltételei.³⁰⁷

Magyary Géza szerint a per létrejöttét két oldalról gátolhatják meg bizonyos tények, körülmények, egyrészt azok *léte* (perfüggőség), másrészt azok *hiánya* (hatáskör, illetékesség). Ezeket a körülményeket nevezi a Tc. *pergátló kifogásnak*. Magyary Géza szerint azonban ezek valójában helyes elnevezés szerint *pergátló körülmények*. E megfogalmazás jobban fejezi ki azt, hogy nemcsak azok a perakadályok tárgyalandók, melyek az alperes kifogása folytán hoz fel, hanem a hivatalból vizsgálandók is.³⁰⁸ A Tc. 180. § taxatív felsorolja pergátló kifogásokat.³⁰⁹

---

³⁰⁵ Magyary Géza 1899. 329.

³⁰⁶ Plósz Sándor 1902. 43-44.

³⁰⁷ Gaár Vilmos 1911. 110.

³⁰⁸ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 336.

³⁰⁹ Ezek a következők: 1.) hogy a kereset érvényesítése egyáltalában nem tartozik a polgári peruttra, vagy hogy külön eljárásnak van fenntartva; 2. hogy törvény szerint a polgári pert más hatósági eljárásnak kell megelőznie; 3. hogy a per nem tartozik a bíróság hatáskörébe, vagy hogy a bíróság nem illetékes; 4. hogy az ügyben választott bíróságnak kell eljárni; 5. a perfüggőség kifogása (147. §); 6. hogy a felek valamelyikének nincs perképessége, illetőleg hogy törvényes képviselője mellőzve van vagy nincsen igazolva; 7. hogy a felperes a

A pergátló kifogásokat Fabinyi Tihamár két csoportra bontja. A három legalapvetőbb feltétel az alkalmas pertárgy, a hatáskör és illetékesség, valamint a perképes felek [180. § 1., 2., 3., 6.], a perelőfeltételek, a továbbiak nevezetesen a választottbíróági szerződés léte, perfüggőség, megelőző eljárás költségének megtérítése, valamint perköltségbiztosíték hiánya pedig perakadály.³¹⁰ Gaár Vilmos felsorolásában a per létrejöttének feltételei közé tartozik a felek perképessége, perbeli cselekvőképessége vagy törvényes képviselőjük, a hatáskör és illetékesség, a perfüggőség hiánya, ügyvédi képviselő (ha szükséges), illetve a Tc.-ben írt egyéb feltételek.³¹¹

E körülményeket a bíróság hivatalból megvizsgálja, még az idézés kibocsátása előtt.³¹² Ha a bíróság nem észlelt ilyet kibocsátja az idézést, majd a perfelvételi tárgyaláson az alperes az ellenkérelmének előterjesztését megelőzően hivatkozhat e körülményekre. Ez az alperesi cselekmény a *pergátló kifogás*, mely a „voltaképpen egy vagy több perelőfeltétel hiányának a perfelvételi határnapon az alperesi perbebocsátkozás előtt való érvényesítése.”³¹³ Pap József definíciója szerint a pergátló kifogás egy olyan kifogás melynek célja azt kimutatni, hogy a per létrejöttének előfeltételei nem állnak fenn, így perről nem lehet szó, nem történhet meg az alperesi perbebocsátkozás. A pergátló kifogások a kereseti jogot, a vitás jogviszonyt nem érintik.³¹⁴ A pergátló körülmények tárgyalása a perakadályok fennállásának, a perelőfeltételek hiányának, illetve a per keletkezését gátló tények létének a kiderítéséből áll, e vizsgálatnak és az ezekre vonatkozó bizonyításnak nincs kihatása a per érdemére.³¹⁵ A perfelvételi tárgyaláson az alperes a felperes által előadott keresetre elsőként előadja esetleges pergátló kifogásait.³¹⁶ Tóth Károly szerint az alperes *perjogi védekezése* a pergátló kifogások előterjesztése.³¹⁷

A pergátló kifogások nyomban, az ügy érdemétől elkülönítve tárgyalandók és a törvényszéki eljárásban ítélettel döntendők el (181. §). Ezeket az alperes együttesen köteles felhozni a felperesi kereset előterjesztése után, de még ellenkérelmének előterjesztését megelőzően, azonban egyrészt a perakadály tárgyalható folytatólagos (perfelvételi) tárgyaláson, ekkor a bíróság egyúttal erre a határnapra kitzúzheti az érdemleges tárgyalást is, másrészt a per

---

megelőző eljárásnak a 186. és a 439. § alapján megállapított költségét a törvény értelmében meg nem térítette; 8. hogy a felperes a perköltségre nézve biztosítékot nem adott (124-128. §).

³¹⁰ Fabinyi Tihamár 1931. 307.

³¹¹ Gaár Vilmos 1911. 110-151.

³¹² Gaár Vilmos 1911. 154.

³¹³ Gaár Vilmos 1911. 154.

³¹⁴ Pap József 1899. 84.

³¹⁵ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 337.

³¹⁶ Plósz Sándor 1883. 11.

³¹⁷ Tóth Károly 1923. 497.

érdemével együtt tárgyalandók, ha a bíróság a per bármely szakában figyelembe veendő pergátló körülményt észlel a perbebocsátkozás után.³¹⁸

A perbebocsátkozás után két esetben van lehetőség ezek előterjesztésére, egyrészt ha olyan akadályra vonatkozik, melyet a bíróságnak hivatalból is a per egésze során figyelembe kell vennie, másrészt ha az alperes a kifogás utólagos előterjesztésekor valószínűsíti, hogy a kifogást korábban önhibáján kívül nem érvényesíthette.³¹⁹ A pergátló körülmények fennállásának következménye az 1.)–5.) pontokban megjelölt esetekben a per megszüntetése, egyéb esetekben hiánypótlás (kiegészítés) elrendelése.³²⁰ A kiegészítéssel orvosolható hiányok a felperes által a megelőző eljárás költségeinek a megtérítése, a perköltségbiztosíték letétele, a perbeli cselekvőképesség hiánya és az ügyvédi képviselet hiánya.³²¹

A bíróság a törvényszéki eljárásban önálló *ítélettel* – a felperesi ügyvédi maghatalmazás kivételével, melyet végzéssel mond ki – bírálja el a perakadályokat.³²² Az ítéleti határozati forma következménye, hogy önálló fellebbezésnek és felülvizsgálatnak van helye ellene. Pap József szerint a pergátló kifogások elintézését követően a fellebbvitelt amennyiben lehet korlátozni kell. A pergátló kifogásoknak helyt adó és ezáltal eljárást megszüntető döntésnél engedne fellebbvitelt.³²³ Az ítélettel való eldöntést a plószai érvelés szerint egyrészt a kérdés fontossága indokolja, valamint, hogy a pergátló kifogások eldöntése során is tényállást kell megállapítani, akárcsak a per érdemében hozott ítéletnél.³²⁴ Másodsorban a praktikum, ami az ítélet mellett szól. Ha végzés formájában születne ez a határozat, akkor a végzés elleni fellebbezés szabályanyagát kellene számos kivétellel kiegészíteni. Továbbá azzal előállna az a helyzet, hogy egy olyan határozat kerülne a perrendbe, mely ítélet jellegével bír, csak a neve végzés.³²⁵

Földes István szerint a pergátló kifogások eldöntése nem jelent az ügy érdemében való döntést, ezért a bíróságnak tulajdonképpen végzéssel kellene eldöntenie azokat, de a Tc. a döntés nagy jelentőségére tekintettel úgy rendelkezik, hogy mégis ítélettel kell eldönteni.³²⁶ A Tc. szerint a törvényszéki eljárásban a bíróság az ellenfél kérelmére a pergátló kifogások

---

³¹⁸ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 337.

³¹⁹ Gaár Vilmos 1911. 155.

³²⁰ Gaár Vilmos 1911. 159.

³²¹ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 338.

³²² Magyary Géza 1924. 339.

³²³ Pap József 1899. 91.

³²⁴ Térfi Gyula 1911. 283.

³²⁵ Térfi Gyula 1911. 283.

³²⁶ Földes István-Fehérvári Jenő 1946. 119.

elvetése esetén az ítélet jogerőre emelkedésére tekintet nélkül folytatja az eljárását (181. § 3. bekezdés).

3.3.2 Parancs az alpereshez nyilatkozásra

Magyary Géza szerint a második *esetleges* peralapító cselekmény a bíróság alpereshez intézett parancs a keresetre való nyilatkozás iránt. E cselekmény esetlegessége abban áll, hogy az alperes rendszerint felszólítás nélkül, maga nyilatkozik a keresetre.³²⁷ A parancs fontosságát Magyary Géza abban látja, hogy az esetleges mulasztás következményei csak akkor mondhatók ki, az ellenfél tényállítására vagy okiratára teendő nyilatkozat csak akkor tekinthető elmulasztottnak, ha a felet a nyilatkozat megtételére az elnök vagy a bíróság valamelyik tagja felszólította (225. §). E rendelkezés irányadó a keresetre való nyilatkozásra is.³²⁸ Az alperes a parancs ellenére sem lesz köteles perbe bocsátkozni, de akkor ennek vállalnia kell perjogi következményeit.

3.3.3 A perbebocsátkozás (185. §)

A perbebocsátkozás az alperes nyilatkozata a kereset tényalapjára és ennek jogi hatásaira, melyben az alperes beismer, tagad, vagy csak a tényalap jogi hatásait tagadja.³²⁹ A kereset, mint a felperesi jogállítás és az alperes perbebocsátkozása mint ezen állított jog tagadása együttesen hozzák létre a pert, ez a felek közti vitapont, a kontradikció, mely a *litis contestatio*.³³⁰ Tóth Károly szerint e két irat hozza létre a felek közti kontradikciót, a peres eljárás alapját. A pergátló kifogás előterjesztése a perjogi védekezés, az alperesi (érdemi) ellenkérelem a *magánjogi védekezés*, a perfelvétel.³³¹ A magánjogi kérdések eldöntése az érdemi tárgyalásra tartozik, azonban az alperes ellenkérelme konstatálja azt, hogy a felek között magánjogi vita van, melyet az érdemi tárgyaláson kell eldönteni. Az *érdemleges* jelző Tóth Károly szerint arra vonatkozik, hogy ez az alperesi eljárási cselekmény a perben a felperes által érvényesítendő magánjogra vonatkozik.³³²

3.3.3.1 A perbebocsátkozás előadása és indokolása

„Amint felperes keresetét csak a jog megnevezésével és a kereseti kérelem előterjesztésével tartozik előadni és az indokolás mellőzendő, úgy alperes is ellenkérelmét indokolás nélkül tartozik előterjeszteni.”³³³ „Ép úgy, mint a felperes a keresetet iratba foglalva köteles

³²⁷ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 366.

³²⁸ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 366.

³²⁹ Magyary Géza 1898. 171.

³³⁰ Plósz Sándor 1927a. 29.

³³¹ Tóth Károly 1923. 499-500.

³³² Tóth Károly 1923. 499.

³³³ Gaár Vilmos 1911. 160-161.

becsatolni, az alperes is írásban a jegyzőkönyvhöz mellékelni köteles ellenkérelmét. A peralapítás fontossága ezt az alakiságot megköveteli.”³³⁴ Az alperes ellenkérelme a felperes keresetére adott válasz, ehhez mérten annak tartalmi és alaki ellenpárja. Ezért, ahogy a keresetet is szóban kell előterjeszteni, de írásban a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell mellékelni, így az ellenkérelmet is szóban kell előterjeszteni, majd a tárgyalási jegyzőkönyvhöz mellékelni. Ezen forma elmulasztása esetén az ellenkérelem nem vehető figyelembe. Az elismerésre nem vonatkozik ez az alakiság (185. §).³³⁵

Az alperesnek a perbebocsátkozáshoz elegendő a fentebb kifejtett cselekményeket megtennie, azokat nem kell indokolnia. Ellenkérelmének indokai már érdemi kérdések volnának. Ezért azok már a per érdemének kérdésköréhez tartoznak, amely a perfelvétel keretein túlmennének. A perfelvétel az alperes perbebocsátkozása által elérte a célját, a bíróság ezt követően kitűzi az érdemleges tárgyalás határnapját.³³⁶

Alföldy Ede 1920-ban írt cikkében megfogalmazott véleménye szerint az ellenkérelem írásba foglalása üres formáság, és szükségtelen formalizmust okoz. Az írásbeli ellenkérelmek jelentős része nem egyéb, mint sablon, mely a kereset elutasítására irányul.³³⁷

Vitatja az ellenkérelem felolvasásának szükségességét is, szerinte az egyszerű ellenkérelmet felolvasni szintén csak formalitás, bonyolultabb esetén pedig elegendő lenne írásban előterjeszteni azt.³³⁸ Megjegyzendő, hogy a szóbeliség elvével nem egyeztethető össze ez az érvelés. A perrend logikájából és szabályozásából egyértelműen kitűnik, hogy milyen körülmények között lehet az iratok tartalmára hivatkozni. Az érvelésben foglalt nézetet azzal lehetne teljessé tenni, ha egy kiegészítő szabály megengedné az alperesnek, hogy ellenkérelmét csak írásban terjessze elő és az így is a peranyag részévé válhatna, illetve, ha – ahogy a kereset előadásánál – itt is megengedné a Tc. az iratra való hivatkozást.

Pap József nagy előnyként tekint arra a rendelkezésre, mely szerint a perbebocsátkozásnak kifejezettnek, kétséget kizárónak kell lennie. Ez véleménye szerint határozott keretet ad az eljárásnak.³³⁹ Ezzel szemben Oberschall Adolf szerint az érdemleges ellenkérelem

---

³³⁴ Plósz Sándor 1902. 210.

³³⁵ Magyary Géza 1924. 377.

³³⁶ Gaár Vilmos 1911. 153.

³³⁷ Alföldy Ede: A polgári perrendtartás egyszerűsítése. *Jogtudományi Közlöny*, 1920/14. [1.r.] 108. (továbbiakban: Alföldy Ede 1920).

³³⁸ Alföldy Ede 1920. 108.

³³⁹ Pap József 1899. 78.

előterjesztése szükségtelen formalizmus és még kevésbé szükséges, hogy azt az alperes írásból olvassa fel.³⁴⁰

3.3.3.2 A perbebocsátkozás, mint percezúra és egyéb hatásai

Az alperes ellenkérelme a *percezúra*, permetszés, mely különválasztja a perfelvételi és az érdemleges tárgyalást. Célja, hogy a tárgyalás kezdetén meg legyen állapítva, hogy a felek között mi képezi a vitát, mely keretek között kell a bíróságnak döntenie.³⁴¹ Magyary Géza szerint a cezúra lényege, hogy ezzel a peralapítás be van fejezve, azaz véglegesen meg van állapítva, mi képezi az elbírálás tárgyát.³⁴² Jancsó György megfogalmazása szerint az ellenkérelemmel meg van állapítva a vita mértéke, az ellenkérelem „vájja ki azt a medret és adja meg a keretet, melyben a per folyni fog.”³⁴³ Pap József a Tc. egyik legnagyobb érdemének tartja a per cezúrával történő kettéosztását.³⁴⁴

A cezúrának kiemelt szerepe van a per szerkezetének megteremtésében. „Ha a törvény a felekre bízta, hogy mit kérjenek és minő tények alapján és hogy a kérelmekre miként nyilatkozzanak: akkor meg kell határozni azt az időpontot is a meddig ezt tenniük szabad, illetve kell, mert máskülönben az elbírálás anyaga véglegesen soha sem volna megállapítva, a mi magát az elbírálást is lehetlenné tenné.”³⁴⁵ Domján Lajos megállapítása szerint az alperesi ellenkérelem képezi a zárkövét az első (perfelvételi) szaknak, mintegy kifejezve azt, hogy a peralapítás végbement.³⁴⁶ Földes István szerint a perfelvételi cezúra célja, hogy perek „megrostáltassanak” és csak azokban történjen előkészítés, amely nem fejeződött be a perfelvételi határnapon.³⁴⁷

Az alperes perbebocsátkozásához, mint peralapító cselekményhez a per szerkezetének szempontjából is fontos perjogi hatások kapcsolódnak, melyek a következők: lezárul a perfelvétel, véglegesen megállapításra kerül, hogy a felek között mi képezi az elbírálás tárgyát³⁴⁸; megnyílik az érdemleges tárgyalás előkészítése, a per a következő létszakába kerül; a felperes csak az alperes hozzájárulásával módosíthatja a keresetét; a keresetváltoztatás tilalma mellett érvényesül az is, hogy innentől a felperes csupán az alperes

---

³⁴⁰ Oberschall Adolf: Észrevételek a polgári perrendtartásról készült törvényjavaslat előadói tervezetéhez. *Ügyvédek Lapja*, 1896/53. [4.r.] 3. (továbbiakban: Oberschall Adolf 1896a).

³⁴¹ Gaár Vilmos 1911. 162.

³⁴² Magyary Géza 1898. 175.

³⁴³ Jancsó György 1912. 426.

³⁴⁴ Pap József 1899. 77.

³⁴⁵ Magyary Géza 1898. 175.

³⁴⁶ Domján Lajos: A magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatának bírálata. Perfelvétel és előkészítés. *A jog*, 1906/27. [7.r.] 205. (továbbiakban: Domján Lajos 1906).

³⁴⁷ Földes István-Fehérvári Jenő 1946. 114.

³⁴⁸ Magyary Géza 1924. 378.

beleegyezésével, egyoldalúan nem állhat el a pertől³⁴⁹; az alperes ettől kezdve (a két fentebb részletezett kivételtől eltekintve) nem hozhat fel pergátló kifogásokat; az alperest az igazmondás kötelezettsége terheli; az alperes viszontkeresetet indíthat a felperes ellen ugyanazon bíróság előtt³⁵⁰; a felperes köteles nyilatkozni az alperes nyilatkozataira; a határnap elmulasztásához más következményeket fűz a Tc.³⁵¹

3.3.3.3 A keresettől, illetve a pertől való elállás (186-187. §)³⁵²

A következőkben a perbebocsátkozás véleményünk szerint két legfontosabb - keresettől, illetve a pertől való elállás és a keresetváltoztatásra gyakorolt - hatását vizsgáljuk. Ezeket összefoglalóan Magyary Géza akként írja le, hogy a felperes köteles a peralapítás után a *perben megmaradni*, mely megmaradás vonatkozik egyrészt arra, hogy a felperes keresetét egyoldalúan nem vonhatja vissza, tehát a pertől nem állhat el, másrészt keresetét nem változtathatja meg, azaz nem bír jogi hatállyal az egyoldalú nyilatkozata.³⁵³

Alapvető különbség van aközött, hogy a felperes a keresetétől a per melyik stádiumában áll el, illetve, hogy ez az alperes jelenlétében vagy távollétében történik. A felperes az alperes perbebocsátkozása előtt szabadon, azt követően azonban csak az alperes beleegyezésével állhat el keresetétől. Ezekhez más és más joghatályok kapcsolódnak.³⁵⁴ Az alperes jelenlétére vonatkozóan, pedig az a kérdés, hogy a meg nem jelent alperessel hogyan lesz *közölve* az elállás, illetve ehhez milyen további következmények fűződnek.

A gyakorlatban előforduló esetek mindegyikét a jogalkotó nem szabályozta. Természetes, hogy nem tartalmaz minden eshetőségre rendelkezést a perrend, mert akkor túl részletező lenne a jogszabály és akkor sem lehetne számba venni a felmerülő variációkat.³⁵⁵ A következőkben a legtipikusabb eseteket írjuk le, illetve az azokkal kapcsolatban felhozott érveket, megoldásokat mutatjuk be.

A 186. §-ban szabályozott esetek az alperes perbebocsátkozása előtti időre esnek, ezért a perrend erre az elállásra a *keresettől való elállás* terminológiát használja. Az alperes perbebocsátkozásával a peralapítás befejeződik, ezért az ezt követő elállásra a *pertől való*

---

³⁴⁹ Magyary Géza 1924. 378.

³⁵⁰ Magyary Géza 1924. 382.

³⁵¹ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 122.

³⁵² E paragrafusok gyakorlati, elméleti értelmezéséről a Jogtudományi Közlöny hasábjain éles vita támadt Borsos Endre (törvényszéki bíró) és Gutfreund Sámuel (ügyvéd) között, mely álláspontokat Antal József egészítette ki és világított meg új szemszögből. A szerzők által felhozott érvek mentén mutatjuk be e paragrafusokat és azok lehetséges értelmezéseit.

³⁵³ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 371.

³⁵⁴ Borsos Endre: A keresettől való elállás szabályozása az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/10. 122. (továbbiakban: Borsos Endre 1915).

³⁵⁵ Antal József: Elállás a pertől és a keresettől. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/29. 324. (továbbiakban: Antal József 1915).

elállás a helyes terminológia, melyet a Tc. is követ. A perrend alapgondolata, hogy a perbebocsátkozás után a felperes már nem egyedüli ura a pernek, ezért teszi függővé az elállás hatályosságát az alperes beleegyezésétől.³⁵⁶

Az alperes perbebocsátkozása előtt tehát a felperes szabadon elállhat keresetétől, mely a perfelvételi határnapon szóban, azon kívül pedig írásban közlendő az alperessel (186. §). Az elállás következménye, hogy a keresetlevél benyújtásához fűzött perjogi hatályok elenyésznek.³⁵⁷ További következmény, hogy az alperes nem köteles túrni a felperes ezen cselekményét. Számára megnyílik a lehetőség, hogy egyrészt kérje a felmerült költségeinek a megtérítését, másodrészt a felperes újabb perindításakor a perbebocsátkozást mindaddig megtagadja, amíg a felperes az előző eljárás költségeit nem térítette meg részére, harmadrészt joga nyílik arra, hogy a felperes által perbe vitt jog fenn nem állása iránt maga keresetet indítson.³⁵⁸

A perbebocsátkozás előtti elállására időbelileg több eshetőség képzelhető el, melyhez szintén más és más perjogi következmények fűződnek. Ezeket időrendi sorrendben tárgyalva az első, ha a felperes a keresetétől a bírósághoz történő benyújtás után, de annak elintézése és alperessel való közlése előtt áll el. Ennek következménye, mivel az alperes nem is értesült a perindítási szándékról, illetve neki semmilyen költsége nem merült fel és nem élhet a 186. § adta jogaival, az *eljárás megszüntetése*.³⁵⁹ Második eshetőség, ha a keresetlevél alperessel történt közlését követően, de még a perfelvételi tárgyalás előtt áll el. Ekkor az alperes kérheti az eljárással kapcsolatban felmerült költségeinek a megtérítését (például: peres képviselőhez kapcsolódó ügyvédi díj, okiratbeszerzés). A felperes ekkor ugyan elállhat a keresetétől az alperes beleegyezése nélkül, de a perfelvételi határnapot csak az alperes beleegyezésével lehet hatályon kívül helyezni, ennek indoka a költségmegtérítés iránti igény előterjeszhetősége.³⁶⁰ Antal József szerint, ha az elállás a perfelvételi tárgyalás előtt, de annak kitűzése után történik, akkor az alperest erről értesíteni kell azzal a felhívással, hogy amennyiben a határnapig nem nyilatkozik az elállásba beleegyezik és egyéb jogot nem kíván gyakorolni.³⁶¹ Harmadik, ha a perfelvételi tárgyaláson, de még az alperes perbebocsátkozása előtt szóban jelenti be az elállását a felperes. Ekkor, ha az alperes nem kíván élni a 186. §

---

³⁵⁶ Borsos Endre: Megjegyzések a pertől való elállásra. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/19. 232. (továbbiakban: Borsos Endre 1915a).

³⁵⁷ Borsos Endre 1915. 122.

³⁵⁸ Borsos Endre 1915. 122.

³⁵⁹ Borsos Endre 1915. 123.

³⁶⁰ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 124.

³⁶¹ Antal József 1915. 324.

adta jogaival az eljárást végzéssel meg kell szüntetni, ha azonban megállapítási keresetet támaszt a felperessel szemben a jog fenn nem állásának megállapítása érdekében, akkor az ügy tovább tárgyalandó majd eldöntendő.³⁶²

A perfelvételi tárgyaláson az alperes meg nem jelenése esetére több javaslatot dolgozott ki a tudomány arra, hogy az alperessel miként legyen közölve az elállás, illetve jogai ne sérüljenek, hogyan hidalhatók át a perrend által nyitottan hagyott kérdések. Borsos Endre szerint, ha az alperes nem jelent meg a perfelvételi határnapon, akkor az eljárás *szünetel*. Ennek indoka, hogy csak ebben az esetben nem sérülnek az alperes jogai, vagyis élhet a fentebb leírt eszközök valamelyikével. Ekkor a Tc. 446. §-át hívná életre, mely szerint a felperes olyannak tekintendő, mint aki az ügy tárgyalását nem kívánja, az alperes pedig nem jelent meg, ezért a per szünetel. Gutfreund Sámuel szerint azonban a perrend fogalmazásából az olvasható ki, hogy az írásban (perfelvételi határnapon kívül megtett) előadott elállást közölni kell az alperessel, a szóban előadott elállást nem, valamint mivel az alperes hozzájárulásától nem függ az elállás hatályossága, így ha az alperes a perfelvételi határnapot elmulasztja a per akkor is *megszüntetendő*.³⁶³ Azzal, hogy az alperes nem jelenik meg azt kockáztatja, hogy a vele közölt kereset vonatkozásában a bíróság őt marasztalhatja, valamint – indoka szerint – ekkor az alperes annak is tudatában van, hogy a felperes a keresetétől el is állhat. Ezzel a magatartással vélelmezhető, hogy egyébként az elállást nem vitatja, és a 186. § adta jogaival nem kíván élni.³⁶⁴ Az alperesre ez a megoldás azért sem hátrányos, mert a felperes által perbe hívott jog fenn nem állásának megállapítása érdekében az alperesnek jogában áll önálló keresetet, külön pert is indítani, nem csak e perben érvényesítheti e jogát. A szünetelésre helyezkedő álláspontot továbbá azzal az indokkal is támadja, hogy az elállás bejelentésével a perindítás jogi hatályai ipso iure megszűnnek.³⁶⁵

Borsos Endre viszontválaszában elismeri azt, hogy ha az alperes nem jelenik meg, akkor úgy tekintendő, hogy a *keresetet nem vitatja*. Ez a vélelem azonban azon alapszik, hogy a kereset vele közölve lett, ellenben az elállás ameddig nem lett közölve az alperessel, addig nem vélelmezhető ugyanez.³⁶⁶

---

³⁶² Antal József 1915. 324.

³⁶³ Gutfreund Sámuel: Elállás a keresettől. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/13. 159. (továbbiakban: Gutfreund Sámuel 1915).

³⁶⁴ Gutfreund Sámuel 1915. 159.

³⁶⁵ Gutfreund Sámuel 1915. 159.

³⁶⁶ Borsos Endre 1915a. 232.

Áttérve a perbebocsátkozás utáni felperesi *pertől való elállásra*, e körben közös pont, hogy az elálláshoz szükséges az *alperes beleegyezése*.³⁶⁷ Ennek megadásával az elállás hatályossá válik, az eljárás megszűnik. A beleegyezés hiányában a felperesi elállás a tárgyalás elmulasztásának tekintendő (187. § 2. bekezdés). Ekkor, ha a felperes nem folytatja a pert, akkor rá a mulasztás következményei állnak be, ha az alperes nem kívánja a per folytatását, akkor az eljárás szünetel. A meg nem engedett elállás nem vehető figyelembe (hatálytalan), így a bíróság az ügy állása szerint annak érdekében ítélettel köteles határozni.³⁶⁸ Ha a felperes az elállással összefüggésben megtagadja a további tényállításokat és nem kívánja a bizonyítás lefolytatását, nem ajánl fel bizonyítékot, akkor a bíróság elutasítja a keresetet. Borsos Endre szerint azonban, ha a bizonyítási eljárás közepén vagy lefolytatása után áll el a felperes, előfordulhat az, hogy az elállás ellenére a bíróság keresetének helyt adhat.³⁶⁹ Ugyanis ekkor a hatálytalan elállás (beleegyezés nélküli), mint mulasztás nem menti fel a bíróságot a bizonyítás eredményének mérlegelésétől.³⁷⁰

Gutfreund Sámuel ellenvéleménye szerint azonban a perrend és az indokolásból teljességgel más olvasható ki. Érvelésének alapja a Tc. 394. §-a, mely szerint a *marasztalás a kérelmen túl nem terjeszkedhet*. Ennek eredményeként teljességgel kizárt, hogy a bíróság a felperes kérelmétől történt elállás után marasztaló ítéletet hozzon. Az, hogy beleegyezés hiányában nem vehető figyelembe az elállás nem azt jelenti, hogy a bíróság marasztaló ítéletet hozhat, hanem azt, hogy a bíróság az elállást nem végzéssel mondja ki hanem érdemben, ítélettel utasítja el a keresetet, aminek a következménye, hogy a felperes ugyanazon jog iránt újabb keresetet nem indíthat.³⁷¹ A tárgyalás elmulasztásának jogkövetkezménye, hogy az összes perbeli cselekmény elmulasztottnak tekintendő, így sem az eddigi, nem további cselekmények nem vehetők figyelembe.³⁷²

Borsos Endre a felhozott 394. § rendelkezéseit és a marasztalási kérelemmel kapcsolatos előbb bemutatott álláspontot viszontválaszában azzal cáfolja, hogy a beleegyezés nélküli elállás a perrend szerint hatálytalan, figyelembe nem vehető, amiből „a contrario következik, hogy a kereseti kérelmet *fennállónak* kell tekinteni, tehát épen a [Tc.] 394. §-a alapján kell afelett határozni.”³⁷³ Antal József szintén erre az álláspontra helyezkedik és azt állítja, hogy

---

³⁶⁷ Borsos Endre 1915. 123.

³⁶⁸ Térfi Gyula 1911. 288.

³⁶⁹ Borsos Endre 1915. 123.

³⁷⁰ Borsos Endre 1915. 123.

³⁷¹ Gutfreund Sámuel 1915. 160.

³⁷² Gutfreund Sámuel 1915. 160.

³⁷³ Borsos Endre 1915a. 232.

ami nincs (beleegyezés nélküli elállás ilyennek tekintendő), annak nem lehet perjogi hatása és ha az alperes jelen van és folytatni kívánja a tárgyalást, érdemi döntést kell hozni.³⁷⁴

Ha az alperes nem jelent meg az érdemi tárgyaláson az azt eredményezi, hogy nem tud a tárgyaláson beleegyezni vagy a beleegyezést megtagadni. Borsos Endre szerint ekkor az eljárás szünetel. A felperes ugyanis az elállással kifejezte, hogy nem kívánja az eljárást folytatni, az alperes azonban arra nem tudott reagálni, vagyis a pert nem lehet megszüntetni.³⁷⁵ Gutfreund Sámuel szerint viszont az alperes meg nem jelenése az elálláshoz való hozzájárulást jelenti, nézete szerint ezt a vélelmet lehet felállítani, ezért a per semmiképp nem szünetelhet.³⁷⁶ Borsos Endre viszontválaszában továbbra is kitart a szünetelés mellett, és a felhozott vélelmet tagadja, melynek szerinte nincs törvényes alapja. A vélelem felállítása oda vezetne, hogy megfosztaná az alperest a 186. §-ban biztosított jogaitól.³⁷⁷

A cikkírók érveit Antal József bírálja, szerinte mindkét álláspont a meg nem jelenés szankcionálását keresi, és erre állít fel fikciókat. Míg Borsos Endre a szünetelésben látja a megoldást, addig Gutfreund Sámuel a megszüntetésben.³⁷⁸ Antal József szerint azonban nem lehet elfogadni egyik álláspontot sem. A helyes megoldás az, hogy a meg nem jelent alperest írásban értesíteni kell az elálló nyilatkozatról és felhívást intézni hozzá, hogy reagálni tudjon.³⁷⁹

3.3.3.4 A keresetváltogatás (188. §)

A 188. § rendelkezése szerint a felperes keresetét az alperes perbebocsátkozását követően nem változtathatja meg, előtte azonban bármikor jogában áll megváltoztatni azt.³⁸⁰ A változtatás következményeit vizsgálva eltérő következmények fűződnek ahhoz, hogy az alperes megjelent-e a perfelvételi tárgyaláson. Amennyiben igen, úgy kérheti a tárgyalás elhalasztását (179. §), illetve a halasztás költségeinek a megtérítését (431. §). Amennyiben nem, úgy a megváltoztatott keresetet közölni kell az alperessel, ezért a mulasztás következményei vele szemben nem mondhatók ki, illetve a szükségtelen költségek viselése szintén a felperesre hárul.³⁸¹

---

³⁷⁴ Antal József 1915. 324.

³⁷⁵ Borsos Endre 1915. 123.

³⁷⁶ Gutfreund Sámuel 1915. 160.

³⁷⁷ Borsos Endre 1915a. 232.

³⁷⁸ Antal József 1915. 324.

³⁷⁹ Antal József 1915. 324.

³⁸⁰ Borsos Endre: A keresetváltogatás lényege és következményei. *Jogtudományi Közlöny*, 1917/15. 141. (továbbiakban: Borsos Endre 1917).

³⁸¹ Borsos Endre 1917. 141.

Borsos Endre fontos dogmatikai ellentmondásra hívja fel a figyelmet. A keresetlevélben (idézőlevél) közölt kereset csak akkor tekinthető keresetnek, ha azt a felperes a perfelvételi tárgyaláson előadta, illetve, ha ahhoz ragaszkodott. Ezért, ha a felperes a keresetlevélből eltérő keresetet ad elő nem tekinthető keresetváltatásnak, mert tulajdonképpen nem is volt kereset. Keresetváltatásról csak a perfelvételi tárgyaláson előadott keresetet követően lehet beszélni, mely az érdemleges ellenkérelmet megelőzően szabadon, azt követően pedig az alperes beleegyezésével változtatható meg.³⁸²

A keresetváltatás fogalmát a Tc. nem határozza meg, csupán némi negatív felsorolást, körülírást tartalmaz, hogy mik nem tekinthetők keresetváltatásnak.³⁸³ Gaár Vilmos szerint a keresetváltatás a Tc. hatálya alatt a keresettel *érvényesített jog* megváltoztatását jelenti.³⁸⁴ Lényege, hogy ebben az esetben új, más kereset áll elő. Borsos Endre szerint ahhoz, hogy más, az eredetiből eltérő kereset jöjjön létre a kereset lényeges kellékeit kell megváltoztatni, melyek szerinte – figyelembe véve a Tc. 129. §-át – a jogállítás, a határozott kérelem, és a tényállítások, melyeket a felperesnek legkésőbb a perfelvételi tárgyaláson elő kell terjesztenie.³⁸⁵ Magyary Géza szerint a keresetváltatás a pertől való minősített elállás, ekkor ugyanis a felperes az eredeti keresetét visszavonja, és helyébe mást tesz.³⁸⁶

A keresetnek bizonyos *módosításai* azonban nem tekinthetők *keresetváltatásnak*, melyből következik, hogy a keresetmódosítás és változtatás eltérő fogalmak, amelyekhez eltérő következmények fűződnek.³⁸⁷ A módosításokat (mely megengedett és nem tekinthető keresetváltatásnak) a Tc. 188. § 1.-6. pontja sorolja fel, közös jellemzőjük, hogy a kereset azonosságát nem módosítják, nem áll elő új, más kereset.³⁸⁸ Ezek közül az 1. pont foglalkozik a kereseti *tényekre* vonatkozó módosítással. Az érvényesített jog a kereset alapjául szolgáló tényekből fakad, így e tények megváltoztatása, felcserélése keresetváltatás, ám ha az új tények azonos jogot támasztanak alá, az nem tekinthető keresetváltatásnak. Új tények tehát felhozhatók, pontosíthatók, ha azok nem eredményezik a jog megváltoztatását.³⁸⁹ „Természetes következménye ez a pont annak,

---

³⁸² Borsos Endre 1917. 141.

³⁸³ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 125.

³⁸⁴ Gaár Vilmos 1911. 163.

³⁸⁵ Borsos Endre 1917. 139. Ez a tudományos álláspont, mely a kereset valamelyik lényeges elemének a megváltoztatását és nem kizárólag az érvényesített jog megváltoztatását tekinti keresetváltatásnak megjelent a Pp. hatálybalépéskori szövegében, melyen az Úppn. annyit finomít, hogy további tények felhozhatók a kereset pontosítására. Ennek bővebb kifejtését lásd a Pp. keresetváltatását tárgyaló címben.

³⁸⁶ Magyary Géza-Nizsalovszky Endre 1939. 372.

³⁸⁷ Borsos Endre 1917. 139.

³⁸⁸ Borsos Endre 1917. 139.

³⁸⁹ Gaár Vilmos 1911. 164.

hogy a perrendtartás az eshetőségi elvet – általánosságban – nem fogadja el. Ha a kifogások és a replikák a tárgyalás egész folyamában előadhatók, akkor a kereseti tények előadását sem lehet precludálni, feltéve, hogy azok nem vonják maguk után a kereseti jog megváltoztatását.”³⁹⁰

3.4 A per lefolyása - az érdemleges tárgyalás (191. § - 255. §)

Amennyiben perfelvétel során nem fejeződött be az eljárás, nem történt elállás, elismerés, joglemondás, nem jött létre egyezség, az alperes nem hozott fel vagy a bíróság megállapította, hogy nincs pergátló akadály, valamint a bíróság nem tárgyalta le érdemben az ügyet a perfelvételi határnapon, továbbá megtörtént a peralapítás az eljárás tovább lép az érdemleges tárgyalásra (191. §). „Az érdemleges tárgyalás a per lebonyolításának a perbebocsátkozást követő része. Áll a felek érdemleges előadásából, a bizonyításfelvételéből és az érdemleges ítélet meghozatalából.”³⁹¹ Tóth Károly ezt nevezi a *per lebonyolításának*.³⁹² Földes István megállapítása szerint az érdemleges tárgyalás a *polgári per gerince*. A bíróság itt hallgatja meg a feleket a perbe vitt jog érdemére vonatkozóan, itt történik a bizonyítás felvétele és ennek adatai alapján ítél a bíróság.³⁹³

A tárgyalási időköz a perfelvételi és az érdemleges tárgyalás között főszabályként 30 nap (191. §), erre az időszakra esik az érdemleges tárgyalás előkészítése. Ezt azonban a bíróság a felek kölcsönös beleegyezésével vagy sürgős esetben az egyik fél kérelmére is lerövidítheti, sőt az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon is megtarthatja (191. § 3. bekezdés). Az indokolás szerint a Tc. az időközt csak *megközelítő jelleggel* írja le, ez azért szükséges mert itt megy végbe az előkészítés. Azonban az ügy egyedi körülményeihez is igazodnia kell a perrendnek, ezért lehetőség van a rövidebb időközre, sőt az azonos határnapon történő elintézésre is.³⁹⁴

A Te. 13. §-a azzal egészíti ki a Tc. 191. § 3. bekezdését, hogy „a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételre bejelentett ügyek elintézése után a perfelvételi határnapon *sürgősség esetén kívül is* köteles megtartani abban az esetben, ha az érdemleges tárgyalás előkészítése nem mutatkozik szükségesnek.” A Te.-hez fűzött indokolás szerint a módosítás előtti rendelkezések nem érték el a céljukat. Ennek oka, hogy az alperes azért, hogy késleltesse az eljárást nem egyezett bele a folytatásba, a bíróság az ügyet nem tartotta

---

³⁹⁰ Térfi Gyula 1911. 290.

³⁹¹ Magyary Géza 1924. 385.

³⁹² Tóth Károly 1923. 503.

³⁹³ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 137.

³⁹⁴ Térfi Gyula 1911. 298.

sürgősnek, és azt nem folytathatta. A módosítás szerint azonban, ha például a felek között csak a jogkérdés vitás vagy az okiratos bizonyítás halasztás nélkül is lefolyatható a bíróság *köteles* megtartani az érdemleges tárgyalást.³⁹⁵ A tárgyalási időköz és a halasztás ekkor csak feleslegesen hátráltatja a gyorsabb elintézését és feleslegesen okozott költségeket terem. A Te. ezzel nemcsak a lehetőségét kívánta megteremteni az egy határnapon való elintézésnek, hanem *szűk körben a bíróság kötelezettségévé is teszi*.³⁹⁶

3.4.1 Az érdemleges tárgyalás előkészítése (194. §)

A bonyolultabb ügyeket az (szóbeli) érdemleges tárgyalás előtt, a tárgyalási időköz tartama alatt szükséges írásban előkészíteni. Ennek célja, hogy a felek és a bíróság is már az érdemleges tárgyalást megelőzően kellő tájékoztatást kapjanak a felek nyilatkozatairól, kérelmeiről.³⁹⁷ További célja, hogy ezzel akadályozza meg a perrend a tárgyalás elhalasztását és elősegítse a perkoncentrációt.³⁹⁸ Ezáltal az előkészítés az ítékezés pillanatát közelebb hozza a tényállás előterjesztéséhez.³⁹⁹ Az írásbeli előkészítés két kulcsfogalom körül összpontosul, ezek a *tájékoztatás* és az *előkészítő irat*, melyek jelentése és indoka részben összekapcsolódik és az egész perrendet átható szóbeliség elvével, azzal összhangban nyerik el végső jelentésüket.

3.4.1.1 Az előkészítő iratok jellege

A *tájékoztatásból* következik, hogy ezen iratoknak nincs kötelező erejük. Arra szolgálnak, hogy a bíróságot és a másik felet előzetesen informálják, tájékoztassák. Indoka, hogy a perrend a szóbeliség elvének megerősítése érdekében a lehető legkisebb kötőerőt kívánja adni az írásbeliségnek és ezzel az iratoknak, nehogy a tárgyalás súlypontja az iratokra helyeződjön át.⁴⁰⁰ Podhorányi Gyula megállapítása szerint az előkészítő iratok előterjesztése nem kötelező, azok a felek kölcsönös informálására és a tárgyalás menetének biztosítására és gyorsabb lefolyására szolgálnak. A szóbeliség merev alkalmazását, és az előkészítő iratok háttérbe szorítását nem tartja célszerűnek. Álláspontja szerint az előkészítő iratok e fentebb írt célok mellett elősegítik a szóbeli tárgyalás koncentrációját, valamint fontos segédeszköz a tárgyalás anyagának írásba foglalására.⁴⁰¹

---

³⁹⁵ Fabinyi Tihamér 1931. 419.

³⁹⁶ Fabinyi Tihamér 1931. 419.

³⁹⁷ Gaár Vilmos 1911. 173.

³⁹⁸ Plósz Sándor 1902. 24.

³⁹⁹ Jancsó György- Meszlényi Artúr: *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. 2. köt., Budapest, Athenaeum, 1915. 1. (Néhai Jancsó György irodalmi hagyatékának felhasználásával írta Meszlényi Artúr). (továbbiakban: Meszlényi Artúr 1915).

⁴⁰⁰ Tóth Károly 1923. 501.

⁴⁰¹ Podhorányi Gyula: A törvénykezés reformja. *Jogtudományi Közöny*, 1886/31. 249. (továbbiakban: Podhorányi Gyula 1886).

Az *előkészítő irat* fogalomból következik – ahogy azt a perrend következetesen végig viszi az eljáráson –, hogy ezen iratok tartalma csak akkor vehető figyelembe a jogvita eldöntésénél, ha azokat a felek utóbb szóban is előadták.⁴⁰² A szóbeliség elve nem engedi, hogy a felek az előkészítő iratok tartalmára hivatkozzanak, a perrend ezért ezt állítja fel általános szabályként (203. §). Ökröss Bálint szerint is a szóbeli per alapja a szóbeli tárgyaláson előadottak, ehhez az irat csak előkészület, csak azt jelzi, hogy a felek mit kívánnak majd előadni.⁴⁰³ A Tc. azonban tartalmaz kivételeket, ahol megengedi, sőt kifejezetten előírja az iratokra való hivatkozást⁴⁰⁴ (178. § 3. bekezdés).

Plósz Sándor felfogása szerint nem az előkészítő iratok vannak arra hivatva, hogy előkészítsék a pert, hanem a szavak, ezért az előkészítő iratok tartalma nem köti a feleket.⁴⁰⁵ *Ezzel előáll az a helyzet, hogy a szó az írás fölött áll.* Az iratok csak az értesítés, informálás eszközei, azok nem képezik a per anyagát, nem válnak periratokká.⁴⁰⁶ Ezzel Plósz Sándor radikálisan a szóbeliség pártjára áll, a periratokban foglalt, ám szóban elő nem adott állításokat figyelmen kívül hagyhatónak tartja. Teszi ezt azért, mert a törvény megalkotásával együtt kellett meghonosítani a szóbeliség elvét a (a rendes peres eljárásban, hiszen a sommás eljárás már szóbeli volt) peres eljárásban. 1883. évi jogászegyleti felszólalásában kifejtett véleménye szerint, ha a szóbeliségnek érvényt akarnak szerezni akkor „*kényszerrel kell statuálni a szóbeli előadásra*”. Éles kritikával illeti azokat, akik a francia perjogra hivatkoznak az ő álláspontjával szemben, tekintettel arra, hogy „*ott a szóbeliség már gyökeret vert, nálunk meg kell még honosítani.*”⁴⁰⁷

Azt azonban Plósz Sándor is elismeri, hogy az írásbeliség teljes száműzése a perből lehetetlen. Szükséges az előkészítő iratok benyújtása, majd azok jegyzőkönyvhöz csatolása, valamint az előadottak utólagos jegyzőkönyvezése.⁴⁰⁸ Ez az írásbeliség felhasználásának két módja, első a szóbeli tárgyalás írásbeli előkészítése, második az elmondottak utólagos írásba foglalása.⁴⁰⁹ Ökröss Bálint szerint a jegyzőkönyvbe vétel megszünteti a szóbeliség ellen felhozott azon érvet, hogy a fél szóbeli előadásából származó jogai nyom nélkül eltűnnek.

---

⁴⁰² Gaár Vilmos 1911. 173.

⁴⁰³ Ökröss Bálint 1880. 95-96.

⁴⁰⁴ Magyary Géza: A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közöny*, 1912/40. 348-349. (továbbiakban: Magyary Géza 1912).

⁴⁰⁵ Plósz Sándor 1883. 6.

⁴⁰⁶ Plósz Sándor 1883. 6-7.

⁴⁰⁷ Plósz Sándor 1883. 8.

⁴⁰⁸ Plósz Sándor 1883. 9.

⁴⁰⁹ Térfi Gyula 1911. 220.

Szükséges az írásbeli rögzítés, mert az eljárás további folyamára is kiható mozzanatok foglaltatnak a jegyzőkönyvbe.⁴¹⁰

Alföldy Ede szerint a „szóbeliség túlhajszolása” nyilvánul meg e rendelkezésekben. Érvelése szerint az előkészítő iratokat a felek nyilvánvalóan azért készítik, hogy a per során azok irányadók legyenek. Emellett az írásbeli nyilatkozatok nagyobb gondossággal és pontossággal készülnek, ezért pontosabban adják vissza a felek szándékát. Az egyes részletkérdések, számok, nevek, adatok kifejtésére vonatkozóan az írásbeli előadás sokkal célravezetőbb.⁴¹¹ 1920-as cikkében megfogalmazott javaslata szerint a 203. § akként kell módosítani, hogy az előkészítő iratok tartalma megtartja a hatályát függetlenül attól, hogy a szóbeli tárgyaláson előadták-e, „ha azt a fél a beadását közvetlenül követő tárgyaláson vagy e tárgyalás előtt vissza nem vonta.”⁴¹²

Domján Lajos azonban éppen az ellenkező álláspontot képviseli. Érvei szerint, ha az előkészítő iratokban foglaltak nem kötik a feleket, a benne foglaltaknak nincs jelentőségük, ha nem adják elő szóban, illetve előterjesztésük elmulasztása csak az okozott költség megtérítése vonja maga után, ezért *teljesen elhagyhatók*, kihagyhatók a perrendből.⁴¹³

Az előkészítő iratokban elkövetett „mulasztás” vagy az előkészítő iratok előterjesztésének elmulasztása az okozott költségek megtérítésének szankcióját vonja maga után, de az ügy érdemére kiható hátránnyal nem jár a félre nézve, „mulasztását” a szóbeli tárgyaláson helyrehozhatja.⁴¹⁴ A „mulasztás” egyetlen biztosítéka a *költségviselés szankciója*.⁴¹⁵ Ezt erősíti az is, hogy a perrend nem kötelezi a bíróságot, – bár lehetőséget ad –, hogy az előkészítő iratokat felhasználja (204. §). Gaár Vilmos érvelése szerint azonban a perrend szabályozási rendszeréből az következik, hogy a szóbeli tárgyalásnak előkészítettnek kell lennie, ennek egyik eleme, hogy a bíróság ismerje az előkészítő iratok tartalmát.⁴¹⁶ A perrend nyitva hagyja azt a kérdést, hogy a bíróság a tárgyalás előtt felhasználja-e az előkészítő iratokat. Indoka, hogy a figyelembevétel vagy elolvasás a tanács minden tagjától vagy az elnöktől csak óhaj lenne, nem lehetne megfelelően szankcionálni.⁴¹⁷

---

⁴¹⁰ Ökröss Bálint 1880. 114.

⁴¹¹ Alföldy Ede: A polgári perrendtartás egyszerűsítése. *Jogtudományi Közlöny*, 1920/15. [2.r.] 114. (továbbiakban: Alföldy Ede 1920a).

⁴¹² Alföldy Ede 1920a. 114.

⁴¹³ Domján Lajos 1906. 206.

⁴¹⁴ Plósz Sándor 1902. 220.

⁴¹⁵ Meszlényi Artúr 1915. 9.

⁴¹⁶ Gaár Vilmos 1911. 173.

⁴¹⁷ Térfi Gyula 1911. 222.

Az írásbeli előkészítés mindkét félre nézve elő van írva. A felperesi oldalon ennek elsődleges célja, hogy ha az idézőlevélben nem közölte a tényállításait és bizonyítékait, akkor itt tegye meg. Plósz Sándor és Gaár Vilmos fogalomhasználatát idézve, ha a felperes az idézőlevélben e „kötelességének” nem tett volna eleget, akkor itt pótolhatja a mulasztását.⁴¹⁸ Ez a fogalomhasználat azonban véleményünk szerint következtelen, figyelembe véve a szerzők és a perrend szabályozási logikáját, – mely több helyen is kifejtésre került – amely szerint az előkészítő iratok nem bírnak kötelező erővel.

Pap József kritikája szerint a törvénycikk a szóbeliség túlhajszolása miatt kevés hangsúlyt fektet az írásbeliségre, ennek következménye, hogy az előkészítő iratok tartalmához a felek, és különösen a felperes a keresetlevélhez nincs kötve.⁴¹⁹ Szerinte az előkészítő iratoknak nagyobb figyelmet kell szánni. Érvelése szerint, ha a perrend részben figyelembe veszi az előkészítő iratokat⁴²⁰, akkor azokat egészben is figyelembe lehetne venni.⁴²¹ Ezzel az iratokban foglaltakhoz bizonyos kötőerőt, kötöttséget írna elő. Érvelése szerint a pusztán költségviselés következményével járó szankcionálás nem elegendő, mert így előfordulhat az, hogy ha valaki vállalja a költségviselést, akkor teljesen előkészítetlenül kerül sor a szóbeli tárgyalásra.⁴²² Mindezzel együtt a szóbeliség elvét nem kívánja csorbítani, és nem kívánja az írásbeliség erősödését, de a Tc. által elfoglalt szóbeliség írásbeliség arányától eltérne, nem látja veszélyben ezáltal a szóbeliség elvét, mint Plósz Sándor.⁴²³ További érve, hogy a szóbeli előadás képezze az ítélet alapját egy fikció, hiszen a kereset, az ellenkérelem a felek kérelmei, nyilatkozatai írásba foglalandók és a jegyzőkönyvhöz melléklendők.⁴²⁴

3.4.1.2 Az előkészítő iratok száma és tartalma

A Tc. abból indul ki, hogy a keresetlevélén kívül egy alperesi előkészítő irat elegendő lesz.⁴²⁵ Az előkészítés addig tart, amíg a felek nem közölték egymással mindazt, amit az érdemleges tárgyaláson elő kívánnak adni, azonban az érdemleges tárgyalás határnapjáig be kell érkezniük az előkészítő iratoknak.⁴²⁶ A Tc. rövid – 3 napos – határidőt enged a felperesnek a kítűző végzés kézhezvétele után, hogy az alperes ügyvédjével közölje az előkészítő iratát (194. §). Ezzel a rövid határidővel segíti a perrend a perelhúzás megakadályozását, hiszen a

---

⁴¹⁸ Plósz Sándor 1902. 217., Gaár Vilmos 1911. 174.

⁴¹⁹ Pap József 1899. 63.

⁴²⁰ Lásd kifejezett előkészítő iratokra való hivatkozás megengedése (Tc. 178. §).

⁴²¹ Pap József 1899. 103.

⁴²² Pap József 1899. 102.

⁴²³ Pap József 1899. 98-104.

⁴²⁴ Pap József 1899. 103.

⁴²⁵ Térfi Gyula 1911. 223.

⁴²⁶ Tóth Károly 1923. 502.

„felperesnek már előbb is módjában volt, sőt keresetlevelében köteles lett volna a javára szolgáló tényállításokat és bizonyítékokat előadni.”⁴²⁷ Valamint e rendelkezéssel a rövid 30 napos előkészítés során így az alperesnek több ideje marad a válasziratának előterjesztésére. Ez azért is szükséges, mert perbebocsátkozása nem előkészítő irat, az nem tartalmazott tényállításokat, bizonyítékokat és indokolást sem.⁴²⁸ „A tárgyalási időköz első felében az alperes ügyvéde a felperesi ügyvédnek előkészítő iratot köteles kézbesíteni, amelyben a vele közölt kereseti tényállításokra s bizonyítékokra nyilatkozik és egyszersmind saját tényállításait és bizonyítékait, valamint netaláni új kérelmeit közli” (195. §).

A Tc. hatálybalépésekor nem korlátozta az előkészítő iratok számát. Azonban a Tcn. azzal egészítette ki a Tc.-t, hogy az első körös iratváltást (felperesi keresetlevél, alperesi ellenkérelem) követően a felek további egy-egy előkészítő iratot terjeszthetnek elő, a bíróság kivételesen szükséges esetben kérelemre több előkészítő iratot engedélyezhet.⁴²⁹ A novella indokolása szerint azzal, hogy a Tc. nem korlátozta az előkészítő iratok számát sok esetben azok „szükségtelenül túltengtek” és ezzel feleslegesen megterhelték a bíróságot, valamint felesleges költségeket okoztak.⁴³⁰

A *tartalmukra* vonatkozóan a Tc. eredeti szövege úgyszintén nem tartalmazott korlátozást. Bár a 194. és 196. §-ok hatálybalépéskori szövege utaltak ugyan a tartalomra (tényállítások, bizonyítékok, új kérelem), de a Tc. nem tiltotta az ezeken túlmutató tartalmat. Plósz Sándor szerint e rendelkezések eredeti célja, hogy az előkészítő iratok rövidek legyenek, ezért azok tartalmát a legszükségesebbre szorítja. Annak megakadályozására, hogy ezen iratok periratokká váljanak, a bíróság feladata a felesleges előadások költségviselés terhe melletti figyelmen kívül hagyása.⁴³¹ A Te. 14. § azonban kimondta, hogy az előkészítő iratok csak tényállításokat, bizonyítékokat, az alkalmazandó jogszabályokra való utalást és kérelmeket tartalmazhatnak, mégpedig a lehető legrövidebben. A Te. miniszteri indokolása szerint az 1925-ös Tcn. általi módosítás ellenére az előkészítő iratok terjedelme a peranyagot áttekinthetetlenül teszi, a bíróságra azok elolvasása nagy munkaterhet ró.

A módosítással az eredeti Plósz Sándor által megfogalmazott célokat kívánták visszahozni, vagyis a rövid, áttekinthető periratokat, a jogi okfejtések kizárásával.⁴³² Szankcióként

---

⁴²⁷ Gaár Vilmos 1911. 174.

⁴²⁸ Plósz Sándor 1902. 217.

⁴²⁹ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 133.

⁴³⁰ Térfi Gyula (szerk.): *A Polgári Perrendtartás Törvénye és Joggyakorlata*. 7. kiad. 1. köt., Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1927. 443. (továbbiakban: Térfi Gyula 1927).

⁴³¹ Plósz Sándor 1902. 217.

⁴³² Fabinyi Tihamér 1931. 422.

bekerült a Tc.-be, hogy a nem megfelelő előkészítő iratért perköltség nem jár.⁴³³ Fodor Ármin véleménye szerint a Te. előkészítésének idejére a perjogi gyakorlat eltért az eredeti plószai céloktól. E módosításokkal ahelyett, hogy új alapokra fektetnék a Tc.-et a jogalkotó visszatér az eredeti Plósz Sándor által megalkotott elvekhez, különösen igaz ez a szóbeliség és az írásbeli előkészítés viszonyára.⁴³⁴

3.5 Az érdemleges tárgyalás

A tárgyalás kezdetén a felek kérelmeiket adják elő (220. §). Ez alatt értendők a felek azon indítványai, melyek a hozandó ítélet vagy más ügydöntő határozat rendelkező részét szabják meg.⁴³⁵ Meszlényi Artúr a *kérelmek* alatt a kereset és az ellenkérelem előadását, megismétlését érti. Véleménye szerint helytelen arra következtetni, hogy itt a felek a tárgyalás menetének irányítására vonatkozó előadásait, illetve a bizonyításra vonatkozó kérelmeket kell érteni, hiszen a pervezetés hivatalból történik és az ilyen indítványoknak nincs addig értelme, míg a felek ténybeli álláspontja nincs tisztázva.⁴³⁶ „Nem marad tehát más hátra, minthogy kérelem alatt itt is a kereset és az érdemleges ellenkérelem előterjesztését értsük, vagyis annak megismétlését, a mi a perfelvételi tárgyaláson már megtörtént.”⁴³⁷

A tárgyalás jogi kereteit a fenti kérelmek szabják meg, így annak előterjesztése után következnek a tényelőadások, melyek a tárgyalás ténybeli kereteit határozzák meg.⁴³⁸ A Tc. 221. § rendelkezései szerint: „tényállítások, az ellenfél tényállításaira való nyilatkozatok, a bizonyítékok megnevezése vagy felmutatása és a rájuk vonatkozó nyilatkozatok rendszerint bármikor megtehetőek annak a tárgyalásnak a bezárásáig, a mely a fennforgó kérdést elintéző határozatot megelőzi.” E paragrafus értelmében a tárgyalás *egységes egész*. „A felek tényállításaikat és bizonyítékaikat akár egymással összekötve, akár külön, a tárgyalás bármely szakában annak berekesztéséig előadhatják. Az eshetőségi elvet – annak közönséges értelmében, a törvényes praclusio hatályával – a [Tc.] elejti.”⁴³⁹ Nincs elválasztva az állítások és a bizonyítás szaka.⁴⁴⁰ Az egységes tárgyaláson belül nincs korlátozva a perbeszédék száma, a tárgyalás addig tart, amíg a vita eldöntésre alkalmas.⁴⁴¹

⁴³³ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 134.

⁴³⁴ Vö: Fodor Ármin: A polgári peres eljárás reformja. *Jogállam*, 1930/3-4. 85-92.

⁴³⁵ Kovács Marcel: *A polgári perrendtartás magyarázata*. 2. kiad., 4. füz., Budapest, Pesti nyomda Rt., 1927. 588. (továbbiakban: Kovács Marcel 1927).

⁴³⁶ Meszlényi Artúr 1915. 19.

⁴³⁷ Meszlényi Artúr 1915. 19.

⁴³⁸ Meszlényi Artúr 1915. 20.

⁴³⁹ Plósz Sándor 1902. 35.

⁴⁴⁰ Wach Adolf: A magyar polgári perendtartás törvényjavaslata. *Jogállam*, 1902/6. 446.

⁴⁴¹ Tóth Károly 1923. 503.

Földes István e paragrafust és az általa felállított elvet nevezi a *tárgyalás egységességének*, illetve a szabad perbeli előadás elvének.⁴⁴² Az egységes tárgyaláson tehát az eshetőség elvének elvetése miatt is – Meszlényi Artúr megfogalmazásával élve – nincsenek kizárva a *nóvumok*. A felek a tárgyalás folyamán előadhatnak úgy tényeket, felhozhatnak új bizonyítékokat. Az ebből eredő hátrányos jogkövetkezmények enyhítésére pedig két megoldás létezik: egyik, ha a perrend korlátlan halasztást enged; másik a megfelelő előkészítés, mely még a tárgyalás előtt informálja a másik felet, ezáltal a szóbeli tárgyaláson megfontoltan és a szükséges bizonyítási eszközökkel tud nyilatkozni. A Tc. az utóbbit választotta.⁴⁴³

Az érdemleges tárgyalás szakában a tárgyalás koncentrációjának fenntartása érdekében a Tc. több eszközt – szankciót – is ad a bíróság kezébe a késedelmesen megtett perbeli cselekmények vagy szándékosan perelhúzást eredményező cselekmények szankcionálására. Elsőként a Tc. a fél *hanyagása* ellen lép fel, ha ugyanis a fél az előterjesztéseit a bíróság meggyőződése szerint korábban érvényesíthette volna és ez a tárgyalás elhalasztására ad okot az ebből eredő többletköltséget pernyertesség esetén is viselnie kell a félnek (221.§ 2. mondat). Másodikként, ha a fél *rosszhiszeműen*, szándékosan az ügy késleltetését célzóan teszi meg vagy halogatja előadásait, úgy az utólagos előadásokat és felajánlott bizonyítékokat a bíróság hivatalból is figyelmen kívül hagyhatja⁴⁴⁴ (222. § 1. bekezdés). Továbbá azt a felet vagy képviselőt, aki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozóan nyilvánvalóan alaptalan tényt állít, alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalóan alaptalanul hivatkozik valamely bizonyítékra, a bíróság hatszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal bünteti (222. § 2. bekezdés).

A rosszhiszeműségekre vonatkozó rendelkezéseket az 1902-es plószai javaslat még nem tartalmazta, az Igazságügyi Bizottság kezdeményezésére került be a Tc.-be.⁴⁴⁵ A bizottság érvelése szerint e rendelkezéssel a Tc. egyéb rosszhiszemű perviteltiltó rendelkezései megfelelő kiegészítést nyernek.⁴⁴⁶ Herceg Lajos aggályai szerint a rendelkezés inkább az alperes ellen irányul, mert neki áll érdekében védekezésével akadályozni a per, valamint a hatszáz koronáig terjedő bírság alacsony összegű, illetve a szankcionáláshoz szükséges előfeltételek megítélése és alkalmazása további értelmezési kérdéseket és bizonyítást vet fel,

---

⁴⁴² Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 146-147.

⁴⁴³ Meszlényi Artúr 1915. 2.

⁴⁴⁴ Földes István-Fehérváry Jenő 1946. 147-148.

⁴⁴⁵ Herceg Lajos: Az 1911: I tcz. 222. §-ához. *Jogtudományi Közlöny*, 1913/17. 149. (továbbiakban: Herceg Lajos 1913).

⁴⁴⁶ Térfi Gyula 1927. 455.

ami megnehezíti az alkalmazást. Mindezek miatt 1913-ban írt cikkében bizalmatlanul fogadta az új rendelkezést.⁴⁴⁷

3.6 A Tc. tárgyalási szerkezete mellett és ellen felhozott jogirodalmi érvek

Plósz Sándor – előadásában és írásában – az általa megalkotott rendszer előnyeként látta, hogy a perfelvétel nem igényel előkészítést, ezáltal rövid határidővel kitűzhető a perfelvételi tárgyalás. Az ügy pedig az alperes meg nem jelenésének szankciójaként makacssági ítélet, elismerés, lemondás, egyezség, perakadály folytán gyorsan be is fejeződhet.⁴⁴⁸ A törvényszék előtti kötelező jogi képviselet az alperest már korán arra kényszeríti, hogy ügyvédet fogadjon, ezáltal az ügyvéd nem kérhet halasztást a későbbiekben, arra hivatkozással, hogy most kapta a megbízást ügyfelétől.⁴⁴⁹ A bíróságra nézve előny, hogy nem kell előkészülnie a perfelvételre, illetve annak egyszerű és gyors tartalma miatt jelentős számú ügyet tud egy nap tárgyalni. Továbbá, a perfelvételi tárgyalás után az ügy egyedi jellegéhez képest be tudja osztani a saját ügyterhe mellett az idejét a bíróság.⁴⁵⁰ A cezúra Tc. szerinti alkalmazásával nem állhat elő az a helyzet, hogy minden pert tekintet nélkül arra, hogy létre fog-e jönni érdemileg elő kell készíteni.⁴⁵¹

Oberschall Adolf szerint a külön perfelvételi határnap tartása a legtöbb esetben indokolatlan. Egyrészt, ha mulasztás, elismerés, elállás, lemondás vagy egyezség születik ott érdemleges tárgyalás egyébként sem fordul elő ezekért tehát nincs szükség külön határnapra. A pergátló kifogások elintézésére, ha egyszerű az elintézésük, akkor felesleges külön határnap, ha bonyolult, akkor pedig halasztást igényel és elveszik a külön határnap előnye. További álláspontja szerint nem érdemes a perbebocsátkozásra külön fenntartani egy határnapot. Azt az érvet sem tartja meggyőzőnek a rendszer mellett, mely szerint a külön perfelvételi határnap esetén nem kell előkészíteni az ügyeket.⁴⁵²

Alföldy Ede 1920-ban írt cikkében közölte szerint meg kell szüntetni az eljárás kettéosztását. Érvelése szerint a külön perfelvételi határnap pusztán idő és munkapazarlás.⁴⁵³ A perfelvétellel elérhető előnyök csak kivételesen jelentkeznek, ellenben egy plusz megjelenést ró a felekre. A tárgyalás előkészítése – melyet a perfelvétel elhagyásával már az első tárgyalási határnapra meg kellene tenni – szerinte nem jelent nagy terhet a felekre

---

⁴⁴⁷ Herceg Lajos 1913. 149-150.

⁴⁴⁸ Plósz Sándor 1883. 13.

⁴⁴⁹ Plósz Sándor 1883. 13.

⁴⁵⁰ Plósz Sándor 1883. 13.

⁴⁵¹ Papp József: Az új polgári perrendtartásról. *Jogállam*, 1907/8. 627.

⁴⁵² Oberschall Adolf 1896a. 2.

⁴⁵³ Alföldy Ede 1920. 107-108.

nézve, illetve, ha pergátló kifogás nem merül fel, akkor a perfelvétel csak üres formáság, mely akár az érdemleges tárgyalás előtt közvetlenül is megtartható. Érvelését azzal zárja, hogy „az önálló perfelvétel intézményének az eltörlése semmi tekintetben sem hagyna űrt maga után.”⁴⁵⁴

E hivatkozott tudományos álláspontok alapján megállapítható, hogy a szerzők mindegyike az általuk felhozott érvekre támaszkodva elméletileg helyesen ítéli meg a Tc. tárgyalási szerkezetével kapcsolatos helyeslését vagy éppen aggályait. Ebből az a következtetés vonható le, hogy az ügyek és az élethelyzetek differenciáltsága miatt minden szabálynak, elvnek vannak előnyei és hátrányai, melyek arányának helyes megtalálása nehéz jogalkotói feladat.

3.7 A járásbírói eljárásban alkalmazandó eltérő szabályok

A Tc. nem különítette el önálló fejezetbe az eltérő szabályokat. Az elkülönítés megnehezíti a törvény áttekinthetőségét. Ez azzal jár, hogy a járásbíró csak úgy „szerezheti meg magának a szükséges tájékozódást, ha a megfelelő szabályt nemcsak a járásbírói eljárás fejezetében, hanem a törvényszéki eljárás szabályai között is keresi.”⁴⁵⁵ Ez hátrányos a bíróra nézve, akinek a tárgyalás folyamán gyors tájékozódásra van szüksége.⁴⁵⁶

Megfigyelhető az a szabályozási technika, hogy ahol a Tc. paragrafusa általános – tehát a törvényszéki és a járásbírói eljárásra is alkalmazandó szabályt ír le – ott *általánosan* fogalmaz. Ahol viszont eltérés van, ott használja a „*törvényszéki eljárásban*”, illetve a „*járásbírói eljárásban*” megkülönböztetést. Vagyis a járásbíró a paragrafus elején, amennyiben észleli a *törvényszéki* terminust, tudhatja, hogy a paragrafus végén lesz eltérő szabály a járásbírói eljárásra. Jelen dolgozat ugyanakkor nem a gyakorlati alkalmazást szolgálja, így az eltérő szabályok összegyűjtése és együttes tárgyalása a tudományos áttekinthetőséget nagyban segíti.

Fodor Ármin szerint a törvényszéki és a járásbírói eljárás között egyik legfontosabb, sőt talán az egyedüli lényeges különbség a *szóbeliség/írásbeliség* szerepe. A szóbeliség fokozott megjelenése miatt az írásbeli előkészítés háttérbe szorul, a tárgyaláson előadottak jegyzőkönyvezése azonban felértékelődik.⁴⁵⁷ Ezen túl a jegyzőkönyv szerepe minden egyes eljárási cselekménynél, melynél a törvényszéki eljárásban azt írásban kell teljesíteni felértékelődik. Igaz ez a keresetre, melyet a felperes jegyzőkönyvbe mondhat (135. §). A

---

⁴⁵⁴ Alföldy Ede 1920. 108.

⁴⁵⁵ Plósz Sándor 1902. 176.

⁴⁵⁶ Plósz Sándor 1902. 176.

⁴⁵⁷ Fodor Ármin 1902. 242.

keresetlevélben közölt és a perfelvételi határnapon előadott kereset közti eltéréseket írásbeli benyújtás hiányában jegyzőkönyvbe kell venni (178. §). Ezt az ügyvédkényszer hiánya indokolja.⁴⁵⁸ Az ellenkérelmet szóban kell előadni, és azt hivatalból jegyzőkönyvezni kell (185. §).

A perfelvételi tárgyalás cezúráját a Tc. csak a törvényszéki eljárásban juttatja teljesen érvényre.⁴⁵⁹ Ennek legfontosabb megjelenése, hogy az idézés egyszerre a perfelvételi és az érdemleges tárgyalásra is szól (142. §). Itt ugyanis *van külön perfelvétel, de nincs külön perfelvételi határnap*, hanem az érdemleges tárgyalás folytatólagosan megtartandó.⁴⁶⁰ Sőt az idézés teljesen egészében kimaradhat a peralapítást előkészítő cselekmények közül amennyiben a felek a bíróság által meghatározott és közzétett napokon, önként, együttesen megjelennek a bíróság előtt (146. §). Csak a járásbírói eljárásban fordulhat elő az, hogy a felek minden előkészítés nélkül jelennek meg a perfelvétel céljából, úgy, hogy köztük még semmiféle per nincs folyamatban.⁴⁶¹ A Tc. azonban módot nyújt arra is, hogy a cezúrának az előnye a járásbírói eljárásban is érvényesülhessenek és megengedi az érdemleges tárgyalás elhalasztását.⁴⁶²

Fontos eltérő szabály, hogy a pergátló kifogások *elvetése tárgyában a bíróság végzéssel* dönt, mely ellen fellebbezésnek nincs helye, az az ügy érdemében hozott határozat elleni fellebbezés során vitatható⁴⁶³ (181. §). A pergátló kifogásnak helyt adó bírói döntés ítélet formájában történik.⁴⁶⁴ A fellebbezési jog kizárásával elengedő a végzés határozati forma, hiszen ekkora a fentebb Plósz Sándor által kifejtett aggályok – nevezetesen, hogy a végzés elleni fellebbezéssel kapcsolatos részletszabályokat meg kellene alkotni – nem jelentkeznek.⁴⁶⁵

A szóbeliség elve még fokozottabb szerepet kap a kereset és az ellenkérelem előadásakor. Mindkét eljárás cselekmény esetén elengedő azokat szóban megtenni, ezek után pedig azok jegyzőkönyvbe foglalása következik (178. §, 185. §). Az ügyek egyszerűbb volta és az eljárás nagyobb rugalmassága indokolja, hogy az érdemleges tárgyalást rendszerint azonnal a perfelvételi tárgyalás után megtartandó.⁴⁶⁶

---

⁴⁵⁸ Plósz Sándor 1902. 203.

⁴⁵⁹ Plósz Sándor 1902. 34.

⁴⁶⁰ Jancsó György 1912. 400.

⁴⁶¹ Magyary Géza 1924. 346.

⁴⁶² Plósz Sándor 1902. 216.

⁴⁶³ Jancsó György 1912. 423.

⁴⁶⁴ Magyary Géza- Nizsalovszky Endre 1939. 337.

⁴⁶⁵ Vö: Plósz Sándor 1927. 135.

⁴⁶⁶ Jancsó György 1912. 428.

A járásbírói eljárásban a perfelvételi és az érdemleges tárgyalás közti előkészítés nem alkalmazandó, a Tc. hatálybalépéskori szövege azt egyszerűen *kizárta* (205. §). Ez egyrészt levezethető a tárgyalási időköz elhagyásának lehetőségéből. Ekkor tekintettel a két szak egymás utáni megtartására fogalmilag kizárt. Másrészt, ahogy fentebb láttuk az indok itt is ugyanaz, mint eddig minden intézménynél, az ügyek egyszerűbb volta, illetve a kötelező jogi képviselet hiánya.⁴⁶⁷ Szűk körben azonban, az okiratok előzetes közlése útján való előkészítésnek járásbírói eljárásban is helye van⁴⁶⁸ (202. §).

A gyakorlat azonban azt mutatta, hogy nagyobb értékű perekben a járásbírói eljárás előtt is célszerű lenne az előkészítő iratok váltása.⁴⁶⁹ Ezért a Tcn. kiegészítette e rendelkezést, ettől kezdve, ha az érdemleges tárgyalást az előkészítés hiánya miatt el kell halasztani, a bíró az olyan perben, amelyben az ügyvédi képviselet a törvény (94. §) szerint kötelező, elrendelheti előkészítő iratok közlését és erre határidőt tűz. Egyebekben az előkészítésre a 194-203. §-ok a járásbírói eljárásban is megfelelően alkalmazandók, valamint a bíró, ha a tárgyalást el kell halasztani, előkészítő iratok közlésének elrendelése nélkül is meghagyhatja bármelyik félnek, hogy azokat az okiratokat, amelyeket használni kíván, bizonyos határidő alatt a bírósági irodában tegye le, hogy az ellenfél megtekinthesse (Tcn. 5. §, Tc. új 205. §). A 204. § szerinti előkészítő intézkedéseket a bíróság szintén megteheti a járásbírói eljárásban is (Tcn. 5. §).

A Te. indokolása szerint a Tcn. általi módosítások oda vezettek, hogy a járásbírói eljárás nagyrészt írásbelivé vált, a bíróság jegyzőkönyvvezető hiányában akkor is elrendelte az előkészítő iratok előterjesztését, ha arra feltétlenül nem volt szükség.⁴⁷⁰ Erre tekintettel a Te. szigorít és csak bizonyos, *bonyolultabb természetű ügyekben* (melyeket külön nevesít a Te.) lehetséges, amennyiben ez a vitás követelések vagy ellenkövetelések nagy száma miatt szükséges (Te. 15. §). A perrend tehát a bonyolultabb ügyekben – ahogy a Te. indokolása fogalmaz – *kénytelen* a járásbírói eljárásban is teret engedni az előkészítő iratoknak, enyhítve ezzel a bíróság jegyzőkönyvvezési kötelezettségén.⁴⁷¹

3.8 A Tc. tárgyalási szerkezetének összegzése

A Tc. tárgyalási rendszere szerint az idézőlevél bírósághoz történő beadását, megvizsgálása és közlését, vagyis az idézést követően gyakorlatilag előkészítés nélkül a felek a perfelvételi

---

⁴⁶⁷ Meszlényi Artúr 1915. 10-11.

⁴⁶⁸ Magyary Géza 1924. 248.

⁴⁶⁹ Fabinyi Tihamér 1931. 427.

⁴⁷⁰ Fabinyi Tihamér 1931. 427.

⁴⁷¹ Fabinyi Tihamér 1931. 428.

tárgyaláson együttesen megjelennek és csak ez után következik a tényleges előkészítés, amennyiben annak szükségessége vagy lehetősége fennáll. Ez az a pont, ahol a fentebb hivatkozott szerzők rámutattak egy hiátusra, mely az előzetesen közölt kereset szabad megváltoztathatósága és az ehhez kapcsolódó *alperesi bizonytalanság*. E körben arra, hívjuk fel a figyelmet, hogy az alperes úgy köteles az idézésre megjeleni, hogy egyáltalán nem biztos, hogy a szóbeli tárgyaláson is azt a keresetet adja elő a felperes. Ennek egyetlen lehetséges kiküszöbölése a szintén a kritikai szerzők által kívánt írásbeliség felé való elmozdulás, mely a plósz szerkezettől rendszeridegen és megbontaná a Tc. rendszerét.

Azzal, hogy a perfelvétel csak tárgyalásos úton folytatható le és az előkészítés ezt követően az érdemleges tárgyalás előtt zajlik a tárgyalási rendszerről valóban elmondható, hogy az osztott szerkezetű. Ezt azonban két oldalról is árnyalják bizonyos tényezők.

Egyrészt, hogy – követve a Tc. indokolását – a perrend *kizárta mindazt a tárgyalásból, melynek tárgya nem tartozik oda*. „Ahhoz, hogy a per lefolyhassék, előbb létre kell hozni. A perben ennél fogva két tényálladékkal találkozhatunk, t. i. a pernek és a perbevitt jognak a tényálladékaival. A perben előforduló cselekmények ennél fogva szintén kétfélék, t. i. vagy a per létrehozására vagy pedig a per folytatására, az érdemre vonatkoznak.”⁴⁷²

„A szóbeli perbeszédék száma nincs megszabva, a tárgyalás addig tart, amíg az ügy kimerítve nincs. A perbeszédék tartalma formához nincs kötve, a tárgyalás végéig minden tényállítás és bizonyíték elődható.”⁴⁷³ Ezáltal a per, mint *egységes egész jelentkezik*, nem oszlik részekre.⁴⁷⁴ „De ezzel egyszersmind előáll a veszély, hogy a tárgyalás megoldhatatlan gombolyaggá válik, a melynek fonalai kisiklanak a bíróság kezéből. Nem kisebb az a veszély sem, hogy a per anyaga nem lesz egy tárgyalás keretébe szorítható, halasztás halasztás után következik és ezzel a szóbeliség és a közvetlenség előnyeinek nagy része is kárbavész. Az írásbeli előkészítés csak részben segít ezen a bajon. Ha az érdemleges tárgyalás sikerét biztosítani akarjuk, akkor abból ki kell zárni mindazt, a mi külön elintézhető, hogy a tárgyalás ne legyen túlterhelve az anyag által. A peranyag egy részének különválasztásával oda is kell hatni, hogy a bíróság helyesen oszthassa be munkaidejét és hogy a helytelen munkabeosztás ne vezessen halasztásokra.”⁴⁷⁵

E kizárás a perbebocsátkozás, mely a perfelvételi és az érdemleges tárgyalás közti *cezúraként* jelenik meg és a per szempontjából is jelentős hatások fűződnek hozzá. *A cezúra*

---

⁴⁷² Plósz Sándor 1902. 30.

⁴⁷³ Kovács Marcel 1911. 268.

⁴⁷⁴ Térfi Gyula 1911. 269.

⁴⁷⁵ Plósz Sándor 1902. 30., Térfi Gyula 1911. 269.

tulajdonképpen csak azt rögzíti, hogy a felek között jogvita van. Tartalmi kérdéseket nem rögzít. Erre az érvelésre támaszkodva a perfelvételi tárgyalás még nem a szűk értelemben vett tárgyalás, annak csak az érdemleges tárgyalás tekinthető. A perfelvétel csak azért egészült ki a tárgyalás fogalommal mert az szóbeli. Az érdemleges tárgyalás pedig a szinte korlátlan tényelőadás-változtatás jogával és az eventualitás elvének háttérbe szorításával önmagában magán hordozza a tárgyalás fogalmának ismérveit. Támaszkodva a feldolgozott tudományos irodalomra és az iménti indokolás érvelésére az is kiolvasható ezekből, hogy a „per tényálladéka”, vagyis a per létrehozása lényegében még nem tárgya a pernek, ezért is van az elkülönítve, kizárva abból.

Másrészt azzal, hogy a Tc. csak a törvényszéki eljárásban alkalmazta a tárgyalási időközt, a Tc. a járásbírósi eljárásban kezdetektől fogva a *vegyes szerkezetet követte*.⁴⁷⁶ A perfelvételi tárgyalás és az érdemleges tárgyalás tartalma nem változott, de az időbeli egymásutániség miatt a percezúra ugyan tartalomban elválasztotta a szakokat, de időben nem. A Te. 1930-as módosítása a törvényszéki eljárásban nagyobb számban lehetővé tette az érdemleges tárgyalás egy határnapon való lefolytatását. Azonban, ha bárminemű előkészítés szükséges, mely azonnal nem végezhető el, akkor e lehetőség rögtön alkalmazhatatlanná válik. Ezzel a Te. a törvényszék előtti eljárást is a vegyes szerkezet irányába mozdította el.⁴⁷⁷

Harmadrészről érdekes dogmatikai felosztás, hogy – ha osztott tárgyalási szerkezetként jellemezzük a Tc.-t – akkor a tényleges tárgyaláselőkészítés a két tárgyalási szak között zajlik. Ezáltal két előkészítés van, egyszer a perfelvételi tárgyalás előkészítése, lásd idézési kérelem, annak bírói megvizsgálása, idézés, másodsor a perfelvételi tárgyalás után – szükség esetén – az érdemleges tárgyalást megelőző iratváltás(ok) vagy maga a perfelvételi tárgyalás is csak előkészítés és a *tárgyalás egységes*. Ez az egységes tárgyalásra való hivatkozás megjelentik a Tc. tudományos irodalmában, sőt az indokolásában is. Ezzel a fentebb hivatkozott szerzők arra utalnak, hogy a tényállítások és a bizonyítás nincs megosztva az egyes szakok között, az mind az érdemleges tárgyalási szak része.⁴⁷⁸

E három tényezőből és a Tc. szerkezetének vizsgálatából levonhatjuk azt a következtetést is, hogy a *Tc. tárgyalási szerkezete egységes*, és abból ki van zárva a pergátló kifogások elintézése, mely önállóan a perfelvételi tárgyalás körében bírálандók el, illetve az írásbelileg

---

⁴⁷⁶ Kengyel Miklós 1992. 62.

⁴⁷⁷ Kengyel Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*, Budapest, Osiris, 2003. 224-225. (továbbiakban: Kengyel Miklós 2003a).

⁴⁷⁸ Az érvelést lásd: Plósz Sándor 1902. 36-39.

előkészítendő, mindvégig figyelemmel az Tc. által hangsúlyozott szóbeliség elvére és ebből következően az előkészítő iratok körében elfoglalt álláspontjára.

A Tc. – a vizsgált tárgyalásszerkezettel összefüggésben – kevés számú módosítást élt meg és azok egyike sem alakította át a Plósz Sándor által hosszú időn át megalkotott rendszert. A leghangsúlyosabb módosítás e körben a Te. tárgyalási időköz elhagyását – szélesebb körben – lehetővé tevő újítása. A vizsgált tudományos érvek mentén mind a Tcn. mind a Te. módosításairól elmondható, hogy azok mindvégig összhangban voltak az eredeti plószai gondolatokkal. Céljuk sokkal inkább a tudományos szinten kifejtett és ismert helyes alkalmazandóságra vonatkozó elvek kodifikálása volt, a félreértelmező gyakorlat megakadályozására érdekében.

A Tc. alapján azt a megállapítást tesszük, hogy annak *tárgyalása egységes, ugyanakkor tárgyalási szerkezete osztott*. Ezt kibontva az egységes tárgyalás alatt a fentiekben hivatkozottak alapján azt értjük, hogy abból a Tc. kizárta a per létrejöttének kérdését, azonban a tény és jogállításokat, valamint a bizonyítást nem különítette el. Ezáltal az egységes tárgyalás lényegében a *funkcionális egységet* jelölni.

Az osztott szerkezet ezzel szemben véleményünk szerint azt jelenti, hogy a tárgyalás, mint a felek szóbeli, nyilvános, közvetlenül a bíróság előtt zajló ülése, mely a felek előadásainak a formális keretei adja két külön elnevezésű határnapon valósul meg. Az első perfelvételi tárgyalás, melynek tartalma – a plószai dogmatika szerint, mint láttuk nem tartozik a tárgyalás tartalmához – a peralapítás, formailag azonban tárgyaláson valósul meg. A második pedig az érdemleges tárgyalás, a tény- és jogállítások, a bizonyítási eljárás és a bíróság döntése. Ezt az érvelésünket támasztja alá Plósz Sándor ezenirányú magyarázata, aki szerint „a tárgyalás a [Tc.] szerint egységes egész. A felek tényállításaikat és bizonyítékaikat akár egymással összekötve, akár külön, a tárgyalás bármely szakában annak berekesztéséig előadhatják. [...] A bizonyítékok szabad mérlegelése mellett nincs merev határvonal tényelőadások és bizonyítás közt. Nemcsak a szoroson vett bizonyító eszközök tartalmazzak bizonyító okokat, hanem a felek előadásai is. Ehhez járul, hogy a tényállítások maguk is sokszor a bizonyítási eljárás folyamán lesznek tisztázva és felvilágosítva.”⁴⁷⁹

---

⁴⁷⁹ Plósz Sándor 1902. 35-36.

4. Az 1952. évi III. törvény tárgyalási szerkezete

Jelen fejezet felépítését és az 1952-es Pp. tárgyalási szerkezetének feldolgozását két szempontrendszer határozza meg. Egyik oldalról a tudományos perjogi irodalom, másik oldalról a perrend felépítése és szerkezete. Azzal, hogy az 1952-es Pp. megszüntette a tárgyalás kettéosztását és bevezette az *egységes tárgyalási szerkezetet* a szerkezet alapköveit nyújtó fogalmak (például: perfelvétel, érdemleges tárgyalás) értelmüket veszítették. Ezért, a per strukturálására mind a jogalkotónak, mind a tudománynak új fogalmakat kellett találnia vagy az eddig használt fogalmakat új tartalommal kellett meghatározni. Az egységes tárgyalási szerkezet bevezetése mellett szintén kulcsfontosságú szerkezeti kérdés a tárgyaláselőkészítés – kezdetekben – szinte teljes mellőzése, illetve a mulasztási ítélet (bíróági meghagyás) elhagyása. E tárgyalási szerkezeti és elvi jelentőségű változások képezik a fejezet központi tárgyát.

Ezek vizsgálata előtt a fejezet elején be kívánunk mutatni néhány olyan tudományos – és a kor ideológiájától sem mentes⁴⁸⁰ – álláspontot, mely a kodifikáció idején született és céljuk volt a Tc.-től való eltérés, különbözőség hangsúlyozása. Emellett céljuk volt, hogy a Tc.-t, mintegy „burzsoá ellenségként”⁴⁸¹ állítsák be és megcáfolják az egyes jogintézmények mikénti alkalmazását, ezzel támasztva alá az új szocialista törvényt. A Tc. részletes szabályai fentebb kifejtésre és bemutatásra kerültek, azokra e fejezetben csak utalás történik. Emellett szükséges kitérni az 1952-es Pp. kodifikációs időszakára, áttekinteni a korban uralkodó véleményeket, illetve a jogalkotás körülményeit, megvizsgálva a hatálybalépést követő gyors változásokat övező jogirodalmat és az abban megjelenő kritikákat.

A következőkben elsőként kitérünk a Tc. szocialista perjogban megjelenő kritikájára. Másodikként megvizsgáljuk a kodifikáció szükségességét és az azt körülvevő tudományos álláspontokat. Harmadikként a törvény rendszerét követve mutatjuk be a tárgyalási szerkezetet. Az 1952-es Pp. a „Második Rész” alatt csupán a „Keresetindítást” és a „Tárgyalást” különítette el, ezeket emelte ki fejezetként. A *keresetindítás* néhány olyan

---

⁴⁸⁰ Az 1952-es Pp. szocialista ideológiai tartalmát jól mutatja Vass Tibor írása, mely a hatálybalépéskor megjelent tanulmánykötet bevezetéseként szolgált és a kodifikáció ideológiai alapjait mutatja be. Vass Tibor: Bevezetés. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 5-10.

⁴⁸¹ A „burzsoá” jelző a dolgozatban nem hordoz pejoratív tartalmat, csupán az 1952-es Pp. jogirodalmában megjelenő fogalomhasználatot szemlélteti. A kodifikáció és a hatálybalépést követő kezdeti jogirodalomban sok szerző használja e jelzőt, a Tc. és a nyugat-európai perrendek jogintézményeinek kritikájával és a szocialista jogirodalom dicsőítésével összefüggésben. Néhány jogirodalmi mű, mely tartalmazza a jelzőt: Bacsó Ferenc: Az új polgári perrendtartásról. *Állam és Igazgatás*, 1952/8. 446., Révai Tibor: A tárgyalás előkészítése a burzsoá polgári perben. In: Névai László (szerk.): *Polgári eljárásjogi füzetek 1.* 1971. 157-174. (továbbiakban: Révai Tibor 1971).

aspektusát fejtjük ki, mely a tárgyalási szerkezettel összefüggésbe hozható, továbbá a tárgyalási rendszerhez érintőlegesen kapcsolódó olyan kérdések is megvizsgálásra kerülnek (a szükséges mélységben), amelyek a tárgyalás szerkezetének vizsgálata érdekében szükségesek. E paragrafusok emellett jól példázzák az 1952-es Pp. hatálya alatti jogalkotói tevékenységet, ezen keresztül végig lehet követni egy-egy jogintézmény, szerkezeti elem fejlődési tendenciáit. Mindenekelőtt be kívánjuk mutatni a keresetlevél szerepét és annak tartalmát, valamint annak kellékeit, külön részletezve magát a keresetet, ezt követően pedig a perindítás hatályainak beálltával kapcsolatos új szabályokat.

A *tárgyaláselőkészítés* szabályozása tekintetében annak igen széles fejlődési ívét is ismertetjük. Külön kiemelését kap a hatálybalépéskori szocialista álláspont, majd azok a nézetek, melyek mentén bevezették a perrendbe a tárgyaláselőkészítő intézkedéseket. A tárgyaláselőkészítés az 1952-es Pp.-ben nem jelenik meg önálló fejezetként. Véleményünk szerint azonban e paragrafusok olyan fontos hatást gyakorolnak a tárgyalásra és ezáltal a tárgyalásszerkezetre, hogy a dolgozatban külön címet érdemel. E körben a tudományos feldolgozás alapjait Névai László rendszerezése adja, aki három egymástól jól elhatárolható tevékenységre osztotta a tárgyaláselőkészítést.⁴⁸² A későbbiekben e tudományos rendszerezés mentén vizsgáljuk a perrend e paragrafusait, melynek kifejtését lásd a fejezet vonatkozó részében.

A *tárgyalás* szerkezetének vizsgálata során az 1952-es Pp. fogalmait és eljárási cselekményeinek láncolatát is felhasználva mutatjuk be a tárgyalás menetét, annak tagozódását. Ennek során részletesen kitérünk az első és folytatólagos tárgyalás fogalompárra, valamint ezek tartalmára. Az első tárgyalással összefüggésben kiemelten kezeljük az alperes általi mulasztás szabályozásának fejlődését, mely a per szerkezetére is kiható alapvető változásokon ment keresztül a törvény hatálya alatt. A folytatólagos tárgyalás ismertetése során először annak előkészítése, majd maga a folytatólagos tárgyalás tartalma kerül megvizsgálásra. Végül az 1952-es Pp. által használt érdemi tárgyalás fogalom és annak tartalma kerül tisztázásra, ezzel együtt a keresetváltogatás és a viszontkereset előterjesztését is vizsgálat tárgyává tesszük. Ennek indoka, hogy e jogintézmények szerepe és tartalma az egységes tárgyalási rendszer alkalmazásával a Tc.-hez képest eltérő szabályozást kaptak, melyek hatással vannak a tárgyalásszerkezetre.

---

⁴⁸² Névai László: A tárgyalás előkészítése (XI. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 217. (továbbiakban: Névai László 1962a).

A fejezet első részében – hangsúlyosan – vizsgált időszak az 1952-es Pp. kodifikálásától tart 1989-ig, illetve a 1980-as évek közepéig, az utolsó szocialista kodifikációs próbálkozásokig. A perrend további – rendszerváltozást követő – fejlődési irányait és ívét a fejezet második része vizsgálja. E második részben – építve a fejezet első felére – az *1952-es Pp. rendszerváltozást követő változásai* kerülnek vizsgálat alá. Az 1989/90-es jogállami átmenet során a perrend újrakodifikálása elmaradt, azonban részletszabályai jelentősen változtak, melyek jelentősen érintették az elsőfokú eljárást is. E szétválasztást azzal egészítjük ki, hogy bizonyos helyeken, azon a perrend normaszövege és a tudományos irodalom változatlan, ott a rendszerváltozás előtti és utáni hivatkozott tudományos művek keverednek.

A fejezet *fő célja* mindemezzel, hogy egyrészt a kodifikációtól kezdve bemutassa az 1952-es Pp. tárgyalási szerkezetét, másrészt bemutassa azt a fejlődési ívet, amelyet a perrend a hatálybalépés óta a szocialista perjog idején, illetve a rendszerváltozást követően a hatályon kívül helyezéséig bejárt, hivatkozva és támaszkodva az adott korban uralkodó jogirodalmi álláspontokra.

Érintőlegesen – ahol a tárgyalt jogintézmény ezt elengedhetetlenül megkívánja – említésre kerülnek az 1952-es Pp. sajátos szocialista alapelvei, így a szocialista rendelkezési elv, az anyagi igazság kiderítésére való törekvés, a bíróság nevelő és kitanító kötelezettsége, illetve a rendszerváltozást követően ezek elhagyása, illetve kikerülése a perrendből. Az alapelvek szerepe éppen abban áll, hogy egy perrend összes rendelkezését áthatják, így nem kérdés, hogy a tárgyalás körében lévő jogintézményeket is érintik. Azonban az alapelvek részletes kifejtése a dolgozatnak nem tárgya, de ahol nélkülözhetetlen a megértéshez, vagy a jogintézmény mikénti alkalmazásához, ott érintőlegesen szólunk róla.

4.1 Az 1911. évi I. törvénycikk szocialista kritikája

A szocialista eljárásjog tudománya minden oldalról kritika tárgyává tette a Tc.-et. Jellemző volt ez főleg a kodifikációt körülvevő időszakban, egészen az 1960-as évekig. Ezt követően a tudomány inkább az 1952-es Pp. tapasztalataival és módosításaival volt elfoglalva. A kritikai hangok gyakran nem mentesek a kor ideológiájától. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy több olyan eljárásjogi megoldást, melyet helytelennek véltek egyszerűen a „burzsoá” jelzővel illették. Ettől fogva a megbélyegzett intézmény ellenkezőjének igazát próbálta bizonyítani a szocialista eljárásjog. A kritikák közül az elsőfokú eljárásra vonatkozókat ismertetjük. Ezzel összefüggésben a legtöbb figyelmet a *tárgyalási szerkezet*, illetve a *per létrejöttének* kérdése, valamint a *mulasztás* szankcionálása kapta.

Móra Mihály a polgári per keletkezésének kérdését látja az egyik fontos sarokpontnak, melynek a per szerkezetére is kiható fontos gyakorlati következményei vannak.⁴⁸³ Véleménye szerint a Tc.-ben a keresetlevél benyújtásától a litis contestatioig tartó eljárást nem lehet pernek tekinteni, ennek következtében az peren kívüli eljárás.⁴⁸⁴ A burzsoá magyar perjogban uralkodó nézet volt, hogy a per az alperes érdemleges ellenkérelmével (perbebocsátkozás) jön létre, ezzel fejeződik be a peralapítás.⁴⁸⁵ Móra Mihály szerint a Tc. azzal, hogy a perbebocsátkozásnak erőltetett módon perlétesítő jelleget tulajdonított egy mesterkélt, bonyolult konstrukcióba került.⁴⁸⁶ A keresetlevelet és a keresetet élesen elkülönítette, azonban azokat együtt szabályozta (Tc. 129. § és 129.§ 3. bekezdés). A keresetlevél (idézési kérelem), így a szóbeli tárgyaláson előadandó és peralapítási hatással felruházott keresetet „elburkolta”, és ezzel fokozta a rendszerbeli következetlenséget.⁴⁸⁷ Beck Salamon a Tc. e rendelkezéseinek vizsgálata során megállapítja, hogy a kereset akkor volt előterjesztettnek tekinthető, ha azt a felperes szóban is előadta, önmagában a keresetlevél benyújtása vagy a kereset jegyzőkönyvbe mondása nem volt elegendő.⁴⁸⁸ A Tc. szerint a keresetlevél benyújtásával még nincs per ezért, ha a bíróság már itt észlelt pergátló kifogást, akkor a keresetlevelet visszautasította, ha ezek később merültek fel, akkor a bíróság a perbebocsátkozás révén már a pert szüntette meg. A Tc. a *visszautasítás* mellett használta az *elutasítás* fogalmat, melyet az érdemi okból való hiány esetén alkalmazott. Móra Mihály szerint ezek a fogalmi megkülönböztetések abból következtek, hogy a Tc. nem akart következetlen lenni saját szabályaival. A fogalmi sokféleség azonban véleménye szerint bonyolult nyelvezetet és szabályozást teremt.

Hasonlóan „bonyolult” szabályozásként értékeli a felperes elállásának perbebocsátkozás előtti és utáni eltérő szabályozását. A keresetlevél és a kereset elkülönítésével előálló helyzet miatt ahhoz, hogy a felperes elálljon a keresetétől (Tc. 186. §) előbb azt a tárgyaláson elő kell adnia, hiszen a keresetlevél és annak tartalma csak a kereset előzetes bejelentése.⁴⁸⁹ Beck Salamon szerint a Tc. nem mondta ki, de azt a helyzetet tartotta szem előtt, hogy ilyenkor a felperes a kereset szóbeli előadása helyett tesz elálló nyilatkozatot, de a

---

⁴⁸³ Móra Mihály: A per létrejöttének kérdése a burzsoá polgári perrendtartás szerint. In: Schultheisz Emil (szerk.): *A Szegei Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Karának Évkönyve*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1953. 88. (továbbiakban: Móra Mihály 1953).

⁴⁸⁴ Móra Mihály 1953. 89.

⁴⁸⁵ Móra Mihály 1953. 91.

⁴⁸⁶ Móra Mihály 1953. 92.

⁴⁸⁷ Móra Mihály 1953. 93.

⁴⁸⁸ Beck Salamon: A szóbeliség kérdéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1951/6. 548. (továbbiakban: Beck Salamon 1951).

⁴⁸⁹ Móra Mihály 1953. 93.

„perbeocsátkozás előtt” kifejezésbe belefér az is, hogy a kereset szóbeli előadása után, de az alperesi perbeocsátkozás előtt történik az elállás.⁴⁹⁰ Mindazonáltal megjegyezzük, hogy e hiátusra már a Tc. korabeli jogtudomány is felhívta a figyelmet.

Véleményünk szerint a fogalmi differenciáltság, tisztaság nem lehet kritika tárgya. A fogalmi egyszerűség vagy azonos fogalmak használata nem azonos viszonyokra (lásd visszautasítás, elutasítás) olyan mértékű egyszerűsítést és fogalmi zavart okoz, mely súlyos következményeket okozhat.

Móra Mihály szerint következetlen a Tc. indokolásának fogalomhasználata, mely szerint a „perben” két kérdés merül fel, a per létrejöttének és az érdemének kérdése.⁴⁹¹ Az, hogy egyáltalán létrejöhetett-e a per – van-e pergátló kifogás vagy akadály – ennek vizsgálata megelőzte az alperesi perbeocsátkozást vagyis a per létrejöttét, ezért ez valójában a *per előkérdése*. Ellentmondást hordozott magában, hogy a „per létrejötté” előtt is történt számos olyan eljárási cselekmény, melyhez processzuális következményeket fűzött a Tc. Szintén kritika tárgya a perindítás hatályainak beállta, tekintettel arra, hogy a per létrejötté előtt már beálltak annak hatályai. Móra Mihály rámutat arra, hogy ezzel a „per egy olyan intézmény, amely előbb megindul, hogy aztán később létrejöhessen, megszületett a születése előtt.”⁴⁹²

A *megindulás* és a *létrejötté* fogalmak elkülönítése csakúgy, mint a visszautasítás és az elutasítás Móra Mihály szerint mesterkéltséget és ellentmondásos, valamint bonyodalmat okoz. Ezt a nézetét erősíti azzal, hogy további kritika alá veszi a Tc. 182. §-át, mely szerint pergátló kifogás esetén a *per* meg kell szüntetni. Az érv itt is ugyanaz, miért lehet megszüntetni a *per*t, ha még nem jött létre, csupán megindult.⁴⁹³

Móra Mihály érveléséből kiolvasható, hogy szándékosan hibát keres a Tc. fogalomrendszerében. A meglévő fogalmi különbségeket vagy bonyolultnak láttatja, vagy elmosza azok határait. Érvelésének alapja, hogy a perelőfeltételek és vizsgálatuk is a per tárgya. Ezzel alá is támasztható az az alapvető különbség, mely Plósz Sándor és az ő nézete között van. *A per megindulása és a létrejötté közti plószói dogmatikai, elméleti különbséget Móra Mihály nem akarja elismerni.* A plószói gondolatokból kristálytiszta kirajzolódik, hogy a per létrejöttét egy folyamatnak tekinti, mely a keresetlevél (idézési kérelem) benyújtásától tart az alperesi érdemleges ellenkérelem előterjesztéséig. Ezzel szemben Móra

---

⁴⁹⁰ Beck Salamon 1951. 548.

⁴⁹¹ Móra Mihály 1953. 90.

⁴⁹² Móra Mihály 1953. 94.

⁴⁹³ Móra Mihály 1953. 95.

Mihály szerint a per létrejötte nem lehet egy folyamat, hanem az egy *statikus pont*, a per vagy létezik vagy nem, e szempontból veti kritika alá a Tc.-et.

Az 1952-es Pp. szerint a per már a keresetlevél közlésével, a perindítás hatályainak beállításával létrejön (128. §). A kérdést ezzel azonban csak részben oldja meg. A perindítás hatályainak beálltát és a per létrejöttét egy időpontra teszi, azonban a pert keresetlevél benyújtása továbbra is csak *megindítja* (121. §). Móra Mihály a pert, mint egészet különböző személyek dinamikus cselekményeinek láncolataként írja le. Ebben pedig a felperes első cselekmény a kereset, mely elindítja a pert, a bíró jogerős ítélete pedig eldönti az ügyet, vagyis befejezi a pert.⁴⁹⁴

Támaszkodva Móra Mihály kritikai érvelésére az 1952-es Pp. is fenntartja a megindítás és a létrejövetel közti különbséget, azonban azokat időben egymáshoz közelebb hozza. Végeredményben a korai szocialista eljárásjogtudomány rámutatott a Tc. (vélt) ellentmondásosságra, azonban az 1952-es Pp. megalkotása, az osztott tárgyalási szerkezet megszüntetése, a „per megindulása” és a „per létrejötte” (keletkezése) között húzódó fogalmi kettőséget nem szüntette meg.⁴⁹⁵

Schleiffer Pál kritikája szerint korábban a bíróság pedig nem alkalmazta a Tc. 204 § (tárgyaláselőkészítés) által adott lehetőséget, hogy az előkészítő iratok alapján a bíróság tanúkat, szakértőt idézzon, így a Tc. által alkalmazott külön perfelvételi tárgyalás következtében az első érdemleges tárgyalás valójában már a második tárgyalás volt, ahol nem történt egyéb, mint hogy a felek előadták, helyesebben előadottnak tekinteni kérték az előkészítő iratokat, a bíróság pedig az előkészítő iratokban foglaltaknak megfelelően bizonyítást rendelt el.⁴⁹⁶

4.2 Az 1952. évi III. törvény kodifikációja

Az 1953. január 1. napján hatályba lépett 1952-es Pp. kodifikálása beleilleszkedett az egész jogrendszert átalakító nagyszabású szocialista jogalkotási, kodifikációs folyamatba. Már az Alkotmány (1949. évi XX. törvény) elfogadását megelőzően, illetve azt követően rövid időn belül a jogrendszer egészét érintő átalakítások történtek. A jogalkotó ekkor olyan *gyors és egyszerű* megoldást keresett, mely rövid idő alatt egy új polgári perrendtartás megalkotásához vezethet. E folyamat során a német-osztrák mintát követő Tc.-t

---

⁴⁹⁴ Móra Mihály: A polgári per lényegének kérdéséhez. *Állam- és Jog*, 1953/4. 47.

⁴⁹⁵ Lugosi József: A polgári (peres) eljárás és a polgári per. *Jogtudományi Közlöny*, 2012/2. 69. (továbbiakban: Lugosi József 2012).

⁴⁹⁶ Schleiffer Pál: Egyéves az új polgári perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 1954/3. 90. (továbbiakban: Schleiffer Pál 1954.)

kivonatolták, kihagyva belőle több feleslegesnek vélt rendelkezést és formalitást, ugyanakkor beleépítették a szocialista polgári perjog alapelveit.⁴⁹⁷ Kengyel Miklós szerint az 1952-es Pp. alapvonalában a Tc. felépítése követte. E hasonlóság ellenére azonban a *per szerkezete* lényeges változásokon ment keresztül. Ez pedig érintette az ehhez kapcsolódó mulasztás, pergátló kifogások, és az írásbeli előkészítés szabályozását is.⁴⁹⁸

Schleiffer Pál szerint „az a döntő politikai, gazdasági és társadalmi változás, amely hazánkban a felszabadulással végbement, a hatalmasabbnál hatalmasabb feladatok megvalósítását követelte meg. [...] így jöttek létre a szocialista munkatempónak megfelelően nem évtizedek alatt, hanem legrövidebb időn belül az igazságügy körébe vágóan is a kiváló szocialista jogalkotások: mint az 1950. évi II. törvény, a Btá., az 1951. évi 7. számú tvr., a Munka Törvénykönyve, az 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról és mindezek betetőzéséül a folyó évi június hó 6-án kihirdetett 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról.”⁴⁹⁹

A jogalkotó a törvény megalkotása során – egyéb elvi jelentőségű újítások mellett – az osztott tárgyalási szerkezet alkalmazásáról áttért az *egységes tárgyalási szerkezetre*, vagyis a tárgyalást egységes folyamannak tekinti, az egyszerűsítés és a gyorsítás érdekében mellőzi a tárgyalás külön perfelvételi és érdemi részekre való bontását.⁵⁰⁰ Schleiffer Pál szerint a külön perfelvételi tárgyalás elhagyása az egyszerűbb perek tekintetében lényegesen elősegíti a pertartam rövidülését. A bíróság így már az első határnapon érdemben tárgyalhatja az ügyet.⁵⁰¹ A törvény indokolása hangsúlyozza a váltás indokait, e szerint „a formalizmus kiküszöbölése végett – a szovjet példa nyomán – [...] megszünteti a [Tc.-ben] alkalmazott vegyes rendszert, amely nemcsak túlzottan bonyolult szabályozásra vezetett, hanem az ügyek egy részében – a per folyamába beiktatott külön perfelvételi tárgyalással – a perek elintézését is merőben feleslegesen késleltette.”⁵⁰²

A tárgyalási szerkezetváltáshoz hozzájárult a kor hazai ideológiája is. E kodifikációs munkának (is) központi eleme volt a per időtartamának és formalizmusának csökkentése. A jogalkotó ekkor az egységes tárgyalási szerkezet bevezetésével kívánta ezt elérni. Gáspárdy

---

⁴⁹⁷ Németh János: A polgári perjogunk fejlődése a felszabadulás óta. *Magyar Jog*, 1985/3-4. 290. (továbbiakban: Németh János 1985).

⁴⁹⁸ Kengyel Miklós: Az ötvenéves Polgári perrendtartás – a törvény keletkezésétől a rendszerváltásig. In: Kengyel Miklós (szerk.): *50 éves a polgári perrendtartás (tanulmánykötet)*. Pécs, Dialog Campus Kiadó, 2003. 100-101. (továbbiakban: Kengyel Miklós 2003).

⁴⁹⁹ Schleiffer Pál: Néhány szó a régi és az új Pp. létrejöttének körülményeiről. *Jogtudományi Közöny*, 1952/7. 322.

⁵⁰⁰ Németh János 1985. 290.

⁵⁰¹ Schleiffer Pál 1954. 90.

⁵⁰² 1952-es Pp. indokolás, a tárgyalás (133-164. §).

László az 1952-es Pp. *történelmi léptékkal mérhető érdemének* nevezte, hogy a jogalkotó megszüntette a Tc. dichotóm (értsd: törvényszéki és járásbíróági eljárás kettőssége) szabályozását és a járásbíróági eljárást tette általánossá.⁵⁰³

A gyors jogalkotás következménye, hogy már a hatálybalépést követő évben módosítani kellett az elfogadott jogszabályt. Egy évnyi joggyakorlat ahhoz, hogy az összes eredményt, valamint hibát véglegesen lemérhessék kevés, ahhoz azonban elég, hogy a gyakorlatban leginkább bevált rendelkezések és a legélesebben kiütköző hibákra rá lehessen mutatni.⁵⁰⁴ Schleiffer Pál 1954-ben megjelent cikkében – ellentétben a fentebb idézett rövid kodifikációt méltató nézetével – már a perrendtartás hibáit, hiányosságait *nem csekély részben* azzal indokolja, hogy a törvényelőkészítés során sem a tervezet, sem a javaslat nem került szakemberek megfelelő körének véleményezése alá, csupán kisszámú szakember szerzett arról tudomást, és e vélemények sem részesültek kellő figyelemben.⁵⁰⁵ Névai László szerint is néhány cikkben foglalt kritikai megjegyzéstől eltekintve a jogtudomány alig tett eleget a jogalkotás során a kritikai szerepének. A megfelelő számú szakembert nem vonták be és az előkészítő munkálatok nem voltak kellően széleskörűek.⁵⁰⁶

Az 1952-es Pp. újabb reformja sem váratott magára sokat, az elfogadást követő negyedik évben végbe is ment. Farkas József e reformmal kapcsolatban megjegyzi, hogy nem helyes rövid időn belül többször is módosítani egy jogszabályt, mindemellett az eltelt négy év elegendő arra, hogy az eredmények mellett a hiányosságok is megmutatkozzanak. Ezzel összefüggésben Farkas József szerint „azok az alapelvek, melyeken [az 1952-es Pp.] felépül, kétségtelenül helyesek, de a részletes szabályozás sok kívánnivalót hagy maga után.”⁵⁰⁷ Kengyel Miklós megállapítása szerint egységesen szemlélve az 1952-es Pp., az I. és II. Ppn. lezárta a közel tíz éves kodifikációs folyamatot, amely eredményeképpen az elkövetkező tizenöt évre egy használható polgári perrendtartást hozott létre a jogalkotó.⁵⁰⁸

A jogalkotást az vezérelte, hogy a Tc.-et minél gyorsabban hatályon kívül helyezzék és egy teljesen új, már szocialista elveken nyugvó perrendtartást hozzanak létre. A gyors kodifikáció eredményeképp azonban az 1952-es Pp.-t jelentős mértékben módosítani kellett az elfogadást követő években. A módosítások jelentős mértékben érintették az elsőfokú

---

⁵⁰³ Gáspárdy László 1993. 59.

⁵⁰⁴ Schleiffer Pál 1954. 90.

⁵⁰⁵ Schleiffer Pál 1954. 90.

⁵⁰⁶ Névai László: A Pp reformjának kérdéséhez. *Jogtudományi Közöny*, 1954/5. 190. (továbbiakban: Névai László 1954).

⁵⁰⁷ Farkas József: A polgári perrendtartás reformjáról. *Jogtudományi Közöny*, 1957/4-6. 165.

⁵⁰⁸ Kengyel Miklós 2003b. 267.

eljárást és ezáltal a tárgyalás szerkezetét is. E változások vizsgálatát és bemutatását a fejezet az egyes jogintézményeknél elvégzi. Mindemellett szólni kell arról is, hogy a perrendet nemcsak a hatálybalépést követően érték módosítások. A fejezet első részében vizsgált időszakban is négy novelláris és számtalan egyéb módosításon esett át. A későbbi, ideértve a rendszerváltozást követő módosításokat is azonban könnyebben és jobban indokolhatók, sőt adott esetben szükségesek is egy hosszú időn át hatályban lévő jogszabály esetén.

4.3 A keresetindítás

A peres eljárást – főszabály szerint – a felperes keresetlevelének bírósághoz történő beadása *indítja meg*. A keresetlevél olyan írásbeli beadvány, amely a kereset mellett a per megindításához szükséges egyéb adatokat is tartalmazza.⁵⁰⁹ Ujlaki László szerint a keresetlevél benyújtása a felperes egyoldalú cselekménye, mely mozgásba hozza az igazságszolgáltatás gépezetét: megindul a *bírósági eljárás*.⁵¹⁰

A Legfelsőbb Bíróság szerint a keresetlevél a keresetet és a *per megindításához* szükséges más adatokat tartalmazó beadvány. A keresetlevelnek a bírósághoz történő *benyújtása nem perbeli cselekmény*.⁵¹¹ Lugosi József szerint ebből arra lehet következtetni, hogy a Legfelsőbb Bíróság a keresetlevél benyújtását és a perindítást nem tekinti egyenlőnek.⁵¹² Kapa Mátyás megfogalmazása szerint a keresetlevél benyújtásával veszi kezdetét az *elsőfokú eljárás*.⁵¹³ E fogalomhasználattal kiküszöbölhető az a dogmatikai vita, hogy mikortól indul az eljárás peres része, valamint, hogy a keresetlevél a pert vagy az eljárást indítja meg. Az 1952-es Pp. is a törvény második részének az „elsőfokú eljárás” címet adja, melyet rögtön a 121. § rendelkezésein keresztül a keresetlevél szabályozásával indít.

4.3.1 A keresetlevél (121. §)

A 121. § határozza meg a keresetlevél minimális tartalmát, és mint ilyenek vonatkoznak minden keresetlevelre.⁵¹⁴ Kellékei, az eljáró bíróság megnevezése; a felek és képviselőjük neve, [foglalkozása], lakóhelyük és perbeli állásuk; az érvényesíteni kívánt jog megjelölése, az annak alapjául szolgáló tényeknek és azok bizonyítékainak előadásával; azok az adatokat, amelyekből a bíróság hatásköre és illetékessége megállapítható; valamint a bíróság

---

⁵⁰⁹ Névai László: A kereset és a keresetlevél (X. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 214. (továbbiakban: Névai László 1962).

⁵¹⁰ Ujlaki László 1997. 444.

⁵¹¹ 4/2003. számú Polgári jogegységi határozat.

⁵¹² Lugosi József 2012. 73.

⁵¹³ Kapa Mátyás: Keresetindítás (VIII. fejezet). In: Szabó Imre (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata*. 2. köt., Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 2006. 485.

⁵¹⁴ Névai László: A Keresetindítás (VIII. fejezet). In: Szilbereky Jenő és Névai László (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1976. 653.

döntésére irányuló határozott kérelmet (kereseti kérelem) (121. §). Ezek lényegében megfelelnek a Tc. 129. § rendelkezéseinek.⁵¹⁵ E körben a jogalkotó jelentősen nem alakította át az új perrendet, meghagyta a keresetlevél klasszikus kellékeit, a szabályozást nem bővítette.

A keresetlevél beadásához fűződnek bizonyos perjogi hatályok, melyek a felperes egyoldalú eljárás cselekményéhez, igényének a bíróságnál kereset útján történt szabályszerű előterjesztéséhez fűződnek.⁵¹⁶ Ezek közül egyet emelünk ki, mely szerint a keresetlevél beadásával megindul a *peres eljárás*, az igazságszolgáltatás folyamata, ezáltal a bíróság köteles foglalkozni a keresetlevéllel.⁵¹⁷ Névai László iménti fogalomhasználata szerint tehát a peres eljárás és nem a per indul meg. Ennek következménye, hogy beáll a bíróságnak a keresetlevél megvizsgálásával kapcsolatos sokágú kötelezettsége.⁵¹⁸ Mindennek jelentősége pedig az, hogy a keresetlevél beadása elindítja a peres eljárás folyamatát, megteszi annak első lépését. A továbbiakban az eljárási cselekmények legtöbbször a keresetlevélhez viszonyítottan megy végbe. Továbbá létrejön a felperes és a bíróság közti közjogi eljárásjogi jogviszony.

4.3.2 A kereset

Az 1952-es Pp. szerkezetileg nem különíti el élesen egymástól a keresetet és a keresetlevelet. A kereset sorrendben a legelső perbeli cselekmény, mellyel az eljárás megindul.⁵¹⁹ Ezzel a definícióval lényegében a kereset és a keresetlevél összekapcsolódik, azok egymást feltételezik, a keresetlevél magában foglalja a keresetet. Névai László a szocialista eljárásjogászok gondolatait felhasználva megkülönbözteti az eljárási és az anyagi jogi értelemben vett kereseti jogot. Az eljárási keresetjog jelentése, hogy a felperesnek joga van bírósághoz fordulni, míg az anyagi jogi keresetjog alapján jogosult az alanyi jogának bíróság útján történő érvényesítésére. Amennyiben az eljárási értelemben felfogott kereseti jog hiánya vagy hibája állapítható meg, akkor a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja vagy később a pert megszünteti és ezáltal az anyagi jogi értelemben vett kereseti jog vizsgálatára nem kerül sor az eljárásban. Az anyagi jogi értelemben vett kereseti jog vizsgálata a per érdemére tartozik, annak hiánya érdemi elutasításhoz vezet.⁵²⁰ E

---

⁵¹⁵ Schleiffer Pál: Elsőfokú eljárás az új Pp-ben. *Jogtudományi Közlöny*, 1952/10. 438. (továbbiakban: Schleiffer Pál 1952a).

⁵¹⁶ Névai László: A keresetindítás. In: Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 271. (továbbiakban: Névai László 1980a).

⁵¹⁷ Névai László 1962. 216.

⁵¹⁸ Novák István: A keresetindítás eljárásjogi felelőssége. *Jogtudományi Közlöny*, 1988/4. 215.

⁵¹⁹ Névai László 1962. 203.

⁵²⁰ Névai László 1962. 205-206.

gondolatmenet párhuzamba állítható a fentebb hivatkozott Tóth Károly és Plósz Sándor által kifejtett eljárásjogi és anyagi jogi keresetlevél kellékekkel, illetve a Tc.-ben a keresetlevél kettős céljával és az ehhez fűződő jogkövetkezményekkel, tartalmát tekintve a két rendszerezés azonos.

Névai László a keresetnek három elemét különbözteti meg, az *alapját*, a *tárgyát* és a *tartalmát*. Az alapja azok a *tények*, melyekből a felperes a jogát származtatja [121. § (1) bekezdés c) pont]. E tények összessége alkotja a kereseti tényállítást.⁵²¹ E vonatkozásban Névai László megjegyzi, hogy a szocialista polgári perben már a keresetlevélben fel kell tárni az ügy eldöntése szempontjából *lényeges összes körülményt*, ezzel segítve ezek mielőbbi kiderülését. Azonban a keresetlevélbe nem helyes belezsúfolni mindenféle tényelőadást, de az „érvényesíteni kívánt jog alapjául szolgáló tények” körébe beletartozónak kell tekinteni mindazokat a felperes előtt ismeretes tényeket, melyek szükségesek az objektív igazság megállapításához.⁵²²

A kereset tárgya alatt az *érvényesíteni kívánt jogot* érti, mely lehet egy vitás jog vagy jogviszony.⁵²³ Novák István szerint a jog megjelölése terén sem a törvény, sem a gyakorlat nem kívánja, hogy „a felperes a jogszabályt magát is tüzetesen megjelölje. Helyes, ha megteszi, de annak elmaradása semminemű hátránnyal nem járhat.”⁵²⁴

A kereset tartalma pedig a *határozott kereseti kérelem*, mely a jogvédelem módjára utal [121. § (1) bekezdés e) pont].⁵²⁵ A kereseti kérelem lényege, hogy a felperes megjelöli milyen terjedelemben és milyen keretek között kér jogvédelmet, illetve ezzel összefüggésben kijelöli a bíróság döntési kereteit is.⁵²⁶ Hámori Vilmos szerint a kereset egy *egységes gondolati egész*, a keresetben előadottak a maguk egészében képezik annak tartalmát, amelyen belül megkülönböztetendők az egyes elemek. Ezért nem célszerű a kereset általános tartalmán belül annak egyik elemét is a tartalmának nevezni.⁵²⁷

Névai László 1980-ban megjelent tankönyvében e három ismertetett elemhez hozzáteszi a *címzettet*, illetve az *alanyt*. A felsoroltak olyan lényeges alkotórészei a keresetnek, melyek hiánya csonkává és céljának elérésére alkalmatlanná teszik.⁵²⁸

---

⁵²¹ Névai László 1962. 207.

⁵²² Névai László 1962. 207.

⁵²³ Névai László 1962. 208.

⁵²⁴ Novák István: *A kereset a polgári perben*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1960. 258. (továbbiakban: Novák István 1960).

⁵²⁵ Névai László 1962. 208.

⁵²⁶ Novák István 1960. 259.

⁵²⁷ Hámori Vilmos: Anyagi jog és kereset. *Jogtudományi Közlöny*, 1978/10. 618.

⁵²⁸ Névai László 1980a. 241.

4.3.3 A perindítás hatályainak beállta (128. §)

A perindítás hatályainak beálltát a Tc.-hez képest előrébb hozza az 1952-es Pp. A Tc. esetén „a per akkor jött létre, ha [keresetét] a felperes akár a járásbíróság előtt, akár a megyei bíróságnál evégből kitűzött perfelvételi határnapon szóval előadta, illetőleg, ha az alperes perbebocsátkozása már megtörtént.”⁵²⁹ Az 1952-es Pp. a 128. § rendelkezéseivel azonban „szakít ezzel a formalizmussal és a pert már a keresetlevélnek az alperes részére történt *kézbesítéssel* létrejötnék tekinti.”⁵³⁰ Ez azt mutatja, hogy a korábbiakhoz képest megnőtt az írásbeliség szerepe.

A keresetlevelet a bíróság az idézéssel együtt közli az alperessel,⁵³¹ ezzel perindítás hatályai beállnak. E hatályok beállta az alperes keresetindításról való tudomásszerzéséhez kapcsolódnak, vagyis amikor az eljárás *kétoldalúvá* válik.⁵³² Hámori Vilmos szerint a „pervizony” a felperes és a bíróság között már a keresetlevél benyújtásával létrejön, az alperes vonatkozásában ez pedig a keresetlevéllel ellátott idézéssel jön létre.⁵³³

Lugosi József kritikával illeti a normaszöveget, amiért a „per megindítását”, a tulajdonképpeni keresetindítást és a „perindítást” azonos fogalmakkal kezeli. Az előbbi ugyanis a keresetlevél bírósághoz történő beadását [121. § (1) bekezdés] jelenti, utóbbi pedig az annak ellenféllel való közlését (128. §) takarja.⁵³⁴ Lugosi József a „következetlen” fogalomhasználattal kapcsolatban megjegyzi, hogy ha egyszer egy esemény elkezdődött vagy megindult, akkor annak utóbb nem kell még egyszer létrejönnie.⁵³⁵ Azzal, hogy az 1952-es Pp. – a fentiek szerint – a 121. § rendelkezéseinél is a *per* kifejezést használja az eljárás keresetlevél ellenérdekű féllel való közlése előtti szakasza is per, amikor a perindítás hatályai még nem álltak be.⁵³⁶

---

⁵²⁹ Schleiffer Pál 1952a. 438.

⁵³⁰ Schleiffer Pál 1952a. 438. Itt megjegyzendő, hogy a Tc. 147. § esetén is a perindítás hatályai (feltételesen, későbbi szóbeliváltoztatás hiányában) a keresetlevél alperes részére történő kézbesítésével álltak be.

⁵³¹ Névai László 1962. 208.

⁵³² Névai László 1980a. 270.

⁵³³ Hámori Vilmos: A keresetjog és az eljárásjogi jogviszony a polgári perben. *Jogtudományi Közöny*, 1979/8. 523.

⁵³⁴ Lugosi József: A rendelkezési elv (a fél rendelkezési joga) és a keresettől elállásra tekintettel történő permegszüntetés közötti jogszabályi összeütközés a hatályos Polgári Perrendtartásban. *Magyar Jog*, 2009/7. 394.

⁵³⁵ Lugosi József 2012. 68.

⁵³⁶ Lugosi József 2012. 74., Lugosi József ebből végső soron azt is levezethetőnek tartja, hogy a per fogalmához így nem tartozik hozzá a kontradiktórius jelleg, a tényleges érdemi vita a felek között, idézés hiányában az alperes védekezési lehetőségének biztosítása. Mindezek ugyanis csak a perindítás hatályainak beálltát követően lehetségesek, de az azt megelőző eljárási cselekményeket is a per fogalma alá veszi a perrend. Lásd: Lugosi József 2012. 75.

Gáspárdy László szerint „nincs szó perről a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasítása esetén.”⁵³⁷ Ujlaki László szerint, ha a keresetlevelet a bíróság idézés kibocsátása nélkül elutasítja, akkor azt úgy kell tekinteni, hogy a jogvita nem került a „per” stádiumába, bár kétségtelen, hogy a bíróság végzett eljárási cselekményeket, de az eddigi eljárás egy peren kívüli eljárásnak tekinthető.⁵³⁸ Lugosi József szerint a peres eljárás első szakasza a perindítás hatályainak beállításáig tart, ezzel veszi kezdetét a második szakasz. A két szakasz lényegesen eltérő jellemzőket mutat, a legfontosabb különbség azonban az alperes tudomásszerzése az eljárásról, a kereset közzlése, vagyis a perindítás hatályainak beállítása.⁵³⁹ *A keresetlevéllel nem a pert, hanem az eljárást indítja meg a felperes*, a per abban az esetben indítja meg, ha a keresetlevél alapján beállnak a perindítás hatályai.⁵⁴⁰ A keresetlevél benyújtása felfüggesztő feltételhez kötött perindítás: ahhoz a kondícióhoz van kötve, hogy a bíróság a keresetlevelet elutasítja-e idézés kibocsátás nélkül vagy nem.⁵⁴¹

A perindítás egyik legfontosabb eljárásjogi hatása a *perfüggség* beállta, ennél fogva a felperes ugyanazon jog és tény alapon nem indíthat keresetet bíróság előtt, illetve a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül vissza kell utasítani.⁵⁴² Továbbá rögzül a vagylagos illetékesség. A felperest megillető szabad bíróságválasztási jog a kereset közzlésevel megszűnik (BH 1985. 270.). A per megszüntetésére csak a perindítás hatályának beállta után van lehetőség, azt megelőzően csak a keresetlevél idézés kibocsátása nélkül történő elutasítására kerülhet sor, ha annak valamelyik feltétele fennáll (BH 1999. 182.). A bírósági tárgyalásra való szabályszerű idézés kézbesítésének hiányában nem állnak be a perindítás hatályai, ezért ilyen esetben nem érvényesülhet az a rendelkezés, amely szerint a tárgyalás megtartását, illetőleg a határozathozatalt a felek távolléte nem gátolja (BH 1984. 418.). Nem lehet a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítani, ha azt a bíróság már kézbesítette az alperes részére (BH 1984. 34).

Ujlaki László szerint, ha a bíróság a keresetlevelet perindításra alkalmasnak találta, megtörtént az ellenérdekű féllel való közzlés, akkor *következik a tárgyalási szakasz, vagyis a per*.⁵⁴³

---

⁵³⁷ Gáspárdy László 1987. 105.

⁵³⁸ Ujlaki László 1997. 445.

⁵³⁹ Lugosi József: A polgári (peres) eljárás szakasziról és a polgári nemperes eljárásról. *JURA*, 2012/1.184. (továbbiakban: Lugosi József 2012a).

⁵⁴⁰ Lugosi József: Keresetjog és kereseti jog. *Jog, állam, politika*, 2016/4. 169. (továbbiakban: Lugosi József 2016a).

⁵⁴¹ Lugosi József 2012a. 181.

⁵⁴² Névai László 1980a. 271.

⁵⁴³ Ujlaki László 1997. 445.

4.4 A tárgyaláselőkészítés (124. § - 130. §)

Az 1952-es Pp. hatálybalépéskori normaszövege szerint az elnök a keresetlevél alapján az ügyet (hiánypótlás, áttétel, elutasítás eseteit kivéve) lényegében előkészítés nélkül tárgyalásra tűzte ki [124. §, hatály: 1953]. Boross József szavaival élve a törvény „eredeti szövege a tárgyalás előkészítésének körét meglehetősen szűk körre szorította.”⁵⁴⁴ Schleiffer Pál cikkében megjegyzi, hogy a tárgyalási rendszer következtében a helyzet előnyösebb, mint korábban, azonban mégsem ideális. A bonyolultabb perek esetén az ügyvédi képviselet megszüntetése és az előkészítő iratok szűk körre szorítása azt eredményezi, hogy e perek a bíróság munkáját feleslegesen szaporítják.⁵⁴⁵

A tárgyaláselőkészítés kihagyásával a jogalkotó lényegében visszahozza a perfelvételi tárgyalás intézményét. Az előkészítés nélkül ugyanis a keresetindítási szakaszban a felperes keresetlevelét a bíróság közli az alperessel, és megidézi az első tárgyalásra, mindenfajta előkészítés nélkül. A Tc. hatálya alatt a perfelvételi tárgyalás szerkezeti értelemben ugyanitt helyezkedett, és tartalmát tekintve sem sokban különbözött, hiszen a szerepe a pergátló kifogások elintézése volt és a perbebotácsolás megvalósítása. Bírósági oldalról nem volt előtte (kötelező) előkészítés, illetve az alperesi oldalról sem igényelt írásbeli előkészítést. Az előkészítés nélküli első tárgyalás szintén ugyanezeket a tulajdonságokat mutatja. Amennyiben a bíróság nem utasította el a keresetlevelet, mert nincs vagy nem észlelt perakadályt, akkor az alperes az első tárgyaláson hivatkozik ezekre. Lehetősége ugyan van korábban is nyilatkozni, azonban ez nem kötelező. Az előkészítés hiánya miatt pedig a felperes itt szembesül először az alperes bárminemű (ellen)kérelmével, mely megakaszthatja a tárgyalást.

Névai László 1962-ben megjelent tankönyve szerint a keresetlevél benyújtását a szocialista polgári eljárásban a tárgyaláselőkészítés követi.⁵⁴⁶ Ez azonban a hatálybalépéskor nem így volt, szinte teljesen hiányoztak az előkészítő cselekmények. E tudományos megállapítás is jól példázza a szocialista eljárásjog rövid idő alatt bekövetkező szemléletváltozását. A perrend kodifikálását jellemző egyszerűsítés, formalizmus kerülése és tagadása következtében kimaradt egy nagyon fontos elem – tárgyaláselőkészítés –, melyet a jogalkotónak rövid időn belül pótolnia kellett.

---

⁵⁴⁴ Boross József: A tárgyalás előkészítése a polgári perben. *Magyar Jog*, 1974/9. 520. (továbbiakban: Boross József 1974).

⁵⁴⁵ Schleiffer Pál 1954. 90.

⁵⁴⁶ Névai László 1962a. 217.

Az I. Ppn. jelentősen módosította a 124. § paragrafust. Bekerültek a perrendbe a tárgyaláselőkészítés eljárási cselekményei. Névai László a bevezetett tárgyaláselőkészítés intézkedéseit három csoportra osztja. *A keresetlevél megvizsgálására, az előkészítő intézkedésekre és a tárgyalás kitűzésére.*⁵⁴⁷ E címben a hármas felosztás alapulvételével vizsgáljuk meg a per e szakaszát. E vizsgálat sorrendjét e felsorolás, illetve e cselekmények eljárási sorrendje határozza meg. Szilberek Jenő az előkészítő eljárás (előkészítés) fogalma alá helyezi „mindazt a tevékenységet mely az eljárásnak a felek vagy erre jogosultak által való indítása után általában a tárgyalásig szükséges. [...] Szűkebb értelemben pedig az előkészítő eljárás alatt a tanács elnöke által a tárgyalás előkészítésére tehető intézkedéseket” sorolja ide.⁵⁴⁸

Névai László szerint az I. Ppn. utáni tárgyaláselőkészítés célja, hogy a bíróság ellenőrizze a keresetlevél érdemi elbírálásra való alkalmasságát, és tegye meg előre a tárgyalás eredményességének biztosításához szükséges intézkedéseket.⁵⁴⁹ Mindennek jelentősége abban áll, hogy a kereset esetleges fogyatékoságának idejekorán történő tisztázása, a vitára okot adó körülmények feltárása és a bizonyítékok biztosítása előmozdítja az objektív igazság kiderítése mellett a *perek alapos és gyors, lehetőleg egy tárgyaláson való elbírálását.*⁵⁵⁰

A keresetlevél megvizsgálásának célja, hogy a bíróság megállapítsa, van-e a felperesnek eljárási értelemben vett kereseti joga, és a keresetlevél alkalmas-e tárgyalásra. Ennek keretében a bíróság (elnök) megvizsgálja, hogy van-e helye hiánypótlásnak, áttételnek, illetve van-e perakadály, amely miatt a keresetlevelet tárgyalás kitűzése nélkül el kell utasítani.⁵⁵¹ E vizsgálat hiánya esetén vagy felületes elvégzése esetén a bíróság nem veszi észre a hiányokat, kitűzi a tárgyalást, majd az első tárgyaláson kerülnek pótlásra a keresetlevél hiányai. Ezzel a tárgyalás nem tudja betölteni a szocialista felfogás szerinti processzuális feladatát, és átalakul perfelvételi tárgyalássá, melyet a perrend megszüntetett.⁵⁵² Ez a Névai Lászlótól idézett gondolat alátámasztja a fentebb kifejtett véleményünket, az előkészítés nélküli első tárgyalással összefüggésben. Véleményünk

---

⁵⁴⁷ Névai László 1962a. 217.

⁵⁴⁸ Szilberek Jenő: A tárgyalás előkészítésének kérdései, az előkészítő eljárás. In: Szilberek Jenő (szerk.): *A Magyar Jogász Szövetség 1955. évi hévizi vándorgyűlésének anyaga.*, 7. füz., Budapest, Magyar Jogász Szövetség Törvénykezési Jogi Szakosztálya, 1956. 4. (továbbiakban: Szilberek Jenő 1956).

⁵⁴⁹ Névai László: A keresetindítás. In: Névai László és Szilberek Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog.* 3. kiad. Budapest, Tankönyvkiadó, 1974. 320. (továbbiakban: Névai László 1974).; Névai László 1962a. 217.

⁵⁵⁰ Névai László 1962a. 217.

⁵⁵¹ Névai László: A polgári perbeli tárgyalás hatékonyságának problémái a Magyar Népköztársaságban – különös tekintettel a tárgyalás előkészítésre. In: Névai László (szerk.): *Polgári Eljárásjogi füzetek XI. – A polgári perbeli tárgyalás időszerű kérdései.* Budapest, ELTE, 1981. 35. (továbbiakban: Névai László 1981).

⁵⁵² Névai László 1981. 39.

szerint azonban nem csak a keresetlevél megvizsgálása szükséges a megfelelő előkészítéshez, hanem további intézkedések is.

4.4.1 A keresetlevél megvizsgálása - az idézés kibocsátás nélküli elutasítás (130. §)

Az 1952-es Pp. elejét kívánja venni annak, hogy olyan jogviták is tárgyalásra kerüljenek, melyekről tárgyalás nélkül is megállapítható, hogy érdemi elbírálásra alkalmatlanok. E körben a bíróság a keresetlevél megvizsgálásakor alkalmazza a 130. § rendelkezéseit és ha valamely körülmény megállapítást nyer, akkor a keresetlevelet tárgyalás kitűzése nélkül utasítja el.⁵⁵³ Az 1952-es Pp. megszünteti a „visszautasítás” és az „elutasítás” közti különbségtételt, mely a Tc. hatálya alatt fennállt. Schleiffer Pál ezt – összhangban a perrend indokolásával – az egész újrakodifikálást meghatározó egyszerűsítés egyik elemeként, pozitív hozadékaként értékeli.⁵⁵⁴

A perakadályok közül egyet emelünk ki, ez pedig a „*nyilvánvalóan alaptalansággal*” összefüggő ok. Az I. Ppn. a 130. § (1) bekezdés f) pontját egészítette ki azzal, hogy idézés kibocsátása nélküli elutasításnak van helye, ha „*a keresettel érvényesített jog nyilvánvalóan alaptalan.*” A rendelkezést a következő, II. Ppn. törölte is. Az indokolás szerint „e szabály nemcsak elvi okokból esik kifogás alá, hanem azért is, mert az alaptalan perek elleni harcban nem bizonyul hatásos eszköznek, az ilyen alapon történt elutasítás az alperesnek nem ad ugyanis jogvédelmet, nem akadályozza meg a felperest abban, hogy bármikor új pert indítson. Ezenkívül a nyilvánvalóan alaptalanság fogalma körül is sok vita támadhat. A javaslat a fenti szabályt elveti.”⁵⁵⁵

A III. Ppn. létrehozta a 130. § (1) bekezdés i) pontját, mely szerint idézés kibocsátása nélküli elutasításnak van helye, ha „*a felperes követelése nyilvánvalóan alaptalan, vagy lehetetlen szolgáltatásra (megállapításra) irányul.*” A novella sommás indokolása szerint „az új i) pont felvételét gyakorlati igények indokolják. A nyilvánvalóan alaptalan vagy lehetetlen szolgáltatásra, illetőleg megállapításra irányuló keresetlevelek tárgyalásába tehát a bíróság nem bocsátkozik, hanem azokat idézés kibocsátása nélkül elutasítja.”⁵⁵⁶

A jogállami átmenetet követően a vita végére az AB tett pontot. Az 53/1993. (XI. 29.) számú határozatával, bírósághoz fordulás jogából levezetetten alkotmányellenesnek találta e pontot. Indokai szerint a „többi esetben a bíróság a kereset teljesítésének konkrét eljárásjogi és anyagi jogi előfeltételeiről, az érvényesíthetőség elvi lehetősége felől dönt, addig az i)

---

⁵⁵³ Schleiffer Pál 1952a. 439.

⁵⁵⁴ Schleiffer Pál 1952a. 439.

⁵⁵⁵ II. Ppn. indokolás a 40. §-hoz.

⁵⁵⁶ III. Ppn. indokolás a 22. §-hoz.

pont esetében már magának a keresetnek az érdeméről foglal állást és tagadja meg annak teljesítését.”⁵⁵⁷ Az elutasítási ok kiemelése szerkezeti szempontból azért fontos, mert ezzel egyértelművé válik, hogy a bíróságnak az eljárás e szakaszában *nem feladata a keresetlevélben foglalt kereset megalapozottságának vizsgálata*.

4.4.2 Az előkészítő intézkedések (124. §)

Lantos János szerint a keresetlevél alakiságainak vizsgálatával a tárgyaláselőkészítés első szakasza befejeződik, ezt követi az érdemi előkészítés, melyet a 124. § szabályoz.⁵⁵⁸ A módosított 124. § (1) bekezdés szerint az elnök a keresetlevelet kézhezvétele után nyomban megvizsgálja, nem kell-e azt a félnek hiánypótlás végett visszaadni (95. §), nincs-e helye az ügy áttételének (129. §), illetőleg a keresetlevél tárgyalás nélküli elutasításának (130. §) és ha így a keresetlevél tárgyalásra alkalmas, *minden szükséges intézkedést megtesz* a tárgyalás előkészítésére. A 124. § (2)-(5) bekezdés példálózó felsorolást ad az előkészítés lehetséges eszközeire. A hatálybalépéskori kvázi előkészítő intézkedések kiegészültek a „minden szükséges intézkedést megtesz”, fordulattal, illetve további új bekezdésekkel.

Révai Tibor 1970-ben kifejtett véleménye szerint a 124. § rendelkezéseit úgy kell értelmezni, hogy az elnök *köteles* megtenni ezen intézkedéseket, hiszen a *megtesz* fogalmazásból – és a jogalkotói célkitűzésből, mely szerint nélkülözhetetlen a kellő előkészítés – ez következik.⁵⁵⁹ A III. Ppn. módosít a terminológián, ettől kezdve az elnök a minden szükséges intézkedés helyett a *szükséges intézkedést haladéktalanul megteszi*. Novák István szerint e rendelkezés fókuszában az áll, hogy a per lehetőleg egy tárgyaláson eldönthető legyen, ezért kell a bírónak minden szükséges intézkedést megtennie, az pedig, hogy ez az adott esetben milyen intézkedést követel meg, azt mindig az eljáró bírónak kell eldöntenie.⁵⁶⁰ E felhatalmazással az elnök egyszerre jogosult és köteles megtenni minden szükséges intézkedést, lényegében az előkészítés terén az eljárás „mindenese” lett.⁵⁶¹

Révai Tibor szerint a gyakorlatban igen gyakran előfordul, hogy a felek a per anyagát a tárgyaláson tárják fel, és a tárgyalás az előkészítés hiánya miatt hiúsul meg, el kell azt halasztani.⁵⁶² A szocialista perben a tárgyalás írásbeli előkészítése és az alperesi válaszirat a keresetlevélre „ismeretlen fogalom”, ezért felértékelődik a szóbeliség elve.⁵⁶³ Névai László

---

⁵⁵⁷ 53/1993. (XI. 29.) AB határozat.

⁵⁵⁸ Lantos János: A tárgyalás előkészítése a polgári perben. *Magyar Jog*, 1975/1. 28.

⁵⁵⁹ Révai Tibor: A felek meghallgatása a polgári perbeli tárgyalás előkészítése során. *Magyar Jog*, 1970/11. 669. (továbbiakban: Révai Tibor 1970).

⁵⁶⁰ Novák István 1987. 246.

⁵⁶¹ Novák István: A tanácselnök jogköre a polgári perben. *Magyar Jog*, 1975/12. 717.

⁵⁶² Révai Tibor 1970. 669.

⁵⁶³ Révai Tibor 1970. 669.

szerint is a szocialista polgári eljárásban az előkészítés a szóbeliség elve alapján megy végbe, melyet a bíróság (az elnök) végez, részben egyedül, részben a felek bevonásával.⁵⁶⁴ Novák István 1962-es cikke szerint a perrendtartás a szóbeli előkészítést tartja az előkészítés alapformájának. Ugyanis ez a legközvetlenebb érintkezési forma a felek és a bíróság között, tehát a „gondolatok közvetlen és élőszóval történő kicserélése” vezethet legeredményesebben az ügy sikeres megalapozásához.⁵⁶⁵

Kapcsolódva a szóbeli előkészítéshez Novák István 1987-es véleménye szerint a természetes személyek egymás közti pereiben célszerű lehet a felek tárgyalást megelőző meghallgatása. Hiszen ők azok, akik a legtöbbet tudják saját ügyükről és a bíró számára a legrészletesebb felvilágosítást tudják adni, ők tudnak olyan adatokkal szolgálni, amelyen elindulva a jogvitát a legrövidebb úton lehet rendezni. Segíti továbbá, hogy a tárgyalásra csak az ügyhöz legszorosabban tartozó tények és bizonyítékok maradnak vagy a tárgyalásra egyáltalán nem kerül sor, mert a felek az előkészítés során a bíró előtt egyezséget kötnek. Véleménye szerint ennek minden természetes személyek közötti perben meg kellene történnie.⁵⁶⁶

Soósne Lajos Ilona szerint az előkészítés során a felek személyes meghallgatása – melyet a bíróságok igen ritkán alkalmaznak – könnyebbé teszi a további pervitelt, határozottabbá válik tőle a bizonyítás iránya, elkerülhető a felesleges bizonyítás, az egyező előadás folytán szükségtelenné válik a bizonyítás egy része és ezáltal rövidül a bizonyítási eljárás, aminek a következtében a bíróság gyorsabban és eredményesebben tudja meghozni az érdemi döntést.⁵⁶⁷

Révai Tibor 1971-ben megjelent cikke szerint – korábbi véleményével némileg ellentétesen – a tárgyalás előkészítéséhez szükséges, hogy mindkét fél írásban nyilatkozzon már a tárgyalás előtt. Felperesi oldalról ez a keresetlevelet jelenti, alperesi oldalról azonban a *válaszirat* előterjesztése két oldalról ütközhet akadályba, elsősorban, ha az alperes nem akar nyilatkozni, másodsorban, ha az alperes jogi képviselő hiányában nem képes nyilatkozni.⁵⁶⁸ Az, hogy az alperes válasziratát a bíróság elé terjesztheti nem lehet kétséges, még akkor sem, ha erre vonatkozó rendelkezést nem találunk a törvényben.⁵⁶⁹ Révai Tibor szerint a 124. § (2) bekezdés példálózó felsorolása, mely az elnök tárgyaláselőkészítési cselekményeit

---

⁵⁶⁴ Névai László 1974. 320.

⁵⁶⁵ Novák István: A polgári per tárgyalásának előkészítése az eljárási alapelvek tükrében. *Magyar Jog*, 1962/8. 375.

⁵⁶⁶ Novák István 1987. 246.

⁵⁶⁷ Soósne Lajos Ilona: A perek előkészítése és a bíróságok pervezetési tevékenysége a polgári ügyekben. *Magyar Jog*, 1980/7. 647. (továbbiakban: Soósne Lajos Ilona 1980).

⁵⁶⁸ Révai Tibor 1971. 168.

⁵⁶⁹ Révai Tibor 1970. 671.

részletezi, ám ez nem kimerítő jellegű. Ezeken túl is – ahogy az (1) bekezdés írja – minden szükséges intézkedést megtehet. Erre az egyik példa szerinte az alperes válasziratra való felhívása még a tárgyalás előtt.⁵⁷⁰ A 124. §-ban biztosított jogokat az elnök nemcsak az első tárgyalás előtt, hanem az eljárás további folyamán is gyakorolhatja (P.K. 137. állásfoglalás).⁵⁷¹

4.4.3 A tárgyalás kitűzése – idézés a per tárgyalására (125. §)

Varga Gyula szerint az egységes tárgyalási rendszerben a perelőfeltételek hivatalbóli megvizsgálását a bíróság már a tárgyaláselőkészítés szakaszában elvégzi. A tárgyalás kitűzése lényegében azt jelenti, hogy a bíróság hivatalból figyelembe veendő perakadályt nem észlel.⁵⁷² Az első tárgyalásra szóló idézésnek az általános kellékek (96. §) mellett különös kellékei a keresetlevél, illetve jegyzőkönyv⁵⁷³ [125. § (1) bekezdés], és a meghatalmazotti képviselőre való figyelmeztetés.⁵⁷⁴ A feleket az idézésben fel kell hívni, hogy az ügyre vonatkozó okiratokat a tárgyalásra hozzák magukkal, az alperest pedig arra is figyelmeztetni kell, hogy a kereseti kérelemre legkésőbb a tárgyaláson nyilatkoznia kell, és elő kell adnia a védekezésének alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, az ügyre vonatkozó okiratait pedig be is kell mutatnia. Az idézésben arra is utalni kell, hogy az alperes nyilatkozatát már a kitűzött határnap előtt benyújthatja vagy jegyzőkönyvbe mondhatja [94. § (4) bekezdés]. Az írásbeli nyilatkozat másodpéldányát, illetőleg az arról készített jegyzőkönyv másolatát a bíróság a felperesnek haladéktalanul kézbesíteti, ha pedig erre már nincs elegendő idő, azt a tárgyaláson adja át. [125. § (3)⁵⁷⁵ bekezdés, hatály: 1953].

Schleiffer Pál szerint e pergyorsító rendelkezések, melyek *célja*, hogy az alperest figyelmeztesse és felkészítse az első tárgyalásra, alig érvényesülnek.⁵⁷⁶ Ennek oka lehet, hogy az alperes nincs rákényszerítve a nyilatkozattételre, azt később is minden joghátrány nélkül előterjesztheti. Ennek következtében a cikkíró szerint e rendelkezések nem

---

⁵⁷⁰ Révai Tibor 1970. 671.

⁵⁷¹ Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.): *Döntvénytár, Bírósági határozatok*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1956. 350. (továbbiakban: Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.) 1956).

⁵⁷² Varga Gyula: A bírósági meghagyás a polgári perben. *Magyar Jog*, 1973/3. 150-151. (továbbiakban: Varga Gyula 1973).

⁵⁷³ 1952-es Pp. 94. § (1) bekezdés: A keresetet, valamint a per megindítását megelőző kérelmet az ügyvéd által nem képviselt fél bármely járásbíróságnál vagy a perre illetékes megyei bíróságnál is jegyzőkönyvbe mondhatja. A felet ilyenkor a szükséges útbaigazítással is el kell látni és az esetleges hiányok pótlására (95. §) nyomban fel kell hívni; ha a fél a hiányok pótlását figyelmeztetés ellenére is elmulasztja, a keresetet, illetőleg a kérelmet jegyzőkönyvbe kell foglalni (hatályos 1958-tól).

⁵⁷⁴ Névai László 1980a. 268-269.

⁵⁷⁵ A paragrafus számozása 1958-tól módosult, később a (4) bekezdés tartalmazta e rendelkezést.

⁵⁷⁶ Schleiffer Pál 1954. 91.

bizonyultak alkalmasnak, mert *szankció nélküliek*.⁵⁷⁷ Schleiffer Pál megjegyzi, hogy méltánytalan lenne az alperessel szemben szankciót alkalmazni, azonban, ha mégis alkalmazna ilyet a perrend, akkor kívánatos hosszabb időt hagyni a tárgyalás előtt, hogy az alperes megfelelően felkészülhessen, segítséget tudjon igénybe venni.⁵⁷⁸ Azzal zárja gondolatmentét, hogy kívánatos lenne, ha az alperesek minél gyakrabban élnének a perrend adta keresetre való írásbeli nyilatkozás jogával.⁵⁷⁹

4.4.4 A tárgyaláselőkészítés, mint önálló perszakasz gondolata az eljárásjogtudományban

Névai László találó megállapítása szerint az előkészítés nem szoríthatja háttérbe magát a tárgyalást, és nem válhat előzetes tárgyalássá. A tárgyaláselőkészítés nem arra való, hogy már a tárgyalás előtt előzetes érdemi állásfoglalást vagy „előítéletet” alakítson ki a bíróban.⁵⁸⁰ 1981-ben megjelent tanulmányában a tárgyalások elhalasztásának leggyakoribb okaként a bizonyításkiegészítés szükségességét jelöli meg. Erre azért van szükség, mert a bíróság a tárgyaláselőkészítés hiánya vagy fogyatékossága miatt nem volt képes koncentrálni a per anyagát, hogy a vitatott és bizonyításra szoruló tények már az első tárgyaláson rendelkezésre álljanak, elbírálhatók legyenek, és ehhez képest a törvény kívánalmi szerint egy tárgyaláson eldönthető legyen az ügy.⁵⁸¹

Szilbereky Jenő 1955-ben elhangzott előadásában kifejti, hogy a polgári eljárás egymást követő cselekmények sorozata, mely szakaszokra tagolódik, aszerint, hogy az eljárási cselekmény egy-egy részét, egy meghatározott eljárási cél jellemez, fog össze. Megállapítása szerint a tárgyalás előkészítése más jellegű, másképp szabályozott eljárási rész, ezért annak *felismerhető eljárási szakasz volta*.⁵⁸² Különösen hangsúlyos tudományos álláspont ez röviddel az I. Ppn. által bevezetett tárgyaláselőkészítést követően. és jól jellemzi a hatálybalépést követő gyors szemléletváltást.

„Ha a tárgyalás előkészítését a polgári per *önálló szakaszának* tekintjük is, az előkészítés mégis szervesen kapcsolódik magához a tárgyaláshoz. Az előkészítés során a bírónak gondot kell fordítani arra, hogyan világítson meg és készítse elő mindazt, aminek a felkutatásával a tárgyaláson nem célszerű foglalkozni.”⁵⁸³ Révai Tibor ezzel azt állítja, hogy a

---

⁵⁷⁷ Schleiffer Pál 1954. 91.

⁵⁷⁸ E jogtudományi kívánalmat a Pp. a maga 45 + 45 napos ellenkérelem előterjesztési határidőjével végül megvalósította.

⁵⁷⁹ Schleiffer Pál 1954. 91.

⁵⁸⁰ Névai László 1962a. 221.

⁵⁸¹ Névai László 1981. 37.

⁵⁸² Szilbereky Jenő 1956. 6.

⁵⁸³ Révai Tibor 1970. 670.

tárgyaláselőkészítés akár önálló perszakasznak is tekinthető. A jogalkotó az I. Ppn. módosításaival lényegében a keresetindítás és a tárgyalás közé *egy új perszakaszt iktatott be*. Az egységes tárgyalási rendszer a tárgyaláselőkészítést a tárgyalást megelőző perszakaszra teszi. Varga Gyula 1971-es tanulmánya szerint azonban a gyakorlatban tárgyaláselőkészítés egyáltalán nincs, vagy csak korlátozott – a felek részvételét mellőző – előkészítés van, mely valójában az első tárgyaláson valósul meg.⁵⁸⁴

Boross József 1974-ben, a III. Ppn. hatálybalépését követően kiemeli, hogy a tárgyaláselőkészítést helyes elválasztani a keresetlevél megvizsgálásától, mely megelőzi, és a tárgyalástól, mely követi azt. Amennyiben ez nem történik meg, akkor ez alapot ad arra, hogy a tárgyaláselőkészítésre úgy lehessen tekinteni, mint a tárgyalási szakaszból egyes eljárási cselekmények kiemelése a megelőző perszakaszra.⁵⁸⁵ E a tudományos álláspont is abba az irányba mutat, hogy a tárgyaláselőkészítés *önálló perszakaszként is kezelhető*.

Szilberekly Jenő 1977-ben megjelent véleménye szerint a tárgyaláselőkészítés továbbfejlesztésének körében rögzíteni kell, hogy a tárgyaláselőkészítés önálló perszakasz, a tárgyaláselőkészítés *címet kell neki adni*. Ez pedig *nem érintené a tárgyalás egységét*, általában kötelező lenne és csupán annyit jelentene, hogy akkor lehet kitűzni a tárgyalást, ha megtörtént az előkészítés vagy az ügy nem igényel előkészítést.⁵⁸⁶

Az 1952-es Pp. újra-kodifikálásának jogirodalmában az 1980-as években megjelent a törvény szerkezetének felülvizsgálata. Farkas József 1984-ben a törvény felülvizsgálatával kapcsolatos tanulmányok egyikében azon véleményének ad hangot, mely szerint a tárgyaláselőkészítést alaposan felül kell vizsgálni. Az *írásbeli előkészítést* jogi képviselővel eljáró fél esetén megkövetelné, személyesen eljáró fél esetén pedig, ha a félnek nagyobb nehézséget nem okoz szintén megkövetelné. Ezzel összefüggésben felülvizsgálná az egész tárgyalási rendszert. Azon véleményének is hangot ad, hogy nem biztosan volt jó döntés a percezúra eltörlése. Megvizsgálandónak tartja a perfelvételi határnap, illetve tárgyalás visszaállításának, továbbá, hogy a bírósági meghagyás eltörlésének és a mulasztási ítélet bevezetésének milyen hatásai lennének.⁵⁸⁷

---

⁵⁸⁴ Varga Gyula: A felek közreműködési kötelezettségének fokozása a polgári perben. In: *A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának actái*. 13. köt., Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 1971. 177-178. (továbbiakban: Varga Gyula 1971).

⁵⁸⁵ Boross József 1974. 524.

⁵⁸⁶ Szilberekly Jenő 1977. 256.

⁵⁸⁷ Farkas József: A polgári peres eljárás átfogó újra-szabályozása. *Magyar Jog*, 1984/1. 45. (továbbiakban: Farkas József 1984).

Szilbereky Jenő szerint a törvény alapvető szerkezetét fenntartva szükséges annak módosítása, kisebb megreformálása. Véleménye szerint a második részben az elsőfokú eljárás körében a tárgyaláselőkészítést *külön fejezetben* kellene rendezni.⁵⁸⁸ Azzal együtt, hogy a tárgyalás kettéosztásának mindig ellene volt, mert az lassítja az eljárást. A megoldást a tárgyaláson kívüli előkészítés keretében történő minél szélesebb cselekvési kör lehetővé tételében látja.⁵⁸⁹

Németh János szerint a tárgyaláselőkészítés az 1952-es Pp. hatálybalépése óta *neuralgikus pont*. A jogalkotó többszöri módosítási kísérleteit „változó vagy talán csökkenő szerencsével” elvégzett próbálkozásokként jellemzi. Véleménye szerint az új, egységes tárgyalási rendszer elméletben megfelelő ugyan, a nem megfelelő tárgyaláselőkészítés miatt azonban a gyakorlatban nem vált be, annak módosítása szükséges.⁵⁹⁰ Németh János előadásában elhangzottak szerint a tárgyaláselőkészítés gyakorlati hiányosságainak ellensúlyozására megoldást jelentene a *tárgyalás megosztása*, két időben és céljában elkülönülő ún. előkészítő és érdemi tárgyalásra, azonban ha a tényállás jellege vagy a bizonyítás szűk köre lehetővé teszi ez az osztott rendszer mellőzhető lenne. Ezzel összefüggésben hangsúlyozza, hogy az előkészítő tárgyaláson iratváltás történne a felek között. A következő, érdemi tárgyaláson pedig sor kerülne a személyes meghallgatásra.⁵⁹¹

Horváth János 1898-ben megjelent írásában amellet foglalt állást, hogy egy esetleges újrakodifikálás esetén *nem szükséges* ismét bevezetni az osztott tárgyalási rendszert, elkülöníteni a perfelvételi vagy előkészítő tárgyalást. Az 1952-es Pp. ugyanis szabályai „kiállták az idő próbáját” és azok kellően hajlékonyak, az előkészítés keretében a bíró így is megteheti, amit a Tc. idején a perfelvétel során megtehetett. Megítélése szerint az a fontos, hogy a joggyakorlat mennyire alkalmazza a perrend által felkínált lehetőségeket.⁵⁹²

Az 1952-es Pp. tárgyaláselőkészítésre vonatkozó rendelkezései a törvény hatálybalépése óta – a szocialista perjog időszaka alatt is – jelentős változáson mentek keresztül. Kezdetben nem volt tárgyaláselőkészítés, illetve kizárólag a tárgyalás kitűzésében kimerült. Névai László 1981-ben megjelent tanulmányában azonban már kritikával illeti azon bírákat, akik

---

⁵⁸⁸ Szilbereky Jenő: Megjegyzések egy készülő törvénytervezet előkészítéséhez. (A polgári eljárás újraszabályozása). *Magyar Jog*, 1984/4. 295-296. (továbbiakban: Szilbereky Jenő 1984).

⁵⁸⁹ Szilbereky Jenő 1984. 297.

⁵⁹⁰ Németh János: A polgári eljárásjog átfogó újraszabályozása a Magyar Népköztársaságban. In: Németh János (szerk.): *Polgári eljárásjogi füzetek XIII. Gondolatok a Pp reformjához*. Budapest, ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék, 1985. 214-215.

⁵⁹¹ Az előadást és az azt követő szakmai vitát röviden összegző szemleciikk a Magyar Jog hasábjain jelent meg: Kiss Daisy: A tárgyalás és a pervezetés. *Magyar Jog*, 1986/2. 186.

⁵⁹² Horváth János: Tárgyalás a polgári perben. *Jogász Szövetségi Értekezések*. 1. köt. 1989. 124.

még mindig úgy fogják fel, hogy a tárgyaláselőkészítés felesleges terhet ró rájuk. Véleménye éppen az ellenkező álláspontot erősíti, mely szerint a megfelelő előkészítés, összhangban a perrend nyújtotta „minden szükséges intézkedés” rendelkezéssel a tárgyalási határnapok feleslegessé válásával, a halasztások elmaradásával munkamegtakarítással jár.⁵⁹³

Novák István szerint pedig az 1952-es Pp. módosításaival a tárgyaláselőkészítés körében létrehozott szinte korlátlan lehetőségek a gyakorlatban csak kivételesen érvényesülnek. Véleménye szerint „a szabályozás jó, tökéletesen rugalmas, semmi különösebb kötöttséget nem jelent annak, aki élni akar vele.”⁵⁹⁴ A bírói gyakorlat azonban a lehetséges eszközök alkalmazását nem vette át, ezzel megbuktatva az egyébként célravezető, jóhatású törvényt.⁵⁹⁵

4.5 A tárgyalás

Névai László szerint a szocialista polgári perben a tárgyalás az eljárás második szakasza.⁵⁹⁶ Ez a nézet is azt erősíti, hogy a tárgyaláselőkészítés nincs elismerve, mint önálló perszakasz. Az egységes tárgyalási rendszer 1952-es Pp.-ben alkalmazott megoldásának vizsgálata során a továbbiakban érdemes és szükséges három fogalmat – *első tárgyalás, folytatólagos tárgyalás és érdemi tárgyalás* – közelebbről is megvizsgálni. Tekintettel arra, hogy Varga Gyula szerint „e kifejezések az egységes tárgyalás részben időbeli, részben meghatározott perbeli cselekményekhez kötött belső tagozódását jelentik.”⁵⁹⁷ E kulcsfogalmak adják az egységes szerkezet *belső szerkezetét*.

Szerkezeti értelemben az 1952-es Pp. a perfelvételi tárgyalást elhagyta, annak tartalmát a tárgyaláson kívülre, az azt megelőző előkészítés körébe helyezte. Magát a tárgyalást pedig azonos tartalommal tölti meg, mint a Tc. az érdemleges tárgyalást. Ezt támasztja alá az az 1980-as állítás, mely szerint a bíróságok a hiányos keresetlevelet ritkán adják vissza hiánypótlásra, ezeket a hiányokat az első tárgyaláson igyekeznek tisztázni, tehát az első tárgyalást mintegy *perfelvételi tárgyalásnak tekintik*. Amit egyébként helytelennek tartanak, mert a bíró így az első tárgyalásra nem tud megfelelően felkészülni és ezzel bizonyos, hogy több tárgyalási határnapot kell tartani.⁵⁹⁸

Névai László 1954-ben írt cikkében az előkészítő eljárás intézményesítésével kapcsolatban felveti, hogy célszerű lenne bevezetni egy olyan rendelkezést, mely szerint „új bizonyítékok csak a kellő időben való bejelentést akadályozó alapos ok fennforgása esetén terjeszthetők

---

⁵⁹³ Névai László 1981. 39.

⁵⁹⁴ Novák István 1987. 247.

⁵⁹⁵ Novák István 1987. 247.

⁵⁹⁶ Névai László 1980. 333.

⁵⁹⁷ Varga Gyula 1980. 279.

⁵⁹⁸ Soósné Lajos Ilona 1980. 643.

be.”⁵⁹⁹ Ez a tárgyalás koncentrációját nagymértékben előmozdítaná, a törvénynek a felek állítási és bizonyítási köteleességével kapcsolatos szabályai ugyanis túl enyhék. A szigorúbb szabállyal e rendelkezések az eljárás gyorsaságát és eredményességét jobban szolgálnák, mindamelllett a valóságos tényállás feltárását nem akadályozó határozottabb megfogalmazást nyernének.⁶⁰⁰ E Névai László által felvetett gondolatok rendkívül haladónak és egyedülállónak mondhatók az 1952-es Pp.-t körülvevő korai jogirodalomban. Mindezt annak tükrében, hogy e gondolatok gyakorlati megvalósítása igazán hangsúlyosan nem történt meg.

4.5.1 A tárgyalás menete (mozzanatai)

A tárgyalás szerkezetileg egységes, ám e szerkezetnél is meg van határozva az eljárási cselekmények sorrendje. A tárgyalás *menete* alatt a bíróság, a felek és egyéb perbeli személyek tárgyaláson végzendő perbeli cselekményeinek sorrendjét értjük.⁶⁰¹ Kengyel Miklós szerint a felek és a per egyéb résztvevőinek az eljárási cselekményei egymásba fonódnak, láncolatot alkotnak. Ennek sorrendjét részben a törvény, részben az elnök határozza meg. E teljesítendő cselekmények sorrendjét nevezzük a tárgyalás menetének.⁶⁰² Móra Mihály fogalomhasználatával élve a tárgyalás megnyitása és berekesztése között több perbeli cselekmény csoportosul anélkül, hogy ezek a tárgyalás többi részétől elkülönülnének. Ilyen értelemben tehát beszélhetünk a tárgyalás egyes *mozzanatairól*, de nem önálló szakaszairól, mert a tárgyalás egységével az nem fér össze.⁶⁰³

Az eljárási cselekményeket, mozzanatokot dogmatikailag a következőképpen oszthatjuk fel: megnyitás, felek számbavétele, szóváltás, érdemi tárgyalás (bizonyítás), berekesztés és végül a határozathozatal és annak kihirdetése.⁶⁰⁴ Köblös Adél szerint a tárgyalást a megnyitás és a berekesztés keretezi.⁶⁰⁵ E keretek között a tárgyalás menetét a perrendtartás előírásai szerint, illetve annak keretei között a tárgyalásvezetési jogkörben eljárva, az elnök határozza meg (133. §) a célszerű és gyors pervitel, valamint a valóságos tényállás felderítése

---

⁵⁹⁹ Névai László 1954. 191.

⁶⁰⁰ Névai László 1954. 191.

⁶⁰¹ Varga Gyula: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Szilbereky Jenő és Névai László (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1976. 832. (továbbiakban: Varga Gyula 1976)

⁶⁰² Kengyel Miklós 2014. 257.

⁶⁰³ Móra Mihály 1962. 227.

⁶⁰⁴ Vö.: Varga Gyula 1976. 832.; Névai László 1974. 334-346.; Móra Mihály 1962. 229-235.; Kengyel Miklós 2014. 257-262.; Szabó Imre 2013. 264-269.

⁶⁰⁵ Köblös Adél 2017. 298.

következményeinek szem előtt tartásával.⁶⁰⁶ Ezek közül két elem kerül részletesen kifejtésre, a *szóváltás* és az *érdemi tárgyalás*.

A tárgyalás menetének e dogmatikai felosztása mellett megkülönböztethető még első és a folytatólagos tárgyalás. A következőkben e két rendszerezés vegyítésével mutatjuk be a tárgyalást. Elsőként az első tárgyalás fogalmának és tartalmának meghatározásával, a szóváltás bemutatásával. Másodikként a folytatólagos tárgyalás és az érdemi tárgyalás kifejtésével.

4.5.2 Az első tárgyalás – a szóváltás (136-139. §)

Az egységes tárgyalási rendszer alkalmazása mellett az 1952-es Pp. az egység megtörése nélkül megkülönbözteti az első és a folytatólagos tárgyalást, mely különbségtétel egyrészt időbeli sorrendiséget jelent, másrészt bizonyos eljárási cselekmények csak az első tárgyaláson végezhetőek el (lásd 138. §).⁶⁰⁷ Az első és folytatólagos tárgyalás megkülönböztetése nem jelenti a tárgyalás egységének elejtését.⁶⁰⁸ A folytatólagos tárgyalás egy eshetőleges elem, arra az esetre, ha az első tárgyaláson nem fejeződik be a per.

Az 1952-es Pp. nem határozza meg az *első tárgyalás* definícióját, első tárgyalásnak azt kell tekinteni, melyre a keresetlevél benyújtása után az elsőfokú bíróság a feleket első ízben, szabályszerűen idézi és a tárgyalást megtartották vagy a megtartásának helye lett volna.⁶⁰⁹ Ebből a – tankönyvi – definícióból kitűnik, hogy az első tárgyalás nemcsak időszerúséget, hanem az idézés tekintetében szabályszerűséget is jelent. A szabálytalan idézéssel létrejött tárgyalási határnap nem kezdi meg a tárgyalást, nem tekinthető a tárgyalás első ülésének, a határnapot el kell halasztani és az első tárgyalásnak az újabb határnapot kell tekinteni.⁶¹⁰

Definíciót ugyan nem ad az 1952-es Pp., azonban az itt elvégzendő eljárási cselekményeket meghatározza. A tárgyalás menetének felosztását követve itt történik a *szóváltás*, mely a kereset ismertetésével veszi kezdetét.⁶¹¹ Eszerint az első tárgyalás kezdetén a felperes vagy az elnök felolvassa vagy ismerteti a keresetlevelet, és a felperes nyilatkozik, hogy fenntartja-e az abban foglaltakat, vagy miként módosítja (138. §).⁶¹²

A felperes a tárgyalás ezen szakaszában nyilatkozhat úgy, hogy változatlanul fenntartja keresetét, vagy el is állhat attól (az alperes érdemi védekezése előtt az alperes hozzájárulása

---

⁶⁰⁶ Varga Gyula 1976. 832.

⁶⁰⁷ Kengyel Miklós 2014. 245.

⁶⁰⁸ Móra Mihály 1962. 228.

⁶⁰⁹ Varga Gyula 1980. 291.

⁶¹⁰ Varga Gyula 1976. 799.

⁶¹¹ Schleiffer Pál 1953. 90.

⁶¹² Varga Gyula 1980. 291.

nélkül), illetve megváltoztathatja azt, nincs kötve a keresetlevélben közöltekhöz.⁶¹³ A „*nincs kötve*” fordulatot itt nem lehet a Tc. normaszövegében és tudományos irodalmában megjelent értelemben használni. A 1952-es Pp. szerint a per már a kereset közlésével létrejön, vagyis, ha az első tárgyaláson szóban előadott kereset és a korábban írásban közölt kereset eltér, akkor a keresetváltoztatás szabályai megfelelően irányadók erre az új, megváltoztatott keresetre. Ebben az értelemben tehát az 1952-es Pp. esetén a keresetlevélben foglalt kereset és a szóban előadott kereset nem teljes mértékben független egymástól.

Varga Gyula szerint nincs jelentősége annak, hogy ki ismerteti a keresetlevelet, mert a kereset megalapítása már a keresetlevéllel, annak közlésével megtörténik a szóbeli előadás nélkül. A felolvasást, ismertetést a szóbeliség elve követeli meg, ha a felperes jelen van a tárgyaláson.⁶¹⁴ Kengyel Miklós szerint e paragrafus kissé „lazának” tűnő szabályozását az indokolja, hogy a perindítás hatályainak beállítását az 1952-es Pp. a keresetnek az ellenféllel való közléséhez, nem pedig a tárgyaláson való előadáshoz köti. Ha felperes a tárgyaláson nem jelenik meg a keresetlevelet nem kell felolvasni.⁶¹⁵

Ezt követően, a szóváltás második elemeként – ha jelen van – az alperes nyilatkozik. Amennyiben vitatja a felperes állításait akkor *védekezést* (alaki vagy anyagi) terjeszt elő, illetve ellenköveteléssel (viszontkereset, beszámítás) él (139. §). Bajory Pál az alaki kifogások közé sorolja a hatásköri és illetékességi kifogásokat, mely a per megszüntetését, ezzel együtt esetleg az ügy áttételét célozza. Továbbá ide sorolja az elfogultsági és perfüggőségi kifogásokat.⁶¹⁶

Ezáltal a szóváltás határozza meg a *jogvita kereteit*, létrehozza a felek között a kontradikciót, tehát megtörténik a perbebocsátkozás. Ezután, ha lehetősége van a bíróság az ügyet érdemben tárgyalja, és eldönti a pert. Ha az ellenkérelem *érdemi védekezést* tartalmaz az alperesnek elő kell adni a védekezése alapjául szolgáló tényeket és bizonyítékokat [139. § (1) bekezdés]. Ez a kereseti kérelem részbeni vagy egészbeni tagadása, mely a keresetben érvényesített jog fenn vagy fenn nem állására vonatkozik. Az érdemi védekezéssel az alperes érdemben perbe bocsátkozik.⁶¹⁷ Ettől kezdve a per hatáskör hiánya miatt csak akkor lehet megszüntetni, ha az nem a per tárgyának értékétől függ, illetékesség hiánya esetén pedig akkor, ha kizárólagos illetékesség forog fenn.⁶¹⁸

---

⁶¹³ Varga Gyula 1976. 832.

⁶¹⁴ Varga Gyula 1976. 832.

⁶¹⁵ Kengyel Miklós 2014. 259.

⁶¹⁶ Bajory Pál: A perbeli kifogások. *Magyar Jog*, 1976/10. 872-873.

⁶¹⁷ Varga Gyula 1976. 834.

⁶¹⁸ Kengyel Miklós 2014. 260.

Az alperesi nyilatkozat azonban már nem feltétlenül esik az első tárgyalásra. Abban az esetben, ha a felperes keresetét az alperessel nem, vagy nem idejében közölték, vagy a felperes keresetét lényegesen megváltoztatta, vagy más kérelmét lényegesen módosította, a bíróság elhalaszthatja a tárgyalást, hogy az alperesnek megfelelő időt biztosítson nyilatkozata előterjesztésére (151. §, hatályos 1999-ig). Azonban a bíróság csak indokolt esetben ad halasztást, az indok pedig a fentebb ismertetett kereset nem megfelelő közlése vagy megváltoztatása.⁶¹⁹ További ok, ami a halasztást indokolhatja, ha az alperes nem jelenik meg a tárgyaláson. A halasztás után kitűzött határnapot már folytatólagos tárgyalásnak kell tekinteni.⁶²⁰

4.5.3 A rejtett cezúra

Az egységes tárgyalási rendszer alkalmazása ellenére az 1952-es Pp. 140. § rendelkezései azt célozzák, hogy az perakadályokat, pergátló kifogásokat az ügy érdemét megelőzően tárgyalja a bíróság. Ha az alperes ellenkérelmében a per megszüntetését kéri a bíróság mindenekelőtt ebben határoz, a bíróság azonban felhívhatja az alperest az ügy érdemére vonatkozó nyilatkozatának előterjesztésére, és a megszüntetés kérdésében való határozathozatal előtt elrendelheti a per érdemi tárgyalását is [140. § (1) és (2) bekezdés].

Éless Tamás és Ébner Vilmos szerint e rendelkezés által az 1952-es Pp. *egységes-osztott* tárgyalási rendszert valósít meg, mert a tárgyalás elhalasztására ugyan lehetőség van, de az nem szükségszerű, azonban a perfelvétel körébe tartozó kérdések tárgyalása megelőzi az érdemi kérdések tárgyalását.⁶²¹ *Egységes* mert a tárgyalás elhalasztására nem feltétlenül kerül sor, illetve ha a halasztásra kerül sor, az nem azon a formális kényszeren alapul, hogy a tárgyalás egyes részeit külön kell választani, de *osztott* mert a perfelvétel körébe tartozó kérdések megelőzik az érdemi kérdéseket.⁶²²

Éless Tamás e rendelkezést nevezi *láthatatlan (tartalmi) percezúrának*, függetlenül attól, hogy formális tárgyaláshalasztás az egyes kérdések között nincs. Véleménye szerint nem lehet másképp értelmezni a keresetlevél első tárgyalás kezdetén való előadását, majd az arra való alperesi ellenkérelmet, mely, ha a permegszüntetésre irányul, akkor mindenekelőtt ebben a kérdésben tárgyal és határoz a bíróság, mint egy *percezúrá*t. Mindamellett, hogy a

---

⁶¹⁹ Móra Mihály 1962. 231.

⁶²⁰ Varga Gyula 1980. 294.

⁶²¹ Éless Tamás-Ébner Vilmos: A percezúra- Az érdemi tárgyalás előkészítése In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 383. (továbbiakban: Éless Tamás-Ébner Vilmos 2014).

⁶²² Éless Tamás: A kereset nyilvánvaló megalapozatlansága. In: Varga István (szerk.): *Codificatio processualis civilis, Studia in Honorem Németh János II.* Budapest, ELTE, 2013. 27-28. (továbbiakban: Éless Tamás 2013a).

bíróságnak lehetősége van ettől eltérni, de azt el kell rendelnie, mely e lehetőség kivételességét mutatja.⁶²³

Kapa Mátyás szerint bár egyes elemei alapján akár vegyesnek is tekinthetnénk az 1952-es Pp. tárgyalási szerkezetét, az alapvetően mégis egységes, vagyis nincs percezúra, a bíróság határozza meg az eljárási cselekmények sorrendjét. Ugyanakkor igaz az, hogy az alperes pergátló kifogásait kell a bíróságnak főszabályként először eldöntenie.⁶²⁴

Kiss Daisy szerint az 1952-es Pp. tárgyalási rendszerében a percezúra (permetszés) – főszabály szerint – nincs. Az esetleges folytatólágosság (több tárgyalási napra kitézés) ellenére is egységesnek tekintendő tárgyalás belső tagozódása a vegyes rendszer elemeit hordozza.⁶²⁵

E rejtett cezúra alkalmazásával az 1952-es Pp. tárgyalási rendszere a tisztán egységes tárgyalási rendszertől eltér a vegyes rendszer irányába. Szerkezetileg ez felfogható a *Tc. cezúrájának továbbéléseként*, annak kivonataként. Az elválasztás itt *eshetőleges*, hiszen az alperes nem feltétlenül kéri ellenkérelmében a per megszüntetését, illetve, ha mégis kéri a bíróság dönthet az e kérdésben való döntés mellőzéséről (később dönt) és elrendelheti az érdemi tárgyalását is, valamint *tartalmi* oldalon valósul meg, tekintettel arra, hogy a tárgyalási határnap elhalasztása nem szükségszerű. Véleményünk szerint az esetleges alkalmazás, mint szempont miatt, a rejtett cezúra a tárgyalási szerkezetre nem gyakorol meghatározó hatást, így bár ez az elem a vegyes rendszer irányába mutat továbbra is az egységes tárgyalási rendszer ismérveit a meghatározók az 1952-es Pp.-ben.

4.5.4 Az első tárgyalás elmulasztásának következményei

Az első tárgyalással összefüggésben a tárgyalásszerkezetre is kiható jelentősége van a mulasztás szabályozásának. A mulasztás következtében ugyanis a tárgyalás elhalasztásra kerülhet, az eljárás szünetelhet, megszűnhet, illetve eltérő módon folytatódhat, mint annak hiányában. Ahogy a tárgyalási határnapok közül is jelentőségében kiemelkedik az első, úgy a mulasztás szabályozásában is az *első tárgyalásnak van kiemelt jelentősége*. A perrend más szankciókat fűz az első tárgyalás elmulasztásához, mint a folytatólágos tárgyaláséhoz. Ezekre tekintettel, mind a felperesi, mind az alperesi oldalról megvizsgáljuk az első tárgyalás elmulasztásának kérdéskörét. A felperesi mulasztásról rövidebben szólnunk, ennek ugyanis kisebb a jelentősége, az alperesi oldalról azonban szükséges részletesen értekezni. Ennek

---

⁶²³ Éless Tamás 2013a. 27.

⁶²⁴ Kapa Mátyás 2006. 573.

⁶²⁵ Kiss Daisy 2006. 475.

keretében megvizsgáljuk az 1952-es Pp. szocialista időszak alatti szabályozást és annak változásait.

4.5.4.1 Az első tárgyalás felperes általi elmulasztásának következményei

Az első tárgyalás felperes általi elmulasztása esetén nincs helye a per megszüntetésének, ha kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását, ha nem kérte, az eljárás szünetel, a bíróság a pert csak az alperes kérelmére szünteti meg.⁶²⁶ Az 1952-es Pp. megszüntette a Tc.-ben alkalmazott „idézés feloldását”, ennek indoka, hogy a keresetlevél már nem csupán idézőlevél, hanem valóságos kereset, aminek közlése pert létesít.⁶²⁷

A felperes részéről akkor tekinthető elmulasztottnak az első tárgyalás, ha nem jelenik meg, illetve nem kérte a távollétében történő megtartást. A felperes tehát egyoldalú nyilatkozatával elháríthatja a mulasztás következményeit. Ezt megteheti akár a keresetlevélben vagy azt követően is, a gyakorlatban ez a kérelem a keresetlevelek állandó eleme lett. A lényeg, hogy az erre irányuló kérelem a tárgyalás előtt a bíróság (elnök) számára megismerhető legyen.⁶²⁸ Varga Gyula 1971-es tanulmányában helyteleníti, hogy a felperes egyoldalú nyilatkozatával el tudja hárítani a mulasztás következményeit. Helyteleníti továbbá, hogy a felperes kérhesse a tárgyalás távollétében történő megtartását. Ennek ugyanis rendszerint az a következménye, hogy – figyelembe véve az ekkor hatályos képviselőre vonatkozó szabályokat – a jogi képviselő hiánya miatt felmerülő keresetlevél hiányait a felperes nem tudja pótolni szóban az első tárgyaláson, valamint nem tud azonnal nyilatkozni az alperes által előadott védekezésre, így az első tárgyalást *el kell halasztani*.⁶²⁹

4.5.4.2 Az első tárgyalás alperes általi elmulasztásának következményei, a bírósági meghagyás (136. §)

Az 1952-es Pp. hatálybalépésekor *nem alkalmazta* a bírósági meghagyás intézményét. Nem volt tehát lehetőség arra, „hogy az alperes meg nem jelenésének pusztán ténye alapján a bíróság a felperes egyoldalú előadását figyelembe véve érdemben döntsön.”⁶³⁰ A szocialista polgári perjog elveivel és különösen az anyagi igazság kiderítésének ideológiájával nem fért össze az alperes mulasztásának ezúton való szankcionálása.⁶³¹ Farkas József szerint az anyagi igazság elvével ellentétes lenne a fél mulasztását úgy szankcionálni, hogy a szankció

---

⁶²⁶ Móra Mihály 1962. 231. és 239.

⁶²⁷ Schleiffer Pál 1953. 88.

⁶²⁸ Varga Gyula 1976. 800.

⁶²⁹ Varga Gyula 1971. 180.

⁶³⁰ Novák István: A rendelkezési elv új polgári perrendtartásunkban. *Jogtudományi Közlöny*, 1953/4. 161. (továbbiakban: Novák István 1953).

⁶³¹ Bacsó Ferenc 1953. 46.

anyagi jogában akként sújtja a mulasztót, hogy azáltal a jognak nem megfelelő állapot jön létre (vélelmezett elismerés, joglemondás).⁶³² Névai László szerint a tárgyalás egyéb jellemzői mellett az egyik fontos elem, hogy itt derül ki az *objektív valóságnak megfelelő tényállás*.⁶³³ Ezzel pedig nem összeegyeztethető egy, a mulasztás szankciójaként érdemi kérdéseket eldöntő határozat. Móra Mihály szerint ahhoz, hogy a bíróság az objektív valóságnak megfelelő tényállást tudja megállapítani, a felek aktív közreműködésére van szükség, mely tipikusan a jelenlétükben megtartott tárgyalással érhető el.⁶³⁴

Bacsó Ferenc szerint az alperes távolmaradásának nem az az indoka, hogy nem kíván védekezni, csupán időt akar nyerni. Ezt azzal küszöböli ki a perrend, hogy a felperes kérelmére az alperes távollétében is lehetőség van az érdemi tárgyalás megtartására.⁶³⁵ A bíróság a felperes kérelmére, az alperes távolmaradása esetén is megtartja a tárgyalást [136. § (2) bekezdés, hatály: 1953]. A tárgyaláson előadottakat, ha az korábban közölve volt az alperessel, úgy kellett tekinteni, hogy azokat nem vonja kétségbe, a kívánt bizonyítást nem ellenzi. Kivétel, ha a perben korábban másképp nyilatkozott, illetve, ha a bíróság a valóságnak megfelelő tényállás kiderítése érdekében elrendeli a tárgyalás elhalasztását [136. § (3) bekezdés, hatály: 1953]. Novák István szerint e bekezdés rendelkezéseivel a törvény, az (1) bekezdéssel összefüggésben ismertetett, általa helyesnek tartott szocialista állásfoglalástól némileg eltér, amikor a mulasztó féllel közölt nyilatkozatokat úgy tekinti, mintha azokat a fél nem vitatná. Azonban álláspontja szerint a bíróság az anyagi igazságra törekvő eljárásának eredményeképp e rendelkezés teljes mértékben eltüntethető.⁶³⁶ Amennyiben a felperes a tárgyaláson újabb kérelmeket, indítványokat tesz, melyek nem voltak közölve az alperessel, azokat a tárgyalási jegyzőkönyv és az előkészítő irat megküldésével közölni kell vele [136. § (2) bekezdés, hatály: 1953].

Az I. Ppn. által beiktatott 136. § (4) bekezdés szerint, ha a mulasztó fél a következő tárgyalást is elmulasztja, ezen az alapon a tárgyalást újra elhalasztani nem lehet. A mulasztó féllel előzetesen már közölt kérelmeket, tényállításokat és bizonyítási indítványokat ilyen esetben úgy kell tekinteni, hogy a mulasztó fél a kérelem teljesítését nem ellenzi, a tényállítás valóságát nem vonja kétségbe, illetőleg a kívánt bizonyítást nem ellenzi, kivéve, ha ez a perben korábban tett nyilatkozatával ellentétben állna. E rendelkezés Hámori Vilmos szerint

---

⁶³² Farkas József: A perbeli mulasztás. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 113-114.

⁶³³ Móra Mihály 1962. 226.

⁶³⁴ Móra Mihály 1962. 237.

⁶³⁵ Bacsó Ferenc 1953. 46.

⁶³⁶ Novák István 1953. 161.

tulajdonképpen maga a mulasztási ítélet. A kétszeri tárgyalásra idézés jelent bizonyos munkatöbbletet, azonban a második tárgyaláson meghozott ítélet elleni fellebbezés ritkább.⁶³⁷ A (4) bekezdésnek azonban nem tulajdonítható az az értelem, hogy a bíróság csak a második tárgyaláson alkalmazhatja a mulasztás következményeit. Ha a tényállás nem tiszta, akkor bizonyítást kell elrendelni, ha pedig a tényállás tiszta, akkor az ügy már az első tárgyaláson befejezhető (P.K. 144. állásfoglalás).⁶³⁸

Móra Mihály szerint az ekkor hatályos (fentebb kifejtett) rendelkezések – melyek a mulasztási ítéletet nem alkalmazzák – nincsenek kellő összhangban a fizetési meghagyással, ezért egy perrendtartásban kétféle mulasztási rendszer érvényesül. Ezzel „a jelenlegi rendezés saját maga alatt vágja a fát, mert azokat az érveket, amelyeket az első tárgyalás elmulasztásának új szabályozása mellett hoz fel, éppen a maga példájával erőtlentíti meg a fizetési meghagyás területén.”⁶³⁹ Novák István már 1965-ben felveti a Tc. mintájára a *mulasztási ítélet* meghonosítását, újra meghonosítását.⁶⁴⁰ Varga Gyula 1971-ben megjelent tanulmányában javasolja a bírósági meghagyás bevezetését az első tárgyalást elmulasztó alperes szankcionálására, ezáltal közreműködésének fokozására.⁶⁴¹

A III. Ppn. *bevezeti* a bírósági meghagyás intézményét a perrendbe. Megteremteti a lehetőséget, hogy a bíróság az első tárgyalást elmulasztó alperes ellen a keresetben foglaltaknak megfelelően bírósági meghagyást bocsásson ki.⁶⁴² Varga Gyula szerint a bírósági meghagyás „egy meghatározott perbeli cselekmény elmulasztásának egyéb feltételekhez kötött szankciója, hátrányos jogkövetkezménye. A mulasztás szankciói közül a legsúlyosabb, mert *érdemi szankció*.”⁶⁴³ Szilbereky Jenő 1973-ban megjelent cikkében írt megállapítása szerint ekkoriban egyre gyakoribbá vált az alperesi szándékos, önhibából eredő tárgyalásmulasztás, a bizonyítékok késedelmes és részletekben történő bejelentése, a felesleges bizonyítási indítványok megtétele, valamint az iratváltás során adott határidő

---

⁶³⁷ Hámori Vilmos: Polgári eljárásjoguk módosításának kérdéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1966/8-9. 457.

⁶³⁸ Lásd: Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.) 1956. 352.

⁶³⁹ Móra Mihály: A mulasztás, a szünetelés, és a bizonyítás egyes kérdései a polgári perben. *Magyar Jog*, 1957/8. 226.

⁶⁴⁰ Novák István: A polgári peres eljárás gyorsításának és egyszerűsítésének néhány kérdése. *Jogtudományi Közlöny*, 1965/11. 558-559. A cikk írója szerint a „formalizmus kiküszöbölése”, mint indok, mely mentén a jogalkotó elvetette a Tc.-ben alkalmazott mulasztási ítéletet helytelen. Az egész perrend a formalizmus talaján áll, határidőkkel, jogkövetkezményekkel. Példaként hivatkozik a fellebbezési határidőre (15 nap), mely elmulasztása szintén az ügy érdemére kiható hatással lehet, illetve a fizetési meghagyás intézményére.

⁶⁴¹ Vö: Varga Gyula 1971. 184.

⁶⁴² Németh János 1985. 294.

⁶⁴³ Varga Gyula 1973. 150.

meghosszabbítása iránti kérelem, mindezek perelhúzási céllal.⁶⁴⁴ A jogalkotó ez ellen kívánt fellépni az újabb módosítással, mellyel erősíteni kívánta az eljárási fegyelmet, a jóhiszemű eljárás elvét, és ezen keresztül az eljárás hatékonyságát.⁶⁴⁵ A III. Ppn. indokolása szerint a módosítás a bírósági meghagyás intézményének bevezetésével az eljárás gyorsítását, de egyszersmind eredményességének a fokozását célozza.⁶⁴⁶ A bírósági meghagyás célja az alperes *perviteli felelősségének fokozása*, hogy az alperes már az első tárgyaláson kénytelen legyen nyilatkozni a keresetre, és ha védekezik akkor terjesszen elő bizonyítási indítványt vagy egyéb védekezést, segítse elő a megalapozott és gyors döntést.⁶⁴⁷

Kérdésként merült fel, hogy az egységes tárgyalási rendszerbe *bevezethető-e* a bírósági meghagyás intézménye. Varga Gyula véleménye szerint igen, bár nem problémamentesen. E rendszerben ugyanis – ellentétben az osztott vagy vegyes rendszerekkel – a tárgyaláson belül nincs egy választóvonal, ahova lehetne kötni e jogintézményt.⁶⁴⁸ Ugyanakkor az első és folytatólagos tárgyalás fogalompár cezúra hiányában is megfelelő kerete tud adni arra, hogy ehhez legyen köthető a bírósági meghagyás.

Az új 136. § rendelkezései szerint, ha az *első tárgyalást* az alperes mulasztja el, és írásbeli védekezést nem terjesztett elő, a bíróság a felperes kérelmére az alperest az idézéssel közölt kereseti kérelemnek megfelelően bírósági meghagyással kötelezi, egyben marasztalja a felperes költségeiben [136. § (2) bekezdés, hatály: 1973]. Az alperesi mulasztás mellett a kibocsátás feltétele a felperes erre irányuló *kérélmé* is, melyet előterjeszthet a keresetlevélben vagy az első tárgyaláson.⁶⁴⁹ A perrend hatálybalépésekor a két fő érv a mulasztás ily módú szankcionálásának elvetésére az *anyagi igazság kiderítése* és a *gyors ítélkezés* megvalósítása volt. Varga Gyula 1973-ban megjelent cikkében írtak szerint azonban az elmúlt húsz év tapasztalatai azt mutatták, hogy az alperes passzivitása éppen az imént idézett két célt akadályozta.⁶⁵⁰

A cél és az eredmény közti ellentét feloldása az alperes aktivitásának fokozásával volt elérhető, amely a Tc. mulasztási ítéletre vonatkozó szabályozásának némi módosítással való felélesztését jelenti. Mindemellett az új rendelkezés megteremti a felek mulasztása közti

---

⁶⁴⁴ Szilberek Jenő: A polgári eljárás módosítása. *Magyar Jog*, 1973/1. 3. (továbbiakban: Szilberek Jenő 1973).

⁶⁴⁵ Szilberek Jenő 1973. 4.

⁶⁴⁶ III. Ppn. indokolás a 23. §-hoz.

⁶⁴⁷ Juhászné Zvolenszki Anikó: Az elsőfokú tárgyalás elmulasztásának következményei – a jogalkotás fejlődésének tükrében. In: Tóth Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Szilberek Jenő egyetemi tanár oktatói működésének 30. és születésének 70. évfordulójára*. Szeged, JATE, 1987. 130.

⁶⁴⁸ Varga Gyula 1973. 151.

⁶⁴⁹ Varga Gyula 1976. 807.

⁶⁵⁰ Varga Gyula 1973. 148-149.

egyenlőséget, és fokozza az alperes perviteli felelősséget.⁶⁵¹ Farkas József 1983-ban megjelent tanulmányában kifejti, hogy a peres eljárást átszövi az igazság kiderítésének alapvető követelménye, mely bírói kötelesség tartalma, hogy az ítéleti tényállás adekvát legyen az ún. történeti tényállással. Ezzel az elvvel, törekvéssel azonban nem fér össze olyan mulasztás esetén alkalmazott szankció, mely a per érdemére is kiható jogkövetkezményt von maga után. Ezt az ellentétet a *jóhiszeműség* elvével oldja fel, mely azt követeli meg, hogy a felek az eljárási jogukat jóhiszeműen gyakorolják. E szerint minden olyan cselekmény, amely a per céljának elérését megakadályozza vagy késlelteti rosszhiszeműnek minősül. Valójában a fél által elkövetett mulasztás a jóhiszeműség megsértésén keresztül gátolja a valóságos tényállás gyors és hatékony kiderítését.⁶⁵² A III. Ppn. céljai között pedig a jóhiszeműség elvének erősítése és érvényre juttatása került meghatározásra. Emellett célként került meghatározásra a szigorú intézkedések megtétele az eljárási jogaikkal visszaélőkkel szemben.⁶⁵³

Az alperes a bírósági meghagyás kibocsátását két módon tudja elhárítani. Egyrészt *megjelenik* az első tárgyaláson, másrészt *írásbeli védekezést* terjeszt elő [136. § (2) bekezdés, hatály: 1973]. A tudományban és a gyakorlatban ekkor az újonnan bevezetett „írásbeli védekezés” tartalmának meghatározása fontos kérdés volt. Kérdésként merült fel, hogy milyen terjedelműnek és tartalmúnak kell lennie. Elegendő-e egy formális alaki védekezés vagy szükséges egyébként a 125. § (4)⁶⁵⁴ bekezdésében foglaltak kimerítése az alperes részéről? Varga Gyula szerint amennyiben elegendő egy rövid formális védekezés, akkor a meghagyás intézménye kerül veszélybe, mert az alperes könnyen el tudja hárítani azt. Azonban, ha túl szigorú követelményeket állít fel a gyakorlat, akkor a „laikus fél” jogi képviselő nélkül eljárva nem képes védekezni, tőle nem várható el a magas szintű védekezés, aminek következtében nem tudja elhárítani a bírósági meghagyást. Mindezen ellentét feloldására Varga Gyula szerint elegendő az olyan írásbeli védekezés, amiből megállapítható, hogy az alperes védekezni akar.⁶⁵⁵

---

⁶⁵¹ Varga Gyula 1973. 149.

⁶⁵² Farkas József 1983. 129.

⁶⁵³ A III. Ppn. általános indokolása.

⁶⁵⁴ 1952-es Pp. 125. § (4) A feleket az idézésben fel kell hívni, hogy az ügyre vonatkozó okiratokat a tárgyalásra hozzák magukkal, az alperest pedig arra is figyelmeztetni kell, hogy a kereseti kérelemre legkésőbb a tárgyaláson nyilatkoznia kell, s elő kell adnia a védekezésének alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, az ügyre vonatkozó okiratait pedig be is kell mutatnia. Az idézésben arra is utalni kell, hogy az alperes a nyilatkozatát már a kitézött határnap előtt benyújthatja vagy jegyzőkönyvbe mondhatja [94. § (4) bek.]. Az írásbeli nyilatkozat másodpéldányát, illetőleg az arról készített jegyzőkönyv másolatát a bíróság a felperesnek haladéktalanul kézbesíteti, ha pedig erre már nincs elegendő idő, azt a tárgyaláson adja át.

⁶⁵⁵ Varga Gyula 1976. 804.

Az alperesi elhárításon túl is vannak olyan esetek, amikor nem bocsátható ki a bírósági meghagyás. Ezek mindegyike valamilyen bizonytalansághoz kapcsolódik. Figyelembe véve az eddigi eljárási cselekményeket e bizonytalanságok a *keresetlevélhez*, illetve annak *közléséhez*, valamint az *idézéshez* kapcsolódhatnak.

Bírósági meghagyást nem lehet kibocsátani, ha kétséges, hogy az alperes az első tárgyalásra szóló idézéssel együtt a keresetlevelet is megkapta (BH 1985. 389.). Hiányos az a kereseti kérelem, amely nem vagy hiányosan tartalmazza az érvényesíteni kívánt jogra vonatkozó adatokat, az igény alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait. Ezért az ilyen ügy bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül érdemben nem bírálható. Következésképpen bírósági meghagyás kibocsátásának nincs helye (BH 1979. 212.). A kereseti kérelem aggályossága esetén bírósági meghagyás az egyéb feltételek meglététől függetlenül sem bocsátható ki, a helyes eljárás, ha a bíróság az ügyben tárgyalást tart, és a bizonyítási eljárást lefolytatja (BH 1987. 127.). Nem bocsátható ki bírósági meghagyás, ha már a keresetlevélben tett előadások alapján aggályok merülnek fel a kereseti követelés alaposágát illetően, s ezért az ügy bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül érdemben nem bírálható el (BH 1983. 360.).

Nem bocsáthatja ki a bíróság a meghagyást, ha a per megszüntetésének lenne helye, továbbá, ha a keresetlevelet a 130. § (1) bekezdésének i) pontja alapján el kellett volna utasítani. [136. § (2) bekezdés utolsó mondat, hatály: 1973]. A bírósági meghagyás intézményével együtt bekerült a perrendbe a 130. § (1) bekezdés i) pontja, mely szerint a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja, ha a felperes követelése *nyilvánvalóan alaptalan*, vagy lehetetlen szolgáltatásra (megállapításra) irányul. Témánk szempontjából nem maga a rendelkezés végletekbe menő elemzése a fontos, hanem az a párhuzam, amit e paragrafus és a Tc. ugyanilyen irányú szabálya mutat. Azzal, hogy megjelent a bírósági meghagyás, szükségessé vált egy olyan fék, mely a „nyilvánvalóan alaptalan” kereseti követelés esetén meggátolja a meghagyás kibocsátását. A szabályozás már a Tc.-ben is megvolt, (lásd Tc. 443. §). Farkas József ezt az „*enyhítő rendelkezést*” az igazság kiderítésére való törekvés elvével igazolja.⁶⁵⁶ Ugyanakkor 1984-ban megjelent másik munkájában a 130. §. (1) bekezdés i) pontjának törlését javasolja, mert a jogalanyok keresetindítási jogát sérti, hogy a bíróság meghallgatás nélkül hoz végleges döntést.⁶⁵⁷ E rendelkezés későbbi sorsáról a keresetlevél idézés kibocsátás nélküli elutasítása körében szóltunk.

---

⁶⁵⁶ Farkas József 1983. 131.

⁶⁵⁷ Farkas József 1984. 45.

4.5.5 A folytatólagos tárgyalás és annak előkészítése (141-144. §)

A folytatólagos tárgyalással összefüggésben mindenekelőtt szólni kell az egyes határnapok közti előkészítésről. Amennyiben az első tárgyaláson nem lehetséges a jogvita eldöntése, akkor a bíróság a halasztás mellett elrendelheti a per további előkészítését, erre szolgál az írásbeli előkészítés. Ennek akkor van helye, ha az ügy nagyobb terjedelme vagy bonyolultsága miatt szükséges, ha a feleknek van jogi képviselőjük vagy nem okoz különösebb nehézséget [141. § (2) és (3) bekezdés, hatályos 1999-ig].⁶⁵⁸ Az előkészítő előkészítő iratok útján történik, melyek elsősorban a bíróság tájékoztatására szolgálnak, ezért azt nem közvetlenül az ellenféllel, hanem a bírósággal kell közölni.⁶⁵⁹ Az itt végzendő előkészítésnek is a célja – akárcsak az első tárgyalást megelőző 124. § szerinti előkészítő intézkedéseknek –, hogy a per lehetőleg a következő határnapon érdemben befejezést nyerjen, elkerülve a többszöri halasztást. Azonban az iratok nem tehetik írásbelivé a pert, az iratok szükségtelen terjengőssége a bíróságnak felesleges megterhelést jelent.⁶⁶⁰ Az írásbeli előkészítés nem változtat a per szóbeliségén, szerepe kiegészítő jellegű, ezért az előkészítő iratokban foglaltakat a tárgyaláson szóban ismertetni kell.⁶⁶¹ Utalni kívánunk arra, hogy a hivatkozott álláspontok megegyeznek a Tc. hatálya alatt született jogirodalmi álláspontokkal. Kengyel Miklós szerint az egységes tárgyalási rendszerben az 1952-es Pp. az első és folytatólagos tárgyalás közé iktatott írásbeli előkészítést súlytalan intézménnyé tette, ezt mutatja az is, hogy annak szabályozása kimerült az előbb ismertetett egyetlen paragrafusban.⁶⁶²

Az első tárgyalást követően minden tárgyalás *folytatólagos tárgyalás*.⁶⁶³ Ha a bíróság az első tárgyaláson nem tudja érdemben eldönteni a pert és azt nem kell megszüntetni, újabb tárgyalási határnapot tűz ki. E tárgyaláson az előkészítő iratot és más beadványt ismertetni kell [143. § (1) bekezdés]. A fél azonban, ha az előkészítés során mulaszt, akkor a tárgyaláson azt helyrehozhatja, előadhat olyan tényállításokat és bizonyítékokat, melyet az előkészítő iratokban elmulasztott, illetve „elejtheti”, visszavonhatja az előkészítő iratokban foglaltakat. Ezzel a törvény az eljárás súlypontját a tárgyalásra helyezi. E mulasztás azonban

---

⁶⁵⁸ Móra Mihály 1962. 232.

⁶⁵⁹ Móra Mihály 1962. 232.

⁶⁶⁰ Móra Mihály 1962. 233.

⁶⁶¹ Nagy Andrea: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz, Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez*. 1. köt., Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 490.

⁶⁶² Kengyel Miklós: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Budapest, Osiris, 2003. 248. (továbbiakban: Kengyel Miklós 2003b).

⁶⁶³ Varga Gyula 1976. 800.

a perrend által szankcionált, az okozott költségek megtérítését vonja maga után, illetve ismételt késedelem esetén az előterjesztés bevétele nélkül is határozhat a bíró [143. § (2) bekezdés, e rendelkezést a VI. Ppn. hatályon kívül helyezte].⁶⁶⁴

A valóságos tényállás kiderítésére való törekvés azonban e mulasztás szankcionálását árnyalja. Csupán az elkészttség miatt nem mellőzhető a bizonyítási kérelem, tényállítás vagy nyilatkozat.⁶⁶⁵ E paragrafus csak arra ad jogot, hogy ha a tárgyalásnak ismételt és a fél költségére történt elhalasztása után a fél a következő tárgyaláson is késlekedik az előterjesztéssel, akkor a bíróság az előterjesztés további bevétele nélkül is határozhat, ha azonban a fél a határozathozatal megelőző tárgyalás berekesztése előtt bár késedelmesen, de megtette előterjesztését, akkor azt csupán az elkészttség miatt nem lehet figyelmen kívül hagyni (P.K. 104. állásfoglalás).⁶⁶⁶

A folytatólagos tárgyalás megkezdéséhez kapcsolódó fontos eljárásjogi következmény, hogy ettől kezdve a felperes már csak az alperes hozzájárulásával állhat el a pertől (160. §).

4.5.6 Az érdemi tárgyalás (141. §)

Farkas József szerint az első és a folytatólagos tárgyalás az egységes tárgyalási rendszerben az érdemi tárgyalás részei. Időben azonban elkülönülnek, és ennek megfelelően az egységes tárgyalás belső tagozódását jelentik. Elhatárolásuk főleg a mulasztás következményeinek szempontjából van jelentősége.⁶⁶⁷ Az első tárgyalás azonban csak akkor lehet egyben érdemi is, ha a bíróság – mint lentebb kifejtjük – már érdemi kérdésekbe is bocsátkozik.

Az érdemi tárgyalás megkülönböztetése szintén nem bontja meg a tárgyalás egységét, csupán arra utal, hogy a bíróság e tárgyaláson már a per érdemével, az anyagi jogi kérdéssel is foglalkozik.⁶⁶⁸ Az egységes tárgyalás mozzanatainak dogmatikai felosztását követve az érdemi tárgyalás a harmadik mozzanat.

Az 1952-es Pp. az *érdemi tárgyalás* kifejezést használja, azonban ismét nem definiálja. A normaszöveg szerint „ha a bíróság a pert nem szünteti meg, az ügyet érdemben tárgyalja...” [141. § (1) bekezdés]. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a permegszüntető okok vizsgálata - hivatalból figyelembe veendő okok és az alperes alaki védekezése folytán előterjesztett okok - nem tartoznak az érdemi tárgyaláshoz. Ha a bíróságnak nem kell a mulasztás jogkövetkezményeként megszüntetni a pert, a felperes nem áll el a keresetétől

---

⁶⁶⁴ Móra Mihály 1962. 233.

⁶⁶⁵ Varga Gyula 1976. 840.

⁶⁶⁶ Lásd: Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.) 1956. 352.

⁶⁶⁷ Farkas József 1983. 127.

⁶⁶⁸ Móra Mihály 1962. 228.

vagy a felek nem kérték közösen a per megszüntetését,⁶⁶⁹ akkor lehet áttérni az érdemi tárgyalásra.

Az érdemi tárgyalás az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztésével kezdődik.⁶⁷⁰ Célja, a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállás felderítése.⁶⁷¹ Tartalma pedig a kereseti követelés (igény) alaposságával vagy alaptalanságával összefüggő tényállás megállapítása, felderítése vonatkozó tárgyalás, amelynek célja a kereseti kérelem és az érdemi ellenkérelem elbírálásához szükséges tényállás megállapítása és a jogkérdések tisztázása.⁶⁷² Kengyel Miklós szerint az érdemi tárgyalás során a bíróság a *kereseti követelés megalapozottságát* vizsgálja.⁶⁷³

Az érdemi tárgyalás itt egy *funkcionális megközelítést* kap, a tárgyalás nincs szakokra osztva, így az egységes tárgyaláson belül bizonyos eljárási cselekményeket jelöl. Kengyel Miklós szerint legfontosabb tartalma a felek tényelőadásai és jognyilatkozatai, valamint a bizonyítási eljárás. Érdemi tárgyalásra akár az első, akár a folytatólagos tárgyaláson sor kerülhet.⁶⁷⁴

Míg az érdemi tárgyalás tisztán funkcionális meghatározáson alapul, addig az első és folytatólagos tárgyalás kifejezéspár inkább időbeli elkülönítést jelent, mindamelllett, hogy az első tárgyaláson írja elő a törvény a kereset felolvasását. Az érdemi és az első tárgyalás nem egymást kizáró fogalmak, sőt a jogszabályszöveg kívánatosnak tartja az egy tárgyaláson való elbírálást (140. §).

4.5.6.1 A keresetváltogatás (146. §)

A keresetváltogatás és annak megengedhetősége a tárgyalási szerkezet vonatkozásában egy fontos kérdéskör. A jogvita kereteinek meghatározása és rögzítésének az ideje, valamint módja befolyásolja a tárgyalási határnapok számát, illetve azt, hogy a bíróság mikor tudja megkezdeni az érdemi tárgyalást, továbbá milyen körben kell azt lefolytatnia. Az 1952-es Pp. – szintén az anyagi igazság kiderítésére való törekvéssel összefüggésben – a keresetváltogatást az elsőfokú tárgyalás berekesztésig bármikor lehetővé teszi.⁶⁷⁵ A jogviszonyok valóságú feltárása mellett a pergazdaságossági szempontok is azt kívánják, hogy feleslegesen ne keletkezzenek új polgári perek, ez a keresetváltogatás széleskörű

---

⁶⁶⁹ Móra Mihály 1962. 231.

⁶⁷⁰ Varga Gyula 1980. 279.

⁶⁷¹ Kapa Mátyás 2006. 612.

⁶⁷² Varga Gyula 1976. 836-837.

⁶⁷³ Kengyel Miklós 2014. 260.

⁶⁷⁴ Kengyel Miklós 2014. 260.

⁶⁷⁵ Schleiffer Pál 1953. 94.

megengedésével lehetséges.⁶⁷⁶ Névai László szerint az 1952-es Pp. nagyon ésszerű és formalizmusmentes álláspontra helyezkedik, minthogy a keresetváltogatást a törvény általában megengedi. Csupán egy időbeli korlátot állít fel az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztését [146. § (1) bekezdés].

A keresetváltogatáshoz nem szükséges az alperes beleegyezése, az alperes azonban halasztást kérhet a megváltogatott keresetre történő nyilatkozásra való felkészülésre.⁶⁷⁷ A keresetváltogatás a szocialista polgári perben az, ha a felperes az eredetileg felhozott tények helyébe másokat állít, vagy módosítja a kereseti követelést, vagy megállapítás helyett teljesítést, illetőleg teljesítés helyett megállapítást követel. Vagyis a kereset tartalmának a *kereseti kérelemnek a módosítását* jelenti. Az eredeti kereset tárgytalanná válik, helyébe a megváltogatott lép. Ezzel összefüggésben – bár nem szükségképpen – módosulhat a kereset tárgya is vagyis az érvényesített jog, illetve a kereset alapja, a kereseti tényállás.⁶⁷⁸ Azonban mindegyik esetben a hatályosság feltétele, hogy a megváltogatott keresettel érvényesített jog ugyanabból a jogviszonyból származzék, mint az eredeti vagy azzal összefüggő legyen.⁶⁷⁹ Ezek a keresetváltogatás anyagi jogi feltételei, az eljárási pedig a keresettel szemben támasztott perjogi követelmények teljesítése.⁶⁸⁰

A keresetváltogatással összefüggésben szükséges érintőlegesen szólni a *szocialista rendelkezési elvről*. Az 1952-es Pp. szerint ugyanis a feleknek távolról sincs meg az az akaraturalma, mint ami a „burzsoá” (itt értsd pld. a Tc.) felfogás szerint a feleket megilleti.⁶⁸¹ Hartai László szerint az anyagi igazság kiderítésének elve miatt a felperes már korántsem ura a pernek, a perbebocsátkozást követően pedig a felek rendelkezési joga korlátok közé van szorítva.⁶⁸² A szocialista rendelkezési elv kereteit az 1952-es Pp 4. § rendelkezései határozzák meg.⁶⁸³ A bíróság a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz *általában* kötve van. A jogról való olyan lemondást azonban, amely a fél méltányos érdekeivel nyilvánvalóan ellentétben áll, a bíróság akkor sem köteles figyelembe venni, ha a fél azt a bíróság tájékoztatása és figyelmeztetése ellenére is fenntartja. Ugyanez áll a jog elismerésére és az egyezségre is (4. §, hatály: 1953).

---

⁶⁷⁶ Névai László 1974. 305.

⁶⁷⁷ Névai László 1974. 306.

⁶⁷⁸ Névai László 1980a. 248.

⁶⁷⁹ Névai László 1962. 210-211.

⁶⁸⁰ Névai László 1980a. 249.

⁶⁸¹ Novák István 1953. 160.

⁶⁸² Hartai László: Az igazság érvényre jutásának problémái a polgári perben. *Jogtudományi Közöny*, 1971/6. 292. (továbbiakban: Hartai László 1971).

⁶⁸³ Hartai László 1971. 293.

E rendelkezés jelentős mértékben összefügg a keresetváltatáshoz kapcsolódó *kitanítási kötelezettséggel*, mely szerint, ha a bíróság megítélése szerint a kereseti kérelem nem meríti ki a felperest megillető jogokat, erre a felperest figyelmeztetni kell, illetőleg magyarázatot kell tőle kérni. A felperest – nyilatkozatához képest – arról is tájékoztatni kell, hogy kereseti kérelmét a tárgyalás folyamán is jogában áll megfelelően megváltoztatni [146. § (3) bekezdés, hatály: 1953]. Novák István szerint e rendelkezés jól mutatja, hogy a bíróság a kereseti kérelemhez kötve van, mégis a rendező tevékenységével a keresettel érvényesített jog helyes alkalmazását a maga széleskörű figyelmeztető és kérdőre vonó funkciója révén erőteljesen befolyásolja.⁶⁸⁴ A fentebb hivatkozott rendelkezések a szocialista álláspont szerint nemhogy csorbítják, ellenkezőleg: támogatják a rendelkezési elvet, még hozzá a kioktatáson keresztül, mely a fél előnyére válhat.⁶⁸⁵ E gondolatmenetből – és a 146. § rendelkezéseiből – Novák István azt a következtetést vonja le, hogy a keresetváltatás és a rendelkezési elv az 1952-es Pp. szerint szélesebb körű, mint a Tc. szerint, mert a kereset megváltoztatásához nem kell az alperes hozzájárulása.⁶⁸⁶

Solt Kornél 1965-ben megjelent cikke szerint e bírói kioktatás következményeként a felperes rendszerint felemeli a keresetét. Ez azonban – véleménye szerint – magában hordozza a *prejudikálás* veszélyét, ez pedig helytelen.⁶⁸⁷ A bíróság köteles figyelmeztetni a felperest, hogy a kereseti kérelmét a tárgyalás folyamán és a tárgyalás eredményének megfelelően jogában áll megváltoztatni. Ha a felperes a figyelmeztetés nyomán keresetét megváltoztatja, akkor a bíróság annak tárgyalásába bocsátkozni köteles (P.K. 106. állásfoglalás).⁶⁸⁸ Amennyiben a bíróság a tárgyalás során azt észleli, hogy a kereseti kérelem nem meríti ki a felperest megillető jogokat, erre figyelmeztetnie kell, s tájékoztatnia kell a felperest a keresetváltatás lehetőségéről is. A bíróságnak ez a kötelezettsége akkor is fennáll, ha a félnek jogi képviselője van (BH 1985. 431.). A bíróság a tájékoztatási kötelezettséget sérti meg és a hatályon kívül helyezésre alapot adó eljárási szabálysértést követ el, ha a felperest nem világosítja fel arról, hogy kereseti kérelme nem meríti ki az őt megillető jogokat (BH 1982. 148.). A felek nyilatkozatait és kérelmeit tartalmuk szerint kell figyelembe venni. Szükség esetén fel kell hívni a felperes figyelmét a keresetváltatás lehetőségére is (BH 1980. 134.). Ha a kereseti kérelem nem meríti ki a felperest megillető jogokat, a bíróságnak

---

⁶⁸⁴ Novák István 1953. 161.

⁶⁸⁵ Novák István 1953. 161.

⁶⁸⁶ Novák István 1953. 161.

⁶⁸⁷ Solt Kornél: Az elsőfokú ítélezés korlátai a polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 1965/6. 237.

⁶⁸⁸ Lásd: Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.) 1956. 352.

erre figyelmeztetnie kell a felet, de arra nincs lehetősége, hogy a kereseti kérelmen túlmenő érdemi döntést hozzon (BH 1979. 304.).

Schleiffer Pál szerint a bíróság széleskörű kitanító, tájékoztató és figyelmeztető kötelezettsége a gyakorlatban igen jótékonyan érvényesül. Elősegíti az igazságra való törekvés sikerét, valamint a szembenálló felek jogi műveltsége közti eltérést megfelelően kiküszöböli.⁶⁸⁹ Névai László megfontolandónak tartja a kérelemhez kötöttség elvének elvetését, tekintettel a széleskörű keresetváltoztatás megengedésére, illetve az ahhoz kapcsolódó felperest figyelmeztető bírói tevékenységre.⁶⁹⁰

A keresetváltoztatás lehetőségére való figyelmeztetés, és a kereset felemelése mellett külön figyelmet érdemel a *keresetleszállítás*. Az látható, hogy a felperest megillető jogokról szóló tájékoztatásra nagy hangsúlyt fektet a perrend, a joggyakorlat és a tudomány is. Ennek ellenpárja a leszállítás. Beck Salamon szerint az anyagi igazság kiderítésén nyugvó szocialista polgári eljárással nem fér össze a keresetleszállítás. A fél, ha az őt megillető igényt nem vagy kisebb részben érvényesíti, azzal sérelmet szenved. Ennek orvoslására szolgál a bíróság kitanítási kötelezettsége, valamint az, hogy a bíróság az anyagi rendelkező cselekmények esetén, ha az a fél méltányos érdekeivel nyilvánvalóan ellentétes nem köteles figyelembe venni.⁶⁹¹

4.5.6.2 A viszontkereset (147. §)

A viszontkereset szabályozásával összefüggésben annak előterjeszthetőségének ideje és módja, mely kifejtést érdemel, ennek van jelentősége tárgyalásszerkezet vonatkozásában. Akárcsak a keresetváltoztatásnál itt is a jogvita kereteinek meghatározása, illetve a per terjedelme, ami a kapocs a jogintézmény és a tárgyalási szerkezet között. A III. Ppn. szintén a jóhiszeműség elvével és az eljárási felelősség növelésével összefüggésben kiegészítette a 147. § rendelkezését egy második mondattal. Ettől kezdve a bíróság érdemi tárgyalás nélkül végzéssel elutasíthatja a viszontkeresetet, ha nyilvánvaló, hogy a fél azt azért terjesztette elő késedelmesen, hogy a per befejezését hátráltassa (147. §). Az indokolás a rendelkezést a jóhiszeműség elvével igazolja. Azt, hogy a fél a viszontkereset előterjesztésében *nyilvánvalóan rosszhiszemű-e*, a bíróságnak az eset összes körülményeinek figyelembevételével kell elbírálnia.⁶⁹² Önmagában az a körülmény, hogy a követelésére már

---

⁶⁸⁹ Schleiffer Pál 1954. 90.

⁶⁹⁰ Névai László 1954. 191.

⁶⁹¹ Beck Salamon: A szocialista rendelkezési elv és a keresetleszállítás. *Magyar Jog*, 1958/12. 370-371.

⁶⁹² III. Ppn. indokolás a 24. §-hoz.

előzőleg hivatkozó fél a viszontkeresetét az első tárgyaláson előterjeszthette volna, még nem alapozza meg a viszontkeresetnek késedelem okából történő elutasítását (BH. 1978. 124.). A viszontkereset nem tartozik a perbeli nyilatkozatoknak abba a körébe, amelynek késedelmes megtétele vagy elmulasztása esetén az 1952-es Pp. 5. §-ának (3) bekezdése pénzbírság kiszabását teszi lehetővé (BH. 1977. 156.).

4.6 Összefoglaló gondolatok a szocialista felfogás kapcsán

A fejezet első felének középpontjában az 1952-es Pp. egységes tárgyalási szerkezetét helyeztük. A tárgyaláson túl azonban a nézőpontot szükséges volt kiterjeszteni a keresetindításra is, illetve ennek részeként a tárgyaláselőkészítésre, melyet a perrend ugyan külön fejezetként nem szabályoz, azonban jelentősége miatt megkerülhetetlen. Mielőtt azonban e kérdéseket érdemben vizsgáltuk volna, szükséges volt több előkérdés tisztázása is.

Elsőként kitértünk a Tc., mint előző perrend szocialista kritikájára. Itt jelentős mértékben támaszkodtunk Móra Mihály művére, melyen keresztül személetesen be lehetett mutatni azt az alapvető elvi különbséget, mely a szocialista perjogászai gondolkodás és a Plósz Sándor gondolatain felépülő Tc. között húzódik. A leghangsúlyosabb különbség a két személet között a per megindulásának és létrejöttének kérdésköre, pontosabban, hogy ez egy folyamat vagy egy statikus állapot, illetve a két fogalom elválhat-e egymástól.

Móra Mihály megfogalmazott kritikái a Tc.-el szemben fennmaradtak az 1952-es Pp.-ben is. A 121. § szerint a pert a keresetlevél benyújtásával kell *megindítani*. A fentebb idézett tudományos álláspontok szerint a per a keresetlevél közlésével *jön létre*. Amennyiben követjük Móra Mihály álláspontját és a per létrejöttét egy statikus állapotnak tekintjük, akkor a kritika így a szocialista jogalkotás termékére is igaz.

A második fontos előkérdés a történelmi körülményekből következően a jogrendszer szocialista átalakításába illeszkedő 1952-es Pp. kodifikáció, illetve annak utóélete, a korban megjelenő kritikákkal övezve. A gyors kodifikációt követően rövidesen megjelentek azok a jogirodalmi álláspontok, melyek szerint a törvény megalkotása és elfogadása túl gyors volt, annak egyes részletszabályai nem kellően kidolgozottak, ezért szükséges annak felülvizsgálata és módosítása. Ezek a nézetek alá is támasztják az első két gyors novelláris módosítást, mely jelentős mértékű beavatkozást jelentett a perrendbe.

A továbbiakban felhasználva a perrend és a tudomány adta kereteket megvizsgáltuk az elsőfokú eljárás egyes rendelkezéseit, szerkezetileg hármass felosztást alkalmazva. Elsőként a keresetindítást vizsgáltuk, benne a keresetlevél és a kereset jelentőségével, illetve ezek

hatását a peranyagra, továbbá, hogy ezek milyen mértékben és milyen szempontok szerint befolyásolják a per menetét. E körben látható volt, hogy a keresetlevelet és a keresetet az 1952-es Pp. szorosán összekapcsolja. A normaszöveg szerint a per a keresetlevél beadásával indul, Névai László szerint pedig a kereset az első perbeli cselekmény. A keresetlevéllel szembeni követelményeket a törvény nem helyezi magasra. A tudomány azonban azt az elvi kívánalmat fogalmazta meg, hogy a felperesek adjanak elő minden a tényállás megállapításához szükségeset már lehetőleg a keresetlevélben, azonban ez a normaszövegben nem jelenik meg, illetve ennek elmaradásához a perrend nem fűz jogkövetkezményeket.

Másodikként – mint azt többször hangsúlyoztuk – önálló fejezetben vizsgáltuk a tárgyaláselőkészítést. Az előkészítésről elmondható, hogy igen széles fejlődési ívet járt be a szocialista perjog idején. Kezdetben szinte teljesen hiányzott a perrendből. Rövid joggyakorlat is elegendő volt ahhoz, hogy a szocialista perjogászok felmérjék ennek káros hatásait és már a hatálybalépést követő évben jelentősen bővítették az előkészítő intézkedések körét. E hatások leginkább abban jelentkeztek, hogy az első tárgyalásra a felek felkészületlenül érkeztek és ezért a tárgyalás nem tudta betölteni az eredeti rendeltetését, az sokkal inkább volt a felekkel együtt személyesen megvalósított előkészítés.

A módosítástól az a várakozás alakult ki, hogy az első tárgyalásra a felek és a bíróság is felkészültebb lesz. Az elnök hatásköreit bővítették annak érdekében, hogy még a tárgyalást megelőzően lehetősége legyen elrendelni bizonyos előkészítő intézkedéseket, melyek a per alaposabb és gyorsabb tárgyalását teszik lehetővé. A tudományban hangsúlyosan megjelent *a felek tárgyalást megelőző személyes meghallgatásának igénye*, a gyakorlatban azonban ez nem valósult meg. Ebből kiolvasható egy előkészítő vagy perfelvételi tárgyalás iránti igény, melynek szerepe, hogy a felek érdemi kérdésekbe bocsátkozás nélkül körvonalazzák a jogvitájukat, megkönnyítve és egyszerűsítve ezzel az érdemi tárgyalást és a bizonyítási eljárást.

A tárgyalási szerkezet felülvizsgálata azonban alig kapott tudományos figyelmet és annak nem volt realitása így ez, vagyis az előzetes felek és bíróság közti egyeztetés nem tudott megvalósulni. Véleményünk szerint a jogalkotó és a tudomány mindvégig – osztva Németh Jánost nézetét – neuralgikus pontként tekintett az előkészítésre. Miután bekerült a perrendbe a tudomány nem győzte hangsúlyozni annak fontosságát, azonban egyik módosítás sem tudta áttörni azt a lélektani határt, hogy önálló perszakasz váljék belőle, és ezáltal önálló fejezetet kapjon. E kettősség mindvégig érezhető a jogintézmény megítélésén. Véleményünk

szerint novelláris szintű módosításokkal sem lehet ilyen mértékben megbontani egy perrend szerkezetét. Az előkészítés (előkészítő eljárás) hangsúlyos és hatékony perrendbe illesztésére véleményünk szerint egy újrakodifikálásra van szükség.

Harmadikként elérkezve a tárgyaláshoz megvizsgáltuk annak legfontosabb fogalmait, illetve ezek tartalmát. A szocialista jogirodalom kiemelten foglalkozott a tárgyalással és annak fogalmaival. Az újonnan bevezetett egységes tárgyalási szerkezet merőben eltér a korábbi Tc. által alkalmazott tárgyalási szerkezettől. Ezért annak kialakítása új fogalmakat is megkövetelt, illetve a régi fogalmakat a tudománynak és a gyakorlatnak új tartalommal kellett megtöltenie. Új mozzanatok, szerkezeti elemek, támpontok jelentek meg a tárgyalás körében. Ilyenek az első és folytatólagos tárgyalás fogalompár mely, mint fent kifejtettük, elsősorban a mulasztás szankcionálása körében, illetve az időbeliség vonatkozásában kapott szerepet. Ilyen továbbá az érdemi tárgyalás, mely a Tc. által alkalmazott érdemleges tárgyalás, mint önálló perszak továbbélését hivatott fenntartani, azzal, hogy már az első tárgyaláson is lehetett a per érdemébe bocsátkozni (anyag jogi kérdést tárgyalni). A perrend iménti fogalmai mellett a dogmatikai fogalmak is fontos szerepet kaptak, mint a szóváltás, mely a normaszövegben nem jelenik meg, a jogirodalom szerint ez a felperesi és alperesi kérelmek előterjesztését jelöli. E fogalmi keretek között rendezte be a tárgyalást a szocialista perjog, ezek tartalmát és egymásra épülését vizsgáltuk.

Végül az érdemi tárgyalás körében helyeztük el a keresetváltoztatás és a viszontkereset szabályozásának egyes kérdéseit, hiszen a kereset és a viszontkereset a *per érdeme*. A két jogintézmény tárgyalási szerkezetre vonatkozó jellemzőit vizsgáltuk. Az 1952-es Pp. – a már többször hivatkozott – egyszerűsítésre és formalizmusmentességre hivatkozva a teljes elsőfokú eljárásban lehetővé tette a kereset megváltoztatását és a viszontkereset előterjesztését. Az utóbbin azonban némileg szigorított, melyet a jóhiszeműség és az eljárási fegyelem növelésével indokolt. E körben figyelmet kapott egy sajátos szocialista intézmény, a bíróság kitanító és figyelmeztető kötelezettsége. Ez az adott perben alapvetően változtathatta meg a jogvita tárgyi kereteit, melynek rögzülése kihatással van a tárgyalások számára, végső soron a pertartamra.

A vizsgált tárgyi és időbeli keretek között az 1952-es Pp.-ről elmondható, hogy a kodifikálását követően jelentős módosításokon ment keresztül, *az a kodifikációs feltételezés, hogy az egyszerűsítés és a formalizmus lebontása jótékony az évek során megcáfolásra került*. Kengyel Miklós megállapítása szerint a szocialista jogirodalom – az egységes tárgyalási rendszerből következően – adós maradt azzal a magyarázattal, hogy miféle

célszerűség indokolhatja azt, hogy a bíróság ne a perelőfeltételek vizsgálatával kezdje az ügy tárgyalását.⁶⁹³ A jelentős módosítások azonban a per alapvető struktúráját nem tudták átalakítani, a kezdetben is létező és alkalmazandó fogalmi keretek időtállóan bizonyultak. Szabó Imre szerint az 1952-es Pp. novelláiból az látszik, hogy rendszerint csak egy-egy szegmensre koncentráltak, így azok nem is lehettek sikeresek.⁶⁹⁴ Gáspárdy László 1994-ben elhangzott előadásában rámutatott, hogy az 1952-es Pp. átlagosan évi egy módosítása ellenére is „megállapítható törzsanyagának szívós továbbélése.”⁶⁹⁵

4.7 Az 1952. évi III. törvény tárgyalási szerkezetét érintő rendszerváltozást követő módosítások

Az 1989/90-ben lezajló rendszerváltozást követően a jogrendszer átalakítása során elmaradt a polgári perrendtartás újrakodifikálása. Az 1952-es Pp. egészen 2017. december 31. napjáig hatályban volt, melyet követően hatályba lépett Pp. Ebben a közel harminc éves időintervallumban kodifikáció hiányában is több novelláris és egyéb kisebb módosítás érte az 1952-es Pp.-t, melyek egy része a szocialista eljárásjogi jegyek elhagyására irányult, másik része pedig a megváltozott társadalmi, gazdasági körülményekhez való igazodást igyekezett elérni. A dolgozatban e módosítások közül az elsőfokú eljárás szerkezetét érintő változásokat vizsgáljuk. Kiemeljük azonban, hogy az eljárásjogi dogmatika által *egységes tárgyalási rendszerként* jellemzett tárgyalásszerkezet az 1952-es Pp. hatálya alatt végig megmaradt, jogalkotó csak azon belül tudott kisebb módosításokat véghezvinni, de rendszerszintű újítást nem valósított meg.

Kiemeljük, hogy a változásokat nem kronológiai sorrendben, hanem tematikusan vizsgáljuk, megtartva az 1952-es Pp. által alkalmazott fejezetbeosztást – VIII. fejezet a *keresetindítás* és IX. fejezet a *tárgyalás* – követő címkiosztást, mely követi az eljárás linearitását is. Az egyes módosítások évszámát pedig csak szükség esetén tüntetjük fel.

4.7.1 A polgári perrendtartás továbbélése, a változatlan rendelkezések

Az elsőfokú eljárás szerkezetét érintő változásokat megelőzően szólnunk kell az alapelvi fejezet változásairól. Kengyel Miklós szerint az 1952-es Pp. alapelveiben nyilvánult meg legerőteljesebben a szovjet hatás.⁶⁹⁶ A jogalkotó a kétezres években – különösen a VIII. Ppn.

---

⁶⁹³ Kengyel Miklós 1992. 63.

⁶⁹⁴ Szabó Imre: Perjogi kísérletek az igényérvényesítés gyorsítására. In: Certický Mária (szerk.): *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában*. Szeged, Magánjogot Oktatók Egyesülete, 2020. 14. [http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovatív-magánjogi-megoldások.-Tanulmánykötet..pdf](http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovativ-maganjogi-megoldasok.-Tanulmánykötet..pdf) (Letöltve: 2021. március 19.). (továbbiakban: Szabó Imre 2020).

⁶⁹⁵ Gáspárdy László: A polgári perrendtartás reformja c. előadása az 1994. évi jogászgyűlésen. In: Erdei Árpád (szerk.): *Második magyar jogászgyűlés*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 1994. 107.

⁶⁹⁶ Kengyel Miklós 2003. 103.

által – szinte teljesen *lecserélte e fejezetet*. A szocialista eljárásjogot jellemző anyagi igazság kiderítésének szándékát, a felek rendelkezési jogának korlátozását, a szocialista tárgyalási elvet (paranyag szolgáltatási elv) felváltották az új, jogállami alapelvek. Megváltozott a törvény célja (1. §), bekerült az eljárás tisztességes lefolytatáshoz és az ésszerű időn belül való befejezéshez való jog (2. §), háttérbe szorult a hivatalbóli bírói eljárás és megerősítésre került a kérelemhez kötöttség elve (3. § és 4. §).⁶⁹⁷ Ezek az alapelvi szintű változások jelentősen kihatnak az egyes perrendi részletszabályokra. Leginkább a felek és a bíróság viszonyát értelmezik újra, illetve növelik a felek perviteli felelősségét, mely megjelenik az egyes eljárási cselekmények teljesítése során, és így végső soron a tárgyalás szerkezetében is.

D. Novák István jellemzése szerint a VI. Ppn. „a bíró perbeli mozgásának ezt megelőző szabályait átrendezte. Az eljárásba sajátos kettősséget vitt be és ezzel a törvényben bizonyos ellentmondásosságot teremtett. A korábbi széles ívelésű – a hivatalból vizsgálódást favorizáló – igazságszolgáltatást beszűkítette. Közelebbről: a szocialista rendszertől örökölt paternalista szemléletet megszüntette, a felek perbeli magatartását rábízta magukra a felekre, ugyanakkor a bíró perbeli helyét és szerepét visszaszorította a bírói emelvény hűvösebb, semlegesebb világába.”⁶⁹⁸ Pribula László szerint az 1952-es Pp. az 1990-es években már koncepciójában jelentősen megváltozott: a peres felek nagyobb felelősségére épült, a tárgyalási elvet előtérbe helyezte, az anyagi igazság kiderítése helyett a felek által szolgáltatott joganyag alapján történő döntést vette alapul, a perhatékonyt és az ésszerű határidőn belül történő befejezést kiemelt érdekeknek tekintette.⁶⁹⁹

Kiss Zoltán szerint az 1989-et követő 1952-es Pp. módosítások *szemléletváltást* is jelentenek, ezért fontos, hogy a perrend már korábban is hatályban volt rendelkezései az újonnan meghatározott elveknek és körülményeknek megfelelően legyenek értelmezve.⁷⁰⁰ Ennek fonalán haladva a változó rendelkezéseket vizsgáljuk. Mindvégig figyelembe vesszük, hogy az 1952-es Pp. részletszabályainak módosításai szemléletváltást is tükröznek, azonban éles szerkezeti változás a perrendben nem történt. Ezért a szocialista eljárásjog

---

⁶⁹⁷ Vö.: Kengyel Miklós 2014. 55-66.

⁶⁹⁸ D. Novák István: Polgári peres eljárásunk tévedhetetlenségi szindrómája. *Magyar Jog*, 2000/10. 585.

⁶⁹⁹ Pribula László: Fogyasztóvédelem az új polgári perrendtartásban. *Ügyészek Lapja*, 2018/4-5. 6. (továbbiakban: Pribula László 2018a).

⁷⁰⁰ Kiss Zoltán: A pervezetés elméleti és gyakorlati kérdései a Pp. legutóbbi módosítása után. *Magyar Jog*, 1997/3. 154.

tudománya által kidolgozott és értelmezett *alapfogalmak*, melyek a tárgyalás szerkezetét jelentik a továbbiakban is helytállóak.⁷⁰¹

4.7.2 A keresetindítás változásai

A VI. Ppn. hatálybalépését követően a felperesnek a keresetlevélhez új kellékként csatolni kell azt az okiratot, illetve annak másolatát (kivonatát), amelynek tartalmára bizonyítékként hivatkozik [121. § (2) bekezdés]. Az indokolás szerint ez a szabály a bizonyítási eljárás időbeli elhúzódása ellenében hat, így csökkentheti a perek futamidejét, ugyanakkor a felperest is gondos eljárásra kényszeríti. Mindez természetesen nem zárja el a felperest attól, hogy bizonyítási indítványát később – tehát nem a keresetlevélben –, a per folyamán is előterjeszthesse, akár okirati bizonyítás keretében is.⁷⁰² Az 1952-es Pp.-ben hatálybalépése óta szerepel a keresetlevélben a bizonyítékok feltüntetése [121. § (1) bekezdés c) pont, utolsó tagmondat], azonban az okiratcsatolás új elem. Éless Tamás szerint a bizonyítékok keresetlevélben történő előadása még korainak tűnhet, hiszen ekkor még az sem lehet ismert, hogy a bíróság befogadja-e a keresetlevelet. A megjelölés, előadás azonban a perhatékonyság irányába hathat, az alperes felé egy előzetes tájékoztatás a tényállítások megalapozottsága tekintetében, így előmozdítja azt, hogy az alperes alaptalanul ne bocsátkozzon az állított tények tagadásába.⁷⁰³

E fenti rendelkezés beiktatásától eltekintve a keresetlevél szabályozásában további érdemi változás nem történt, a *szemléletben* azonban változás következett be. Haupt Egon szerint a pertartam hosszát leginkább befolyásoló tényező a per lényegét képező *vita* mibenlétének ismerete.⁷⁰⁴ A jogvita megjelölésében pedig a felperes, mint döntést kérőnek van kiemelkedő szerepe. A bíróság tudomására kell hoznia, hogy álláspontja szerint mi az a jog, ami őt megilleti, vagyis a jogvita mibenlétének megállapításához *jogállításra* van szükség.⁷⁰⁵ További kötelezettsége a felperesnek, hogy az érvényesíteni kívánt joghoz kapcsolódó tényeket – és csakis azokat a tényeket, amelyek az érvényesíteni kívánt jogot megalapozzák – és bizonyítékokat megjelölje.⁷⁰⁶ Nyilas Anna ugyanezt az álláspontot képviseli, szerinte az, hogy a felperes az érvényesíteni kívánt jog körében mit jelöl meg döntő jelentőségű, mert

---

⁷⁰¹ Itt elsősorban az első tárgyalás, folytatólagos tárgyalás és érdemi tárgyalás fogalmakra gondolunk, lásd fentebb.

⁷⁰² VI. Ppn. indokolás a 11. §-hoz.

⁷⁰³ Éless Tamás 2013a. 22.

⁷⁰⁴ Haupt Egon: A polgári per gyors befejezésének eszközei a hatályos eljárási törvény alapján. *Magyar Jog*, 2003/9. 546. (továbbiakban: Haupt Egon 2003).

⁷⁰⁵ Haupt Egon 2003. 547.

⁷⁰⁶ Haupt Egon 2003. 549.

a jogcímhez kötött bíróságnak kizárólag az e jog alapjául szolgáló tények fennállását kell vizsgálnia. A jogvita megjelölése tehát kijelöli a bizonyítási eljárást.⁷⁰⁷

Parlagi Mátyás szerint az 1952-es Pp. rendelkezéseiből és alapelveiből arra lehet következtetni, hogy az érvényesíteni kívánt jog és az annak alapjául szolgáló tények és bizonyítékok megjelölése [121. § (1) bekezdés c) pont] tudatosan került együtt szabályozásra. Ebből továbbá következik, hogy nem az a lényeges, hogy a felperes pontos jogszabályi hivatkozást adjon elő, hanem az, hogy együttesen oly módon adja elő a tényeket és jelölje meg ez alapján az érvényesíteni kívánt jogot, hogy abból a bíróság a felek jogvitában való érdekeltségét és a felperesi igény pontos tartalmát olyan fokig megállapíthassa, hogy tájékoztatni tudja a feleket a bizonyítási teherről.⁷⁰⁸

Pribula László szerint látszólagos keresethalmazat előterjesztésekor a fél – bizonytalansága miatt – nem tudja eldönteni, hogy milyen tartalommal tudja érvényesíteni az igényét, ezért kereseteit eshetőlegesen adja elő. Ugyanis a jogvitát megelőzően maga nem tárja fel annyiban a jogvitát, hogy meg tudná határozni a keresettel érvényesíteni kívánt jogot, és azt határozottan elő tudná adni a bíróság előtt, hanem annak „megtalálását” a bíróságra bízza.⁷⁰⁹

Haupt Egon a jogállítás megkövetelésén keresztül erősen érvel *a jogcímhez kötöttség* mellett. Álláspontja szerint „a felperes a jogvitában kér döntést, a jogvita mibenléte meghatározásának módja pedig a jogállítás. A per alapját képező kérelem tartalma tehát: bírói döntés kérése arról, megilleti-e a felperest az általa az alperessel szemben érvényesíteni kívánt jog. Minthogy pedig a bíróság a kérelmekhez kötve van, ebben kell állást foglalnia. Ha válasza nemleges, a felperes pervesztes.”⁷¹⁰ Ebből következően, *ami a per lényegét alkotja*, meghatározza az egész eljárást, irányt szab a felek és a bíróság cselekedeteinek: *a felperes által érvényesíteni kívánt jog*.⁷¹¹

A kereseti kérelemhez kötöttség alapján a kereset és a viszontkereset határozza meg a felekre és a bíróságra nézve az eljárás tartalmi kereteit.⁷¹² Az 1952-es Pp. hatálybalépéséhez képest a rendszerváltozás és a XXI. század időszakára gyökeresen megváltoztak a társadalmi, gazdasági, politikai folyamatok, melyek az ötvenes években elterjedt „kereseti kérelemhez

---

⁷⁰⁷ Nyilas Anna 2009. 70.

⁷⁰⁸ Parlagi Mátyás: Az érvényesíteni kívánt jog elbírálása, különös figyelemmel a Polgári Perrendtartás alapelveire. *Magyar Jog*, 2013/4. 224.

⁷⁰⁹ Pribula László: Szükséges-e a tárgyi keresethalmazat korlátozása? *Jogtudományi Közlemény*, 2016/2. 80.

⁷¹⁰ Haupt Egon: A jogcímhez kötöttség kérdése a polgári perben. *Magyar Jog*, 2000/10. 609. (továbbiakban: Haupt Egon 2000).

⁷¹¹ Haupt Egon 2000. 610.

⁷¹² Lugosi József: Gondolatok a kereseti kérelemhez kötöttségről. *Magyar Jog*, 2010/11. 674. (továbbiakban: Lugosi József 2010).

kötöttség nem jelent jogcímhez kötöttséget” elvet meghaladottá tették. Eltűnt az anyagi igazság kiderítésére való törekvés, a tárgyalási és rendelkezési elv új értelmet nyertek, a szocialista jogelveket leváltották a jogállami elvek. Lugosi József az előbbi gondolatokkal, illetve azzal érvel a kereseti kérelemhez (jogcímhez) kötöttség mellett, hogy a perrend nem ad felhatalmazást a bíróságnak arra, hogy a fél által meghatározott jogalaptól, jogcímtől eltérjen.⁷¹³

A 121. § (1) bekezdés c) pontja alapján tehát a fél már a benyújtáskor köteles követelése jogcímét megjelölni, a bíróságnak pedig még a tárgyalás kitűzése előtt, a keresetlevél alapján történő érdemi intézkedések között – akár hiánypótlás keretében – szigorúan meg kell követelnie a jogcímet. Ezzel elérhető, hogy még az első tárgyalást megelőzően a bíróság tudomására jusson a kereset jogalapja és a fél bizonyítási indítványai a kereset jogcíme által meghatározottak és célirányosak legyenek.⁷¹⁴ Lugosi József szerint az 1952-es Pp. „nem határoz meg prioritást a jog és a tény között, a keresetlevélben mindkettőt meg kell határozni.”⁷¹⁵

A tudományos irodalom egy része és a joggyakorlat azonban nem követte teljes egészében ezeket a jogcímhez kötöttség melletti állásfoglalásokat. Kovács László szerint igaz, hogy a bíróság kötve van a jogcímhez, ez azonban nem azt jelenti, hogy a bíróság a konkrétan hivatkozott tételes jogi szabályhoz van kötve, hanem *a fél által a jogcselekményével elérni kívánt céljához van kötve*, mely célt a jogcím fogalmával azonosít.⁷¹⁶ Kovács László megállapítja, hogy ha az érvényesített jogot csak a jogszabályhely megjelölése útján lehetne megjelölni és ennek hiánya a keresetlevél elutasításához vezetne, akkor a per kimenetele attól függne, hogy a félnek sikerült-e eltalálnia a bíróság által helyesnek tartott jogértelmezést.⁷¹⁷

A kereseti kérelemhez kötöttség nem jelent egyben jogcímhez kötöttséget (BH 2016. 172.). Annak eldöntése, hogy a felperest megilleti-e az általa érvényesíteni kívánt jog és az általa megjelölt tények, bizonyítékok elegendőek-e az anyagi jogi jogosultsága megállapításához, nem a keresetlevél eljárásjogi törvényben foglalt feltételei fennállásának vizsgálata körébe tartozik, hanem a kereseti kérelem érdemi elbírálása körébe tartozó kérdés (BDT 2012.

---

⁷¹³ Lugosi József 2010. 677-678.

⁷¹⁴ Lugosi József 2010. 679.

⁷¹⁵ Lugosi József 2016a. 170.

⁷¹⁶ Kovács László tehát a jogcím fogalmát is másképp értelmezi, a szerzők közti ellentmondás ebből is adódik. Kovács László: Mit jelent a bíróság jogcímhez kötöttsége? – Észrevételek dr. Haupt Egon cikkére. *Magyar Jog*, 2003/9. 553-554. (továbbiakban: Kovács László 2003).

⁷¹⁷ Kovács László 2003. 554.

2647.). Ha a fél a keresete alapjául szolgáló tényekkel összhangban nem álló jogi minősítést alkalmaz, a bíróságnak a kereset tartalmának megállapítása és a jogvita érdemi eldöntése során az előadott tényekből kell kiindulnia. A fél által hivatkozott téves jogi minősítés, a követelés jogcímének hiányos vagy helytelen megjelölése a bíróságot nem köti; a felhozott és bizonyított tényekre a jogszabályt a bíróságnak kell alkalmaznia (BDT 2007. 1580.).

4.7.3 A tárgyaláselőkészítés változásai

4.7.3.1 Lépések az alperesi írásbeli ellenkérelem irányába [126. § (3) és (4) bekezdés]

Az 1952-es Pp. hatálybalépése óta fennálló tételmondat, hogy a keresetlevélre az alperesnek nem kell kötelezően⁷¹⁸, a tárgyalást megelőzően írásban válaszolnia. Kengyel Miklós megállapítása szerint az 1952-es Pp. 124. § eredeti szövege még csak arra kötelezte az elnököt, hogy a keresetlevél alapján az ügyet tárgyalásra tűzze ki, kivéve, ha hiánypótlásnak, áttételnek vagy a keresetlevél tárgyalás nélküli elutasításának van helye. Ezek az intézkedések azonban kevésnek bizonyultak.⁷¹⁹

A VIII. Ppn. beiktatta normaszövegbe majd a 2012. évi CXVII. törvény⁷²⁰ 4. § módosította, hogy az alperest az idézésben arra is figyelmeztetni kell, hogy a kereseti kérelemre *legkésőbb a tárgyaláson vagy a bíróság által megjelölt határidőn belül* nyilatkoznia kell, s elő kell adnia a védekezésének alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, az ügyre vonatkozó okiratait pedig be is kell mutatnia. Továbbá, ha az ügy körülményei indokolják, bíróság az idézésben a fenti alperesi nyilatkozat megtételére a tárgyalás napját megelőző határidőt állapíthat meg, mely nem lehet rövidebb 15 napnál. A bíróság ezt követően – ha a tárgyalási határnapig rendelkezésre álló idő ezt lehetővé teszi – a felperest tizenöt napos határidővel az alperesi nyilatkozatban foglaltakra vonatkozó álláspontjának közlésére hívja fel [126. § (3) és (4) bekezdés]. Amennyiben az alperes felhívása határidő tűzésével megtörtént vagy önmagától nyilatkozik, akkor a bíróság a tényállással kapcsolatban már az első tárgyaláson rendelkezik bizonyos információkkal.⁷²¹ Haupt Egon szerint mivel a bíróságot tájékoztatási kötelezettség terheli [3. § (3) bekezdés] az alperesi nyilatkozat az eljárás gyorsabb

---

⁷¹⁸ A „kötelezően” határozószó alatt itt értsd, hogy ha az alperes ellenkérelmet kíván előterjeszteni, akkor védekezését már itt elő kellene adnia a perrend ilyen irányú szabályozása esetén. Minthogy az alperesnek ez csak egy megengedett, de nem kötelezően előírt cselekménye lehetne az eljárásban, így a kötelezően helyett az *érdekében áll* helyesebben fejezi ki a cselekmény tartalmát. Lásd a Pp.-vel kapcsolatos ezirányú fogalommagyarázatot: Udvary Sándor 2017b. 22.

⁷¹⁹ Kengyel Miklós 2003a. 226., Itt utalni kívánunk rá, hogy a szocialista eljárásjog ideje alatt is jelentős változásokon ment keresztül a tárgyaláselőkészítés szabályozása, mely folytatódott a rendszerváltozást követően is.

⁷²⁰ Az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény.

⁷²¹ Kapa Máttyás 2016. 613.

lefolytatását szolgálja. Ezáltal az első tárgyaláson a felek úgy jelennek meg, hogy a bizonyítás köréről tisztában vannak.⁷²²

E módosítással a jogalkotó *erősítette a tárgyalást megelőző iratváltást*. Ezt eddig sem tiltotta a perrend, azonban még ez az ösztönző sem volt meg a bíróság számára, csupán a tárgyaláselőkészítés általános szabályaiból volt levezethető. Czoboly Gergely szerint azonban továbbra is felhívás hiányában az alperes szabadon dönthet arról, hogy a védekezését az első tárgyaláson, vagy azt megelőzően adja elő. Szerinte a szabályozás egyik hiányossága, hogy a bíróság az első tárgyalást megelőzően csak *felhívhatja* az alperest arra, hogy nyilatkozatait határidőre tegye meg *de nem kötelezi* arra.⁷²³ Hiányzik a nyilatkozat elmaradásához fűződő jogkövetkezmény, mely biztosítani tudná a rendelkezés hatékonyságát. E felhíváshoz preklúziós hatást kell fűzni, amely biztosítja, hogy a felek pertaktikai okokból nem tartják vissza az információikat.⁷²⁴ Czoboly Gergely javaslata szerint a keresetlevél beérkezését követően minden esetben indokolt lenne nyilatkoztatni az alperest, hogy kíván-e védekezni. Amennyiben igen, akkor meghatározott időn belül elő kell terjesztenie védekezését, amennyiben pedig az alperes nem nyilatkozik úgy már itt indokoltnak tartja a bírósági meghagyás kibocsátását.⁷²⁵

Kovács Kázmér 1994-ben előadott korreferátumában felveti annak a gondolatát, hogy célszerű lenne a keresetlevél benyújtását követően két, három héten belül az első tárgyalás megtartása, melyek lényeges tartalma a későbbi tárgyalás előkészítését szolgálná, lényegét tekintve előkészítő tárgyalás lenne, de nem így nevezné a gyakorlat. E tárgyaláson nem történne meg a felek részletes meghallgatása, csupán az alperes rákényszerülne érdemi ellenkérelmének előterjesztésére.⁷²⁶ Ezzel megszüntethető lenne az a visszás helyzet, mely szerint az alperes a perindítás hatályainak beálltát követően, több hónap múltán nyilatkozik először kötelezően.

4.7.3.2 A tárgyaláselőkészítés egyéb változásai

Nyilas Anna 2009-es cikkében a tárgyaláselőkészítés céljaként a jogvita tárgyának konkretizálását, a per lefolyásának a megtervezését, a bíróság és a felek feladatainak

---

⁷²² Haupt Egon 2003. 550.

⁷²³ Czoboly Gergely 2014. 165-166.

⁷²⁴ Czoboly Gergely 2016. 770.

⁷²⁵ Czoboly Gergely 2016. 770.

⁷²⁶ Kovács Kázmér: *Korreferátum*. Gáspárdy László, A polgári perrendtartás reformja c. előadására az 1994. évi jogászgyűlésen. In: Erdei Árpád (szerk.): Második magyar jogászgyűlés. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 1994. 123.

Ez a Kovács Kázmér (ügyvéd) által megfogalmazott gondolat lényegében a plószai tárgyalási szerkezetet hozná vissza.

meghatározását látja.⁷²⁷ A keresetlevél megvizsgálásának célja, nevezetesen, hogy az alkalmas-e a tárgyalásra, nem változott.⁷²⁸ Az 1952-es Pp. 2011-ben hatályba lépő módosítását követően, a 2010. évi CLXXXIII. törvény⁷²⁹ 107. § szerint a jogi képviselővel eljáró fél esetén a bíróság a hiányos keresetlevél esetén nem folytatja le a hiánypótlást, azt *nyomban idézés kibocsátása nélkül elutasítja*, ha nem tartalmazza a kötelező tartalmi elemeket, mellőzték a gazdálkodó szervezetek az egymás közti előtti kötelező egyeztetést, a jogi képviselő nem csatolta a meghatalmazását vagy a fél nem fizette meg az eljárási illetéket [124. § (2) bekezdés, hatály: 2011]. Imregh Géza szerint sajnálatosan kimaradt e felsorolásból az okiratcsatolással kapcsolatos mulasztás szankcionálása, mely korlátozza az előkészítést.⁷³⁰ E módosítással tehát a jogi képviselővel eljáró felperes részéről a keresetlevél megfelelő előterjesztéséhez fűződő felelősség megnőtt.

Az alperesnek ezzel ellentétben – bírói felhívás hiányában – továbbra sincsen semmilyen teendője az előkészítés során. A felsorolt okok miatt Imregh Géza 2008-ban megjelent cikke szerint a gyakorlatban gyakran előforduló eset, hogy az első tárgyalás csak „*ismerkedési találkozó*” a felek számára, mert a bíróság feladatainak a felek előkészítési mulasztása miatt ténylegesen nem tudott eleget tenni.⁷³¹

4.7.4 A tárgyalás változásai

A VIII. Ppn. törölte azt a rendelkezést, mely szerint, ha a keresetet az alperessel egyáltalán nem, vagy nem idejében közölték, vagy ha a felperes a keresetet a tárgyaláson lényegesen módosította, a bíróság az ellenkérelem előterjesztésére az alperes kérelme esetén halasztást ad [139. §, hatályon kívül 2000-óta]. Emellett e novella jelentősen módosította az 1952-es Pp. 151. §-át. Az addig hatályos szabály szerint a bíróság kérelemre valamelyik *fontos ok* fennállása esetén halaszthatta el a tárgyalást. A tárgyaláson előterjesztett kérelemre a bíróság a tárgyalást csak akkor halaszthatja el, ha a keresetet az alperessel nem, vagy nem idejében közölték, vagy ha a felperes a keresetét a tárgyaláson megváltoztatta, vagy valamely más kérelmét lényegesen módosította és ezzel összefüggésben az ellenkérelem előterjesztésére az alperesnek megfelelő időt kell biztosítani [151. § (1) bekezdés, hatály: 2000]. Lényegében a novella áthelyezte a rendelkezést, de annak tartalmában érdemi változást azonban nem hozott.

---

⁷²⁷ Nyilas Anna 2009. 70.

⁷²⁸ Kengyel Miklós 2014. 246.

⁷²⁹ Egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvény.

⁷³⁰ Imregh Géza: Gondolatok az előkészítésről. *Magyar Jog*, 2008/11. 790. (továbbiakban: Imregh Géza 2008).

⁷³¹ Imregh Géza 2008. 790.

Bár a tájékoztatási kötelezettség alapelvi szintű szabályozást kapott, az leginkább a bizonyítással és így a tárgyalással függ össze, ezért annak változásairól e körben értekezünk. A VI. Ppn. megszüntette az általános tájékoztatási kötelezettséget és azt csak az perbeli jogokra és kötelezettségekre szorította [3. § (1) bekezdés]. Ez kizárja azt, hogy a bíróság a félnek jogértelmező tájékoztatást tudjon adni, illetve a bíróság továbbá nem őrködik afelett, hogy a felek kérelmei megfelelnek-e méltányos érdekeiknek.⁷³² A VIII. Ppn. az általános rendelkezések között a bíróságra telepítette a tájékoztatási kötelezettséget. A bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről a feleket előzetesen tájékoztatni [3. § (3) bekezdés].

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 2009-es véleménye szerint „ennek az a célja, hogy a fél a bizonyítási indítványait a jóhiszemű és célszerű pervitel követelményeinek megfelelően előterjeszthesse.”⁷³³ Molnár Ambrus szerint e bírói kötelezettségnek értelemszerűen meg kell előznie a bizonyítási eljárást. Ennek teljesítése előzetesen az idéző végzésben, majd hangsúlyozottan és konkrétan a tárgyaláson, a felek személyes meghallgatása után történik. Továbbá, minden olyan perbeli fordulattal feléled, amellyel az előző tájékoztatásban foglaltakat meghaladó bizonyítás szükséges.⁷³⁴ Haupt Egon szerint azért, hogy a bizonyítási eljárás célirányos és kerülők nélküli legyen a tájékoztatásnak a bizonyítási eljárást megelőzően kell megtörténnie.⁷³⁵

A bíróságot ezzel a jogalkotó kötelezte, hogy aktívan és tevőlegesen tájékoztassa, orientálja a feleket a perben. Döme Attila szerint „bevezetése korszerű és célszerű kísérlet volt a felek jogérvényesítésének az elősegítéséhez, [...] a per koncentrációjához [...] mégsem tudta betölteni kellőképpen a rendeltetését, mert elmaradt a valóban hatékony működésének garanciáját jelentő szabályozási környezet megteremtése.”⁷³⁶

4.7.4.1 Óvatos lépések a percezúra irányába [141. § (2) és (6) bekezdés]

A VI. Ppn. módosította a 141. § (2) bekezdést. A bíróság – ha ez a tényállás megállapításához szükséges –, a feleket felhívja nyilatkozataik megtételére és lefolytatja a bizonyítási eljárást.

---

⁷³² Nyilas Anna 2009. 66.

⁷³³ 1/2009. (VI. 24.) PK vélemény - A Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről.

⁷³⁴ Molnár Ambrus: A bizonyításra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség a polgári perben. *Magyar Jog*, 2009/3. 132. (továbbiakban: Molnár Ambrus 2009.)

⁷³⁵ Haupt Egon 2003. 550., Összekapcsolva ezt az alperesi válasz keretében tett érvelésével a tájékoztatást Haupt Egon már a tárgyaláselőkészítés keretében célszerűnek látja.

⁷³⁶ Döme Attila: A perkoncentráció kulcsa: a közbenszóló határozat. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 393. (továbbiakban: Döme Attila 2014).

A fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait – a per állása szerint – a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni. Ha a bizonyítás lefolytatása az első tárgyaláson ennek ellenére nem lehetséges, vagy csak részben lehetséges, a bíróság a tárgyalás elhalasztása mellett elrendelheti a per további előkészítését. Ez tekinthető az érdemi tárgyalás során a bizonyítékok és nyilatkozatok előterjesztésének általános szabályának.⁷³⁷

Emellett a VI. Ppn. beiktatta a 141. § (2) bekezdés megsértéséért alkalmazott (6) bekezdésben szereplő szankciót. Ettől kezdve, ha a felek valamelyike tényállításának, nyilatkozatának előadásával, bizonyítékainak előterjesztésével – a (2) bekezdésben előírt kötelezettsége ellenére – *alapos ok nélkül késlekedik*, és e kötelezettségének a bíróság felhívása ellenére *sem tesz eleget*, a bíróság a fél előadásának, előterjesztésének *bevárása nélkül határoz*, kivéve, ha álláspontja szerint a fél előadásának, előterjesztésének bevárása a per befejezését nem késlelteti. Ezzel a perrend 141. § (6) bekezdése *jogvesztést eredményező szankciót* fűz a nyilatkozatok késedelmes megtételéhez, miszerint a bíróság a fél késedelmes nyilatkozata bevárása nélkül is határozhat.⁷³⁸ A VI. Ppn. indokolása szerint e jogvesztő szankció az „eljárási fegyelem növelése irányába hathat, s a súlyos szankció kilátásba helyezésével kizárni igyekszik a hanyag felperesi magatartás, illetve az alperesi perelhúzás lehetőségét.”⁷³⁹

Nyilas Anna szerint „a joghátrány élet tompítja alkalmazhatóságának két korlátja, illetve feltétele: a vétkes fél nem büntethető, és a szankció csak akkor alkalmazható, ha a fél a bíróság felhívása ellenére késlekedik.”⁷⁴⁰ Molnár Ambrus a szankció alkalmazhatóságának négy feltételét állapítja meg, e szerint a) a fél alapos ok nélkül, b) bírói felhívás ellenére, c) késlekedik vagy mulaszt, d) és ezáltal a per befejezését hátráltatja.⁷⁴¹ Vagyis a félnek meg kell sértenie a 141. § (2) bekezdést, illetve a bíróság figyelmeztetését is figyelmen kívül kell hagynia. Molnár Ambrus szerint a bíróság bizonyítási teherre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség gyakorlása után a 141. § (2) bekezdése értelmében megfelelő határidő

---

⁷³⁷ Kengyel Miklós 2014. 261.

⁷³⁸ Kengyel Miklós 2014. 261.

⁷³⁹ VI. Ppn. indokolás 15. §-hoz.

⁷⁴⁰ Nyilas Anna: *A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra*. Phd értekezés, Debrecen, 2011.

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/105207/teljesdolgozat_nyilas_pdf_titkosított.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltve: 2020. augusztus 13.) 98.

⁷⁴¹ Molnár Ambrus 2009. 138.

tűzésével felhívja a feleket a nyilatkozataik megtételére, illetve a (6) bekezdés megállapítja a határidő eredménytelen eltelte esetére a szükséges jogkövetkezményt.⁷⁴²

Kiss Gábor szerint a 141. § (2) bekezdése szintén nem az egységes jogalkalmazás irányába hat. A törvény szerkezetében a 141. § (2) bekezdés az első érdemi tárgyalásra vonatkozó szabályok között helyezkedik el. Ennek ellenére olyan általános követelményt fogalmaz meg, amely túlmutat az eljárás ezen szakaszán.”⁷⁴³ Czoboly Gergely értelmezése szerint az általános kötelezettség megfogalmazása és a rendszertani elhelyezés közti ellentét feloldására a jogalkotónak lépnie kellene. „Amennyiben a jogalkotó tudatosan azt szeretné, ha a bíróságok már az első tárgyalást megelőzően – preklúziós fenyegetettség mellett – felszólítsák az alperest az érdemi védekezésének az előadására, úgy fontos lenne ennek a világos rögzítése.”⁷⁴⁴

Németh János szerint az 1952-es Pp. rendelkezései *megfelelő keretet biztosítanak*: a 141. § (2) bekezdése értelmében a fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait – a per állása szerint – a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni, a 141. § (6) bekezdése szerint pedig, ha a felek valamelyike tényállításának, nyilatkozatának előadásával, bizonyítékainak előterjesztésével alapos ok nélkül késedelmeskedik, és e kötelezettségének a bíróság felhívása ellenére sem tesz eleget, a bíróság – a tárgyalás újbóli elhalasztása nélkül – a fél előadásának, előterjesztésének bevárása nélkül (is) határozhat.⁷⁴⁵

Kiss Zoltán szerint megállapítható, hogy a VI. Ppn. által újrafogalmazott 141. § (2) bekezdésben megfogalmazott általános eljárási kötelezettség és ennek a (6) bekezdésben foglalt eljárási szankciója, valamint az eljárásjogi tájékoztatási kötelezettség [3. § (1) bekezdés], a bírói gondoskodás felelőssége, az officialitás kiszorítsa a polgári perből jelentősen meghatározza a *bíróság (szocialista) szerepkörének megtisztulását és a felek rendelkezéseinek a helyreállítását*.⁷⁴⁶

Gáspárdy László megjegyzi, hogy „ha a bíróság arra általában nem is lehet képes, hogy elejét vegye („megakadályozza”) a perhúzásra alkalmas magatartás tanúsításának, arra azonban igen, hogy a perlefutás szempontjából hátrányos következményeit, vagyis az ezzel előidézett

---

⁷⁴² Molnár Ambrus 2009. 133.

⁷⁴³ Kiss Gábor: Még egyszer a Pp. 1995-ös módosításának a pervezetésére gyakorolt hatásáról. *Magyar Jog*, 1999/5. 288. (továbbiakban: Kiss Gábor 1999).

⁷⁴⁴ Czoboly Gergely 2014. 167.

⁷⁴⁵ Németh János: Alapvető elvek (I fejezet). In: Németh János- Kiss Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., 3. átdolg. kiad., Budapest, Complex, 2010. 69.

⁷⁴⁶ Kiss Zoltán: A bírói pervezetés és a felek rendelkezései a polgári perben a Pp. 1995. évi módosítása után. *Magyar Jog*, 1998/2. 89. (továbbiakban: Kiss Zoltán 1998).

szükségtelen többletet utólag korlátozza, vagy ellensúlyozza, például a nyilatkozat figyelembevételének mellőzésével.”⁷⁴⁷

Az iménti rendelkezéseken túl azonban valódi hatékony preklúzió nem ösztönözi a feleket a per anyagának mielőbbi bíróság elé tárására és a per kereteinek tisztázására, valamint véglegesítésére. A jogalkotó a problémákat észlelve próbált lépéseket tenni annak érdekében, hogy a jogvita ténybeli és jogi keretei minél előbb tisztázódjanak, ám ezt nem tudta elérni. Amit a bíróságok korábbi gyakorlatának lendületén kívül az a körülmény is okozhatott, hogy az 1952-es Pp. egységes tárgyalási szerkezetét már így is pattanásig feszítette az új elvárások sora. Valódi változást, ahogy a jogalkotó felismerte, már ebben a keretben nem lehetett megvalósítani.

4.7.4.2 A keresetváltoztatás szabályinak módosításai

Az 1952-es Pp. a szocialista eljárásjog idején általánosan megengedte a keresetváltoztatást. Ugyanakkor ezzel nem tudta kiküszöbölni az ebben rejlő perelhúzási lehetőséget. Kengyel Miklós szerint „a kötelező jogi képviselőt visszaállítása után a jogirodalom és a joggyakorlat is sürgette a keresetváltoztatás parttalanságának a megszüntetését, amelyre a jogalkotó több óvatos kísérlet után csak 2010-ben szánta el magát.”⁷⁴⁸ A változtatás két irányú volt, egyrészt a jogalkotó tartalmilag *szűkítette a keresetváltoztatás fogalmát*, másrészt *időhatárhoz kötötte* azt.

Nem keresetváltoztatás az, ha a felperes a) a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül annak megalapozására *újabb tényeket hoz fel, vagy a felhozottakat kiigazítja*, b) az eredetileg követelt dolog helyett, utóbb beállott változás folytán más dolgot vagy kártérítést követel, c) a keresetét *leszállítja*, illetve az eredetileg nem követelt járulékokra vagy a követeléseknek, illetőleg járulékoknak *a per folyamán esedékessé vált részleteire is kiterjeszti*, d) megállapítás helyett teljesítést vagy teljesítés helyett megállapítást követel [146. § (5) bekezdés].

Jogi képviselőt esetén pedig a felperes a keresetét – bizonyos kivételekkel – az alperes érdemi ellenkérelme előadását követő 30 napon belül változtathatja meg. Ha az alperes beszámítási kifogást, viszontkeresetet terjeszt elő, a felperes a beszámítási kifogás, viszontkereset közlésétől számított 30 napon belül változtathatja meg keresetét. Kivételként jelentkezik, ha az alperes hozzájárul a keresetváltoztatáshoz, ilyenkor a felperes keresetét bármikor megváltoztathatja, illetve, ha a felperes olyan tényre, bizonyítékra, illetve olyan

---

⁷⁴⁷ Gáspárdy László: *A polgári per idődimenziója*. Budapest, Akadémia Kiadó, 1989. 93.

⁷⁴⁸ Kengyel Miklós 2014. 228.

jogerős bírói vagy más hatósági határozatra hivatkozik, amely önhibáján kívül az első tárgyalást követően jutott a tudomására, és ezt igazolja [146/A. § (1) és (2) bekezdés].

A VI. Ppn. a tájékoztatási kötelezettség eljárásjogi jogokra való szorításával megszüntette azt, hogy a bíró kioktassa a felet, hogy az általa előterjesztett kérelem nem meríti ki az őt megillető jogokat. Továbbá nem lehet kioktatni a felet a keresetváltoztatás lehetőségére sem, ha az anyagi jogi kioktatást jelentene.⁷⁴⁹ Lugosi József a kereseti kérelemhez kötöttség új szabályaiból vezeti le, hogy a bíróság a fél javára többet nem ítélt meg, még akkor sem, ha tudja, hogy a fél nem meríti ki az őt megillető jogokat, jogszabály alapján több illetné meg.⁷⁵⁰

Kiss Zoltán az általánosan megengedett keresetváltoztatást leszűkítené és azt kizárólag az *első tárgyaláson* tenné lehetővé. Ugyanis véleménye szerint az ügy alapos tárgyalását nem szolgálja, hogy a felek a harmadik, negyedik tárgyaláson terjesztik elő kereset vagy viszontkereset-változtatásukat. Tapasztalata szerint a felek már az első tárgyaláson ismerik a peresített jogviszonyt és annak összefüggéseit. A keresetváltoztatás tilalma folytán elzárt igény külön perben érvényesíthető, ha annak tárgya pedig szorosan összefügg a korábban megindított perrel a bíróság egyesítheti azokat.⁷⁵¹

4.7.5 A rendszerváltozást követő változásokból levonható következtetések

Találónan úgy jellemezhetjük a rendszerváltozás óta a Pp. hatályba lépéséig eltelt időszakot, hogy a szocialista polgári perjogtudomány termékébe beoltották a modern, jogállami eljárásjogot. Ennek következtében, mind az alapelvi fejezeten, mind a konkrét eljárásjogi rendelkezéseken megfigyelhető kettősség jellemezte a perrendet. A jogalkotó és a jogalkalmazó törekedett a szemléletváltásra, mely meg is tudott valósulni, azonban a tárgyalás szerkezetén történt nagymértékű, rendszerszintű újítás hiányában a szocialista eljárásjogból örökölt hiátusok megmaradtak. A vizsgált időszakban a változások leginkább a Kengyel Miklós által is az 1952-es Pp. gyenge pontjaként értékelt tárgyaláselőkészítést és nem a tárgyalás szerkezetét érintették.

---

⁷⁴⁹ Kiss Gábor 1999. 287.

⁷⁵⁰ Lugosi József 2010. 675.

⁷⁵¹ Kiss Zoltán 1998. 86-87.

5. A 2016. évi CXXX. törvény tárgyalási szerkezete

A Pp. 2013-ban kezdődő kodifikációjának fontosabb mérföldköveiként született meg Szerkesztőbizottság Javaslat⁷⁵², a Konceptió⁷⁵³, az új polgári perrendtartás Tervezet⁷⁵⁴, majd a T/11900 törvényjavaslat⁷⁵⁵, végül 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról, mely 2018. január 1. napján lépett hatályba. E fejezetben – a dolgozat időbeli linearitását fenntartva – az imént hivatkozott kodifikációs dokumentumok egy része és jogalkotói döntések kerülnek vizsgálat alá, mely döntésekből végül megszületett a Pp. normaszövege. A hatályos Pp. tárgyalási rendszerének feldolgozását megelőzően azonban szükséges kitérni két fontos és hangsúlyos kérdésre, így a *kodifikáció indokaira és előzményeire*, valamint a *kodifikáció során kisebbségben maradt tudományos álláspontokra*. A kodifikációs munka alatt a tudomány és a gyakorlat képviselői eltérő álláspontokat dolgoztak ki, eltérő elvek mentén kívánták megvalósítani a születendő perrendet. Véleményünk szerint az egyes kodifikációs dokumentumok és az azokat körülvevő tudományos irodalom egy része és a végleges perrend személete és egyes elgondolásai oly mértékben különböznek, hogy azok együttes kifejtése koherencia zavart okozna a dolgozatban, ezért szükséges azokat elkülönítetten vizsgálni.

Ezért a kodifikáció során kisebbségben maradt tudományos nézeteket külön címben rendeztük. A választóvonal a fentebb is említett mérföldkövek közül a Tervezet és a T/11900 törvényjavaslat⁷⁵⁶, melyek már közel a végleges perrend rendelkezéseit tartalmazzák. Németh János szerint a Tervezetet követően a kodifikációs folyamatban jelentős az eltérés.

---

⁷⁵² Németh János, a Főbizottság és a Szerkesztőbizottság elnöke által létrehozott a munka- és témabizottságok, és munkájuk eredményeképpen elkészült a Polgári Perjogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság által megtárgyalt a polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozat által elkészíteni rendelt *Konceptió I. tervezete* (továbbiakban: Szerkesztőbizottság Javaslat).

⁷⁵³ Az új polgári perrendtartás koncepciója, A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott Konceptió.

<https://2015-2019.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20%C3%BAj%20polg%C3%A1ri%20perrendtart%C3%A1s%20koncepti%C3%B3ja.pdf> (Letöltve: 2020. november 15.) (továbbiakban: Konceptió 2015).

⁷⁵⁴ https://2015-2019.kormany.hu/download/c/4c/a0000/20160411%20Pp%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s_honlapra.pdf#%21documentBrowse (Letöltve: 2020. november 3.).

⁷⁵⁵ https://www.parlament.hu/web/guest/iromanyok-elozo-ciklusbeli-adatai?p_p_id=hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=8FlaXTsQ&hu_parlament_cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpls%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D40%26p_izon%3D11900 (Letöltve: 2020. november 3.).

⁷⁵⁶ A Pp.-vel való nagyfokú szerkezeti azonosságukra való tekintettel ezek részletes bemutatásától a dolgozatban eltekintünk, csak szükség szerint említjük azokat.

Véleménye szerint ettől a ponttól kezdve a 2013-ban elkezdődött kodifikációs munka, együttműködés megtorpant, illetve lezárult.⁷⁵⁷

A kisebbségben maradt tudományos nézetek közel azonos nézeteken épülnek fel, ezért azok egymásutánisága és fejlődési íve koherens, azzal együtt, hogy sok helyen az egyes szerzők alternatívákat vázolnak fel, illetve javaslataik még nem konkrét perrendi rendelkezéseket, hanem irányokat fogalmazznak meg. Illetve, amint az látható lesz, az elvi alap azonossága mellett vannak jelentős mértékű nézetkülönbségek is.

E két „előkérdés” után a fejezet részletesen foglalkozik a hatályos Pp. rendelkezésével. A fejezet címeinek és a Pp. feldolgozásának szempontrendszerét egyrészt a perrend szerkezete, az általa használt fejezet és címkiosztás határozza meg, másrészt Szabó Imre fent hivatkozott szakaszolása, mely megegyezik a perrend által használt szerkezettel is, és amely szerint a Pp. „*perindítás - perfelvétel - érdemi tárgyalás*” ütemezéssel szakaszolja a peres eljárást”.⁷⁵⁸ E rendszerezést osztjuk és a magunk részéről is követendőnek tartjuk.

A Pp. hatálybalépésével jelentős és rendszerszintű változások történtek a magyar perjogban. A megújult elsőfokú eljárás és annak szerkezete jelentősen eltérő képet mutat, mint az 1952-es Pp. idején, figyelemmel a szóbeliség csökkenésére, az írásbeli nyilatkozatok térnyerésére, valamint a perfelvételi tárgyalás nélküli perfelvételi módra.⁷⁵⁹ A változások a kezdeti időszakban jelentős bizonytalanságokat eredményeztek a joggyakorlatban. A bíróságok igyekeztek minden értelmezési segédletet igénybe venni a joggyakorlat kialakítására, így a Pp.-vel kapcsolatban megjelent kommentárokat, jogirodalmi munkákat és a különböző jogalkalmazást véleményükkel, állásfoglalásukkal segítő testületek, így a CKOT, új Pp. hatályosulását támogató Munkacsoport és a KKT által kiadott dokumentumokat.

Az eltelt három év joggyakorlatában felszínre kerültek azok a súrlódási pontok, melyek a Pp. értelmezéséből adódnak, ahol a jogirodalom, a joggyakorlat és az imént említett testületek nézetei eltérnek. Ennek köszönhetően pedig megindult egyfajta széttartó joggyakorlat és értelmezés. Ez különös hangsúllyal jelentkezik az elsőfokú eljárás kezdetén a keresetlevél és az ellenkérelem szabályainál. A Kúria ezt észelve a keresetlevél

---

⁷⁵⁷ Vö.: Németh János: Az új Polgári Perrendtartás, egyes vitatott kérdések és az elfogadott változat. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/2. 7-8. (továbbiakban: Németh János 2017).

⁷⁵⁸ Lásd 79. lábjegyzet.

⁷⁵⁹ Köblös Adél 2017. 299.

visszaautasításának vizsgálata tárgykörében *joggyakorlat elemző csoportot* hozott létre, mely az általa lefolytatott vizsgálatot követően egy összefoglaló véleményt tett közzé.⁷⁶⁰

A jogalkotó, figyelembe véve a kialakult helyzetet, a 2020-as évben a Pp. nagyobb léptékű novelláris módosítására szánta el magát, melyet az országgyűlés elfogadott és a *polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvényként* került kihirdetésre, mely 2021. január 1. napján lépett hatályba. Az Úppn. javaslatának általános indokolása szerint a Pp. hatályosulásának tapasztalatai, az AB határozatai és a jogalkalmazó szervek visszajelzései indokoltá teszik a Pp. egyes rendelkezései tekintetében a szabályozás *finomítását*, a perjogi szabályok *egyszerűsítését* és *rugalmasabbá tételét*.⁷⁶¹ A jogalkotó tehát e reakciót adja a kialakult joggyakorlatra.

Már a fejezet bevezetőjében utalunk rá, hogy az *osztott tárgyalási szerkezet (főtárgyalási modell*⁷⁶²) *bevezetése volt a perjogi kodifikáció egyik alaptézise*. Ez az a tengely, amire felépítette a jogalkotó a perjogi részletszabályokat, a részelemekből ezen terv mentén összerakta a szabályozási struktúrát. Mint oly sok fejlemény a perjog történetében – és az Pp. is ilyen történeti ingamozgás eredménye – a korábbi (1952-es Pp.) perszerkezet tagadásaként is felfogható, pontosabban az azzal együtt jár problémák gyógyírjaként.⁷⁶³

Már a Konceptióban sem volt kérdéses az osztott tárgyalási rendszer alkalmazása. A peres eljárást kettéosztása, perelőkészítő szakra, vagyis állítási szakra és érdemi tárgyalási szakra, vagyis bizonyítási szakra.⁷⁶⁴ Az új perszerkezet koncepciójával – és ezzel részben összefüggően a járásbírói szint szabályozási elvével – kapcsolatban a bírói attitűd óvatos és körültekintő szabályozási igényt jelzett a jogalkotó számára. A bírák felhívták a figyelmet e perszerkezeti kérdéseket alapvetően meghatározó új rezsimek pontos szabályozására.⁷⁶⁵

A kodifikáció alatt a jogalkotó és az eljárásjog tudomány művelőinek összessége végig egyetértettek az osztott tárgyalási szerkezet alkalmazásával. Ahol a tudományos szakértők

---

⁷⁶⁰ Az összefoglaló vélemény elérhető: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemenypdf (Letöltve: 2020. december 02.). [a továbbiakban: JECS.]

⁷⁶¹ Úppn. általános indokolás. Az indokolás alatt itt és a dolgozat további részében értsd a T/13257. számú törvényjavaslattal együtt benyújtott indokolás szövegét. Elérhető: <https://www.parlament.hu/irom41/13257/13257.pdf> (Letöltve: 2020. december 04.).

⁷⁶² E szerzők a Pp. tárgyalási szerkezetét nem pusztán osztott tárgyalási szerkeszt, hanem főtárgyalásként írják le. Wopera Zsuzsa 2017. 155.; Király Lilla 2017. 96-101.; Udvary Sándor 2017. 7.; Köblös Adél 2017a. 19-23.

⁷⁶³ Udvary Sándor 2017. 6.

⁷⁶⁴ Konceptió 2015. 11.

⁷⁶⁵ Virág Csaba 2021. 23. Az említett veszélyeket, aggályokat lásd a hivatkozott tanulmányban. A tanulmányban elvégzett attitűdvizsgálat megállapította, hogy a bírói kar alapvetően támogatja az új perszerkezet koncepcióját, lásd: Virág Csaba 2021. 20. 2. ábra.

által támogatott jogalkotó és a Szakértői Javaslatot kidolgozó tudományos szakemberek között azonban igazi ellentétek voltak, az a perindítás és a perfelvételi szak tartalma és e vonatkozásban a felek kötelezettségének a kérdésköre.⁷⁶⁶ Az egyik álláspont bemutatásra kerül a kisebbségben maradt tudományos nézeteket vizsgáló címben, a másik a Pp. normaszövegén keresztül kerül bemutatásra. Előre bocsátjuk és egybe osztjuk Udvary Sándor álláspontját, mely szerint az osztott perszerkezet önmagában nem alkalmas arra, hogy megvalósítsa a perhatékonyságot, viszont nagyban elősegíti azzal, hogy az ún. „csepegtetési faktort” csökkenti.⁷⁶⁷

5.1 A 2016. évi CXXX. törvény kodifikációja

Kengyel Miklós már 1992-ben megjegyezte, hogy az újrakodifikálás esetén a jogviták fokozódó bonyolultsága, illetve a perek elnehezülésére tekintettel esetleg ismét a jól körülhatárolható perfelvételi tárgyalást fogja támogatni a jogalkotó a rosszul előkészített és eredménytelen első tárgyalással szemben.⁷⁶⁸ Az 1952-es Pp. által „bevezetett egységes tárgyalási rendszer évtizedeken keresztül eredményesen funkcionált és formalizmusmentességével hozzájárult a pertartam rövidüléséhez. Ezért a perfelvételi tárgyaláshoz való visszatérés igénye a kilencvenes években sem merült fel. A perek elhúzódásának az oka ugyanis nem a tárgyalási rendszerben, hanem – más tényezők mellett – a tárgyalás előkészítésének hiányosságaiban keresendő.”⁷⁶⁹ E 2003-ban írt véleményt követően azonban további változások álltak be a magyar jogrendszerben és az 1952-es Pp. szabályait még jelentősebben meghaladták a társadalmi, gazdasági élet fejlődései.

Osztovits András 2010-ben írt cikke szerint „a rendszerváltás óta szinte mindegyik nagy törvénykönyv (Ptk., [Ákr.], Be, [Btk.]) helyett új kódexeket fogadott el az Országgyűlés. [...] Az 1952-es Pp. hatálybalépése, 1953. január 1-je óta – ezidáig 11 novelláris jellegű módosítást, és csak 1990 utántól több, mint hatvan egyéb módosítást élt át. Ennek a sok beavatkozásnak az eredményeként ugyan az 1952-es Pp. még életben van, de egyre nehezebb rajta kiigazodni. [...] Az 1952-es Pp. módosításainak eddigi gyakorlata ebben a formában nem folytatható: bármilyen nemes jogalkotói szándék merüljön is fel, a perek szabályainak kiszámíthatatlanságát, és így a jogbiztonságot veszélyeztetné ennek a folyamatnak a folytatása.”⁷⁷⁰

---

⁷⁶⁶ Udvary Sándor 2017b. 24.

⁷⁶⁷ Udvary Sándor 2017a. 15.

⁷⁶⁸ Kengyel Miklós 1992. 64.

⁷⁶⁹ Kengyel Miklós 2003. 225.

⁷⁷⁰ Osztovits András: Új magyar Polgári perrendtartás szükségességéről. *Magyar Jog*, 2010/3. 158.

Wopera Zsuzsa szintén hasonlóan vélekedik a kialakult helyzetről, szerinte „az utóbbi évtizedekben nyilvánvalóvá vált, hogy [az 1952-es Pp.] egységes tárgyalási rendszere nem nyújtja azokat a hatékonysági előnyöket, amelyeket az összetett, bonyolult jogviták elbírálása ma megkövetel. Az 1952-es Pp. -ben a '90-es évek közepétől döntően az 1995. évi LX. törvény hatálybalépésétől bevezetett eljárásgyorsító vagy preklúziós szabályok [...] jól példázzák a jogalkotó kitarító próbálkozásait a perrend hatékonyabbá tételére, amelyek azonban egyértelműen aláásták a kódex koherenciáját.”⁷⁷¹

Szabó Imre szerint „a XXI. század első évtizedének kisebb terjedelmű módosításai inkább rontottak [az 1952-es Pp]. alkalmazhatóságán, mintsem javítottak volna. Félre sikerült próbálkozások és szerkezet-rontó, az egységes szabályozást dogmatikailag is szétszakító módosítások [...] kerültek a törvénybe. A XX. század végén még úgy-ahogy az egységes eljárás képét mutató polgári perrendtartást különböző eljárási rezsimekre szabdaló, önmagukban is egymásnak ellentmondó rendelkezések sora halasztást nem tűrően követelte az új polgári perjogi kódex megalkotását.”⁷⁷²

Pribula László szerint az 1952-es Pp. rendszerváltozást követően elért változásai ellenére „a koncentrált, felelősségteljes és professzionális pervitel megteremtése céljából mégis jelentkezett az igény mind a gyakorlatban, mind a jogtudományban, egy alapjaiban más koncepcióhoz igazodó új perjogi kódex megalkotására. [...] A Ptk. [2013. évi V. törvény] szemlélete meghatározta az elismert anyagi jogok érvényesítésének koncepcióját is: előtérbe helyezte ugyanis az önálló, autonóm, döntéseiért felelősséggel tartozó jogalany emberképét – ezáltal egyértelműen állást foglalt a tudatos, felelősségteljes, felkészült és szakszerű igényérvényesítés mellett. Mindebből egyenesen következik az, hogy az új perjogi kódexnek is az önálló, felelősségteljes döntéseket hozó fél rendelkezési jogán alapuló perrendtartást kellett meghatároznia, ahol háttérbe szorul a bíró gyámkodó, kioktató szerepe.”⁷⁷³

A Koncepció az újraszabályozás szükségessége körében rögzíti, hogy az 1952-es Pp. már nem a szocialista perjogot tartalmazza, azonban annak megoldásai nem adnak kellő lehetőséget a perjog továbbfejlesztésére és korszerűsítésére. Annak több mint 100 módosítása koherenciazavart és értelmezési nehézségeket teremtett. Továbbá az 1950-es évek egyszerű jogvitáihoz képest a mai jogviták jóval bonyolultabbak, sokrétűbbek és az 1952-es Pp. nem teremt ezek összetettségéhez megfelelő eljárási kereteket.⁷⁷⁴

---

⁷⁷¹ Wopera Zsuzsa 2017. 154.

⁷⁷² Szabó Imre 2020. 18.

⁷⁷³ Pribula László 2018a. 6.

⁷⁷⁴ Koncepció 2015. 2. sz. melléklet 56.

Az 1952-es Pp. rendszerváltozást követő változásainak részletes vizsgálata során megállapítottuk, hogy kodifikáció nélkül, a fennállt és folyamatos módosításokat megélt perrend keretei között nem volt lehetőség rendszerszintű módosításokra. Az alapjaiban egységes tárgyalási szerkezetre épülő 1952-es Pp. rendszerszintű és jelentős megújítása csak kodifikáció útján érhető el. A jogalkotó nem folytatta az 1952-es Pp. novelláris és kisebb módosításait, hanem egy teljesen új alapokra kívánta helyezni a perrendet, mintegy „*tabula rasa*” lefektette egy új perrend elvi alapjait.

5.2 A kodifikáció során kisebbségben maradt tudományos nézetek

E címben a tárgyalási szerkezettel összefüggésben kívánjuk bemutatni a kodifikációs folyamat – fentebb is hivatkozott elválasztás szerinti – vonatkozó részét. A cím így részletesen kitér a Szerkesztőbizottsági Javaslatra, valamint a fentebb hivatkozott kodifikációs dokumentumokat körülvevő tudományos irodalom sorába illeszkedő két fontos tudományos kötetre, az *Egy új polgári perrendtartás alapjaira*, mely a kodifikáció korai szakaszában született tudományos írásokat, nézeteket gyűjtötte össze, valamint a *Szakértői Javaslatra*, mely a kodifikációban résztvevő jogászok által összeállított és kommentárral ellátott perrendi javaslatot vázol fel. Emellett vizsgáljuk az ezeket körülvevő perjogi irodalomban megjelenő nézeteket is.

E körben mindvégig az elsőfokú eljárással összefüggő téziseket vizsgáljuk egészen a keresetlevél szabályozásától a tárgyalás szerkezetéig. A Szakértői Javaslat mindazonáltal divergál a T/11900 törvényjavaslattól és a Pp.-től, és a kodifikáció korábbi szakaszában résztvevő tudományos szakértők egy részének nézeteit tükrözi, míg a megszületett törvény a tudományos közvélemény másik részét és a jogalkotó akaratát foglalta törvénybe.

E címben a kidolgozottság okán a Szakértői Javaslat nyújtja a legerősebb hivatkozási bázist. Az alcímek elnevezésénél és szerkezeti beosztásánál elsődlegesen a Szakértői Javaslat által felvázolt struktúrát követjük.

5.2.1 A perindítás

A Szakértői Javaslat az elsőfokú eljárást két nagyobb részre osztja, a *perindításra* és a *tárgyalásra*, mely lényegében az 1952-es Pp. szabályainak fenntartása.⁷⁷⁵ Az első szakasz egészen a perindítás hatályainak beállításáig tart, eddig ugyanis az eljárás egyoldalú. Csupán a bíróság és a felperes között jön létre eljárásjogi jogviszony, ezért ez lényegében egy

---

⁷⁷⁵ Varga István – Éless Tamás (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*. Budapest, HVG-Orac, 2016. 286. (továbbiakban: Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016).

nemperes eljárásnak tekinthető.⁷⁷⁶ E hivatkozás megjelent Móra Mihály fentebb idézett tanulmányában is, illetve az 1952-es Pp. keresetindítással és a perindítás hatályaival kapcsolatos – fentebb hivatkozott – jogirodalomban is.

E jogviszony tartalma a *keresetindítás* és a *keresetlevél elbírálása*, vagyis annak az elbírálása, hogy a keresetlevél tárgyalásra alkalmas-e, az közölhető-e az alperessel és ezáltal beállítható-e a perindítás hatályai vagy hiánypótlás, áttétel esetleg visszautasítás szükséges.⁷⁷⁷ E szakasz funkciója így lényegében megegyezik az 1952-es Pp. korai 124. § funkciójával.

5.2.1.1 A keresetlevél

Éless Tamás és Döme Attila szerint a keresetlevél szabályozásánál fenn kell tartani az 1952-es Pp. által alkalmazott érvényesíteni kívánt jog és érvényesített jog közti fogalmi különbségeket. Ez előbbit kell tartalmaznia a keresetlevélnek, melyhez a bíróság számára még nem kapcsolódik döntési kötelezettség. Ez eljárási hatását tekintve nem más, mint az alperessel közölt *idézési kérelem*, amit a bíróság annak teljesíthetősége, a perelőfeltételek fennállása szempontjából vizsgál.⁷⁷⁸ Amennyiben a kereset hiányos, akkor nem időigényes hiánypótlási felhívással kell rábírní a felperest annak tartalmi vagy egyéb hibája miatti pótlásra, kiigazításra.⁷⁷⁹

E két szempont – az idézési kérelem jellege és a hiánypótlás széles körű megengedése – azt teszi lehetővé, hogy *az esetleges hibában szenvedő keresetlevél is tovább juthat a perfelvételi szakba*. Ezzel a keresetlevéllel szemben támasztott követelmények tekintetében ez az álláspont megengedő. Sőt a kereset vonatkozásában elegendőnek tartja az *individualizációt*, vagyis elengedő, ha az abban előadott tényekből egy meghatározható jog érvényesítésére irányuló szándék kitűnik. Az individualizáció követelményét sem teljesítő keresetlevél esetén a bíróság döntheti el, hogy mi szolgálja jobban a perhatékonyságot, ha hiánypótlást rendel el, vagy ha kitűzi a perfelvételi tárgylást és ott történik az individualizáció.⁷⁸⁰

A *szubsztanciálás* vonatkozásában a hivatkozott tudományos álláspont megjegyzi, hogy az alperes perbe hívásához arra nincs szükség. Amennyiben a felek közt az eljárást megelőzően is volt kapcsolat az alperes a felperesi állításokra rögtön tud reagálni, esetleg rövid határidő

---

⁷⁷⁶ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 286.

⁷⁷⁷ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 286.

⁷⁷⁸ Éless Tamás- Döme Attila: Alapvetések a polgári per szerkezetéhez In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 66-67. (továbbiakban: Éless Tamás- Döme Attila 2014).

⁷⁷⁹ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 67-68.

⁷⁸⁰ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 67.

után egészen bizonyosan beszerezhető a nyilatkozata. A keresetlevél követelményeinek „minimalizálása” a bonyolultabb perekben sem okozna idővesztést, hiszen abból az alapvetésből kell kiindulni, hogy a felperes érdeke a jogvita minél szélesebb körű bíróság elé tárása, ezzel alakítva ki a bíróságban az ő érdekeinek megfelelő meggyőződést.⁷⁸¹ Ugyanakkor véleményünk szerint azzal is számolni kell, hogy az alperesnek pedig ezzel éppen ellentétes érdekei lehetnek.

Éless Tamás és Parlagi Mátyás közös tanulmányukban a magánautonómiából eredő rendelkezési elvből vezetik le, hogy a felperes szabad belátása szerint határozza meg életviszonyainak tényei közül, hogy melyek azok, amelyeket a bíróság elé tár.⁷⁸² Itt kívánunk utalni arra, hogy a peres eljárás közjogias felfogása e felperesi szabadságot annyiban árnyalja, hogy e szabadság addig terjed, amíg azzal harmadik személy és a köz érdekét nem sérti.⁷⁸³ A közjogias felfogás jegyében véleményünk szerint – a rendelkezési elv tiszteletben tartása mellett – a perjog tartalmazhat olyan tiltásokat, kötelezéseket, szankciókat, melyek a fél nyilatkozatának elmaradásához vagy hiányos voltához kapcsol. Ezek hangsúlyos, ésszerű és szükségszerű megjelenítése pedig nem csorbítja a rendelkezési elvet.

A keresetlevélben a *tényállítás* és a *jogállítás* mellett fontos tartalmi elem a *bizonyítékok* megjelölése. A bizonyításra szoruló jelentős tények csak az alperesi ellenkérelmet követően határozhatók meg, azonban perhatékonysági szempontból indokolt lehet a bizonyítékok keresetlevélben való megjelölése. Ez egy előzetes jelzés az alperes számára a felperesi tényállítások megalapozottságára és bizonyíthatóságára nézve, az alperes ennek tudatában tudja előterjeszteni ellenkérelmét, kialakítani védekezésének irányait, mely adekvátabb lehet, mint bizonyítékmegjelölés hiányában. Előmozdíthatja a gyorsabb befejezést azáltal, hogy az alperes védekezésének egyes irányait elejti vagy más irányokba fordul.⁷⁸⁴

A kereset vonatkozásában az individualizációra szorítkozás és a bizonyíték megjelölésnek indokai és céljai egyeznek ugyanakkor azok a – fentebb idézett nézetek alapján – ellentétes irányúan hatnak a keresetlevéllel szemben támasztott követelményekre, tekintettel arra, hogy célszerűségi okból bővíti a követelményeken, ezáltal az elkövethető hibák száma is nőhet.

---

⁷⁸¹ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 68.

⁷⁸² Éless Tamás- Parlagi Mátyás: Az érvényesített joghoz kötöttség. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 358.

⁷⁸³ Vö.: Bacsó Jenő 1937. 5., Magyary Géza 1898. 10.

⁷⁸⁴ Vö.: Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 387.

A Szerkesztőbizottság Javaslatára arra az álláspontra helyezkedett, hogy önmagában a keresetnek csak az *értvényesíteni kívánt jogot kell* tartalmaznia, ami önmagában nem teremt ennek tárgyában döntési kötelezettséget a bíróság számára. A kereset szubsztanciálása és a hiányzó tartalmi kellékekkel való felszerelése bírói közreműködéssel kell, hogy történjen, mégpedig a perfelvétel során, aminek tartalma így a kereset és az azzal szembeni védekezés előterjesztése.⁷⁸⁵

Mindezzel együtt vagy éppen ezen idézett álláspont ellenére a Szerkesztőbizottság Javaslatára szerint a jogvita ésszerű időn belüli elbírálását előmozdítaná, ha az érvényesített jog előadása, illetve tisztázása a korábbi és jelenlegi [értsd 1952-es Pp. hatálya alatt] szabályozáshoz képest az eljárás idővonalán előrébb kerülne.⁷⁸⁶ A keresetlevéllel szemben támasztott követelmények vonatkozásában a Szerkesztőbizottság Javaslatára megjegyzi, hogy amennyiben individualizációra korlátozódnak azok, úgy az alperes nincs abban a helyzetben, hogy a kereset tisztázásig nyilatkozni tudjon arra. A szubsztanciálás azonban „felvillantja a reményt”, hogy az alperes hamarabb kerüljön abba a helyzetbe, hogy a keresetre nyilatkozni tudjon.⁷⁸⁷

Virág Csaba szerint az új polgári perrendtartásban egyértelműen ki kell mondani, hogy a jogi képviselőt igénylő eljárásokban a felperesnek a keresetlevélben határozott és pontos *anyagi jogi paragrafusra* kell hivatkoznia a jogállítás keretében.⁷⁸⁸

A Szakértői Javaslat – saját állítása szerint – az „éppen szükséges szabályozási modellt választotta a túlszabályozással szemben.” Alapvetően nem változtat az 1952-es Pp. által előírt követelményeken továbbra is fenntartja és elegendőnek tartja az érvényesíteni kívánt jog, az ezek alapjául szolgáló tényállás és azok bizonyítékainak előadását és a határozott kérelem előterjesztését. Azonban hozzáteszi, hogy mindezt a felperesnek olyan módon kell megtennie, hogy „*a jogállítás a kereset egész tartalmából megállapítható legyen.*”⁷⁸⁹ Ez azt jelenti, hogy a Szakértői Javaslat nem mutat túl az individualizáció követelményén, nem várja el a konkrét anyagi jogi jogszabályi hivatkozást, rendszerszinten nem tartja célszerűnek a következtelen keresetlevél azonnali visszautasítását. A kereset szubsztanciálását és következtetessé tételét a perfelvétel tartalmának tekinti.⁷⁹⁰

---

⁷⁸⁵ Szerkesztőbizottság Javaslatára - Konceptió 1. sz. melléklet 45.

⁷⁸⁶ Szerkesztőbizottság Javaslatára - Konceptió 1. sz. melléklet 46.

⁷⁸⁷ Szerkesztőbizottság Javaslatára - Konceptió 1. sz. melléklet 46.

⁷⁸⁸ Virág Csaba: Az alaki igazságot előtérbe helyező fair eljárás... In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 368-369. (továbbiakban: Virág Csaba 2014).

⁷⁸⁹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 287-288.

⁷⁹⁰ Vö.: Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 287-289.

A keresetlevél tartalmának a meghatározása és az ahhoz való kötöttség kérdése egy kodifikáció kulcskérdése. Mind a két végletnek – a minimalista individualizációnak és a maximalista szubsztanciálásnak – is meg vannak az előnyei. Ami az egyiknek az előnye az a másiknak a hátránya, így a jogalkotó döntése, hogy a két „kockázatos” véglet közül választ vagy egy mérsékelt köztes szabályozást kíván kialakítani. Azzal, hogy az individualizációt részesíti előnyben lemond arról, hogy az eljárás idővonalán előre hozza a jogvita széleskörű bíróság elé tárását. A felperesnek így lehetősége nyílik, sőt természetes, hogy meg kell neki engedni azt, hogy később is tegyen jog, illetve tényállításokat. Ha azonban ezek koherenciája megbomlik, akkor az egymás utáni állítások eltérő irányokba mutathatnak, külön idő és költségigényes bírói feladat azok rendezése.

Továbbá, álláspontunk szerint az eljárás lineáris menetét vizsgálva, ha a perindítás keretei szűkek, annak tartalma minimális, akkor az azt követő eljárási szakasz tartalma kell, hogy kibővüljön. A szubsztanciálás előnyben részesítésével a fentebb jelzettek ellenkezője érhető el, illetve növelhető az eljárási felelősség.

5.2.2 A tárgyalás

A Szakértői Javaslat nyomán a címek beosztásakor követjük a perindításkor kifejtett *kétosztatú elsőfokú eljárást*. A perindítás sikeressége esetén, vagyis a keresetindítást követően történt keresetlevél pozitív irányú elbírálásakor azt a bíróság közli az alperessel, ezzel beállnak a perindítás hatályai, kétoldalúvá és háromalanyúvá válik az eljárás, ekkor indul meg az eljárás *peres szakasza*.⁷⁹¹ A Szakértői Javaslat a tárgyalás általános szabályait közösen, az egyes szakok előtt tárgyalja, ezzel is kifejezve, hogy ezek mindkét tárgyalási szakra vonatkoznak, illetve ezzel fenntartja az 1952-es Pp. szabályozási logikáját, mely szintén e szabályozást követte, az egységes tárgyaláson belül megkülönböztetett első és folytatólagos tárgyalásra is vonatkoztak az általános szabályok.

A fentebb megismert szabályozási elveket követve a Szakértői Javaslat egyértelműen kimondja, hogy a perindítási szakasznak nem feladata a perfelvétel tartalmi előkészítése, az csupán a keresetlevél alaki elbírálását foglalja magába. A Szakértői Javaslat indokolásának tételmondata szerint „nem tart célszerűnek olyan eljárási szabályozást, amelyben az előkészítés (perfelvétel) is előkészítésre kerül.”⁷⁹² Azonban a rugalmas eljárási keretek megteremtése, és az eljárás célszerű menetének biztosítása miatt a Szakértői Javaslat is lehetővé teszi a perfelvétel írásbeli előkészítését. Ennek részletes kifejtését lásd a perfelvétel

---

⁷⁹¹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 308.

⁷⁹² Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 320.

előkészítése címben. A tárgyalással összefüggésben mindenképp szükséges hangsúlyozni annak szerkezetét, az ismét bevezetni kívánt osztott tárgyalási szerkezetet.

5.2.2.1 A perfelvétel

Az osztott tárgyalási szerkezet alkalmazása mellett az sem volt kérdéses, hogy a perfelvétel körébe kell helyezni a jogvita kereteinek a meghatározását, vagyis nem lehet teljesen visszatérni a Tc. szabályozásához. A Szakértői Javaslat visszanyúl a Tc. osztott tárgyalási rendszeréhez, azonban felhasználja annak tapasztalatait és figyelemmel van a magyar és nemzetközi jogfejlődésre és példákra. A Tc.-től eltérően a perfelvétel körébe helyezi nemcsak az alaki perfelvételt, hanem a kereset és az ellenkérelem tisztázását is, ezzel tartalmilag jelentősen kiterjeszti a perfelvétel plószki fogalmát.⁷⁹³ Virág Csaba szerint az osztott tárgyalási szerkezet és a Tc.-ben alkalmazott cezúra intézménye, kisebb átalakításokkal, modernizálással és az *írásbeliség kiterjesztetettebb alkalmazásával* megfelelő megoldást kínál az állítási és a bizonyítási szak elkülönítésére. Ezzel végső soron pedig elérhető, hogy preklúziós hatállyal egyben rögzüljön a per tárgya.⁷⁹⁴

5.2.2.2 A perfelvétel előkészítése, a (kötelező) alperesi írásbeli ellenkérelem

Arra vonatkozóan, hogy az alperesnek már a perfelvételt megelőzően, azaz a perindítás során vagy a perfelvétel kezdetén kötelezően kell-e előterjesztenie írásbeli ellenkérelmet nem alakult ki egységes álláspont. E bizonytalanságok nyomán jelen keretek között a perfelvétel körében vizsgáljuk e szabályokat, mintegy a perfelvétel előkészítésének tekintve azokat.

„A Szerkesztőbizottság javaslata rögzíti, hogy a hiánytalan és következetes kereset határozhatja meg a per tárgyát. Csak ehhez képest vizsgálható az alperes érdemleges védekezésnek a terjedelme és relevanciája. E kettő alapján állítható fel a per alapvető logikai egysége, amely nem más, mint a felperes tény- és ebből eredő jogállítása, valamint ezek alapján a bíróság felé intézett, ítéleti rendelkezésre irányuló kérelme, amellyel szemben az alperes tény-, illetve jogtagadása, valamint ítéleti rendelkezésre irányuló kérelme áll. A felek közötti ezen vita tárgyának a meghatározása maga a perfelvétel.”⁷⁹⁵ Az iménti idézetből levonható az a következtetés, ha a perfelvétel a vita tárgyának meghatározása, akkor a perindítási szakasz a *vita tárgyának előterjesztése*, lehetőleg mindkét féltől írásban, még a perfelvételt megelőzően.

---

⁷⁹³ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 325.

⁷⁹⁴ Virág Csaba 2014. 376.

⁷⁹⁵ Szerkesztőbizottság javaslata - Konceptió 1. sz. melléklet 46.

Annak érdekében, hogy a perfelvétel lehetőleg egy tárgyaláson lezárható legyen már az első tárgyalásra szóló idézésben előírható, hogy az alperes védekezését írásban készítse elő. Ezzel együtt e védekezés tartalmi kereteinek meghatározásakor figyelemmel kell lenni a keresetlevélre, az alperestől nem várható el több mint a felperestől a keresetlevélben. Ezzel elkerülhető, hogy a perfelvételi tárgyaláson a kifogások adagolásával elhúzza azt az alperes. Az írásbeli nyilatkozat elmaradásához preklúzió is fűzhető, így tovább fokozható annak hatékonysága.⁷⁹⁶

A hivatkozott álláspontnál megfigyelhető, hogy a tárgyalásra szóló idézést és az írásbeli védekezésre való felhívást összekapcsolja. Illetve az a további teljesen logikus elvárás is megjelenik, hogy e védekezéssel szemben támasztott követelményeket a keresetlevélnél megismert szabályokhoz kell igazítani. Ennek következtében a keresetlevél szabályozásának szerepe felértékelődik, hiszen annak szabályrendszere kihat erre az iratra is. A két irat együttes(en) pedig jelentős hatást gyakorol a tárgyalási szakaszra.

Éless Tamás és Ébner Vilmos az alperesi írásbeli ellenkérelmet a kereseti kérelem *negatívjaként* írják le, ennek analógiáján pedig a keresetre vonatkozó szabályok jelentős részének vonatkoznia kell rá. A szerzők szerint az érdemleges ellenkérelem jelentősége abban áll, hogy rá kell mutatnia a kereset megalapozatlanságára.⁷⁹⁷ Mindazonáltal, ha az alperesi védekezés túlmutat a kereset keretein, akkor átfordul viszontkeresetbe, melynek szintén a keresetre vonatkozó szabályoknak kell megfelelnie.⁷⁹⁸ Jelezi kívánjuk, hogy a kereset keretein túlmutat az az alperesi védekezés is, melyben az alperes a felperesi állítást nem tagadja, pusztán jogszünetítő kifogást hoz fel (például elévülési kifogás).

Éless Tamás és Döme Attila véleménye szerint írásbeli előkészítés elrendelésének hiányában az alperes a perfelvételi tárgyaláson köteles nyilatkozni, szintén preklúzió terhével, mely abban áll, hogy a későbbiekben nem terjeszthet elő védekezést, így a bíróság a felperes által előadottak alapján zárja le ezt az eljárási szakot.⁷⁹⁹ A szerzők ezzel azt is kilátásba helyezték, hogy a majdani végleges perrendtartásban az is elképzelhető, hogy az 1952-es Pp.-hez hasonlóan az alperes csak az első (perfelvételi) tárgyaláson terjeszti elő védekezését, azonban ahhoz szigorú preklúziót társítanának, mely meggátolja a tárgyaláshalasztásokat.

A Szakértői Javaslat az ügy nagyobb terjedelme vagy bonyolultsága esetén lehetőséget teremt a bíróságnak, hogy a perfelvételre szóló idézésben felhívja az alperest

---

⁷⁹⁶ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 69.

⁷⁹⁷ Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 379.

⁷⁹⁸ Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 380.

⁷⁹⁹ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 69.

ellenkérelmének előterjesztésére, illetve lehetővé teszi a feleknek az előkészítő iratváltást melyet, felenként legfeljebb két irat terjedelemben engedélyez. Az elkészítő irat tartalmára nézve azonban nem fektet le részletező szabályokat, nem kívánja megkötni ezzel a bíróság kezét.⁸⁰⁰

Jelen címben a perfelvételt megelőző írásbeli ellenkérelemmel kapcsolatos álláspontokat kívántuk ismertetni, mellyel kapcsolatban – mint láthattuk – nem alakult ki egységes álláspont. A megismert tudományos álláspontok bizonyos szempontból indokoltnak látják, más szempontok alapján azonban nem tartják szükségesnek az alperesi ellenkérelmet. Ami közös pont, hogy a perfelvétel során mindenképp meg kell történnie az ellenkérelem előterjesztésének. Azzal, hogy a tudomány mindkét álláspontot támogatni tudta, a döntés a jogalkotóra hárul. Ahogy a keresetlevél szabályozási elveinél is látható volt a jogalkotói feladat az, hogy az alperesi (írásbeli) (érdemi) ellenkérelmet megfelelően helyezze el az elsőfokú eljárásban, az igazodjon a keresetlevél szabályihoz és harmonizáljon a tárgyalási szerkezettel. A logikai úton levezethető variációkból adódóan így több út is állt a jogalkotó előtt. A kötelező írásbeli ellenkérelem megkövetelése, annak opcionális (bonyolultabb ügyekben) megkövetelése vagy annak elhagyása.

5.2.2.3 A perfelvétel tartalma

Éless Tamás és Ébner Vilmos közös tanulmányukban a perfelvételt, mint a hiánytalan és következetes kereset és az érdemleges védekezés *tisztázásának* színtere jelölik meg.⁸⁰¹ Ez pedig nem jelent más mint, hogy a kereset által meghatározott pertárgy és az alperes ehhez igazodó védekezése nyomán „felállítható a per alapvető logikai egysége, mely nem más, mint a felperes tény- és ebből eredő jogállítása, valamint ezek alapján a bíróság felé intézett, ítéleti rendelkezésre irányuló kérelem, amellyel szemben az alperes tény-, illetve jogtagadása, valamint ítéleti rendelkezésre irányuló kérelme áll.”⁸⁰²

A keresetlevél és az ellenkérelem szabályozási logikájára építve a perfelvételi tárgyaláson történik a kereset és az azzal szembeni védekezés *tisztázása*, majd *rögzítése*. Itt a felek a bíróság közreműködésével a keresetlevél és az előkészítő iratok tartalma, valamint szóbeli nyilatkozataik alapján tisztázzák a jogvita anyagi jogi kereteit, melyet a bíróság rögzít. Ezáltal egyértelművé és véglegessé válik az érvényesített jog, mely meghatározza és behatárolja a bíróság döntési kompetenciáját. Ezzel együtt lezárul a szabad keresetváltogatás, viszontkereset és beszámítási kifogás előterjeszhetőségének lehetősége

⁸⁰⁰ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 322.

⁸⁰¹ Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 377.

⁸⁰² Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 380.

és a bíróság alaki vagy érdemi okból befejező határozatot hoz vagy megnyitja a per következő szakát.⁸⁰³

Éless Tamás és Parlagi Mátyás szerint a jogállítások és tényállítások hiányosságának vagy ellentmondásának feloldását, ha erre nem volt mód az írásbeli előkészítés során vagy az sikertelen volt, akkor a perfelvétel során kell elvégezni.⁸⁰⁴ Itt a bíróság rögzíti az állított jogot és az ennek érdekében felhozott tényállításokat és tisztázza azok esetleges következetlenségét.⁸⁰⁵

A Szakértői Javaslat is a perfelvétel tartalmának a jogvita jogi és ténybeli kereteinek a tisztázását és rögzítését jelöli meg, melyet a perhatékonyság egyik zálogának tekint.⁸⁰⁶ Továbbá az ún. meglepetésítéletek elkerülésének egyik fontos elemeként is tekint a hatékony perfelvételre. A meglepetésítéletek abból adódnak, hogy a felek és a bíróság szubszumciója eltér egymástól és ez nem kerül tisztázásra a per során. Ennek (is) kívánja elejét venni a perfelvétel. Amelyhez a statikus szerkezeten túl hozzá kell járulnia az anyagi pervezetésnek és az aktív bírói attitűdnek.⁸⁰⁷

Éless Tamás előadásában hangsúlyozza, hogy a Munkabizottság⁸⁰⁸ a plósi percezurához nyúlt vissza, de azt jelentősen továbbfejlesztette. A per alaki felvételén túl a perfelvétel tárgyává tette annak tartalmi felvételét is, így a kereseti állítások és a védekezés állításainak tisztázását és ezek következetességének vizsgálatát. A perfelvétel körében a felek és a bíróság kétoldalú együttműködését vizionálta e munka, mely során tisztázásra kerülnek a jogvita szempontjából jelentős tények.⁸⁰⁹

A hivatkozott tudományos álláspontokra támaszkodva megállapítható, hogy a perfelvétel elsődleges tartalma a jogvita kereteinek tisztázása és rögzítése. E feladat már önmagában is kellően komplex és jelentős mértékben igénybe veszi a felek és a bíróság energiáit. Ezzel együtt még hátra van a per érdeme, a perfelvétel során meghatározott keretek közti bizonyítási indítványok előterjesztése, bizonyítás és a jogvita eldöntése. Annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a pontatlan és homályosan meghatározott vita köréből kialakuló

---

⁸⁰³ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 70.

⁸⁰⁴ Éless Tamás- Parlagi Mátyás 2014. 360.

⁸⁰⁵ Éless Tamás- Parlagi Mátyás 2014. 360.

⁸⁰⁶ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 324-325.

⁸⁰⁷ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 325.

⁸⁰⁸ A kodifikáció során 2015 májusában felállított 14 újralkított és összevont munkabizottság, melynek feladata a problémafelvetések és az azokhoz kapcsolódó kérdések megvitatása, illetve normaszöveg-szintű javaslatok és indokolások készítése. Lásd: Németh János 2017. 6.

⁸⁰⁹ Éless Tamás: A tárgyalás szerkezete, a perfelvétel, perhatékonyság. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/5. 13. (Éless Tamás 2017).

felesleges bizonyítás, mely szükségtelenül elhúzza a pert és felesleges költségeket okoz, illetve az ítélet meghozatalát is hátráltatja szükséges elkülöníteni a két feladatot.⁸¹⁰

Felhívjuk arra a figyelmet, hogy építve a keresetlevélben hangsúlyozott individualizációra, illetve a nem kötelező írásbeli ellenkérelemre a perfelvétel köre jelentősen kibővül. Ezzel nem feltétlenül érhető el, hogy a perfelvétel gyorsabban le is záródjon. Az érhető el, hogy a perindítás hamar lezárul, de a perfelvétel körében több iratváltásra is szükség lehet vagy több a perfelvételi tárgyalást csak több határnapon lehet megtartani. Az eredményen, hogy a jogvita keretei rögzüljenek a kiterjesztettebb perfelvétel nem változtat. Az oda vezető úton érhető el változás, illetve azon, hogy a helyes keretek rögzüljenek és a későbbi kivételesnek számító változtatások minél kevesebbszer forduljanak elő.

Amíg a perindítás körében az *előterjesztés* volt a kulcs, addig itt, a perfelvétel estén az előterjesztett indítványok és iratok felek és bíróság általi megvitatását követő *rögzülés* a kulcs. A rögzülés magában hordozza azt is, hogy a feleknek lehetőséget kell biztosítani az előterjesztés terét nyújtó perindítást követően nyilatkozataik módosítására, új nyilatkozatok előterjesztésére, egyesek elejtésére. Az azonban fontos, hogy a perfelvétel nem az előterjesztés elsődleges tere, ezért a módosításokat még nagyobb szabadság megengedése mellett is célszerű lehet indokoláshoz kötni vagy az indokolatlan módosítást szankcionálni. A módosítás természetes következménye a felek és a bíróság közt folyó párbeszéd alakulásának, illetve a jogvita kikristályosodásának, de véleményünk szerint ez sem lehet parttalan és teljesen szabad, még akkor sem, ha a percezúra a perfelvétel lezárásához kapcsolódik.

Ezt a folyamatot, ami a per megindulásától, vagyis a keresetlevél előterjesztéstől tart a perfelvétel lezárásáig egy *egyre szűkülő változtatási lehetőség közötti folyamtnak tekintjük*, ami elvezet a jogvita kereteinek a tisztázásáig, kikristályosodásáig. E folyamatban a feleknek a felelőssége abban áll, hogy jobb tudásuk szerint, vagyis jóhiszeműen nyilatkozzanak, változtassák nyilatkozataikat és tereljék a jogvitát.

5.2.2.4 A perfelvétel formája

A perfelvétel tartalmának meghatározása mellett kulcsfontosságú annak írásbeli vagy szóbeli *formája*. E két formából és azok vegyítéséből három lehetséges választás következik, kizárólag írásbeli, kizárólag szóbeli, illetve egyaránt szóbeli és írásbeli.

Éless Tamás és Ébner Vilmos szerint a legcélszerűbb, ha a perrend rugalmas eljárási kereteket teremtet, ahol az ügy egyedi körülményeihez lehet igazítani a perfelvétel formáját.

---

⁸¹⁰ Vö.: Éless Tamás- Ébner Vilmos 2014. 381.

Azt minden egyes esetben a bíróság a felekkel együtt maga határozhatja meg az anyagi pervezetés és permenedzsment keretében.⁸¹¹ Erre azért lehet szükség, mert a per során az újabb és újabb tényállítások és bizonyítási indítványok, bizonyítékok előterjesztésével a jogvita egyszerűsödhet, bonyolódhat, teljesen más irányt vehet, ekkor pedig szükség lehet egyik formáról áttérni a másikra.⁸¹² Ez beleillik azon nemzetközi trendbe, mely az irányba mutat, „hogya a jogalkotók előre kialakított eljárási lehetőségeket kínálnak a bíró számára, aki azok közül – általában a felekkel történő egyeztetést követően – az általa legalkalmasabbnak ítéltet választja.”⁸¹³ További nemzetközi trend és kíváncsóság, hogy a főtárgyalást megelőző egység legyen rugalmas, azt az ügy egyedi körülményeihez lehessen igazítani.⁸¹⁴ További kérdés, a jogalkotó számára, hogy a perrend megengedi-e az áttérést vagy a perfelvétel elején választani kell a lehetséges formák közül.

A Szakértői Javaslat a perfelvételi szakban a „kötelezően” tartandó *perfelvételi tárgyalás* tartása mellett foglalt állást, azt az eljárás integráns részének tekinti.⁸¹⁵ Az Alaptörvény rendelkezéseiben is megjelenő nyilvános tárgyalás⁸¹⁶ az osztott szerkezet következtében két részre tagolódik, a perfelvételi tárgyalásra, mely tartalmában a főtárgyalás előkészítése és a főtárgyalásra. Azt az álláspontot, mely szerint az egyszerűbb ügyekben nincs szükség perfelvételi tárgyalásra, a Szakértői Javaslat tévesnek tartja. Amennyiben valóban egyszerű az ügy, akkor a perfelvételt követően nyomban megtartható főtárgyalással ellensúlyozza az osztott szerkezetet.⁸¹⁷

5.2.2.5 A perfelvétel menete

A perfelvétel (lehetséges) menetére vonatkozóan részletes szabályozást csak a Szakértői Javaslatban találunk. Ennek nyomán e címben ezen szabályokat vizsgáljuk. Illetve ahogy fentebb megismertük a Szakértői Javaslat a perfelvétel alatt perfelvételi tárgyaláson lefolytatandó eljárási cselekményeket ért. A következőkben így a – kötelező – perfelvételi tárgyalás menetét írják le.

A perfelvételi tárgyalás a felperes keresetének szóbeli előadásával kezdődik. Amennyiben keresetét a keresetlevélben közöltek szerint változatlanul fenntartja, úgy előadni csak annyiban szükséges, amennyiben a bíróság azt elrendeli. Ha a felperes nem jelenik meg a

---

⁸¹¹ Éless Tamás-Ébner Vilmos 2014. 389.

⁸¹² Éless Tamás-Ébner Vilmos 2014. 389.

⁸¹³ Czoboly Gergely 2014. 137.

⁸¹⁴ Xandra E. Kramer 2014. 1.

⁸¹⁵ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 325.

⁸¹⁶ Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés.

⁸¹⁷ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 325.

bíróság ismerteti a keresetet. A felperes az alperessel előzetesen *közölt keresethez nincs kötve*.⁸¹⁸ E szabályok nagymértékben egyeznek a Tc. és az 1952-es Pp. kereset előadás, illetve szóváltás paragrafusaival.

Itt érhető tetten a Szakértői Javaslat egyik – már hivatkozott – alaptétele, hogy nem híve az előkészítést is előkészíteni rendelő szabályozásnak.⁸¹⁹ E perszerkezetben a kereset előterjesztése nem a perfelvételi tárgyalást megelőzően, hanem azon történik. Biztosítani kell a jogot a felperes részére, hogy az alperes álláspontjának ismeretében módosítsa a keresetét. Az eltérés pedig bármilyen mértékű lehet. Azonban – a perfelvételi felelősség körét röviden érintve – a felelőtlen pervitel és előadások esetén, amennyiben az alperestől nem várható el az azonnali nyilatkozás és a tárgyalás elhalasztása szükséges a felperest a felmerült költségekben azonnal marasztalni kell.⁸²⁰

A felperes előadását követi az alperes ellenkérelme, melyet (a törvényszéki eljárásban) mellőzés terhével írásban is elő kell terjesztenie. A Szakértői Javaslatban felvázolt perszerkezetben az alperes legkésőbb a perfelvételi tárgyaláson köteles előadni az ellenkérelmét.⁸²¹ Az ellenkérelem irányulhat a perakadályokra (alaki védekezés) vagy irányulhat a kereseti kérelem ellen (érdemi védekezés).

Ami e körben kiemelés érdemel: fennmarad az a szabály, hogy ha az alperes egyszerre terjeszti elő a kétfajta védekezését, akkor a bíróság előbb a pergátló kifogásokat dönti el. Ezzel a „rejtett cezúrát” a Szakértői Javaslat fenntartja.⁸²² Továbbá visszahozza a Tc.-ben meglévő szabályt, miszerint az alperes a pergátló kifogásokat a perbebocsátkozást megelőzően és együttesen köteles felhozni.⁸²³ Az érdemi védekezés tartalmát hasonlóan a kereset elemeinek meghatározásához a Szakértői Javaslat meghatározza. E szerint az alperesnek elő kell adni, hogy a felperes mely tényállításait tagadja, a védekezés alapjául szolgáló tényeket és bizonyítékait, továbbá az érvényesített joggal szembeni anyagi jogi kifogásait és az ezek alapjául szolgáló tényállításokat és bizonyítékait.⁸²⁴

A Szakértői Javaslat terminológiájában a kereset és az ellenkérelem előadását követi a *szóváltás*. A felek itt egymás előadásaira reagálva adják elő az újabb és újabb nyilatkozatait, amíg ki nem merítik a jogvitájuk vitás pontjait, teszik mindezt aktív bírói anyagi pervezető

---

⁸¹⁸ Vö.: Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 333.

⁸¹⁹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 334.

⁸²⁰ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 334.

⁸²¹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 338.

⁸²² Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 335.

⁸²³ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 336.

⁸²⁴ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 337.

tevékenység mellett.⁸²⁵ A szóváltás fogalmát tehát a Szakértői Javaslát jelentős mértékben újraértelmezi. Kiveszi belőle a kereset és az ellenkérelem előadását, mely e fogalom alapja volt az 1952-es Pp.-ben. E két fontos eljárási cselekmény kikerülésével is megmarad a szóváltás tartalma, mely a vitás pontok ütköztetése a felek között.

5.2.2.6 A keresetváltogatás kérdése

A perfelvétel körében kiemelten szükséges foglalkozni a keresetváltogatással. Ennek szabályozása ugyanis alapvetően befolyásolja a per tárgyi kereteit, így a perfelvétel tartalmát, ezen keresztül pedig annak sikerét és időtartamát is. „A keresetváltogatás egyértelmű törvényi meghatározása [...] a preklúziós hatás érvényesülésének félreérthetetlen gyakorlati alkalmazása végett szükséges.”⁸²⁶ Éless Tamás és Döme Attila a kialakítandó szabályozásban indokoltnak látja a keresetváltogatást az általános tilalom oldaláról szabályozni és ezt a perfelvételt lezáró határozathoz kötni.⁸²⁷ További véleményük szerint szoros határidők tűzésével nem lehet gátat szabni a keresetváltogatásnak, ahhoz az eset körülményeihez igazodó bírói közreműködésre, illetve a perfelvétel körében való megfelelően szabad és teljes mozgástér megteremtésére van szükség, ahol mindkét fél megismerheti a másik fél hiánytalan ténybeli- és jogi álláspontját.⁸²⁸

Éless Tamás és Döme Attila a felperes önhibájának hiányában az alperes tiltakozása ellenére is megengedné a keresetváltogatást. Ekkor véleményük szerint a bíróságnak alakszerű határozattal kell döntenie a megengedés felől.⁸²⁹

Kiss Gábor és Eröss Mónika a keresetváltogatás újraszabályozásával kapcsolatban kifejtik, hogy nem különböztetnék meg a jogi képviselővel vagy a nélkül zajló perekre vonatkozó szabályokat, továbbá kiindulópontként a keresetváltogatás tilalmát a perindítás hatályainak beálltához kötnék.⁸³⁰ Ezzel a keresetváltogatás lehetősége időbelileg az eljárás vonalán jóval előrébb kerülne, lényegében a keresetlevélben foglalt kereset lenne irányadó. E szabályozás megteremtésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a kereset elemein történt minden változtatás ne essen tilalom alá, mert azt jelentősen bekorlátozza a felek mozgásterét. Kiss Gábor és Eröss Mónika megfontolandónak tartja annak bevezetését, hogy amennyiben a

---

⁸²⁵ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 339.

⁸²⁶ Éless Tamás- Döme Attila: A keresetváltogatás kérdéséhez. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 423. (továbbiakban: Éless Tamás- Döme Attila 2014a)

⁸²⁷ Éless Tamás- Döme Attila 2014a. 423.

⁸²⁸ Éless Tamás- Döme Attila 2014a. 423.

⁸²⁹ Vö.: Éless Tamás- Döme Attila 2014a. 426-428.

⁸³⁰ Kiss Gábor- Eröss Mónika: Keresetváltogatás és eshetőleges kereset. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 431-432. (továbbiakban: Kiss Gábor- Eröss Mónika 2014).

bíróság a keresetváltoztatás megengedhetősége kérdésében még nem döntött, de az alperes a megváltoztatott keresettel szemben érdemi védekezést terjesztett elő, akkor utóbb a keresetváltoztatást ne sérelmezhesse.⁸³¹

A Szakértői Javaslat több ponton is visszatér a Tc. szabályihoz. A szabad keresetváltoztatást az alperes perbebocsátkozása (érdemi ellenérelem előadása) előtt teszi lehető, azt követően az alperes hozzájárulásához köti.⁸³² A keresetváltoztatás a rendszertani értelmezést követve a perfelvételnél lévén szabályozva e szakban lehetséges, azaz perfelvételt lezáró végzést megelőzően. Ezt követően – visszatérve a Tc. terminológiájához – a Szakértői Javaslat bevezeti az *új kereset* fogalmát.⁸³³ Ami kiemelendő, hogy a szabad keresetváltoztatás így elválik a perfelvételt lezáró végzéstől. Lényegében a perfelvételt kettéosztja az alperesi ellenkérelem, mely előtt szabad, azután viszont alperesi hozzájáruláshoz kötött a keresetváltoztatás, de hozzájárulás megadásával még mindig szabad.

Az időbeliség mellett visszatér a Tc.-hez az a nézet is, hogy mit tekint keresetváltoztatásnak. A Szakértői Javaslat szerint a keresetváltoztatás az *érvényesített jog* megváltoztatása. Ezzel együtt negatív listaként meghatározza, hogy mi nem számít annak. E felsorolásból az elsőt emeljük ki, mely szerint a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül annak megalapozására *újabb tények hozhatók fel, vagy a felhozottak kiigazíthatók*.⁸³⁴ A jog rögzülése így megtörténik az alperesei ellenkérelemmel, a tények rögzülése azonban csak a perfelvételt lezáró végzessel rögzülnek.

5.2.2.7 A mulasztási ítélet

A Szakértői Javaslat a bírósági meghagyás elnevezésével kapcsolatban visszatér a Tc.-ben alkalmazott terminológiához és mulasztási ítéletnek nevezi. Németh János véleménye szerint e jogintézmény elnevezésekor vissza kell térni a „rég terminológiához”. A bírósági meghagyás fogalom, mely a fizetési meghagyás alapján kapta az elnevezését először az 1952-es Pp. 136. §-ban jelent meg a III. Ppn. nyomán.⁸³⁵

Szabályozását tekintve lényegében követi a Tc. és az 1952-es Pp. későbbi szabályait. Meghozatala (kibocsátása) a felperes *kérelmére* történik. Szerkezetileg a perfelvételi tárgyalás elmulasztásához (első tárgyalás elmulasztása) helyezi, feltéve, hogy az alperes

---

⁸³¹ Kiss Gábor- Eröss Mónika 2014. 433.

⁸³² Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 340.

⁸³³ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 340.

⁸³⁴ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 340.

⁸³⁵ Németh János 2017. 11.

írásbeli ellenkérelmet sem terjesztett elő. E határozat az *ítéleti* formát kapta, az ellene benyújtandó alperesi jogorvoslati kérelem pedig az *ellentmondás* elnevezést kapta.

Újítás, és egyben szigorítás, hogy a távolmaradó alperes bármilyen tartalmú irattal nem, hanem kizárólag *ellenkérelemmel* tudja elhárítani a mulasztási ítéletet. Ez is azt a gondolatmenetet erősíti, hogy ellenkérelem nélkül nincs jogvita.⁸³⁶ E lépés növeli az alperesi felelősséget és erősíti azt a személetet, hogy a jogvita minél korábban a felszínre kerüljön a felek között. Illetve visszaszorítja azokat az eseteket, amikor az alperes rosszhiszeműen vagy időnyerési céllal csak egy formális tiltakozást nyújt be és később sem tud vagy nem akar érdemben nyilatkozni és csak a felperes jogérvényesítését hátráltatja, illetve költség és idővesztést okoz.

5.2.2.8 A perfelvétel lezárása, a percezúra

Az osztott szerkezet képes arra, hogy a tárgyalást bizonyos logikai egységekre ossza, az egyes szakoknak, részeknek külön-külön feladatot adva. A cezúra azt segíti elő, hogy e logikai egységek egyrészt ne kerüljenek megbontásra, másrészt azok tartalma rögzítésre kerüljön.⁸³⁷ Éless Tamás és Ébner Vilmos szerint „a percezúra a magánjogi autonómia és a rendelkezési elv talaján álló polgári perjogi szabályozásban a per alapvető logikájából következő szabályozási mód, amely a perek hatékony intézését és befejezését biztosítja, így világos, és egyértelmű újra-szabályozására mindenképp szükség van.”⁸³⁸

A kodifikáció során Döme Attila volt az, akinek e téren a többi szerzőtől jelentősen eltérő nézetei voltak a perfelvétel lezárásával és a határozattal kapcsolatban. Jelen keretek között lehetőség van arra, hogy az előadása nyomán készült cikkéből és tanulmányában részletezett nézetét ismertessük, ezzel bemutatva azt az utólag kisebbségben maradt nézetet, mely logikailag sem alaptalan és reflektál a másodfokú bírósági tapasztalatokra, valamint tudományos alapokkal bír.

Döme Attila szerint a hatékonyság érdekében az eljárásba be kell építeni a megfelelő kényszerítő elemeket. A felek pertaktikázási, perelhúzási törekvéseiknek az anyagi jogi igényérvényesítésükre kiható eljárási jogvesztés terhével úgy kell gátat szabni, hogy ez ne eredményezze a fél önhibáján kívül eső anyagi jogvesztését.⁸³⁹ A cezúrával megakadályozható, hogy „a felek felkészületlenül, átgondolatlanul bocsátkozzanak perbe

⁸³⁶ Vö.: Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 330-332.

⁸³⁷ Döme Attila: Egy új eljárásjogi jogintézmény, az ún. közbelső végzés természetéről. *Magyar Jog*, 2015/7-8. 452. (továbbiakban: Döme Attila 2015).

⁸³⁸ Éless Tamás-Ébner Vilmos 2014. 385.

⁸³⁹ Döme Attila 2014. 395.

egymással, ráérjenek összeszedni a gondolataikat a per derekán, amikor már hosszú ideje folyik az, jelentős személyi és dologi ráfordítások mellett elkerülhető, hogy minden jogi képviselő-váltás egyúttal kopernikuszi fordulatot is hozzon a perbe, elkerülhető a felek perhúzó taktikázása, vagyis általában számos olyan, az eljárást elnehezítő jelenség, amely a feleknek róható fel.”⁸⁴⁰ E célok megvalósíthatók egy formális csupán a perfelvétel lezárásának tényét megállapító bírói végzéssel is.

Döme Attila szerint azonban e határozatnak a fenti célokon túl bírói anyagi pervezetéssel megtámogatva *alkalmasnak kell lennie arra is, hogy a bíróság működésében felmerülő anomáliákat is kiküszöbölje.*⁸⁴¹ Ez pedig csak úgy érhető el, ha e végzés nem pusztán lezárja a perfelvételt, de *tartalmazza az ott történeteket.* A végzésnek tartalmilag ki kell terjednie a felek állításainak és indítványainak rögzítésére. Erre építve tovább fűzi gondolatmenetét és a feleknek megengedné, hogy kifejezzék ellenvéleményüket a végzéssel szemben, vagyis *fellebbezhetővé tenné.*⁸⁴²

A fellebbezés folytán a másodfokú bíróság már a jogvita érdemét eldöntő elsőfokú határozatot megelőzően – az elsőfokú eljárás közepén – meg tudná vizsgálni, hogy az elsőfokú bíróság a perfelvételt milyen körben folytatta le és ez helyes volt-e, illetve lehetősége lenne bizonyos előzetes vagy mellékkérdések (illetékesség, hatáskör, kötelező perben állás hiánya) elbírálására, továbbá az elsőfokú bíróság perstratégiáját is megvizsgálhatja a költséges és hosszadalmas érdemi tárgyalási szak előtt.⁸⁴³ Ha a perfelvételt lezáró végzés elleni fellebbezés nem biztosított, a másodfokú bíróság az elsőfokú eljárás lezárását eredményező határozat folytán előterjesztett fellebbezés során úgyszintén megvizsgálhatja e kérdéseket, de ekkor más sor került az érdemi tárgyalásra.

A Szakértői Javaslat úgy ítélte meg, hogy a perfelvételt lezáró végzés túlzott formalizálása vagy önálló perorvoslással támadhatóvá tétele a per lebonyolításának hatékonyságát összességében nem növelné.⁸⁴⁴ A Szakértői Javaslat szerint a bíróság a perfelvételt végzéssel zárja le, melyben tájékoztatja a feleket a bizonyításra szoruló tényekről, arról, hogy ezeket melyik félnek kell bizonyítania, valamint határidőt tűz a *bizonyítási indítványok előterjesztésére.*⁸⁴⁵

---

⁸⁴⁰ Döme Attila 2015. 453.

⁸⁴¹ Döme Attila 2015. 453-454.

⁸⁴² Döme Attila 2015. 454.

⁸⁴³ Döme Attila 2015. 454.

⁸⁴⁴ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 344.

⁸⁴⁵ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 344.

A Szakértői Javaslat a perfelvétel lezárásához a következő korlátozásokat kapcsolja: a keresetváltogatás és a viszontkereset előterjesztésének tilalma, a védekezésváltogatás korlátozása, további tényelőadások és bizonyítási indítványok előterjesztésének korlátozása.⁸⁴⁶ Bár a végzés tartalmát tekintve nem foglal magába minden fentebb kifejtett és egyes szerzők által kívánt tartalmi elemet, e formájában sem tartalom nélküli. Megjelenik benne a Szakértői Javaslat egészen végivonuló perszerkezeti gondolkodás, mely szerint a perfelvétel a ténybeli és jogi keretek meghatározásának színtere. Ebből kifolyólag a megjelenő korlátozások mind abba az irányba hatnak, hogy e keretek már lehetőleg ne változzanak. A meglévő keretek pedig kellő alapot nyújtanak arra, hogy ezt követően a bíróság – e végzés tartalmaként – a megfelelő tájékoztatást és felhívást tudja adni a feleknek.

5.2.2.9 Bizonyítási indítványok helye a perszerkezetben

Véleményünk szerint az egyik kiemelkedően fontos kérdés, hogy a *bizonyítási indítványok előterjeszthetőségét hol helyezi el egy perrend* a tárgyalási szerkezetben. A Szakértői Javaslat amellet foglalt állást, hogy a perfelvételt lezáró végzésben foglalt *felhívásban szereplő határidőben* a fél még jogosult bizonyítási indítványt tenni, ezt követően az indítvány hatálytalan.⁸⁴⁷ Ezzel a bizonyítási indítványok megtételét ez az álláspont egyrészt a perfelvétel során rögzült eljárási keretek után is lehetővé teszi. Ennek előnye, hogy a felek pontosabban és határozottabban látják a jogvita irányait és nem tesznek felesleges indítványokat, melyek feleslegesen terhelik a peranyagot, továbbá az is segít elkerülni a felesleges indítványokat, ha a bíróság a perfelvétel kereteinek rögzülése után tájékoztatja a feleket a bizonyítandó tényekről, a bizonyítási teherről és érdekről.⁸⁴⁸

A Szakértői Javaslat a cezúrához, és a bizonyítási indítványok előterjesztésére való felhíváshoz kapcsolja a bíróság tájékoztatását a bizonyításra szoruló tényekről, illetve a bizonyítási érdekről.⁸⁴⁹ E tájékoztatás lényegében megegyezik az 1952-es Pp. 3. § (3) bekezdés szerinti tájékoztatással.

A peranyag túlterhelésének veszélye fennállhat, ha a perrend a peres eljárás korai szakaszában már megköveteli a bizonyítási indítványokat. Kétségtelen, hogy ennek pedig az lehet az előnye, hogy a már sokszor emlegetett eljárás idővonalán ez is előrébb kerül és elősegítheti az időszerűséget.

---

⁸⁴⁶ Vö.: Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 347-350.

⁸⁴⁷ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 346-347.

⁸⁴⁸ Ahogy azt a Szakértői Javaslat előírta megfogalmazta. Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 344.

⁸⁴⁹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 344-345.

5.2.3 A főtárgyalás, a tulajdonképpeni érdemi tárgyalási szak

A cezúrát jelentő perfelvételt lezáró végzést követően az érdemi (fő)tárgyalás megtartásának ideje, módja körül nem alakult ki tudományos vita, e kérdéskör ismertetése nem igényel nagy terjedelmet. Már a Szerkesztőbizottság Javaslata sem helyezkedett arra az álláspontra, hogy az érdemi tárgyalást a bíróság külön határnapra tűzze ki.⁸⁵⁰ A Szakértői Javaslata is úgy foglalt állást, hogy a perfelvételt követően nyomban megkezdhető a főtárgyalás, amennyiben annak feltételei fennállnak.⁸⁵¹ Ezzel az osztott szerkezetből adódó természetes hátrány ki is küszöbülhet, innentől a jogvita azonnali, első fokon végleges elbírálásának már csak a bíróság ügy-, illetve munkaterhe, valamint a bizonyítási eszközök rendelkezése állása szab gátat.

A Szakértői Javaslata e tárgyalási szakra új fogalmat vezet be, a *főtárgyalást*. Itt történik a perfelvétel során rögzített és előkészített keretek között a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítás felvétele, majd a döntéshozatal.⁸⁵² A kodifikáció során tehát lényegében az nem volt kérdéses, hogy a perfelvételi cezúrát követő tárgyalási szak kizárólag a bizonyítás lefolytatása legyen. A Szakértői Javaslata a fentebb kifejtett bizonyítási indítvány előterjesztéssel kapcsolatban lényegében a perfelvételi és a főtárgyalás közé utalta bizonyítási indítványok előterjesztését.

Éless Tamás és Parlagi Mátyás szerint a gyakorlat eltérő képet mutat, mint az elmélet. A fentebb kifejtett perfelvétel legtokéletesebb lefolytatása esetén is előfordulhat, hogy az érdemi tárgyalási szakban, vagyis a bizonyítási eljárásban derül ki, hogy további tények lennének szükségesek a kereset alátámasztására, vagy valamely korábban állított tény valótlanlansága látszik bebizonyosodni, azonban más, a kereset egyébként alátámasztani képes tények kerülnek felszínre.⁸⁵³ Ezzel felszínre kerül az osztott tárgyalási szerkezet másik hátránya, mely egyben előnye is, a rögzülés. Ha legjobb szándék ellenére is helytelenül rögzült kereteket módosítani kell akkor lényegében vissza kell lépni a perfelvételbe, megszakítva ezzel a per linearitását, mintegy újrakezdve a perfelvételt és az érdemi (fő) tárgyalás tartalmát adó bizonyítást meg kell szakítani, vagy párhuzamosan kell folytatni a „megismételt perfelvétellel”.

⁸⁵⁰ Szerkesztőbizottság Javaslata Koncepció 1. sz. melléklet 47.

⁸⁵¹ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 346.

⁸⁵² Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 350.

⁸⁵³ Éless Tamás- Parlagi Mátyás 2014. 359.

5.2.4 Összefoglaló gondolatok a kodifikáció során kisebbségben maradt álláspontokról

A cím zárásaként elmondható, hogy a kodifikációs korszak vizsgált dokumentumai a tárgyalási szerkezettel összefüggésben a hangsúlyos és fontos elvi alapokat határoztak meg. *Az egyes álláspontok közül néhány tovább jutott, mint tudományos nézet és az elfogadott perrendtartásban is megjelenik.* A Pp. azonban számos ponton, különösen a keresetlevél, az írásbeli ellenkérelem, a mulasztási ítélet, a perfelvétel és a keresetváltoztatás körében jelentős eltérést mutat, mint az itt megfogalmazott nézetek.

A Szakértői Javaslathoz nem oldotta volna fel a kétosztatú elsőfokú eljárást, megmaradt volna a perindítás és a tárgyalás és a tárgyaláson belül hozta volna létre a perfelvételi tárgyalást és a főtárgyalást. Ezzel szerkezetileg is eltérő képet alkotott volna, mint a Pp. A perindításban kisebb jelentőség jutott volna az írásbeliségnek, a keresetlevél és az esetleges ellenkérelem formai és tartalmi keretei szűkebbek lettek volna, mint a Pp.-ben. Ez a tudományos álláspont azt eredményezi, hogy a perindításon több keresetlevél jut túl és a perfelvétel köre kibővül. Ha a perindítást és a perfelvételt együtt vizsgáljuk, akkor annak tartalma lényegesen nem különbözik a Pp. szabályaitól, azonban az azok közötti belső határvonal máshol húzódik.

A perfelvétel körében az igazán hangsúlyos eltérés, hogy a Szakértői Javaslathoz *kötelezően perfelvételi tárgyalást kell tartani.* A perfelvétel lezárása esetén pedig ami eltérés a Pp.-től az a *bizonyítási indítványok* a perfelvétel lezárását követő határidőben való előterjeszthetősége és a bíróság ehhez kapcsolódó tájékoztatása. E körben véleményünk szerint szintén nem tartalmi, hanem formai kérdéssről van szó. Az, hogy a félnek meddig van lehetősége előterjeszteni bizonyítási indítványait, a perfelvételi szakban vagy azt követően a bíróság által kitűzött határidőben ez csupán tárgyalásszerkezeti kérdés, azáltal, hogy melyik szerkezeti elemnek mi a tartalma, végső során az eredmény ugyanaz. A Szakértői Javaslathoz által képviselt álláspont a bizonyítási indítványok előterjesztését lényegében eshetőlegesen perfelvételi és a főtárgyalás közé helyezte, hiszen arra a perfelvétel során is lehetősége van a félnek, illetve a főtárgyalásnak ez nem tartalma.

Egyetértve Udvarny Sándor gondolataival, az e címben hivatkozott tudományos nézetek és konkrét szabályok megfogalmazása a jövőben *értelmezési segédlet lesz.* A végül elfogadott törvény az, amely átesett a jogalkotási eljárás megfelelő szakaszain, az egyeztetéseken, a parlamenti eljáráson. Semmilyen tudományos szempontból értékelhető mű nem pótolhatja

ezeket a közjogilag elengedhetetlen elemeket.⁸⁵⁴ A jogalkotó tehát a fentebb jelzett egyes tudományos álláspontokkal egyezően vagy attól eltérően, de minden helyen *döntött, letette a voksát bizonyos választható és tudományosan igazolható álláspontok mellett*. Ezzel lezárta azt a kodifikációs folyamatot, melynek lényege a tudományos vita, és az álláspontok ütköztetése volt. Ezt követően már az elfogadott jogszabály adta keretek között kell a gyakorlatnak érvényesülnie, ez fogja meghatározni a peres gyakorlat mindennapjait. Az új törvény kialakuló gyakorlata pedig majd rámutat arra, hogy a jogalkotó megfelelően döntött-e.

5.3 Perindítás

A Pp. változtat az elsőfokú eljárás második⁸⁵⁵ fejezetcímén. Az 1952-es Pp. a keresetindítás terminológiát használta, a Pp. a perindítást. A változás ellenére azonban a Tc. óta fennálló és húzódó dogmatikai vitát, – mely fentebb kifejtésre került a Tc. és az 1952-es Pp. vonatkozásában is – nevezetesen, hogy a keresetlevél beadása az eljárást vagy a pert indítja meg, illetve a kereset közlését megelőző eljárás peres vagy nemperes eljárás nem oldódik meg. A joggyakorlat oldaláról e dogmatikai kérdés nem jelentkezik hangsúlyosan. Az egyedüli ilyen pont, melynek jelentősége van az a keresetlevél visszautasítása és az eljárás megszüntetése jogintézmények dogmatikailag is helyes alkalmazása, mégpedig a perindítás hatásai beálltának idejére figyelemmel.⁸⁵⁶

Nézetük szerint a *keresetindítás* fogalom a keresetlevél, mint a keresetindítás írásbeli eszközének bírósághoz történő benyújtását jelöli. Ezzel jön létre a felperes és a bíróság közti jogviszony, ezzel állnak be a keresetindítás joghatásai és a bíróságnak intézkedési kötelezettsége keletkezik. E jogviszony tartalma a keresetlevél megvizsgálása és a szükséges bírói intézkedés megtétele, így a hiánypótlásra felhívás, visszautasítás, áttétel.

A *perindítás* nézetünk szerint a keresetlevél beadását (keresetindítás) követően annak megvizsgálása és megfelelőségének megállapítása után az a cselekmény, amellyel a bíróság az alperes tudomására hozza a keresetlevelet, vagyis annak *közlése*. A per, mint kontradiktórius eljárás megindul, ha azt megkapja, beállnak a perindítás hatásai. Ezzel fordul át a keresetindítás perindításba. Ezt támasztja alá Udvary Sándor ugyanez-irányú fogalommagyarázata.⁸⁵⁷

---

⁸⁵⁴ Udvary Sándor: Az érdemi tárgyalási szak jelentősége és hatékonysága egyedi és igazságszolgáltatási szempontból. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/1. 14. (továbbiakban: Udvary Sándor 2017a).

⁸⁵⁵ Az perindítás elé első fejezetcímként bekerült az „Egyezségi kísérlet perindítás előtt”.

⁸⁵⁶ Erről lásd részletesen az 1952-es Pp.-vel összefüggésben Lugosi József 2012. 68-79.

⁸⁵⁷ Udvary Sándor: Az első Pp. novella jelentősége az elsőfokú eljárásra. (kézirat) [továbbiakban: Udvary Sándor 2021 (kézirat)].

5.3.1 A keresetlevél

A pert (főszabály szerint) a felperes az alperes elleni keresetlevelének bírósághoz történő benyújtásával *indítja meg* (169. §). A keresetlevél benyújtásának célja, hogy a felperes törvényes bíró elé tárja anyagi jogi igényét az alperessel szemben.⁸⁵⁸ Zsitva Ágnes szerint „a szükséges peranyag mihamarabbi rendelkezésre állása és a hiánypótlás elkerülése érdekében – a Pp. a korábbi perrendekhez viszonyítottan – részletesebb és fokozott követelményeket támaszt.”⁸⁵⁹ A Pp. szabályozásának célja „hogy rendelkezésre álljon a bíróság és az alperes számára is valamennyi leglényegesebb adat, amelyek a [...] bevezetett osztott perszerkezet állítási/perfelvételi szakaszában előírt feladatok teljesítéséhez szükségesek, és hogy a felek jogvitája rövid időn belül érdemben tárgyalható legyen.”⁸⁶⁰

A jogalkotói cél az imént idézett jogirodalmi álláspontokból egyértelműen megállapítható. A szabályozás célja elsődlegesen nem az, hogy a felperes elé megvalósíthatatlan követelményeket állítson, hanem hogy lehetőleg már itt nyilatkozzon mindenről melyről tudomása van és a jogvita szempontjából releváns lehet, ezáltal a perrend igyekszik kizárni az előadások vonatkozásában a „csepegtetési faktort”. E cél elérése azonban szükségképpen magával hozza a fokozott követelményeket.

A Pp. a perakadályok (176. §) fennállásakor a keresetlevéllel szemben alkalmazott szankció esetén visszahozza Tc. terminológiáját, azaz a *visszautasítást*. Az 1952-es Pp. fogalmához képest az *idézés kibocsátása nélkül* fordulat elhagyását indokolja, hogy a Pp.-ben a keresetlevelet az írásbeli alperesi ellenkérelem követi, így a keresetlevél célja nem közvetlenül az idézés kibocsátásának a kérése. Wallacher Lajos szerint ez a régi-új terminológia jobban visszaadja a cselekmény tartalmát.⁸⁶¹

Udvary Sándor a megújult keresetlevelet a perelőkészítés írásbeli szakaszának kulcsfontosságú dokumentumaként jellemzi.⁸⁶² A jogalkotói cél elérése érdekében a fokozott követelmények miatt a megújult keresetlevél formája és tartalma is jelentősen megváltozott, kibővültek és szigorodtak a tartalmi kellékei. E tartalmi változások közül a dolgozatban a keresetlevél érdemi részében foglalt elemeket vizsgáljuk, így a *kereseti*

---

⁸⁵⁸ Szabó Imre 2017. 379-380.

⁸⁵⁹ Zsitva Ágnes: Elsőfokú eljárás (Harmadik Rész). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 253. (továbbiakban: Zsitva Ágnes 2017a).

⁸⁶⁰ Pákozdi Zita: A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp. -ben. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/7-8. 345. (továbbiakban: Pákozdi Zita 2017).

⁸⁶¹ Wallacher Lajos 2017c. 360.

⁸⁶² Udvary Sándor: A jövő polgári perrendtartása madártávlatból. *Pro Futuro*, 2016/2. 119. (továbbiakban: Udvary Sándor 2016).

kérelmet, az érvényesíteni kívánt jogot a jogalap megjelölése útján, az érvényesíteni kívánt jogot és a kereseti kérelmet megalapozó tényeket, valamint az érvényesíteni kívánt jog, a tényállítás és a kereseti kérelem közötti összefüggés levezetésére vonatkozó jogi érvelést, továbbá a tényállításokat alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat (170. §).

A Konceptió szerint „indokolt az új polgári perrendtartás megalkotása során a kereseti kérelemhez kötöttség hatályos szabályozáshoz kapcsolódó értelmezését is áttekinteni, és vizsgálat tárgyává tenni, hogy a felperes (alperes) által megjelölt, az anyagi jogára vonatkozó *jogállítást is kösse a bíróságot* az ítélet meghozatala során, a felek rendelkezési jogának érvényesülése alapján.”⁸⁶³ Ez összekapcsolódik a Konceptió elvei között szereplő kívánalommal, hogy az írásbeliség fokozottabban jelenjen meg, illetve fokozottabb elvárások teremthetők a kereseti kérelemmel és az ellenkérelemmel kapcsolatban.⁸⁶⁴

A szabályozásból az olvasható ki, hogy a Pp. a keresetlevelet nem pusztán idézőlevélnek tekinti, hanem érdemi előkészítő irat funkcióval látja el és a perkoncentráció szolgálatába állítja. A jogalapra vonatkozó előírással a jogalkotó le kívánja zárni a „jogcímhez kötöttség” körében kialakult bizonytalan gyakorlatot. Valamint minden korábbi szabályozáshoz képest részletesebb követelményeket állít a felperes elé. Elvárja, hogy keresete legyen következetes a tényállításait *szubsztanciálja*, vezessen le részletes jogi érvelést, terjessze elő bizonyítékait és bizonyítási indítványait. Ezek elmaradásához a visszautasítás jogkövetkezményét fűzi, melynek egyértelmű következménye, hogy e perbeli cselekmények nem maradhatnak a perfelvételre, ezek egyértelműen a perindítás cselekményei.⁸⁶⁵

5.3.1.1 A jogállítás, tényállítás és a jogi érvelés a keresetlevélben

Az érvényesíteni kívánt jog előadása nélkül a pert nem lehet lefolytatni, hiszen a bíróságnak a felperesi jogállítás megalapozottságáról kell döntenie. A felperes tehát úgy véli, hogy az általa állított tények alapján őt az anyagi jog feljogosítja valamely igény támasztására és azt keresetével kívánja érvényesíteni.⁸⁶⁶ Az 1952-es Pp. is előírta az érvényesíteni kívánt jog megjelölését, azonban annak konkrét anyagi jogi jogszabály útján való megjelölését nem követelte meg, szemben a Pp.-vel.⁸⁶⁷ Zsitva Ágnes szerint az 1952-es Pp. elegendőnek

---

⁸⁶³ Konceptió 2015. 12.

⁸⁶⁴ Konceptió 2015. 14.

⁸⁶⁵ Pákozdi Zita 2017. 350.

⁸⁶⁶ Éless Tamás – Parlagi Máttyás 2014. 355.

⁸⁶⁷ Itt utalunk arra, hogy az 1952-es Pp. hatálya alatt is léteztek olyan jogirodalom álláspontok, melyek közeledtek a konkrét jogszabályhely megjelöléséhez. Lásd: Haupt Egon fentebb hivatkozott cikkeit, és a hivatkozott bírósági gyakorlatot.

tartotta, ha a keresetlevélben előadott tényekből és bizonyítékokból megállapítható („kiolvasható”) a jogállítás, ez viszont azzal a veszéllyel járhat, hogy más-más jogot tekint a kereset tárgyának a felperes, az alperes és a bíróság, így három különböző dimenzióban mozognak.⁸⁶⁸ A Pp. módosít ezen és a keresetlevélben a felperesnek kifejezetten meg kell jelölnie, hogy az alperessel szemben milyen alapon, mely jogát kívánja érvényesíteni. Az érvényesíteni kívánt jogot tehát nem az előadott tények tartalma alapján kell a bíróságnak (és az alperesnek) megállapítani.⁸⁶⁹ A bíróságnak és az alperesnek a felperes jogi minősítéséből kell meghatározni az érvényesíteni kívánt jogot.⁸⁷⁰

A jogállítás lényegében a *jogalap* megjelölését jelenti, annak útján kell megtennie a felperesnek. Az Értelmező Rendelkezések szerint a jogalap az az anyagi jogi jogszabályi rendelkezés, amely az alanyi jogot közvetlenül keletkeztető tényeket meghatározza és annak alapján az igény támasztására feljogosít [7. § (1) bekezdés 8. pont]. A Pp. azonban arról nem rendelkezik, hogy a jogszabályi rendelkezés megjelölése milyen módon történjen, ezért nem kizárt, hogy a konkrét anyagi jogi paragrafus megjelölése helyett jogi műszavakkal adja azt elő.⁸⁷¹ A jogállítást összeolvasva az érdemi döntés korlátaival [342. § (1) bekezdés], végső soron a felperes már itt meghatározza e korlátokat.

Wopera Zsuzsa szerint a jogalap kötelező megjelölése egyértelműen meghúzza annak a határát, hogy a fél a rendelkezési jogát hogyan kívánja gyakorolni, világos útmutatást ad a bíró számára.⁸⁷² Ezzel a Pp. növeli a felperes felelősségét a kereset tárgyára vonatkozóan. Wopera Zsuzsa előbbi gondolatához hozzáteszi, hogy a keresetlevélben a felperesi jogállítás megkövetelése nem azt jelenti, hogy a felperes a perfelvétel során ne változtathatná meg keresetét vagy az alperes az ellenkérelmét, de a bíróság mindig a felek által megjelölt jog keretein belül értékeli a jogvitát.⁸⁷³

Köblös Adél is kiemeli a jogcímhez kötöttség új szabályait, mellyel elkerülhető, hogy csupán a felperes tényállításai (illetve bizonyítékai) és a kérelme jelölje ki a jogvita kereteit és az abból levonható eltérő jogalap miatt a fél és a bíróság eltérő jogértelmezést végezzen. Hivatkozik az érdemi döntés korlátinak szabályaira, így „ha a jogot állítani a jogalap megjelölésével lehet, akkor ez azt jelenti, hogy más jogalapon (jogcímen) megítélni a

---

⁸⁶⁸ Zsitva Ágnes 2017a. 254-256.

⁸⁶⁹ Zsitva Ágnes 2017a. 255.

⁸⁷⁰ Ébner Vilmos: Perindítás (XI. Fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt. Budapest, HVG-Orac, 2018. 645. (továbbiakban: Ébner Vilmos 2018).

⁸⁷¹ Ébner Vilmos 2018. 646.

⁸⁷² Wopera Zsuzsa 2017c. 6.

⁸⁷³ Wopera Zsuzsa 2017c. 7.

felperes keresetét [a Pp.] hatálya alatt nem lehet.”⁸⁷⁴ Ezzel véleménye szerint a *hangsúly teljesen a jogalapra* helyeződik át, a tények háttérbe szorulnak.⁸⁷⁵

Pákozdi Zita véleménye szerint a jogállítás és a jogalap megjelölése két különböző elem. Míg az első a jogvita szempontjából releváns tényeken keresztül egy állított és ezáltal érvényesíteni kívánt jog megjelölését jelenti, addig a jogalap megjelölése egy konkrét anyagi jogi paragrafusra való hivatkozás.⁸⁷⁶

A jogállítás során nem elegendő csak a legszükségesebb jogilag releváns tények előadása, hanem a tényalapot úgy kell megjelölni, olyan mértékben kell annak eleget tenni, hogy egyértelműen meghatározható legyen az alperessel szemben érvényesíteni kívánt jog.⁸⁷⁷ Az érvényesíteni kívánt jogot és a kereseti kérelmet megalapozó *tények* köre ügynként változó, a konkrét jogtól, kereseti kérelemtől függ, hogy milyen tényeket és milyen terjedelemben kell a felperesnek a keresetlevélben előadnia (releváns tények) (BDT 2019.4108.). Lugosi József a tényállítások vonatkozásában megjegyzi, hogy a Pp. nem tartalmaz előírást arra vonatkozóan, hogy azt milyen részletességgel kell megtennie a felperesnek, a nyelvtani értelmezésből azonban úgy tűnik, hogy *minden releváns tényt* elő kell adnia, amely a kereset alapját képezheti, a jogalkotói cél és a jogpolitikai indok is ezt támasztja alá.⁸⁷⁸

Új elem a keresetlevélben a *jogi érvelés* megkövetelése.⁸⁷⁹ A Pp. elvárja a felperestől, hogy az általa felhozott tények és jog közötti konkrét összefüggésre mutasson rá. A jogi érvelés körében elvárás, hogy a felperes az állított jognak feleltesse meg (adaptálja) az állított tényállást, azaz mutasson rá, hogy a megjelölt jog anyagi jogi törvényi feltételeit állítása szerint az előadott mely konkrét tények, és miként valósítják meg.⁸⁸⁰ Zsitva Ágnes szerint „a keresetlevélben előterjesztendő jogi érvelés szorosan kapcsolódik a jogállításhoz. Nem elegendő egy tényhalmazt előadni és mellé egy (vagy több) jogszabály helyet megjelölni keresettel érvényesíteni kívánt jogként. A felperesnek a megjelölt jogalap törvényi tényállási elemeire, az alkalmazandónak tartott jogi rendelkezésekre, a saját jogértelmezésére tekintettel *jogilag le kell vezetnie*, hogy az előadott konkrét tények miért és hogyan

---

⁸⁷⁴ Köblös Adél 2017a. 24.

⁸⁷⁵ Köblös Adél 2017a. 25.

⁸⁷⁶ Pákozdi Zita 2016. 458-459., Pákozdi Zita e cikkében megjelent véleménye szerint a jogállítás mellett nem lenne szükséges a jog formális, jogszabályhely útján történő megjelölése. Elegendő lenne ezt lehetőségként megfogalmazni és a perfelvétel feladatává tenni – bírói közrehatás mellett – a jog pontos meghatározását.

⁸⁷⁷ Pákozdi Zita 2016. 459.

⁸⁷⁸ Lugosi József: A keresettel érvényesített jog. *Magyar Jog*, 2018/3. 147.

⁸⁷⁹ A jogi érvelés, vagyis az állított tények és jog közti összefüggésre való rámutatás nem új tartalmi elem, azonban annak konkrét kimondása és Pp.-beli paragrafus, pont szerinti megjelölése új elem.

⁸⁸⁰ Zsitva Ágnes 2017a. 257.

alapozzák meg a megjelölt jogot és kérelmet.”⁸⁸¹ A felperes feladata e körben, hogy lényegében olyan érvelést adjon, mint a bíróság ítéletének jogi indoklása.⁸⁸²

5.3.1.2 A kereseti kérelem a keresetlevélben

A kereseti kérelem, mint a kereset tartalma nem új eleme a keresetlevélnek. Amiben a Pp. változást hoz az, hogy a hatálybalépéskori normaszöveg szerint, annak a *bíróság ítéleti rendelkezésére irányulónak* és határozottnak kellett lennie [170. § (2) bekezdés a) pont, hatályos 2020.12.31-ig]. Zsitva Ágnes szerint ezzel a kereseti kérelmet úgy kell megfogalmazni, hogy abból minden további értelmezés nélkül pontosan meghatározható legyen, hogy a felperes milyen tartalmú jogvédelmet kér a bíróságtól. Továbbá, „a kereset alapossága esetén azzal egyező tartalmú ítéleti rendelkező rész vagy bírósági meghagyás legyen *hozható*.”⁸⁸³ A kereseti kérelem nem más, mint az ítélet rendelkező részének *előképe*, az a kereset teljes sikere esetén azzal teljesen egybevágó.⁸⁸⁴ A határozottság magában foglalja az egyértelműséget és a végrehajthatóságot.⁸⁸⁵

E rendelkezés kommentári irodalma alapján kialakult bírósági értelmezés következtében a JECS szerint általában olyan követelmény érvényesült, mely csak akkor valósul meg, ha a keresetlevél szó szerint tartalmaz olyan kérelmet, amely a majdani ítélet rendelkező részébe „átemelhető”, azon tehát változtatni nem kell (még nyelvtani egyeztetést sem szükséges végezni).⁸⁸⁶ Egyes bíróságok ugyanis a *határozott kereseti kérelem* vonatkozásában elvárták a felperestől, hogy azt olyan részletességgel adja elő, mintha az ítélet rendelkező része lenne.⁸⁸⁷ A Pp. textualista értelmezéséből és a kommentári irodalomból valóban erre is lehet következtetni, első ránézésre ezt a mércét lehet felállítani. Ami ezen enyhíthet az az „*irányuló*” fordulat, vagyis a felperesnek nem *azt* (ítélet rendelkező része, az pontosan megfogalmazva), mely átemelhető, hanem *arra irányuló* kérelemét kell előterjesztenie.

A felperesek azonban e követelménynek nagyszámban nem tudtak megfelelni. A JECS a vizsgált ügyekben megállapította, hogy a bíróságok, a keresetlevél érdemi része tekintetében leggyakrabban a kereseti kérelem *nem határozott voltára hivatkozással* éltek a visszautasítás eszközével.⁸⁸⁸

---

⁸⁸¹ Zsitva Ágnes 2017a. 257.

⁸⁸² Ébner Vilmos 2018. 650.

⁸⁸³ Zsitva Ágnes 2017a. 254.

⁸⁸⁴ Ébner Vilmos 2018. 641.

⁸⁸⁵ Zsitva Ágnes 2017a. 254.

⁸⁸⁶ JECS. 17-18.

⁸⁸⁷ JECS. 12.

⁸⁸⁸ JECS. 11.

A joggyakorlatban is megjelentek azok az álláspontok, melyek e kommentári irodalomra épülő szigorú értelmezést igyekeztek tompítani. A kereseti kérelem határozottságával összefüggésben megfogalmazott feltételek *nem azonosíthatók azzal a követelménnyel*, hogy a bíróság a kereseti kérelem egyszerű átemelésével, vagy annak tükörszerű átfordításával hozhassa meg a döntését. A jogvédelmi igény azonosíthatósága, valamint a kereseti kérelem alapján meghozható döntés azonosítása azt jelenti, hogy a bíróság számára egyértelmű a megszövegezendő rendelkező rész tartalma (KKT. 47.). A Pp. ugyan a formalizált eljárási rendet követi és kimerítő részletességgel meghatározza a keresetlevél tartalmi elemeit, továbbá lehetőséget ad annak hiánypótlási felhívás nélküli visszautasítására is, ezzel azonban a jogalkotót nyilvánvalóan nem a céltalan formalizmus érvényre juttatása vezette (BDT 2019. 4107.).

A JECS álláspontja szerint – mely egyezik az imént hivatkozottakkal – a kereseti kérelem akkor egyértelmű, ha abból kétséget kizáróan megállapítható, hogy a felperes *milyen jogvédelmet kér a bíróságtól* (azaz megállapítást, marasztalást vagy jogalakítást kér).⁸⁸⁹ Fontos ugyanakkor, hogy mindez nem azt jelenti, hogy a kereseti kérelem tükörszerű átemelésével kell, hogy meghozható legyen a bírósági rendelkezés, és nem is azt, hogy minden szükségszerű információnak a petitumból kell kiderülnie.⁸⁹⁰

A jogalkotó támaszkodva a JECS álláspontjára módosított a Pp. normaszövegén, a módosítást követően *bíróság döntésére irányuló* határozott kereseti kérelmet kell tartalmaznia a keresetlevélnek [170. § (2) bekezdés, 2021.01.01-től]. Az Úppn. indokolása szerint egyértelműen megállapíthatóvá vált, hogy a keresetlevél bevezető, érdemi és záró részének melyek azok a tartalmi elemei, amelyek esetében a joggyakorlatban a jogalkotói szándéktól eltérő értelmezés alakult ki és ennek alapján gyakran került sor a keresetlevél visszautasítására.⁸⁹¹ A módosítás – a keresetlevél tartalmát egyszerűsíti a jogalkalmazói tapasztalatokra tekintettel és – egyértelművé teszi, hogy a keresetlevél érdemi részében a kereseti kérelem feltüntetése megfelelő, ha a felperes megjelöli azt, *hogy milyen döntést kér a bíróságtól*.⁸⁹²

---

⁸⁸⁹ JECS. 21.

⁸⁹⁰ JECS. 21.

⁸⁹¹ Úppn. indokolás a 11. §-hoz.

⁸⁹² Úppn. indokolás a 11. §-hoz.

Wopera Zsuzsa szerint a joglakotó ezzel „egyértelművé téve, hogy a Pp. nem vár el többet a petitum tekintetében, mint az 1952-es Pp.”⁸⁹³ Udvary Sándor szerint „a kérelem határozottsága a korábbi Pp. alapján sem volt kérdéses – amelyhez kapcsolódó irodalmat most újra fel lehet ütni, de caveat-tal. A caveat arra vonatkozik, hogy a korábbi Pp. a jogállítást nem várta el és a jogi indokolás is kevésbé volt kimunkálendő azon szabályok alapján. A határozott kereseti kérelemnek, a petitumnak sem korábban, sem az eredetileg hatályban volt rendelkezések szerint nem kellett utalnia a jogalapra, de ahhoz kellett igazodnia.”⁸⁹⁴

5.3.1.3 Bizonyítékok és a bizonyítási indítványok a keresetlevélben

A *bizonyítékok* és *bizonyítási indítványok* keresetlevélben való megkövetelésének elvi alapja, hogy a felperes amennyiben ezt is előterjeszti, akkor az alperes már az ellenkérelmében tud felajánlani ellenbizonyítást.⁸⁹⁵ Ezzel az eljárás idősíkján a cselekmények előrébb kerülnek. Pákozdi Zita szerint ez azonban nem jelenti azt, hogy a perfelvétel során a bizonyítási indítványok kizárásra kerülnének vagy ne lennének előterjeszthetők.⁸⁹⁶ A JECS szerint a bizonyítási indítványok előterjesztése a felperesnek a keresetlevélben nem kötelezettsége, a bizonyítatlanság következményeit nem a keresetlevél vizsgálata során kell levonni.⁸⁹⁷

A kialakult bírósági gyakorlat szerint a bizonyítási indítvány előterjesztése *nem kötelező eleme* a keresetlevélnek, ha annak tartalmából egyértelműen kitűnik, hogy a felperes tényállításait a rendelkezésére álló és mellékelt okiratokkal kívánja bizonyítani, továbbá az eljárásnak ebben a szakaszában nincs olyan tény- és jogállítást, ami az okiratokon kívül egyéb bizonyítási indítvány előterjesztését tenné szükségessé (BDT. 2019. 3984.). A keresetlevél megfelel a törvény rendelkezéseinek, ha az érdemi részében feltüntetett és hivatkozott bizonyítékokat becsatolják. Ha nincs a keresetlevélben szereplő minden tényre bizonyíték megjelölve, az a bíróság anyagi pervezetésének szükségességét veti fel, de nem lehet oka a keresetlevél visszautasításának (BDT. 2019. 3971.).

---

⁸⁹³ Wopera Zsuzsa: *Módosul a polgári perrendtartás 2021-től – I.* Jogászvilág, 2021. <https://jogaszvilag.hu/szakma/modosul-a-polgari-perrendtartas-2021-tol-i/?hilitte=%27polg%C3%A1ri%27%2C%27perrendtart%C3%A1s%27> (Letöltve: 2021. február 17.)

⁸⁹⁴ Udvary Sándor 2021. (kézirat).

⁸⁹⁵ Pákozdi Zita 2017. 348.

⁸⁹⁶ Pákozdi Zita 2017. 348.

⁸⁹⁷ JECS. 12.

5.3.1.4 A perfelvételre alkalmas keresetlevél

A perindítás során a keresetlevél megvizsgálásának célja, a *perfelvételre való alkalmasság megállapítása*, vagyis közölhető-e az alperessel és az eljárás tovább léphet-e. A JECS szerint „a bíróságok a perfelvétel eredményessége érdekében nagy hangsúlyt helyeznek a keresetlevél teljes körű vizsgálatára. Ez számos esetben azzal az eredménnyel jár, hogy a bíróság *önmagán túlmutató jelentőséget* tulajdonít a keresetlevél kötelező elemei feltüntetésére vonatkozó kötelezettségnek; csak azt a keresetlevelet találja perfelvételre alkalmasnak, amelyben a felperes a keresetlevél minden tartalmi elemét a lehető legrészletesebben kifejti.”⁸⁹⁸

Emellett a *bíróságok mereven értelmezik* a keresetlevél tartalmi kellékeit. A JECS megállapította, hogy a bíróságok *túlterjeszkednek* a vizsgálandó és vizsgálható szempontokon, olyan követelményeket támasztanak a felperesekkel szemben, melyek nincsenek összhangban a 170. § rendelkezéseivel.⁸⁹⁹ A JECS szerint a keresetlevél vizsgálata e szakban a *perakadályok* vizsgálatára terjedhet ki, érdemi kérdés így a jogi érvelés ellentmondásossága nem vezethet visszautasításra.⁹⁰⁰ Ez összhangban áll a közzétett bírósági döntéssel, mely szerint: a keresetlevelet visszautasító végzésben a bíróság kizárólag arról foglалhat állást, hogy a keresetlevél olyan tartalmi, alaki hiányosságokban szenved, vagy olyan perakadályok állnak fenn, melyekre tekintettel a kereset érdemben el nem bírálható; a kereseti kérelem megalapozottsága körében azonban állásfoglalást nem tehet (BDT 2019. 4110).

A bírói gyakorlat helyes irányba terelése, az egységes értelmezés érdekében a JECS álláspontjának figyelembevételével az Úppn. kiegészíti a 176. §-t. Az új (6) bekezdés rendelkezése szerint a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából *nem vizsgálható* a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik, valamint az sem, hogy a felperes által megjelölt bizonyítékok, bizonyítási indítványok alkalmasak-e, illetve elegendőek-e a keresetlevélben foglaltak alátámasztására [176. § (6) bekezdés, hatályos 2021.01.01-től].

Ezzel a jogalkotó egyértelműsíti, hogy az eljárás e szakaszában mi e bírói tevékenység tartalma, ezzel együtt meggátolja a további túlterjeszkedő gyakorlatot. E beiktatott bekezdés lényegében egy *fogalom meghatározás*, mely Udvarý Sándor szerint egy újonnan bevezetett

---

⁸⁹⁸ JECS. 50.

⁸⁹⁹ JECS. 12.

⁹⁰⁰ JECS. 16.

perszerkezeti elemnél logikus és racionális jogalkotói lépés.⁹⁰¹ A keresetlevél megvizsgálása nem új perszerkezeti elem, azonban e bírói tevékenység megújult keresetlevél szerinti tartalma más személetet kíván, így az e körben elvégzett utólagos fogalommagyarázat segíti a gyakorlatot.

Virág Csaba szerint – mely álláspontját osztjuk – „ha a bírói viszonyulás döntően vagy teljes egészében pozitív, támogató egy perjogi intézménnyel kapcsolatban, akkor a szabályozás általános absztrakciós szintje is a kívánt hatást válthatja ki. Ha azonban negatív, elutasító az attitűd egyértelmű és általános megjelenése, akkor indokolt az egyes jogintézmények szabályozási tartalmának átgondolása, vagy annak konkrét és részletes szabályozástechnikai érvényesítése a közjogi jellegű és *ius cogens* szabályozási jellegű perrendi normák egyértelmű gyakorlata érdekében.”⁹⁰² Véleményünk szerint, ha a negatív bírói attitűd e körben egzaktul nem is mérhető, de az Úppn. által bevezetett új fogalommagyarázat, az absztrakciós szint leszállítása azt jelzi, hogy a bírák nem megfelelően értelmezték e rendelkezést.

Osztva Udvary Sándor álláspontját „szövegből álláspontunk szerint továbbra is *a következetesség elve olvasható ki*, mégpedig azért, mert csak azokat zárja ki a vizsgálatból, amelyeket egyébként az ügy érdeme során kellene értékelni. S mivel a következetesség alapjául szolgáló szabály, a 170. § (2) bekezdés *c*) pontja változatlan, bizunk abban, hogy a helyes értelmezés megtalálja az *egyensúlyt a szigor és a következetesség között*.”⁹⁰³

E beiktatott rendelkezés tartalma egyezik a 53/1993. (XI. 29.) AB határozattal⁹⁰⁴, mely a kereset nyilvánvaló alaptalanságával összefüggésben megállapította, hogy a keresetlevél e szakaszban történő bírói megvizsgálása még nem érintheti annak érdemi vizsgálatát. Egyezik továbbá az 1952-es Pp. hatálya alatti bírói gyakorlattal, mely szerint annak eldöntése, hogy a felperest megilleti-e az általa érvényesíteni kívánt jog és az általa megjelölt tények, bizonyítékok elegendőek-e az anyagi jogi jogosultsága megállapításához, nem a

---

⁹⁰¹ Udvary Sándor 2017. 9., E fogalom meghatározás helyességét Udvary Sándor a perfelvételi szak és a Pp. 183. § vonatkozásában hivatkozza.

⁹⁰² Virág Csaba 2021. 19. Bővebben ugyanitt: „A negatív bírói viszonyulások figyelmen kívül hagyása – a negatív érzelmi és kognitív attitűd miatt – leronthatja vagy egyenesen *contra legem* alkalmazásra és értelmezésre vezetheti a bírót az adott perjogi rezsím gyakorlati alkalmazása során.”

⁹⁰³ Udvary Sándor 2021. (kézirat).

⁹⁰⁴ 53/1993. (XI. 29.) ABH indokolás III.: Amíg tehát a többi esetben a bíróság a kereset teljesítésének konkrét eljárásjogi és anyagi jogi előfeltételeiről, az érvényesíthetőség elvi lehetősége felől dönt, addig az 130. § (1) i) pont esetében már magának a keresetnek az érdeméről foglal állást és tagadja meg annak teljesítését. Ezért - ha a keresetlevél az egyéb előfeltételeknek megfelel - az i) pont alkalmazása ténylegesen megfosztja a felperest az elvileg hiánytalan és teljes eljárási pozíciójától.

keresetlevél eljárásjogi törvényben foglalt feltételei fennállásának vizsgálata körébe tartozik, hanem a kereseti kérelem érdemi elbírálása körébe tartozó kérdés. (BDT 2012. 2647.).

A Pp. hatálybalépésével a keresetlevél újszerű szabályozása nyomán a bíróságok a fentiekben kiejtettek szerint érdemi kérdéseket is vizsgáltak a perindítás körében, ezt kívánja megszüntetni az Úppn.

5.3.1.5 A megújult keresetlevélhez kapcsolódó szemléletváltás

Varga István szerint a Pp. hatálybalépésével a perakadályok hirtelen kiemelt gyakorlati jelentőségre tettek szert. „A Pp. kifejezetten szigorú és nagyon formalizált, lényegében a visszautasítást kifejezetten szuggeráló 176. §-ával, és különösen is annak 170. §-ra visszautaló formalista szabályával a *szigorát tekintve a világban egy unikális helyet foglal el*, amit jogösszehasonlító, jogközelítő indokok nem támasztanak alá. A nemzetközi trendek és a vezető külföldi szabályozók nem a jogérvényesítés keresetindítási túlformalizáltság általi gátlásának irányába mutatnak.”⁹⁰⁵ A fentebb kifejtett jogértelmezési visszasságok egyrészt következnek a jogalkotó által újraszabályozott keresetlevélre vonatkozó szabályokból – melyre az imént idézett tudományos nézet hivatkozik –, másrészt következnek e szabályok bírósági értelmezéséből. A jogalkotó oldaláról a szemléletváltás a szigorú formai és tartalmi kellékek előírása révén valósult meg. A bíróságok oldaláról pedig a szemléletváltás itt abban érhető tetten, hogy az új szabályoknak való megfelelés jegyében azok szigorát még tovább erősítve alkalmazták a Pp.-t.

A jogalkotó a kialakult gyakorlatra reagálva – melyek tekinthetünk egy újabb szemléletváltásnak – az Úppn. szabályaival enyhíteni igyekszek a kezdeti szigor. A jogalkotói cél és a keresetlevél érdemi részében foglalt változások jelentős mértékben megnövelték a joganyagot az 1952-es Pp.-hez viszonyítottan. A fokozott és részletes követelményeket a jogalkotó cizellált szabályozás útján valósította meg. E jelenségre is reagálva az Úppn. a rugalmasság növelése és az egyszerűsítés szándékával ezen valamelyest enyhít.

A Pp. hatálybalépését megelőző kodifikáció folyamán már egyértelműen látszó megnövelt joganyaggal kapcsolatban Udvary Sándor 2016-os cikkében⁹⁰⁶ megjegyzi, hogy a joganyag

---

⁹⁰⁵ Varga István: Nemzetközi összehasonlító kitekintés a perakadályok rendszerére. (7. melléklet). In: A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye.

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitasanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemenypdf (Letöltve: 2020. szeptember 24.) 135., 144.

⁹⁰⁶ A Pp. tervezetet ért kritikákra reagálva.

csökkentése és a szabályok esetleges egyszerűsítése esetén figyelemmel kell lenni a belső koherenciára. A kritikus hangok ellenére véleménye szerint azt el kell ismerni, hogy az új, ekkor még formálódó perrend igyekszik megfelelni a belső koherencia követelményének az általa választott elvi alapvetések mentén.⁹⁰⁷ Véleményünk szerint a jogalkotó az Úppn. módosításai során e hivatkozott gondolatot figyelembe vette és ezek nem törik meg a keresetlevél szabályozásának koherenciáját.

Pákozdi Zita – még a Pp. hatálybalépését megelőzően kifejtett – véleménye szerint önmagában a keresetlevél szigorú szabályaival, a jogszabályhely kötelező megjelölésével nem feltétlenül lehet elérni, illetve elősegíteni a felek és az ügyvédek keresetlevél-szerkesztési képességeinek javítását. E képességek álláspontja szerint sokkal inkább a benyújtó jogi tudásán, az ügghöz való hozzáállásán, igényességén és logikai képességein alapulnak.⁹⁰⁸ Vagyis önmagában a szabályozás megváltoztatása, annak milyensége szükségképpen nem eredményezi a jogalkotói cél megvalósulását, szükséges ahhoz a perbeli felek oldaláról is a *szemléletváltás*. Ennek sikere pedig a megváltozott jogszabályi rendelkezésekhez való alkalmazkodás mellett az imént idézett tényezőkön is múlik.

Pribula László szerint a „2018. január 1. napján hatályba lépett új perrendtartás még nem tekint vissza olyan hosszú múltra, amely alkalmazása általános tanulságainak teljes körű megfogalmazását megalapozhatná. Különösen a keresetlevél formálisan többletkövetelményként írt, a valóságban azonban a bírói gyakorlat által eddig is elvárt feltételeinek túlértékelése és a megszokott beidegződésektől eltérő újdonság iránti természetes idegenkedés miatt közvetlenül a hatálybalépést követően a polgári perek számának érezhető csökkenése jelentkezett.”⁹⁰⁹

5.4 A perfelvételi szak

A *perfelvétel* a magyar perjogban ismert fogalom. A Tc. használta, mint „perfelvételi tárgyalás” a tárgyalási szerkezet első részének megnevezésére. A fogalomhasználatot az alkalmazott tárgyalásszerkezet adta. Ahol tartalma a pergátló kifogások elintézése és az alperes perbeocsátkozása volt. Ezáltal a perfelvételi tárgyalás ténylegesen a *per felvételét*, alapítását szolgálta. A felek megjelentek a perfelvételi határnapon a felkeres előadta keresetét, az alperes pedig ellenkérelmét, vagyis a felek „felvették” a pert, a bíróság rögzítette, hogy a felek között vita, per van, melyben döntést kell hoznia. Érdemi kérdések főszabályként itt nem merültek fel, azokra a bíróság újabb határnapot tűzött.

---

⁹⁰⁷ Udvary Sándor 2016. 119.

⁹⁰⁸ Pákozdi Zita 2016. 461.

⁹⁰⁹ Pribula László 2020. 22-23.

A perfelvétel, mint fogalom használata - tekintettel a magyar perjogi hagyományokra és dogmatikára - indokolt a Pp.-ben. A ma használt fogalomnak azonban teljesen más a tartalma. A jogalkotói cél a Tc. és a Pp. esetén is hasonló, nevezetesen az eljárás gördülékenyebbé, hatékonyabbá és gyorsabbá tétele.⁹¹⁰ A Tc.-hez képest „azonban a szétválasztás módja különböző, a két tárgyalási szak határvonala máshol húzódik. A [Tc.] a perfelvétel körébe sorolta az egyszerűbben és gyorsabban elintézhető kérdéseket, míg a [Pp.] lényegében a felek minden, a korábbi gondolkodás szerint a per érdemére tartozó cselekményét (nyilatkozatát) ide összpontosítja, egyetlen kivétellel, ami a bizonyítás tényleges lefolytatása.”⁹¹¹ A perfelvétel „rendeltetése tehát a [Tc.-hez] képest megújult, nem csupán az alperes perbebocsátkozását célozza, hanem a jogvita kereteinek a tisztázását és rögzítését is.”⁹¹² Ennek alapján a két alkalmazott megoldás megalkotásakor végső során, ha a jogalkotói cél azonos is volt az annak elérésére tett kísérlet más megoldás megvalósítását eredményezte.

A főtárgyalási modellben a perfelvétel előkészítő funkciót kap. A Pp. 183. § (1) bekezdésben rögzíti, hogy a feleknek és a bíróságnak milyen tevékenységei tartoznak ide, emellett kifejezésre juttatja, hogy tartalma a *jogvita kereteinek a meghatározása*. E paragrafus lényegében egy fogalommeghatározás, mely Udvary Sándor szerint egy újonnan bevezetett perszerkezeti elemnél logikus és racionális jogalkotói lépés,⁹¹³ segíti a pontos értelmezést. E paragrafusból következtetést vonhatunk le a szóbeliség és írásbeliség perrend által elfogadott rendszerére is. A Pp. egy vegyes rendszert teremt, melyben a perfelvételi tárgyaláson előadottak és a perfelvételi iratban foglaltak is figyelembe veendők. Ezzel az iratok nem pusztán előkészítő iratként – lásd Tc. – jelennek meg, hanem maguk is szolgáltatják a peranyagot.⁹¹⁴

Logikus lépés a jogalkotótól, hogy már meglévő fogalmat visszavezet a hatályos jogba, hiszen a magyar dogmatikában már használt fogalom újra-értelmezése könnyebb, mint egy teljesen új fogalom bevezetése. A Pp. maga határozza meg a perfelvétel tartalmát, segítve ezzel a félreértelmezések elkerülését. Ugyanakkor félreértésre adhat okot, hogy a perfelvétel

---

⁹¹⁰ Wallacher Lajos: Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közöny*, 2017/12. 530. (továbbiakban: Wallacher Lajos 2017).

⁹¹¹ Wallacher Lajos 2017. 530.

⁹¹² Pákozdi Zita: Technológia és emberi tényező – válogatás a pp. megújult rendelkezéseiből. In: Certický Mária (szerk.): *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában*. Szeged, Magánjogot Oktatók Egyesülete, 2020. 9. http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovatív-magánjogi-megoldások.-Tanulmánykötet.pdf (Letöltve: 2021. március 19.).

⁹¹³ Udvary Sándor 2017. 9.

⁹¹⁴ Köblös Adél 2017a. 17.

a Tc.-ben ismert és alkalmazott tartalmától a hatályos szabályozás igen messze áll. Ez a két perrend időbeli távolságára figyelemmel csekély jelentőségű aggály. A perfelvétel fogalma értelmezhető úgy is, hogy itt a per *anyagának felvétele* történik, így a Pp.-ben meghatározott tartalommal is megtölthető a fogalom.

A Pp. körüli tudományos irodalomban a perfelvételi szak időtartama, annak kezdő és befejező eljárási cselekményére vonatkozóan a jogirodalom egységes. Hatályos perjogunkban a perfelvétel első cselekménye az írásbeli ellenkérelem előterjesztése, ezzel fordul át az eljárás a perindításból perfelvételbe.⁹¹⁵ Herédi Erika megfogalmazása szerint az osztott szerkezetű elsőfokú eljárás a perindításból az írásbeli ellenkérelem előterjesztésével fordul át perfelvételbe.⁹¹⁶ A perfelvételi szak tehát az alperes megfelelő, legalább alaki védekezést tartalmazó írásbeli ellenkérelmének beérkezésétől tart a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig.⁹¹⁷ A perfelvételi szak már a bíróságnak benyújtott – és perfelvételre alkalmas – keresetlevél és az írásban előterjesztett ellenkérelem után kezdődik, és egészen a perfelvételt lezáró végzésig tart.⁹¹⁸

A perfelvételi szak *célja* a jogvita tartalmának, kereteinek meghatározása, továbbá az előkérdések tisztázása, mert ez a per eldöntésének elengedhetetlen feltétele.⁹¹⁹ Udvary Sándor szerint az igazán fontos dolgok – különösen a bizonyítékok körének meghatározása – az előkészítő szakaszban (itt értsd perfelvétel) fognak eldőlni, hiszen ezek fogják a keretét meghatározni a polgári eljárásunknak.⁹²⁰

A Pp. a perfelvételi szakban főszabályként – e törvény keretei kötött – lehetővé teszi a perfelvételi nyilatkozat szabad változtatását [183. § (4) bekezdés]. Ezt árnyalják a Pp. alapelvei – különösen jóhiszeműség, az eljárástámogatási és igazmondási kötelezettség, illetve a 183. § (5) bekezdés által alkalmazandó pénzbírság szankciója.⁹²¹ A pénzbírság alkalmazása azonban nem érinti a beadvány figyelembe vehetőségét (KKT. 71. I.). A Pp. hatálybalépéskori normaszövege tovább árnyalta azzal, hogy a perfelvételi nyilatkozat előadására szolgáló perfelvételi irat csak a bíróság felhívására volt tehető vagy ha azt a Pp. megengedte (202. §). Zsitva Ágnes szerint ez meggátolja azt, hogy a felek tetszőleges

---

⁹¹⁵ Zsitva Ágnes 2017a. 281.

⁹¹⁶ Herédi Erika: A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 2018/3. 122. (továbbiakban: Herédi Erika 2018).

⁹¹⁷ Puskás Péter: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017. 391. (továbbiakban: Puskás Péter 2017a).

⁹¹⁸ Zsitva Ágnes 2017a. 289.

⁹¹⁹ Wallacher Lajos 2017a. 266.

⁹²⁰ Udvary Sándor 2017a. 15.

⁹²¹ Puskás Péter 2017a. 393.

időpontban és mennyiségben, akár a tárgyaláson vagy közvetlenül azt megelőzően irataikkal a perfelvétel menetét felborítsák, hátráltassák a bírói pervezetését és széttöredezzen a perfelvétel.⁹²²

Az Úppn. azonban e tilalmat részben feloldja és ezt követően a fél előkészítő iratban bírósági felhívás nélkül is előterjeszthet kereset-, viszontkereset-, illetve ellenkérelem-változtatást, valamint ezekkel összefüggésben álló perfelvételi nyilatkozatokat. A tilalom feloldása azonban nem teljeskörű. Az Úppn. indokolása szerint módosítás ugyanakkor nem teszi lehetővé önállóan új tényelőadások megtételét vagy bizonyítási indítványok megjelölését előkészítő iratban bírói felhívás nélkül. Ennek indoka, hogy a módosítás elejét kívánja venni annak, hogy a felek a korábban tett tényállításaik folyamatos változtatásával, bírói felhívás nélkül előterjesztett előkészítő iratokkal elhúzzák a perfelvételi szakot. Bírói felhívás hiányában az új tények és új bizonyítási indítványok szóban a perfelvételi tárgyaláson az anyagi pervezetés kontrollja mellett adhatók elő.⁹²³ A tilalmazott körbe eső perfelvételi nyilatkozat hatálytalan [Pp. 202. § (3) bekezdés, hatályos 2021.01.01-től].

5.4.1 Az írásbeli ellenkérelem

Már a Koncepció is megfogalmazta, hogy „a bíróság kézbesíti az alperesnek a keresetlevelet, és felhívja érdemi ellenkérelmének előterjesztésére az alperest. Az alperes érdemi ellenkérelmének ki kell terjednie a keresetlevélben foglalt valamennyi tényállításra is akként, hogy az alperesnek minden felperesi tényállítás tekintetében közölnie kell, hogy azt vitatja-e.”⁹²⁴

A keresetlevél beérkezését követően a bíróság megvizsgálja azt, ha *perfelvételre alkalmas*, közli az alperessel, és – a felperes értesítése mellett – felhívja ellenkérelmének írásbeli előterjesztésére (179. §). Ezzel a bíróság azt a jogi álláspontját juttatja kifejezésre, hogy perfelvételre alkalmasnak találta a keresetlevelet, ezért utóbb a keresetlevél annak hiányai miatt már nem utasítható vissza és a per sem szüntethető meg (BDT 2020. 4235.). Az 1952-es Pp. szabályozásának megfelelően továbbra is e közléssel állnak be a perindítás joghatásai⁹²⁵ (180. §).⁹²⁶

A közlést követően az alperes köteles vagy inkább – Udvary Sándor megfogalmazásával élve – *érdekében áll* írásbeli ellenkérelmet előterjeszteni. Ez egy döntés az alperes részéről,

---

⁹²² Zsitva Ágnes 2017. 13.

⁹²³ Úppn. indokolás a 19. §-hoz.

⁹²⁴ Koncepció 2015. 15.

⁹²⁵ Az 1952-es Pp.-hez képest itt is történt terminológiai váltás. A Pp.-ben már a perindítás joghatása kifejezést és nem a joghatályait használja.

⁹²⁶ Puskás Péter 2017. 383.

hogy előterjeszti ellenkérelmét vagy amennyiben elmulasztja, köteles annak további eljárásjogi következményeit viselni.⁹²⁷ A szankció pedig a kereseti kérelemnek megfelelő bírósági meghagyás kibocsátása. A Pp. ezzel lényegesen eltér az 1952-es Pp.-től, ugyanis a tárgyalást minden esetben írásbeli előkészítés előzi meg, ezzel az elérni kívánt cél, hogy a tárgyalás ne a kereset, ellenkérelem, viszontkereset, beszámítás előadásával és jegyzőkönyvezésével teljen.⁹²⁸ Puskás Péter szerint az új követelménynek megfelelően az alperesnek nem elegendő az első tárgyaláson előadnia ellenkérelmét, ami így gyorsítja az ügyintézését, mert valamennyi részvevő alaposabban felkészülhet az első tárgyalásra, amelyen már érdemben is lehet haladni és nem ott kerül sor az ellenkérelem jegyzőkönyvezésére, valamint nem akkor szembesül a felperes és a bíróság az abban foglaltakkal.⁹²⁹

Az írásbeliség erősödését jelzi az is, hogy az alperesnek az ellenkérelmét kötelezően *írásban* kell előterjesztenie, és a bírósági meghagyás is ide az írásbeli szakaszhoz kapcsolódik.⁹³⁰ Az írásbeliség erősödésével kapcsolatban Köblös Adél, megjegyzi, hogy az írásbeliség és szóbeliség, valamint a hozzájuk kapcsolódó – közvettség és közvetlenség – egyik vagy másik végletekig merev alkalmazása visszásságot szül. Ezek perrendi arányának megtalálásakor a jogalkotónak meg kell találnia azt a *kényes egyensúlyt*, hogy milyen egyéb elveknek és érdekeknek engedve kapjanak teret a kivételek és milyen áron.⁹³¹

Zsitva Ágnes szerint a törvény a tárgyalás előkészítése, a perfelvétel koncentrált menetének biztosítása érdekében írja elő a védekezés minden formájának előzetes írásbeli előterjesztését és határozza meg azok tartalmi követelményeit.⁹³² A megfelelő előkészítés mellett – a felek egyenlőségét szem előtt tartva – ha a felperest a keresetlevéllel kapcsolatban a perrend fokozott követelmények elé állítja, akkor az alperestől is elvárja, hogy erre ugyanolyan részletesen nyilatkozzon. Ezért „az írásbeli ellenkérelem lényegében a keresetlevél tükörképe. Az alperesnek ugyanazokat a részleteket illetően kell nyilatkoznia, mint a felperesnek és az iratát hasonló módon kell tagolnia és mellékletekkel felszerelnie.”⁹³³

---

⁹²⁷ Udvary Sándor 2017b. 22.

⁹²⁸ Zsitva Ágnes 2017. 11.

⁹²⁹ Puskás Péter 2017. 381.

⁹³⁰ Köblös Adél 2017a. 18.

⁹³¹ Köblös Adél: A közvetlenség elve a polgári perben. In: Gellén Klára – Görög Márta (szerk.): *LEGE ET FIDE Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára*. Szeged, Iurisperitus, 2016. 356.

⁹³² Zsitva Ágnes 2017a. 278.

⁹³³ Wallacher Lajos: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 391. (továbbiakban: Wallacher Lajos 2017b).

Éless Tamás szerint az írásbeli ellenkérelem kötelezővé tételével elkerülhető, hogy az első (perfelvételi) tárgyaláson sokféle kifogással, azok adagolásával, a bírónak az eljárást lehetetlenné tevő döntési helyzetek elé állításával a peralapítási szak elhúzható legyen.⁹³⁴

Az írásbeli ellenkérelem megkövetelése mellett fontos, hogy a perrend azt *mikor kéri az alperestől*. Szabó Imre szerint „az új Pp. expressis verbis biztosítani kívánja, hogy [...] az alperes az eljárás mielőbbi szakában részletesen nyilatkozzon, hogy a keresetet mennyiben és milyen okból vitatja.”⁹³⁵ Pákozdi Zita szerint, „a törvény hangsúlyozottan a perkoncentrációra épít, amelyet külön megfogalmazott alapelvben is megjelenít és amelyben a felekre vetítve az együttműködés kötelezettségét irányozza elő, amelynek érvényesülnie kell már a perindítás során is: mind a felperestől, mind az alperestől egzakt, teljes és pontos írásbeli nyilatkozatok szükségesek a keresetlevél és az ellenkérelem tekintetében.”⁹³⁶

Fontos, hogy az alperes ellenkérelme valóban *érdemi* legyen. Nem elegendő egy formális, nemleges ellenkezés, hiszen az nem teszi lehetővé az érdemi írásbeli előkészítést. A „törvény a keresetlevélben előadottakra teljes körű perfelvételi nyilatkozat megtételét várja az alperestől az írásbeli ellenkérelemben annak érdekében, hogy a jogvita mibenléte minél hamarabb tisztázódjon. Ezen céllal, de a fél eljárás-támogatási kötelezettségével és a jóhiszeműség elvével is ellentétes, ha az alperes továbblépésre alkalmatlan, a keresetet általánosságban vitató, formális ellenkérelmet terjeszt elő. (pl. „Vitatom a kereset jogalapját, összecszerűségét.” vagy „Vitatom a követelés fennállását.” esetleg „Nem tartozom.”)⁹³⁷

5.4.1.1 Az írásbeli ellenkérelem érdemi része

Az ellenkérelem *tükörkép* jellegére tekintettel – az ismétlés elkerülése érdekében – az ellenkérelem érdemi részének tartalmi elemeinek részletes vizsgálatánál az egyes azonos fogalmaknál a keresetlevél körében tárgyaltak mindvégig irányadók.

A hatálybalépéskori normaszöveg szerint az ellenkérelem érdemi részében, amennyiben a fél védekezni akar alaki védekezés esetén fel kell tüntetni az eljárás megszüntetésére *alapot adó okot*, az azt megalapozó *jogszabályhelyet és tényeket*, valamint a tényeket alátámasztó és rendelkezésre álló *bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat*. Érdemi (anyagi) védekezés esetén a beszámítás kivételével valamennyi *anyagi jogi kifogást a jogalap megjelölése útján* és az azt megalapozó *tényeket*, továbbá az ezek közötti összefüggés levezetésére vonatkozó *jogi érvelést*, a kereseti kérelem *vitatott részét*, a keresetlevélben feltüntetett tényekre,

⁹³⁴ Éless Tamás- Döme Attila 2014. 69.

⁹³⁵ Szabó Imre 2017. 381.

⁹³⁶ Pákozdi Zita 2017. 350.

⁹³⁷ Zsitva Ágnes 2017a. 278.

bizonyítékokra és bizonyítási indítványokra vonatkozó *vitató nyilatkozatot* és a védekezést megalapozó tényeket, a keresettel érvényesített jog, a tényállítás és a kereseti kérelem közötti összefüggést *cáfoló jogi érvelést*, és a védekezést - ideértve az anyagi jogi kifogást is - megalapozó tényeket alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, illetve bizonyítási indítványokat [199. § (2) bekezdés, hatályos 2020.12.31-ig]. E szabályozással a tükörkép jelleg megvalósul, az érdemi részben tehát a keresetlevélnél megismert öt tartalmi elem itt ismétlődik.

E körben ismét találkozunk egy új fogalommal, az *anyagi jogi kifogással*, mely nem más, mint az alperesi jogállítás. A Pp. az Értelmező Rendelkezések között pontosan definiálja a fogalmat: a keresettel - ideértve a viszontkeresetet és beszámítást is - érvényesített jog érvényesíthetőségét kizáró, megszüntető vagy gátló anyagi jogi rendelkezésre történő hivatkozás [7. § (1) bekezdés 1. pont]. Az alperes az anyagi jog olyan rendelkezésén alapuló alanyi jogát tartja ellen a keresettel érvényesített jognak, amely a felperes jogát elenyészteti vagy érvényesíthetőségét akadályozza, kizárja.⁹³⁸

Lényeges eltérés az 1952-es Pp.-től, hogy az alaki és anyagi védekezés nem vagylagos⁹³⁹ lehetőség, hanem egymás mellett léteznek. Ez azt jelenti, hogy ha az alperesnek az alaki védekezésen túl érdemi ellenvetése is van a keresettel szemben, ellenkérelmében mind az alaki, mind az érdemi védekezését elő kell adnia. Ezért, ha az alperes írásbeli ellenkérelmében csak alaki védekezést terjesztett elő, a bíróságnak nem kell és nem is lehet az érdemi védekezés előterjesztésére felhívni az alperest, hanem a 181. § (3) bekezdése értelmében a 203. § (2) bekezdése szerinti vélelmet kell alkalmazni, azaz úgy kell tekinteni, hogy nem tud vagy nem kíván érdemben védekezni, érdemben nem vitatja a kereset egyetlen elemét sem.⁹⁴⁰ Az együttes előadás a peranyag-csepegtetés megszüntetés mellett azonban magában hordozza azt a veszélyt, hogy az esetleges alaki kifogás sikere esetén a fél feleslegesen terjesztett elő hosszasan indokolt és részletes érdemi ellenkérelmet.⁹⁴¹

Az ellenkérelem előterjesztésének további lényeges, újítása, hogy a 203. § (2) bekezdése mindazon tartalmi elem vonatkozásában, amelyre az írásbeli ellenkérelem nem tartalmaz perfelvételi nyilatkozatot, *nemleges vélelmet állít fel* az alperes terhére. A bizonyítás

---

⁹³⁸ Zsitva Ágnes 2017a. 303.

⁹³⁹ 1952-es Pp. 140. § (1) Ha az alperes ellenkérelmében a per megszüntetését kéri (157. §), a bíróság mindenképp ebben a kérdésben tárgyal és határoz. (2) A bíróság a per megszüntetésére irányuló kérelem tárgyalása mellett is felhívhatja az alperest az ügy érdemére vonatkozó nyilatkozatának előterjesztésére, és a megszüntetés kérdésében való határozathozatal előtt elrendelheti a per érdemi tárgyalását is.

⁹⁴⁰ Zsitva Ágnes 2017. 302.

⁹⁴¹ Éless Tamás 2018. 853.

szabályainál pedig a bizonyítás nélkül megállapítható tények köre magában foglalja a *törvény értelmében nem vitatottnak tekintendő tényállítást*, ha ezekre vonatkozóan a bíróságnak nem merül fel kételye [266. § (1) bekezdés]. A perfelvétel lezárásáig azonban még van lehetőség vitatni a keresetlevélben foglaltakat, illetve a felperesi keresetváltoztatás vagy új tény felhozása esetén előállhat az, hogy az alperesnek újra és újra vitatnia kell a felperesi állításokat.⁹⁴² Azonban fontos jelezni, hogy az ellenkérelem nem megfelelő előterjesztésének a perben hosszan elnyúló következményei lehetnek.

Tovább folytatva a *tükörkép elvet*, ha az Úppn. változást hoz a keresetlevél szabályiban, akkor az szükségképpen kihat az ellenkérelemre is. A módosított normaszöveg szerint az ellenkérelem érdemi részében, ha a fél a perben védekezni kíván, fel kell tüntetni alaki védekezés esetén az eljárás megszüntetésére *alapot adó okot* és az azt *megalapozó tényeket*, a tényeket alátámasztó és rendelkezésre álló *bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat*. Érdemi (anyagi) védekezés esetén az *anyagi jogi kifogást a jogalap megjelölése útján*, a keresetlevél érdemi részében előadottakra vonatkozó *vitató és cáfoló nyilatkozatokat*, valamint a védekezést – ideértve az anyagi jogi kifogást is – megalapozó tényeket és az azokat alátámasztó és rendelkezésre álló *bizonyítékokat, illetve bizonyítási indítványokat* [199. § (2) bekezdés, hatályos 2021.01.01-től].

Lényeges változás, hogy az alaki védekezés esetén kikerült a jogszabályhely megjelölése, az érdemi védekezéssel összefüggésben pedig gyakorlatilag az összes pont kicserélődött. Szövegbéli változás, hogy a jogalkotó e körben összevonta a keresetlevél érdemi részében foglaltakat és *azt kell vitatni és cáfolni*, továbbá védekezést előterjeszteni és azt alátámasztani. Ezzel a normaszöveg csökken, annak áttekinthetősége és érthetősége javul. A tartalom azonban megmarad, továbbra is igazodik a keresetlevélhez, csak tisztul a kép. Az Úppn. indokolása részletekbe menően nem tárgyalja a változás indokait, csupán azzal indokol, hogy a jogalkotó a keresetlevél tartalmának egyszerűsítéséhez igazodva – a jogalkalmazói tapasztalatokra tekintettel egyszerűsíti és észszerűsíti az alperesi írásbeli ellenkérelem tartalmát.⁹⁴³

---

⁹⁴² Zsitva Ágnes: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. 2. kiad., Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 304. (továbbiakban: Zsitva Ágnes 2019).

⁹⁴³ Úppn. indokolás a 18. §-hoz.

5.4.1.2 Az írásbeli ellenkérelem előterjesztésének elmaradásához fűződő szankció, a bírósági meghagyás

A Pp. – véleményünk szerint – három jelentős újítást tartalmaz e jogintézménnyel kapcsolatban. *Elsőként* az eljárás idővonalán elfoglalt *helye*. „Az 1952-es Pp. az első tárgyalás elmulasztása esetén tette lehetővé a bírósági meghagyás kibocsátását, a felperes kérelmére, ha az alperes írásbeli védekezést nem terjesztett elő. Mivel a Pp. az írásbeli ellenkérelmet kötelezővé teszi, ehhez igazítja a bírósági meghagyás kibocsátásának lehetőségét is, mivel az alperesi passzivitás az ellenkérelem előterjesztésének elmulasztásában tud megmutatkozni.”⁹⁴⁴ Ezzel a bírósági meghagyás *kikerült a tárgyalás köréből*, szerkezetileg így a perindítás körébe került át. A bíróság tárgyaláson kívül bocsátja ki, tárgyalás tartása, sőt még annak kitűzése sem történik meg, ami az eljárás gyorsabb lezárásához vezet.⁹⁴⁵

A *második* figyelemre méltó szempont az ellenkérelem tartalmához kapcsolódik. Ugyanis nem akadály a bírósági meghagyás kibocsátásának, ha az alperes írásbeli ellenkérelmében csak a keresetet *általánosságban vitató* nyilatkozatot terjeszt elő, amely nem tartalmaz sem alaki védekezést, sem érdemi védekezést [181. § (2) bekezdés]. Ezzel a Pp. e ponton is eltér az 1952-es Pp.-től. Az 1973-ban bevezetett bírósági meghagyás jogirodalma és gyakorlata, mely a rendszerváltoztatást követően is fennmaradt, elegendőnek tarott bármilyen tartalmú alperesi nyilatkozatot a bírósági meghagyás kibocsátásának meggátlására.⁹⁴⁶ E mérce tehát magasabbra került.

Arra vonatkozóan azonban, hogy mi tekinthető a Pp. szerinti általánosságban vitató nyilatkozatnak és mi e mércét meghaladó ellenkérelem, ennek kimunkálása a joggyakorlat feladata: I. Az alperes ellenkérelme nem utasítható vissza, ha az az érdemi védekezési formák legalább egyikét tartalmazza és az az általános vitatás szintjét meghaladja. II. A különösen szigorúan értelmezett eljárási szabályok megfoszthatják a feleket a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogtól. III. Hiányos, vagy hibás ellenkérelem esetén az anyagi pervezetés eszköze alkalmazandó és annak eredménytelensége esetén a kérelmet hiányos, vagy hibás tartalma alapján kell elbírálnia a bíróságnak (BDT 2020. 4148.). Amennyiben a bíróság szerint az alperes nem érte el ezt a szintet és kibocsátja a bírósági meghagyást, akkor az azzal szembeni megfelelően előterjesztett *ellentmondás* megfelelő jogorvoslati lehetőséget biztosít e kérdésben is.

---

⁹⁴⁴ Wallacher Lajos 2017c. 370.

⁹⁴⁵ Puskás Péter 2017. 384.

⁹⁴⁶ Ennek kifejtését lásd a dolgozat erre vonatkozó fejezetében.

A *harmadik* jelentős változás, hogy a bíróság nem a felperes kérelmére, hanem – ha annak feltételei fennállnak – *hivatalból* bocsátja ki a bírósági meghagyást.

5.4.1.3 Az írásbeli ellenkérelem tárgyalási szerkezetben elfoglalt helye

A tudományos dogmatika által használt perfelvételi szak kezdő és végpontját meghatározó – egyező – álláspontokat fentebb ismertettük. Ebbe a sorba illeszkedik Wallacher Lajos meghatározása is, aki szerint a perindítás a keresetlevél benyújtásától tart az *alperessel való közlésig*, illetve az alperes nyilatkozatának elmaradása esetén a bírósági meghagyás kibocsátásáig.⁹⁴⁷ A Pp. három fontos elemet szabályoz a XI. fejezetben (*Perindítás*): keresetlevelet, kereset közlését (írásbeli ellenkérelem előterjesztésére való felhívás), és a bírósági meghagyást. A XII. fejezetben (*Perfelvételi szak*), az 58. 'a perfelvétel a perfelvételi tárgyalásig' címben pedig már az előterjesztett írásbeli ellenkérelmet követő perfelvételi módokat sorolja fel a törvény (187. §). *Ezzel az írásbeli ellenkérelem a két szak határvonalára kerül.*

A véleményünk szerint az alperesi ellenkérelem ezáltal egyfajta választóvonal, hiányával más utat vesz az eljárás – bírósági meghagyás kibocsátása –, előterjesztésével azonban az eljárás átlép a perfelvételi szakba. Az előterjesztésre való felhívás még a perindítás tartalma, tekintettel arra, hogy ez a kereset közlésével egyidejűleg történik, azonban e bírói cselekmény után történik a „váltás”, ha előterjeszti az alperes, akkor megindult a perfelvétel, ha nem akkor maradunk a perindítás körében a bírósági meghagyás kibocsátásánál. Az alperesi ellenkérelem ezáltal egy fontos - újonnan bevezetett - sarokpontja az elsőfokú eljárásnak.

A Pp. az Értelmező Rendelkezések között az írásbeli ellenkérelmet *perfelvételi iratnak* tekinti, részletes szabályait a perfelvétel iratai között találjuk [7. § (1) bekezdés 16. pont, 199. §]. Itt röviden szükséges kitérni a perfelvételi irat fogalomra. Ezek körét a Pp. taxatív meghatározza, ez az *egyik legfontosabb új fogalom*.⁹⁴⁸ Ezek speciális beadványok, melyekkel szemben a törvény többletkövetelményeket támaszt, és közös jellemzőjük, hogy a perfelvételi szakban terjeszthetők elő.⁹⁴⁹ A keresetlevél azért került ki e körből mert azt a perindítás körében terjeszti elő a felperes és nem a perfelvételi szakban.⁹⁵⁰ A keresetlevél

⁹⁴⁷ Wallacher Lajos: Az elsőfokú eljárás (XI. fejezet). In: Nagy Adrienn és Wopera Zsuzsa (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 265. (továbbiakban: Wallacher Lajos 2017a).

⁹⁴⁸ Légrádi István – Virág Csaba – Völcssey Balázs: Értelmező rendelkezések (II. fejezet): In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja.* I. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 43. (továbbiakban: Légrádi István – Virág Csaba – Völcssey Balázs 2018).

⁹⁴⁹ Légrádi István – Virág Csaba – Völcssey Balázs 2018. 43.

⁹⁵⁰ Légrádi István – Virág Csaba – Völcssey Balázs 2018. 43.

elkülönítése tehát rendszertani, szerkezeti eredetű, melyet az Úppn. kodifikál is. Az új 183. § (1) bekezdés [2021.01.01-től hatályos] kifejezetten kimondja, hogy a felek a jogvita kereteit a *keresetlevélben* és perfelvételi iratban feltüntetett, illetve perfelvételi tárgyaláson tett cselekményeikkel határozzák meg. A normaszöveg szerint és a rendszertani értelmezés szerint tehát az írásbeli ellenkérelem szerkezetileg a perfelvételi szakhoz kerül.

Ugyanakkor számos olyan érv felhozható, melyek az ellenkérelem e tiszta rendszertani elhelyezést elhomályosítják. A perfelvételi nyilatkozat (perfelvételi iratba foglalt írásbeli ellenkérelem is ilyennek tekintendő) elmulasztásának vagy hiányos előterjesztésének jogkövetkezménye, hogy a bíróság a rendelkezésre álló peranyag alapján dönt⁹⁵¹ [183. § (6) bekezdés]. Ezzel szemben – és e mellett – az írásbeli ellenkérelem elő nem terjesztésének szankciója a bírósági meghagyás, mely súlyosabb joghátrány az alperesre nézve. Nem teljeskörű előterjesztésének szankciója pedig a 203. § által felállított negatív megdönthető vélelem. E logika mentén haladva – a súlyosabb szankció miatt – az alperesi ellenkérelem egy „*minősített perfelvételi iratnak*” tekinthető. E megközelítés azonban a rendszertani helyét nem érinti. Megjegyezzük, hogy a bírósági meghagyás kibocsátásakor is a bíróság lényegében a rendelkezésre álló peranyag alapján dönt, hiszen az alperes a szabályszerűen közölt keresetben foglaltakra nem nyilatkozott, nem terjeszt elő védekezést azzal szemben. A CKOT egyik állásfoglalása az *ellenkérelmet a perindításhoz sorolja*, sőt nemcsak az ellenkérelem előterjesztését, hanem az előterjeszthetőségének határidejét is teljes egészében a perindításhoz sorolja, ahol – szerkezeti okok miatt – a fentebb hivatkozott negatív vélelem és az anyagi pervezetés *még nem alkalmazandó* (CKOT 2019.04.15. 22.). E CKOT állásfoglalás e szerkezeti jellegű értelmezése mellett azt képviseli, hogy az alperes a számára nyitva álló 45 + 45 napos határidőben kiegészítheti az ellenkérelmét. Ezt azonban a kommentári irodalom ellenzi, azzal az indokkal, hogy perfelvételi iratot (lásd ellenkérelem) csak a bíróság felhívására terjeszthet elő a fél [203. § (1) bekezdés], vagyis az ellenkérelem kiegészítése *bírói felhívás nélkül hatálytalan*, a CKOT értelmezése pedig helytelen.⁹⁵² Továbbá, a Pp. megfogalmazása szerint az, hogy egy bizonyos határidőn *belül* terjesztheti elő nem jelenti azt, hogy azon a határidőn *keresztül* terjesztheti elő, vagyis a helyes értelmezés szerint a határidőn belül egyszer és nem többször.⁹⁵³

E jogértelmezési kérdést szintén igyekszik lezárni az Úppn., mely az előkészítő iratok szabályain lazít és megengedi a félnek, hogy előkészítő iratban a bíróság felhívása nélkül is

---

⁹⁵¹ Wallacher Lajos 2017b. 377.

⁹⁵² Zsitva Ágnes 2019. 558-559.

⁹⁵³ Zsitva Ágnes 2019. 560.

előterjeszthessen kereset-, viszontkereset-, illetve *ellenkérelem-változtatást*, valamint ezekkel összefüggésben álló perfelvételi nyilatkozatokat [202. § (2) bekezdés, hatályos 2021.01.01-től]. Az indokolás szerint a gyakorlatban a legtöbb problémát a kereset- és ellenkérelem-változtatás előterjesztése jelenti, amelyet, ha a bíróság nem rendel el további írásbeli perfelvételt, a felek – erre irányuló bírói felhívás hiányában – csak a perfelvételi tárgyaláson tudnak előadni, ez pedig a perfelvételi tárgyalás *elhalasztását eredményezheti*.⁹⁵⁴ Ezzel az ellenkérelem bírói felhívás nélküli megváltoztathatósága megoldódni látszik, azonban a szerkezeti kérdés továbbra is fennmarad, a jogalkotó viszont egyértelműen ismét deklarálja, hogy *az ellenkérelem a perfelvételi szak tartalma*.

Mivel az alperesi ellenkérelem a perfelvétel körébe tartozik, így a perindítás körében csak a felperes nyilatkozik. Véleményünk szerint bizonyos érvek azt támasztják alá, hogy az alperesi ellenkérelem *átkerülhetne a perindítás körébe*. Ez a szerkezeti felosztás azzal indokolható, hogy így a perindítás során a bíróság mindkét féltől már a perfelvételt megelőzően rendelkezne információval, és így nem a perfelvétel kezdő cselekményekor, hanem már a perindítás során el tudná dönteni, hogy a perfelvétel lehetséges módjai közül melyiket válassza. E választási lehetőség a jelenleg hatályos szabályozás szerint szintén fennáll a bíróság számára az alperesi ellenkérelem beérkezése után, de már a perfelvétel során.⁹⁵⁵ További indok, hogy az alperesi ellenkérelmet a Pp. a keresetlevél tükörképének tekinti, és ugyanolyan részletes és szigorú formai és tartalmi követelményeket határoz meg vele szemben. Erre is tekintettel *célszerű* lenne a perindítást megtölteni egy felperesi és egy alperesi nyilatkozattal.

A szerkezeti átkerüléssel – végső soron – felvehető az a gondolat, hogy a per létrejöttét az alperesi perbebocsátáshoz (ellenkérelem előterjesztése) lehet kötni, ezzel az ellenkérelemnek perlétesítő jelleget adva. Ezt azzal támasztjuk alá, hogy a keresetlevél és az ellenkérelem, mint két kiemelet beadvány hozza létre a felek között a „*contradictiot*” vagyis a pert. E tudományos gondolatot tovább fűzve ekkor a „*peralapítás*” cím fejezné ki helyesen a felperesi keresetlevelet és az alperesi ellenkérelmet tartalmazó első szakot. Ez a megoldás a Tc. elsőfokú eljárását jellemezte.⁹⁵⁶ Azonban fel kell hívni arra a figyelmet, hogy a Tc.-ben a keresetlevél (idézési kérelem) és az alperesi ellenkérelem szerepe és formája teljesen más volt, mint a ma hatályos Pp.-ben. Ehhez a gondolathoz, perszerkezethez a jogalkotó a

---

⁹⁵⁴ Úppn. indokolás a 19. §-hoz.

⁹⁵⁵ Wallacher Lajos 2017c. 368-369.

⁹⁵⁶ A perbebocsátkozás perlétesítő jellegével összefüggésben lásd a korabeli jogirodalomból, a dolgozatban korábban hivatkozott Plósz Sándor és Tóth Károly írásait.

Pp. kodifikációja során nem tért vissza, és akárcsak az 1952-es Pp., a keresetlevél közléséhez köti a per létrejöttét.

Ha a keresetlevél a hatálybalépéstől kezdődően nem tartozott a perfelvételi iratok közé, azonban annak egyértelműsítésére módosítani kellett a Pp.-t, akkor elképzelhető egy az alperesi ellenkérelmet is a perfelvételi irat köréből ténylegesen kiemelő módosítás, mely az ellenkérelem tartalmát és formáját nem, csak annak szerkezeti helyét érinti. A jogalkotó kiemelné a perfelvételi iratok közül, részletes szabályait pedig nem a perfelvétel iratai között, hanem az alperesi írásbeli ellenkérelemnek fenntartott 179. § rendelkezései között helyezné el.

Ugyanakkor ez további perszerkezeti kérdéseket indukál, azáltal, hogy az ellenkérelem nem lenne a perfelvételi szak tartalma, így nem lenne perfelvételi irat, ezért az ott alkalmazandó szankciók és egyéb szabályok nem vonatkoznának rá. Illetve utalni kívánunk arra, hogy a 179. §-ban szabályozott „írásbeli alperesi ellenkérelem” egy fajtája a 199. § szerinti „ellenkérelemnek”, hiszen a viszontkeresettel szemben a felperesnek szintén e szabályok szerint ellenkérelmet kell előterjesztenie.⁹⁵⁷ Ezáltal az írásbeli alperesi ellenkérelem kiemelése további joganyagnövekedést és szabályozást indukálna.

Ezen érvek élet tompítja, hogy a hatályos rendelkezések szerint a kereset közlésével fogalmilag is létrejön a per, beállnak a perindítás joghatásai, kialakul a háromszereplős perjogi jogviszony.⁹⁵⁸ Ezt követően kerül sor az írásbeli ellenkérelemre, mely ekkor már a *létrejött per* cselekménye, nem annak megindító cselekménye. Zsitva Ágnes szerint a kereset közlésének e fontos hatása miatt a perindítás és a perfelvételi szak határa nem is az ellenkérelemhez, hanem *dogmatikailag a kereset közléséhez kapcsolódik*, éppen ezért minden ezzel ellentétes érvelést, mely akár az ellenkérelem előterjesztéséhez vagy annak előterjeszthetőségi határidejéhez köti az átfordulást, helytelennek tart.⁹⁵⁹

A perindítás fejezetcím pedig a jelen formájában helyesen fejezi ki e szak tartalmát, összhangban azzal a fogalomhasználattal, hogy a pert a keresetlevéllel kell megindítani. Továbbá a hatályos rendelkezések szerint a bírósági meghagyással szembeni megfelelően előterjesztett ellentmondás esetén a bírósági meghagyás hatályát veszti és a bíróság az eljárást a *perfelvétel szabályai szerint folytatja* [182. § (3) bekezdés].

---

⁹⁵⁷ Zsitva Ágnes 2019. 546.

⁹⁵⁸ Ébner Vilmos 2018. 770.

⁹⁵⁹ Zsitva Ágnes 2019. 546.

5.4.2 A perfelvételi szak az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően, és annak lefolytatási módjai (187. - 193. §, 197. - 198. §)

Amennyiben az ügyet nem kellett áttenni, vagy megszüntetni és bírósági meghagyás kibocsátásának sem volt helye, akkor a bíróságnak a perfelvétel módjáról kell határoznia.⁹⁶⁰

A Pp.-ben a perfelvétel több lehetséges *módon* folytatható le. A bírónak ekkor – a keresetlevél és az ellenkérelem alapján – már jelentős peranyag áll rendelkezésére, mely alapján eldöntheti, hogyan folytatódjon az eljárás.⁹⁶¹

Ebben az eljárási szakban a Pp. rugalmas kereteket alakít ki és a bíróság kezébe adja a perfelvétel irányítását. Három lehetséges útvonalat, módot ad a perfelvétel lezárásának eléréséhez.⁹⁶² A választási szabadság az eljárás idővonalán a bíróságot az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően illeti meg (187. §). Több alperes esetén a bíróság e kérdésben addig nem dönthet, amíg valamennyi alperessel szemben le nem járt az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő (CKOT. 2018.11.19:38). Puskás Péter szerint „a bíró tehát az adott ügy sajátosságainak figyelembevétele mellett saját belátása alapján három lehetséges út közül választhatja ki azt, amelyik álláspontja szerint a leghatékonyabban segíti elő a perfelvétel mielőbbi lezárását, ezáltal tehát maga dönt a perfelvétel további írásbeli vagy szóbeli menetéről.”⁹⁶³

E három lehetséges út: elsőként a további írásbeli előkészítés a perfelvételi tárgyalás előtt, másodikként a perfelvételi tárgyalás kitűzése és végül harmadikként a perfelvételi tárgyalás mellőzése (187. §).⁹⁶⁴ A rugalmas keretek tehát csak e három módot jelentik, egyéb alternatívát a Pp. nem kínál fel. A bíróság választási szabadsága tehát abban nyilvánul meg, hogy megválaszthatja a perfelvételi módot, ám *annak tartalmát már nem határozhatja meg*.⁹⁶⁵ Továbbá a három perfelvételi mód *nem vegyíthető* (CKOT. 2018.11.19:37). Bár a három mód kellő rugalmasságot biztosít, azonban elképzelhető egy negyedik lehetőség, mely szerint a bíróság a második körös iratváltást követően úgy ítéli meg, hogy perfelvételi tárgyalás tartására nincs szükség és erre figyelmezteti a feleket, akik, ha nem kérik, akkor a perfelvétel lezárható az iratváltások alapján. Jelenleg ez a lehetőség nem áll fenn, hiszen a

---

⁹⁶⁰ Puskás Péter 2017a. 399.

⁹⁶¹ Udvary Sándor 2017. 10.

⁹⁶² Zsitva Ágnes 2017a. 289.

⁹⁶³ Puskás Péter 2017a. 399.

⁹⁶⁴ Az Úppn. tartalmi változtatást nem hoz e rendelkezésben, csupán annak megfogalmazásán módosít. A 187. § (1) bekezdés az alábbi szövegrésszel egészül ki: „meghatározza a perfelvétel módját, amely a következő lehet:” és a c) pont „további írásbeli perfelvétel elrendelése perfelvételi tárgyalás nélkül” szövegrész helyébe „a perfelvételi tárgyalás mellőzésével” lép.

⁹⁶⁵ Völcsy Balázs: A perfelvételi szak jogértelmezési kérdései. *Magyar Jog*, 2020/6. 338. (továbbiakban: Völcsy Balázs 2020).

második körös iratváltást követően a perfelvételi tárgyalás tartása kötelező és a vegyítés pedig nem megengedett.

Czoboly Gergely szerint a perek elhúzódásához vezet, ha a jogalkotó merev eljárási környezetet teremt, amelyben a bírói mérlegelésnek nem jut megfelelő szerep és így nem tudja az eljárást az ügy valós szükségleteire szabni.⁹⁶⁶ A merev eljárási keretek között, ugyanis az egyszerű ügyeknél is végig kell járni egy esetleges hosszas előkészítést, amely indokolatlanul elhúzhatja az eljárást, vagy éppen fordítva, egy bonyolult jogvita nem megfelelő előkészítése esetén a jogvita kereteinek tisztázása elhúzódik, és hátráltatja a per gyors és hatékony lefolyását. Köblös Adél szerint a rugalmasság biztosítása mellett a Pp. igen sok kötöttséggel járó részletszabállyal igyekszik lehetőleg minden, a gyakorlatban felmerülő kérdésre tételes választ adni. Véleménye szerint ennek indoka, hogy hazai viszonylatban a *diszkrecionális jogkör biztosítására csekély igény mutatkozik*, illetve a *jogalkotó bizalomhiánya*.⁹⁶⁷

A perfelvétel lehetséges három módja közül a bíróság csupán kettőben tűz ki *perfelvételi tárgyalást*. Ennek következménye, hogy a Pp. helyesen a *perfelvételi szak* szabályozásakor és elnevezésekor nem használja a *tárgyalás* fogalmat. Ezzel a lépéssel a jogalkotó elmozdítja a perfelvételt a tárgyalás köréből és a főtárgyalási modell jegyében előkészítő funkcióval látta el. Tárgyalásos jellege ezáltal sem szűnik meg, hiszen továbbra is lehetőség van perfelvételi tárgyalást tartani, sőt a Pp. ezt tekinti „általánosnak”, és ettől az egyszerűbb vagy bonyolultabb ügyek tekintetében enged a bírónak mozgásteret.

5.4.2.1 A perfelvételi tárgyalás mellőzése

Az előzőekben kifejtettekből következően a bíróság nem szükségképpen tart perfelvételi tárgyalást. Az írásbeliség erősödésének újabb jele, hogy lehetőség van pusztán iratok alapján lezárni a perfelvételt.⁹⁶⁸ Erre akkor van lehetőség, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy a felek a keresetlevélben és az írásbeli ellenkérelemben megtett nyilatkozatokkal a *jogvita kereteit meghatározták*, és az erről szóló értesítést követően 15 napon belül egyik fél sem kérte perfelvételi tárgyalás tartását (197. §). Köblös Adél e perfelvételi utat úgy fogalmazza meg, hogy a Pp. az elsőfokú eljárás általános szabályai között a perfelvételre is kiterjeszti a

---

⁹⁶⁶ Czoboly Gergely 2014. 201.

⁹⁶⁷ Köblös Adél 2017a. 22-23.

⁹⁶⁸ Köblös Adél 2017a. 18.

tárgyaláson kívüli elbírálás lehetőségét.⁹⁶⁹ Ilyen esetben a perfelvétel szóbeli folytatása elmarad.⁹⁷⁰

A Konceptió szerint a perelőkészítő szak az írásbeliségen alapul, de a bíróság elrendelheti perfelvételi tárgyalás tartását.⁹⁷¹ „A bíró – ha az az ügy sajátosságaira tekintettel szükséges és az eljárás szempontjából hatékonyabb előkészítést tesz lehetővé – elrendelheti perfelvételi tárgyalás tartását.”⁹⁷² A Konceptió idézett mondataiból levonható következtetés szerint a bíróság elsődlegesen írásban folytatta volna le a perfelvételt és csak kivételes esetben tűzött volna ki perfelvételi tárgyalást. Ez összhangban áll az írásbeliség fokozott megjelenítésével. A Pp. végleges normaszövege azonban nem tartja elsődlegesnek e perfelvételi utat, a Konceptióban megfogalmazottak ellenére nem priorizálja azt.

Éless Tamás még a T/11900 Javaslattal összefüggésben megfogalmazott aggályai, miszerint a Pp. a perfelvételt írásbeli úton valósítja meg, illetve „gesztusként” tartalmazza, hogy a bíróság perfelvételi tárgyalást tarthat, illetve a felek kérelmére tart⁹⁷³ a gyakorlatban *nem valósultak meg*. A jogalkalmazói visszajelzések alapján a bíróságok *ritkán választják* a perfelvételi tárgyalás mellőzésével járó perfelvételi módot. Az Úppn. módosítása e perfelvételi mód választását kívánja előmozdítani, azáltal, hogy a felek, ha azt indokoltnak tartják, kezdeményezhessék a perfelvételi tárgyalás mellőzésével történő perfelvételi útvonal alkalmazását.⁹⁷⁴ Az Úppn. által beiktatott rendelkezés szerint a felperes a keresetlevélben, az alperes az ellenkérelemben kezdeményezheti, hogy a bíróság perfelvételi tárgyalás mellőzésével zárja le a perfelvételt [197. § (3) bekezdés, hatályos 2021.01.01-től]. Ezzel megmarad a bíróság döntési kompetenciája e kérdésben, azonban a feleknek lehetőségük lesz ezt *kérni*.

A perfelvételi módok vegyítésének tilalma azzal is jár, hogy nincs arra lehetőség, hogy a bíróság további iratok előterjesztésére hívja fel a feleket, ugyanis akkor nem állnak fenn e mód választásának feltételei.⁹⁷⁵ Ekkor az újabb körös iratváltással a bíróság egy másik perfelvételi módot választotta, melyet kötelezően követi a perfelvételi tárgyalás.

---

⁹⁶⁹ Köblös Adél 2017. 297.

⁹⁷⁰ Puskás Péter 2017. 401.

⁹⁷¹ Konceptió 2015. 14.

⁹⁷² Konceptió 2015. 15.

⁹⁷³ Éless Tamás 2017. 14.

⁹⁷⁴ Úppn. indokolás a 17. §-hoz.

⁹⁷⁵ Völcsy Balázs 2020. 339.

5.4.2.2 További írásbeli előkészítés a perfelvételi tárgyalás előtt

A további írásbeli előkészítés elrendelése egy újabb körös iratváltást jelent, mely a felperesi *válaszirat*, és az alperesi *viszontválasz* formájában jelenik meg (201. §). Ezzel visszaköszönnek a Ptr. fogalmai.⁹⁷⁶ Ez felfogható az írásbeliség erősödésének újabb jeleként. A Pp. lehetővé teszi a perfelvételi tárgyalás előtt a további írásbeli előkészítést ezzel lényegében az 1952-es Pp. első tárgyalás utáni, tárgyalások közötti írásbeli előkészítését megfordítja és a tárgyalás előtti időszakra helyezi át.⁹⁷⁷

Azzal, hogy a bíróság választja ezt a perfelvételi módot egyúttal azt is jelenti, hogy a feleknek önként nincs lehetőségük további iratok előterjesztésére, kizárólag a bíróság felhívására, illetve, hogy a bíróságnak ezen iratokra való felhívás során kell lefolytatnia az anyagi pervezető tevékenységét.⁹⁷⁸ Völcssey Balázs érvelése szerint pedig e perfelvételi út esetén a perfelvételi nyilatkozatok (válaszirat, viszontválasz) mellett előkészítő irat csak a perfelvételi tárgyalás elhalasztását követően lehetséges.⁹⁷⁹ Ezen módosít némileg az előkészítő iratok körében a már fentebb kifejtett Úppn. módosítás.

A perfelvételi tárgyalást a viszontválaszra való felhívással együtt ki kell tűznie a bíróságnak [189. § (5) bekezdés]. Itt is jelezni kívánjuk, hogy amennyiben a bíróság e perfelvételi utat választotta az írásbeli nyilatkozatok után *kötelező a perfelvételi tárgyalás tartása*. Nem lehetséges az, hogy az újabb körös iratváltást követően a bíróságnak mégis az a meggyőződés alakul ki, hogy a perfelvétel elérte a célját és tárgyalás nélkül kívánja lezárni az e szakot, melyről a feleket tájékoztatja.

Ezzel összefüggésben utalni kívánunk a Tc. körében Antal József által kifejtett véleményre, mely szerint a jogalkotó nem szabályozhat minden lehetséges esetet, mely a gyakorlatban előfordul, mert akkor a jogszabály túl részletező lenne. Azonban véleményünk szerint a rugalmas eljárási kereteknek lehetőséget kell biztosítaniuk arra, hogy a jogvita alakulását minél gyorsabban nyomon tudja követni a bíróság. Erre jó példa a fentebb jelzett aggály, mely szükségessé tenné a perfelvételi módok közti átjárási lehetőséget, vagy egy negyedik mód megteremtését.⁹⁸⁰

A módok közti átjárási lehetőség megteremtése esetén a perrendnek kifejezetten meg kellene engednie azt, vagy a módokat a „különösen az alábbi módokon lehetséges” szövegrésszel

---

⁹⁷⁶ Köblös Adél 2017a. 18.

⁹⁷⁷ Zsitva Ágnes 2017a. 290.

⁹⁷⁸ Puskás Péter 2017. 400.

⁹⁷⁹ Völcssey Balázs 2020. 338.

⁹⁸⁰ Mindazonáltal ez az aggály részben kiküszöbölhető azzal, hogy a feleket a bíróság idézi a perfelvételi tárgyalásra, melyet nyomban lezár és megkezdi az érdemi tárgyalást, ha annak feltételei fennállnak.

kellene felsorolnia. Azzal, hogy a Pp. lehetővé teszi a három módot egyrészt szabadságot is ad a bíróságnak, de egyben meg is köti a kezét e lehetőségekkel.

5.4.2.3 A perfelvételi tárgyalás (191. - 193. §)

Amennyiben sor kerül perfelvételi tárgyalás tartására, akkor e perfelvételi tárgyalásnak *központi szerepe* van az eljárás egészében. Wallacher Lajos szerint „a perfelvételi szak legfontosabb eseménye a perfelvételi tárgyalás.”⁹⁸¹ Célja nem a jogvita előadása, hanem az előkészített és körvonalazódott jogvitának – minden perbeli szereplő általi – ismeretében való megtárgyalása, tisztázása, a ténybeli és jogi kereteinek véglegesítése, valamint ezek alapján a tárgyalás érdemi (bizonyítási) része irányának és tartalmának végleges kialakítása.”⁹⁸² A perfelvételi tárgyalás célja ezáltal nem különbözik magától a perfelvételi szaknak a céljától. Amiben más az a *tárgyalás* – a személyes vagy meghatalmazott útján megvalósuló jelenlét mellett történő lebonyolítás – és e módon vagy formában való perfelvételi szak céljára való törekvés. Az első perfelvételi tárgyalásra tehát a felek és a bíróság is előzetesen már valamelyest tisztában van a jogvita kereteivel, itt kell véglegesíteni azokat.

A perfelvételi tárgyalással összefüggésben kell szólni a mulasztás következményeiről. Amennyiben valamennyi fél elmulasztotta, vagy valamelyik fél elmulasztotta, és a jelen lévő fél nem kérte annak megtartását, akkor a bíróság az *eljárást hivatalból megszünteti* [190. § (1) bekezdés]. A Pp. tehát egyrésztől nem engedi a fél távollétében történő tárgyalás megtartása iránti kérelmet, illetve a mindkét fél általi elmulasztás nem szünetelést, hanem megszüntetést von maga után.⁹⁸³ Ellenben, ha a megjelent fél kéri a tárgyalás megtartását, akkor a Pp. szigorú vélelmeket és egy fikciót állít fel. Ezek szerint a mulasztó fél a vele közölteket nem vitatja, egyéb nyilatkozatot nem kíván, illetve nem tud előadni, közöltnek kell tekinteni a megjelent fél által a tárgyaláson előadottakat, végül a perfelvétel bizonyos esetekben lezárható [191. § (2) bekezdés].⁹⁸⁴ Ezek célja, hogy a fél mulasztása ne akadályozza a többi fél és a bíróság perbeli cselekményeinek hatályosulását, ne eredményezhesse a tárgyalás elhalasztását és a mulasztó felet a törvény ne hozza olyan helyzetbe, mintha mulasztása meg se történt volna. Ez ösztönzi a feleket perbeli kötelezettségeik teljesítésére.⁹⁸⁵

---

⁹⁸¹ Wallacher Lajos 2017a. 270.

⁹⁸² Zsitva Ágnes 2017a. 294.

⁹⁸³ Puskás Péter 2017a. 403-404.

⁹⁸⁴ Az első két eset vélelem, míg a harmadik fikció. Puskás Péter 2017. 404.

⁹⁸⁵ Zsitva Ágnes 2017a. 292.

A perfelvételi tárgyalás *menetére* a Pp. speciális rendelkezéseket tartalmaz a tárgyalás közös szabályaihoz képest. A valamennyi tárgyalásra irányadó általános, közös szabályokat a XIV. Fejezet 68. alcíme tartalmazza. A Pp. szerint a perfelvételi tárgyalás kezdetén a bíróság *összezi* a jogvita szempontjából lényeges nyilatkozatokat [191. § (1) bekezdés]. A perfelvételi tárgyalás ennek megfelelően a Tc. szabályaival ellentétben⁹⁸⁶ nem a keresetlevél és az ellenkérelem, vagy általában az egyéb iratok ismertetésével, hanem a jogvita szempontjából releváns és lényegesnek tartott nyilatkozatok bíróság által történő összegzésével kezdődik.⁹⁸⁷

A perfelvételi tárgyalás során kiemelt jelentősége van az *anyagi pervezetésnek*. Zsitva Ágnes szerint „az összegzés az anyagi pervezetés egyik lényeges megnyilvánulási formája, mivel a felek számára ebből tűnik ki, hogy a bíróság miként és miben látja jogvitájukat, mit tart lényegesnek, miben látja az ellentéteket és a még tisztázatlan dolgokat.”⁹⁸⁸ Puskás Péter szerint további jelentősége ennek az összegzésnek, hogy a felek és a bíróság egyaránt meg tudnak győződni arról, hogy nincsenek köztük félreértések, helyesen értelmezik egymás nyilatkozatait és a felek jogérvényesítési szándékait.⁹⁸⁹ A bíróság e tevékenysége során nem dönti el a jogvitát – hiszen a döntés és annak indokolása maga az ítélet – pusztán a felek tudomására hozza az álláspontját, segít tisztázni a jogvita ténybeli és jogi kereteit.

A perfelvételi tárgyalás menetének szabályai között megjelenik a *rejtett cezúra* intézménye. Az 1952-es Pp.-ben meglévő alaki és érdemi védekezés eldöntési sorrendjét szabályozó, bizonyos tekintetben cezúrának tekinthető szabály a Pp.-ben tovább él. E szerint, ha az alperes az ellenkérelmében az eljárás megszüntetését kérte, és erről a bíróság még nem határozott, a bíróság először ebben a kérdésben tárgyal és határoz. A bíróság a megszüntetés iránti kérelem tárgyalása mellett elrendelheti az érdemi védekezés vonatkozásában is [191. § (2) bekezdés].

A perfelvételi tárgyalás kezdetén alkalmazott bírói összegzést követően a bíróság felhívja a feleket a *perfelvételi nyilatkozataik előadására* vagy ezek előadására *lehetőséget biztosít* [191. § (3) bekezdés]. E tevékenység szintén az anyagi pervezetés körébe tartozik. A bíróság aktívan közreműködik a peranyag mielőbbi rendelkezésre bocsátásában. A bíróság ösztönzi a feleket, hogy tegyék meg a nyilatkozataikat. Az anyagi pervezetésnek arra kell alkalmasnak lennie, hogy a bíróság előmozdítsa azt, hogy a felek a nyilatkozataik hibáit

---

⁹⁸⁶ Valamint az 1952-es Pp. első tárgyalásával ellentétben.

⁹⁸⁷ Puskás Péter 2017a. 405-406.

⁹⁸⁸ Zsitva Ágnes 2017a. 294.

⁹⁸⁹ Puskás Péter 2017a. 406.

kiigazítsák, és hogy a felek nyilatkozatai minden a per elbírálása szempontjából lényeges körülményre kiterjedjenek.⁹⁹⁰ Az előzőekben kifejtettekből következően, ha a felek és a bíróság számára is tisztázódtak a jogvita ténybeli és jogi keretei, azaz teljesült a perfelvétel célja, akkor ezen eljárási szak betöltötte a perrendben elfoglalt szerepét és az eljárás tovább léphet a következő szakba. Azonban ezeket a kialakult kereteket szükséges rögzíteni és „véglegesíteni” a perkoncentráció és a hatékonyság érdekében.

5.4.3 Keresetváltoztatás a perfelvételi szakban (185. §)

A keresetváltoztatás szabályozásakor a két végső álláspont – a teljes tiltás és a teljes megengedés – között a megfelelő egyensúly megtalálása a jogalkotó számára nem könnyű feladat. Az előbbi új pereket, míg az utóbbi a per időtartamának növelését eredményezi. Ennek eldöntése perökonómiai kérdés.⁹⁹¹ Udvary Sándor a keresetváltoztatásra vonatkozó fogalmi, tartalmi és időbeli korlátozások közti választási lehetőséggel kapcsolatban kifejti, hogy a jogalkotó döntött. Az eljárásjogi logika mentén azt a célt kívánja elérni, hogy az egyedi perek legyenek hatékonyak, amely azt indikálja, hogy ami korábban keresetváltoztatással megoldható volt egy perend belül, az most új pert fog eredményezni.⁹⁹² E döntés miatt is, ahogy bármely másik perrendi szabály miatt is a törvénynek bírnia kell a kritikát.⁹⁹³

A keresetváltoztatás szabályozása, így annak mikéntje, szigorúsága, enyhése Wallacher Lajos szerint nem az osztott szerkezet szükségszerű következménye.⁹⁹⁴ Az azonban az osztott szerkezetű tárgyalás következménye, hogy a jogalkotó a keresetváltoztatás megengedhetőségét a két szak közötti *cezúrához köti*. A Pp. a perfelvételt lezáró végzés meghozatalának időpontját követően csak kivételesen engedi meg a keresetváltoztatást.⁹⁹⁵ A Pp. nem korlátozza, hogy a fél a perfelvétel lezárásáig hányszor terjeszthet elő keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot (KKT. 72.). A perfelvételt lezáró végzés, mint cezúra tehát főszabályként a keresetváltoztatás *időbeli*, vagy tárgyalásszerkezeti korlátozása. Emellett azonban szükséges szólni a *tartalmi* korlátról is. A perfelvételi szakban a keresetváltoztatás még széles körben megengedett, annak egyetlen érdemi korlátja, hogy a kereset ugyanabból a ténybeli és jogi alapból vagy azzal összefüggő jogviszonyokból kell erednie, mint az eredeti keresetnek [185. § (1) bekezdés]. Puskás Péter szerint ezzel a

⁹⁹⁰ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 327.

⁹⁹¹ Wallacher Lajos 2017. 531.

⁹⁹² Udvary Sándor 2017a. 17.

⁹⁹³ Vö.: Udvary Sándor 2017a. 14.

⁹⁹⁴ Wallacher Lajos 2017. 531.

⁹⁹⁵ Zsitva Ágnes 2017a. 286.

szabályozás lényegében e tekintetben nem változik az 1952-es Pp.-hez képest.⁹⁹⁶ E szabadságnak az indoka, hogy a jogvita előterjesztése és fejlődése során a fél e szakban még beláthatja esetleges tévedését, akkor legyen lehetősége annak korrigálására.⁹⁹⁷

A Pp. az igazi változást a keresetváltoztatás fogalmában, annak kiterjesztésében hozta. A hatálybalépéskori normaszöveg keresetváltoztatásnak tekintette, ha a fél a keresetével összefüggésben előadott korábbi tényállításához képest *eltérő vagy további tényre* hivatkozik, jogállításához, illetve jogi érveléséhez képest *eltérő vagy további érvényesíteni kívánt jogot állít*, illetve jogi érvelésre hivatkozik, vagy kérelméhez képest a *kérelem*, illetve annak valamely része *összszerszerűségét vagy tartalmát megváltoztatja*, vagy *további kérelmet* terjeszt elő [7. § 12. pont, hatályos 2020.12.31.-ig]. E fogalom a keresetlevél érdemi részében foglaltak (jogállítás, tényállítás, jogi érvelés, kérelem) bármely elemének változtatását jelölte.

Éless Tamás véleménye szerint a keresetváltoztatás időbeli korlátozása önmagában még nem jelent gondot, azonban annak T/11900 Javaslat (majd Pp.) szerinti újra-definiálása azonban igen.⁹⁹⁸ Ezzel összefüggésben – véleménye szerint – a legnagyobb gond, hogy a keresetváltoztatás definíciója olyan széles, hogy bármely további tényállítás vagy jogi érvelés keresetváltoztatásnak minősül és egy a perfelvételt követően kizárásra kerül. E kizárásnak és így az eventualitás erősödésének következménye, hogy az ítékezés ténybeli állását eltávolítja a valóságtól.⁹⁹⁹

E szélesre szabott keresetváltoztatás fogalmon a joggyakorlat megpróbált szűkíteni. A keresetben előadott tényállástól való eltérés vagy újabb tény előadása akkor minősül keresetváltoztatásnak, ha az új tények magára a keresetet közvetlenül megalapozó, azaz *releváns és elsődleges* tényekre vonatkoznak (KKT. 73.). Csak a releváns, elsődleges tények megváltoztatása vagy ilyen tények előadása minősül keresetváltoztatásnak, a nem releváns tények előadása nem keresetváltoztatás (CKOT. 2019.04.15:11).

Az Úppn. *kiveszi a tényállításhoz kapcsolódó eltérő vagy további tényre való hivatkozást a keresetváltoztatás fogalma alól*. Az indokolás szerint e pont indokolatlanul lassított a pereket, illetve jogértelmezési problémákat okozott.¹⁰⁰⁰ A Pp. által korábban tiltott új vagy eltérő tények felhozásának kizárása tehát indokolatlan teherként jelentkezett az eljárás során.

---

⁹⁹⁶ Puskás Péter 2017a. 397.

⁹⁹⁷ Puskás Péter 2017a. 397.

⁹⁹⁸ Éless Tamás 2017. 16.

⁹⁹⁹ Éless Tamás 2017. 16-17.

¹⁰⁰⁰ Úppn. indokolás az 1. §-hoz.

Ennek enyhítésére szolgált az a joggyakorlat, mely elkezdte kategorizálni a tényeket elsődleges, és másodlagos tényekre osztani és csak az elsődleges tények vonatkozásában beállt változtatást értékelte keresetváltoztatásnak.¹⁰⁰¹ Ezt rögzítette az imént hivatkozott KKT. és CKOT. állásfoglalás. E kategorizálás az Úppn. indokolása szerint további jogértelmezési problémákhoz vezet, mert a felek vagy a bíróság eltérően ítélni meg egy tényállításnak a jogvita eldöntése szempontjából a relevanciáját. A joggyakorlat egységesítése és a jogértelmezési viták lezárása szükségessé teszi a kereset- és ellenkérelem-változtatás fogalmából a tényállítások megváltoztatásának elhagyását.¹⁰⁰²

5.4.4 A perfelvétel lezárása, a percezúra (194. §)

Az osztott szerkezetű tárgyalás (szükségszerű) eleme a két szak – az állítási és a bizonyítási – közé beiktatni egy választóvonalat, melynek célja perrendenként, modellenként eltérő. A Pp. esetén ez a cél a két szak keveredésének megakadályozása, illetve az, hogy az állítási (perfelvételi) szakban megtett nyilatkozatok rögzüljenek és azok a későbbekben már csak bizonyos megkötésekkel legyenek megváltoztathatók.

Ez a választóvonal a *percezúra*, melynek megnyilvánulási formája a Pp.-ben a bíróság perfelvételt lezáró – nem fellebbezhető, pervezető – végzése, melynek csak a perfelvétel lezárásának tényét kell tartalmaznia.¹⁰⁰³ Pervezető jellege ellenére ahhoz a bíróság kötve van, azt nem változtathatja meg.¹⁰⁰⁴

Wallacher Lajos szerint perfelvételt lezáró végzés jelen formájában nem teremt jogbiztonságot. A percezúra ugyanis nem tartalmazza a felek kérelmeit, jog- és tényállításait, bizonyítási indítványait, így ezeket a felek írásbeli nyilatkozataiból és a tárgyalási jegyzőkönyvekből lehet majd utólag „összerakni”.¹⁰⁰⁵ Éless Tamás szerint szintén – még a T/11900 Javaslattal kapcsolatban megfogalmazottan – a szabályozás egyik hibájaként értékeli, hogy a perfelvételt tartalmilag nem zárja le. Az iratok egymásra halmozása nyomán előálló peranyagban a feleknek és a bíróságnak is jelentős nehézséget okozhat, hogy megtalálják az adott állítás vonatkozásában, hogy korábban történt-e arra utalás, vagyis a perfelvételnek tárgyát képezte-e.¹⁰⁰⁶

A bíróság e határozatával lezárja a perfelvételt, vagyis *rögzíti* a jogvita ténybeli és jogi kereteit. „A perfelvétel lezárását követően korlátozott, azaz csak a törvény által

---

¹⁰⁰¹ Úppn. indokolás a 23. §-hoz.

¹⁰⁰² Úppn. indokolás a 23. §-hoz.

¹⁰⁰³ Wallacher Lajos 2017b. 388.

¹⁰⁰⁴ Zsitva Ágnes 2017a. 298.

¹⁰⁰⁵ Wallacher Lajos 2017. 571.

¹⁰⁰⁶ Éless Tamás 2017. 16.

meghatározott esetekben és feltételekkel van helye kereset- és ellenkérelem változtatásának, bizonyíték csatolásának, bizonyítási indítványnak.”¹⁰⁰⁷ Azzal, hogy egy ponton a bíróság lezárja az állítási szakot a percezúrához prekluzív hatást társít, eljárási kizárást alkalmaz. Ez azt jelenti, hogy kizár a perből bizonyos (további) cselekményeket. Ebből kifolyólag kellő körültekintéssel eljárnia a feleknek, hiszen fokozott felelősséggel tartoznak a per tárgyi, valamint személyi kereteinek meghatározásáért. Szabó Imre szerint felelősségük az érdemi perbeli nyilatkozatok érdemi szakban történő előterjeszhetősége kizárásában jelenik meg.¹⁰⁰⁸

Már a perfelvétel során szükség van arra, hogy meghatározásra kerüljön, rögzüljön a jogvita tény és jogalapja. Ennek érdekében a perfelvételi szak kap hangsúlyosabb szerepet.¹⁰⁰⁹ A per tárgyi kereteinek rögzítése mellett a percezúrának szerepe van a per személyi kereteinek rögzítésében is, ez és benne a per mellékszereplői meghatározásának időbeli rögzülése is a per észszerű időn belüli eldöntést szolgálja.¹⁰¹⁰

Wallacher Lajos szerint ez a felosztás akkor tudja betölteni a funkcióját, ha az kötelezésekkel és tiltásokkal van körülbástyázva, azaz a felek a megosztás határvonalait nem léphetik át tetszésük szerint. Az egyes perszakokban elvégzendő cselekmények – kivételektől eltekintve – utóbb nem végezhetők el.¹⁰¹¹ Wallacher Lajos szerint e tiltásokkal a Pp. célja, hogy a bizonyítást célirányossá tegye, kacskaringóit lemetssze, és ezzel a per időtartamát rövidítse, költségeit csökkentse.¹⁰¹²

Vitvindics Mária és Wopera Zsuzsa szerint a prekluziós szabályok alkalmazása nem eredményezheti az eljárás rugalmatlanságát, nem vezethet perújítási eljárások tömegéhez: *egyensúly teremtése szükséges*.¹⁰¹³ Herédi Erika szerint a prekluziókkal elérni kívánt cél az, hogy minél előbb véglegesen rögzültnek lehessen tekinteni a jogvita kereteit és tartalmát, ezt követően a rögzült állítások és bizonyítási indítványok alapján az eljárási cselekvések már csakis a bizonyításra fókuszáljanak, az érdemi döntés meghozatala iránt.¹⁰¹⁴

A prekluziós joghatás alkalmazása fontos eszköz a bíróság kezében. A bíróság az alaki és anyagi pervezetés eszközeivel a per alakítója, formálója. Az alapelvi szinten

---

¹⁰⁰⁷ Zsitva Ágnes 2017a. 299.

¹⁰⁰⁸ Szabó Imre 2017. 381.

¹⁰⁰⁹ Wallacher Lajos 2017b. 375.

¹⁰¹⁰ Herédi Erika 2018. 119.

¹⁰¹¹ Wallacher Lajos 2017. 531.

¹⁰¹² Wallacher Lajos 2017. 530.

¹⁰¹³ Vitvindics Mária- Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás koncepciójának sarokkövei. *Fontes Iuris*, 2015/1. 51.

¹⁰¹⁴ Herédi Erika 2018. 118.

megfogalmazott perkoncentráció és bírói közrehatás elveiből is következően a bíróságra nagy felelősség hárul a perek hatékony menedzselését illetően.

A bíróság oldaláról nagyfokú gondosságot igényel e percezúra meghúzása, hiszen az eljárásjognak nem lehet célja, hogy a felek között létező vitapontokat rekesszen ki a jogvitából.¹⁰¹⁵ Az viszont célja lehet, hogy a koncentrált eljárás keretében a jogvita kereteit ne engedje szétszúzni, és az eljárási cselekmények végzéséhez ésszerű határidőket követeljen meg, ezzel megakadályozva a jogvita elhúzódását.

A percezúra – előbbiekben kifejtett – preklúziós hatása miatt alkalmazásának két fontos feltétele van. Egyrészt a felek megtették a perfelvételi nyilatkozataikat, de legalábbis arra lehetőségük volt, másrészt a tárgyalás elhalasztásának nincs törvényes oka.¹⁰¹⁶ A félnek (és jogi képviselőjének) tehát a perfelvételi szakban fokozott a felelőssége abban a tekintetben, hogy teljeskörűen és mindenre kiterjedően megtegye a perfelvételi nyilatkozatait, hiszen a perfelvételt lezáró végzés meghozatala után már csak kivételes esetben van erre lehetőség. Amennyiben a perfelvételi tárgyaláson a jogvita szempontjából lényeges nyilatkozatok bírói összefoglalásának a felek további előadása ellentmond, a bíróság akkor jár el helyesen, ha a perfelvétel lezárása előtt felhívja a feleket végleges álláspontjuk összefoglalására, majd ennek eredményét megfelelő részletességgel a jegyzőkönyvbe foglalja (KKT. 15.).

Köblös Adél szerint a Pp. szabályai meglehetősen szigorúnak tekinthetők, így véleménye szerint kialakulhat a finn példához hasonló „fejnehéz” (*front loaded*) perstruktúra. Ugyanakkor elismeri, hogy nem minden a szabály, legalább annyira fontos a szabályok értelmezése és a helyes bírói gyakorlat kialakítása. Kiemeli, hogy különös jelentősége lehet az *önhiba* fogalmának és tartalmának a meghatározása és a visszaélésszerű perelhúzó, hanyag féli magatartás kiszűrése.¹⁰¹⁷

5.4.4.1 A perfelvétel kereteinek módosítása

A tárgyalás megosztása, az egyes szakok elválasztása nem lehet abszolút. Udvary Sándor a percezúrával, azaz egy szigorú preklúziós szabállyal összefüggésben kiemeli, hogy egy fegyelmezett eljárásban szükség van arra, hogy a felek el legyenek zárva a késedelmes tényelődásoktól és bizonyíték előterjesztéstől.¹⁰¹⁸ Azonban kiemeli, hogy a szabályoknak elég rugalmasnak kell lenniük ahhoz, hogy a nemkívánt következményeket (mellékhatásokat) el tudja kerülni. Ezért be kell építeni a perrendbe olyan szabályokat,

---

¹⁰¹⁵ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 347.

¹⁰¹⁶ Zsitva Ágnes 2017a. 298.

¹⁰¹⁷ Köblös Adél 2017a. 23.

¹⁰¹⁸ Udvary Sándor 2017b. 24.

melyek kivételesen engedik a percezúra áttörését. Ennek mércéjét teoretikusan úgy fogalmazza meg, hogy „amikor az igazság úgy kívánja” (*when justice so requires*) meg kell engedni a feleknek, hogy például új bizonyítékot terjesszenek elő.¹⁰¹⁹

Wallacher Lajos szerint ez a szétválasztás nem lehet teljesen merev, mert lehetséges, hogy az érdemi szakban következnek be olyan események, amelyek indokolják a korlátozás feloldását.¹⁰²⁰ Ezért a Pp. részletesen rendelkezik azokról az esetekről, amikor lehetőség van a perfelvételt lezáró végzés után is olyan eljárási cselekményt tenni, amelyet egyébként e végzés előtt kellett volna megtenni.

Ilyen például a *kereset- és ellenkérelem-változtatás*, az *utólagos bizonyítás*, és az újonnan bevezetett *új tényállítás*. Ezek az eljárási cselekmények egy *kérelmezési-engedélyezési* rendszerben történhetnek, illetve az utólagos bizonyítást a félnek kérelmeznie kell a bíróságtól. Wallacher Lajos szerint ez a szabályozás első ránézésre túlzó adminisztratív terhet róhat a felekre és a bíróságra, azonban vitathatatlan haszna, hogy jogbiztonságot teremt. Az adminisztratív terhekből a felek között eljárásjogi részviták adódhatnak abból, hogy a másik fél által tett nyilatkozat például keresetváltoztatásnak minősül-e.¹⁰²¹

A perfelvételi és érdemi tárgyalási szakok szétválasztásából következő tilalmak és korlátozások részleges feloldása cizellált szabályozást kíván.¹⁰²² Wallacher Lajos indokolása szerint erre a terjedelmes szabályozása azért van szükség, mert a Pp. osztott perszerkezetet alkalmaz, melynek csak akkor van értelme, vagyis az előnye csak akkor érvényesíthető, ha a korábbi perszakban végzendő perceselexményeket a későbbi perszakban már nem lehet teljesíteni.¹⁰²³

E szabályok célját ismételten szükséges hangsúlyozni. A perfelvétel során rögzült kereteket csak kivételes, és a Pp. által megengedett módon lehet változtatni, kiegészíteni, megtartva ezzel a per koncentrált és lineáris menetét, és fenntartva a szigorú preklúziók hatásait. A perfelvétel keretein történő bármilyen módosítás kérelmezésének, engedélyezésének nem kellően pontos szabályozása lehet a hátránya a Pp. által alkalmazott osztott szerkezetnek. Wallacher Lajos szerint „árnyoldala ennek a szabályozási megoldásnak, hogy eljárásjogi jellegű rész-jogvitákat generálhat az egyes részletszabályok alkalmazásáról, illetve számottevő adminisztratív terheket keletkeztet.”¹⁰²⁴

---

¹⁰¹⁹ Udvary Sándor 2017. 24.

¹⁰²⁰ Wallacher Lajos 2017a. 281.

¹⁰²¹ Wallacher Lajos 2017. 531.

¹⁰²² Wallacher Lajos 2017a. 281.

¹⁰²³ Wallacher Lajos 2017a. 281.

¹⁰²⁴ Wallacher Lajos 2017a. 281.

5.4.5 Áttérés az érdemi tárgyalásra (196. §)

A perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően a bíróság alaki pervezető tevékenysége körében – az ügy körülményeihez igazodóan, abban az esetben, ha szükséges az érdemi tárgyalás megtartása – dönt az eljárás további menetéről. A Pp. – ahogy az a perfelvétel menetének meghatározásának három módjánál is látható volt – rugalmas eljárási kereteket igyekszik teremteni, hogy a pert minél inkább az ügy körülményeihez igazodóan lehessen lefolytatni. Így itt is több lehetőség kínálkozik a per folytatására. Ennek keretében lehetőség van arra, hogy bíróság a perfelvételi tárgyalást követően az érdemi tárgyalást nyomban megtartsa, vagy kitűzze az érdemi tárgyalás időpontját. Ha a bíróság nyomban megtartja az érdemi tárgyalást, akkor erről nem kell külön végzést hoznia, elegendő a feleket az áttérésről tájékoztatni és ezt jegyzőkönyvbe foglalni (CKOT. 2019.04.15:21).

Ezzel a jogalkotó a dogmatikai felosztás szerinti *vegyes tárgyalási rendszer* irányába mozdítja el a perrendet. Az érdemi tárgyalás azonnali megtartására akkor van lehetőség, ha bizonyításra nincs szükség vagy a bizonyítási eszközök rendelkezésre állnak, illetve a szükséges bizonyítás lefolytatható.¹⁰²⁵ Ennek az eljárásjogi lehetőségnek a megteremtésével a Pp. kiküszöböli az osztott szerkezet ellen legtöbbször hivatkozott érvet, mely szerint e szerkezet túl merev kereteket teremt és (néhány ügyekben szükségtelenül) legalább két megjelenésre kötelezi a feleket. Az érdemi tárgyalás azonnali megtartása – amennyiben lehetséges – mellett szól továbbá, hogy a felek és a bíróság a perfelvételi tárgyalás során foglalkoztak az üggyel, nem kell azt az iratokból feleleveníteni napok, hónapok múlva, hanem közvetlenül van lehetőség az érdemi kérdések tárgyalására. Az alapos perfelvételi tárgyalást követően célszerű megőrizni annak eredményeit, ezért érdek fűződik ahhoz, hogy a fő tárgyalás (érdemi tárgyalás) mielőbb megtartásra kerüljön.¹⁰²⁶ Ugyanakkor, ha az ügy körülményei azt kívánják, a bíróság az érdemi tárgyalást későbbi időre tűzi ki, és arra megidézi a feleket.

5.5 Az érdemi tárgyalási szak fogalma és tartalma

A terminológia szintén nem ismeretlen a magyar perjogban, a Tc.-ben „érdemleges tárgyalás” néven volt ismert. Ott az érdemleges jelző szintén egyenes következménye volt az alkalmazott tárgyalási szerkezetnek. A perfelvétel (peralapítás) során főszabályként csak a per létrejöttének kérdését vizsgálták, az érdemleges tárgyalás szolgált a bizonyítékok és nyilatkozatok véglegesítésére és a bizonyítás lefolytatására. Az 1952-es Pp. is használta a

---

¹⁰²⁵ Zsitva Ágnes 2017a. 299.

¹⁰²⁶ Varga István – Éless Tamás (szerk.) 2016. 346.

fogalmat. Az érdemi jelző szinte azonos tartalommal bír, mint a Tc.-ben, ekkor került sor a jogvita tisztázására és a jogkérdések eldöntésére. Az egységes tárgyalási szerkezet miatt a perelőfeltételek, pergátló kifogások és az érdemi kérdések elintézése nem volt élesen elválasztva. Az érdemi tárgyalás fogalom szolgált a funkcionális tagolás alapjául.

A Pp. tárgyalási szerkezetével összefüggésben felmerülhet a kérdés, hogy mitől érdemi az érdemi tárgyalás? Álláspontunk szerint - akárcsak a perfelvétel - indokolt a fogalom használata, de jogos a felvetés, hogy ha a tudomány és a gyakorlat az elsőfokú eljárás súlypontjának a perfelvételt tartja, akkor nem eltúlzott-e ezt a szakot érdeminek nevezni. A korábban hivatkozott magyar perjogi tudományos irodalom is ezzel a fogalommal írja le ezt a szakot. Ahogy a perfelvételnél is jeleztük, egy teljesen új (parttalan) fogalmat nem szerencsés bevezetni, ha már van egy korábban bevett elnevezés. Azt azonban tisztázni kell, hogy az egyes fogalmaknak mi a szerepe és funkciója, hogy a joggyakorló közönség számára is egyértelmű legyen a modell szabályozása.

A Pp.-ben szűkebb az érdemi tárgyalási szak tartalma és szerepe, mint a Tc.-ben vagy az 1952-es Pp.-ben, itt „csak” a bizonyítás felvétele és lefolytatása zajlik, valamint a jogvita eldöntése. A tény és jogállítások, valamint a bizonyítási indítványok és bizonyítékok előterjesztése – főszabály szerint – itt kizárt. A jogvita kereteinek meghatározása és ezáltal az eljárás súlypontja a perfelvételre helyeződik.¹⁰²⁷

Az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztése nem azonos az érdemi tárgyalás megkezdésével.¹⁰²⁸ Varga Edit szerint „az érdemi tárgyalás megkezdése a tényállás felderítéséhez szükséges első eljárási cselekményhez köthető, ez pedig a bizonyítási eljárás perfelvételi szakban rögzült kereteinek – a perfelvételt lezáró végzésnek – megfelelő lefolytatásának, a kereset érdemi megalapozottsága vizsgálatának kezdete.”¹⁰²⁹

Az érdemi tárgyalás legfontosabb *tartalma* – amit a Pp. normaszövege is kifejezésre juttat – hogy a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között a bíróság bizonyítást folytat le és eldönti a pert. A fél az érdemi tárgyalási szakban csak *e törvényben meghatározott esetben* tehet vagy változtathat meg perfelvételi nyilatkozatot [214. § (1) - (2) bekezdés]. A jogvita keretei – főszabály szerint – már tisztázódtak és rögzültek, rögzítette azt a bíróság a perfelvételt lezáró végzése. Emiatt az érdemi tárgyalási szakban perfelvételi nyilatkozat már csak törvényben meghatározott esetben és feltételekkel tehető vagy

---

¹⁰²⁷ Udvary Sándor 2017a. 14-15.

¹⁰²⁸ Varga Edit: Érdemi tárgyalási szak (XIII. fejezet). In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017. 442. (továbbiakban: Varga Edit 2017).

¹⁰²⁹ Varga Edit 2017. 442.

változtatható meg.¹⁰³⁰ Zsitva Ágnes szerint a félnek ugyanis a törvény által megszabott eljárási szakban kell az ide tartozó perceseleteit megtenni, az eljárásjogi mulasztás eljárásjogi következményét a mulasztó félnek kell viselnie.¹⁰³¹ Az eljárási szak, ahol a perfelvételi nyilatkozatokat meg kellett tenni az a perfelvétel. A mulasztás következménye pedig, hogy az érdemi szakban már – főszabály szerint – nem terjeszthető elő újabb perfelvételi nyilatkozat.

Az Úppn. kiegészíti egy (3) bekezdéssel e paragrafust, mely az *új tényállításokra* vonatkozik, így az érdemi tárgyalási szak fogalma egy új elemmel bővül. Új tényállításnak akkor van helye az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig, ha a fél olyan tényre hivatkozik, amely önhibáján kívül, a perfelvételt lezáró végzés meghozatala után a) jutott tudomására, illetve következett be, vagy b) tudomására jutó, illetve bekövetkező tényre tekintettel válik a per eldöntése szempontjából jelentőssé [214. § (3) bekezdés]. Ezzel a módosítás a jogalkotó reflektál a már fentebb kifejtett kereset és ellenkérelem-változtatás tartalmának megváltozása körében történt módosításra.¹⁰³² Továbbá, ha az új tények felhozása nem eredményez kereset vagy ellenkérelem-változtatást, akkor annak megengedhetősége felől nem az érdemi tárgyalási szak során megengedett kereset és ellenkérelem-változtatás szabályainak alkalmazásával dönt a bíróság (215–216. §), hanem az új szabályozást kíván. A módosítást és az önálló szabályozást az is indokolja, hogy az új tényállítás nem minden esetben eredményez kereset vagy ellenkérelem-változtatást, illetve utólagos bizonyítást.¹⁰³³ Ezzel tovább bővül a már hivatkozott *kérelmezési- engedélyezési rendszer*.

5.6 A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések

A perfelvételi tárgyalás menetének különös szabályairól már a perfelvételi tárgyalás szabályainál szóltunk (191. §). A Pp. azonban a „perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések” (e címben a továbbiakban: közös szabályok) között tartalmazza a *tárgyalás menetének általános szabályait*. A jogalkotó itt helyezi el a tárgyalás közös szabályokat azzal az indokkal, hogy így csak egyszer kell szabályozni, ezáltal szép időrendben épül fel az eljárás a perindítástól a perfelvételen át, az érdemi tárgyalásig.¹⁰³⁴

---

¹⁰³⁰ Zsitva Ágnes 2017a. 322.

¹⁰³¹ Zsitva Ágnes 2017a. 322.

¹⁰³² Úppn. indokolás a 23. §-hoz.

¹⁰³³ Úppn. indokolás a 23. §-hoz.

¹⁰³⁴ Udvary Sándor 2017. 9.

Maga a tárgyalás – mint a felek és a bíróság nyilvános ülése – ugyanazon eljárási rendben zajlik, mind a perfelvételi, mind az érdemi tárgyaláson.

A tárgyalás menetének dogmatikáját az 1952-es Pp. nyomán a Pp. továbbviszi. Ugyanazon fogalmak élnek tovább és tartalmuk is azonos. Sorrendben első a *megnyitás*. A tárgyalást a bíróság az első tárgyalási határnapon nyitja meg. Ezt követő határnapokon (folytatólagos tárgyalás) az adott ülést a bíróság *megkezdi*.¹⁰³⁵ A tárgyalás formájában lebonyolított perfelvételi út esetén ez az első tárgyalás az első perfelvételi tárgyalás, ennek mellőzésével az első tárgyalás egyben érdemi is. A tárgyalás szakokra osztása nem jelenti azt, hogy több tárgyalás lenne. Dogmatikailag továbbra is igaz, az az állítás, hogy egy tárgyalás van, mely több határnapon lefolytatandó ülést is jelölhet. Ezt támasztja alá a dolgozat bevezetőjében tett szakasz és szak fogalmak közti elhatárolás. Tárgyalási szakasz továbbra is egy van az eljárás egészében, azon belül pedig vannak bizonyos szakok, lásd perfelvétel és érdemi tárgyalás. E dogmatikának megfelelően a tárgyalást egyszer nyitja meg a bíróság. Második a mozzanat a *számbavétel* [227. § (1) és (2) bekezdés].

A felsorolás azonban itt megakad. E két ún. alaki vagy adminisztratív bírói tevékenység után az egyes tárgyalások – perfelvételi vagy érdemi – az eltérő tartalomra tekintettel különbözőképpen folynak le.

5.7 Eltérő rendelkezések a jogi képviselő nélkül eljáró félre

Az eddigi kifejtett általános szabályok a törvényszék, mint általános elsőfokú bíróság előtti, jogi képviselővel eljáró fél professzionális pervitel követelményeit támasztó szabályai voltak. A Pp. az eljárási rendet a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekre modellezi, és ehhez képest kivételként szabályozza a járásbírói eljárási rendet.¹⁰³⁶

A Pp. ugyan egységes eljárásrendet vezet be, ugyanakkor a járásbírói hatáskörébe tartozó ügyekben jogi képviselő nélkül eljáró fél (*konjunktív feltétel*) pervitelére eltérő szabályokat állapít meg. E szabályok lényeges *könnyítéseket* tartalmaznak, melyek jelentősen érintik az elsőfokú eljárás szabályait. Itt kívánunk utalni arra, hogy a bírósági szervezet átalakításával és a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok megszűnésével, a törvényszék hatáskörébe kerültek a *munkaügyi perek*, melyekben nem kötelező a jogi képviselet. Az Úppn. a módosítása ennek megfelelően szövegpontosítást tartalmaz e fejezet címével

---

¹⁰³⁵ Virág Csaba: A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések, a tárgyalásra vonatkozó általános rendelkezések. In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 935.

¹⁰³⁶ Pribula László 2020. 28.

összefüggésben.¹⁰³⁷ Valamint az iménti konjunktív feltétel megdől a munkaügyi perek esetén.

Köblös Adél szerint tekintettel arra, hogy mind a törvényszék, mind a járásíróság előtt egységes eljárásrend érvényesül, illetve az eltérő szabályok között kisszámú előírás található célszerűbb lett volna – akárcsak a Tc.-ben –, ha az egyes eljárási cselekményeknél szabályozta volna a Pp. az eltéréseket.¹⁰³⁸ A jogalkotó végül nem ezt a szabályozást választotta, hanem külön fejezetben rendezte az eltérő szabályokat. Véleményünk szerint ez *helyes döntés*, ha az eltérő szabályok száma nem is indokolta volna a különválasztást, azok és a megelőző törvényszéki eljárást szabályozó rendelkezések terjedelme – a könnyebb átláthatóság érdekében – mindenképpen indokolttá tette.

A Pp. hatálybalépésével együtt a jogalkotó a felek által előterjesztendő fontosabb, nevesített beadványokra *formanyomtatványt* rendszeresített. Ennek használatát pedig *kötelezővé tette*, elmulasztása hiánypótlást vont maga után (246. § és 248. §). Ezzel az írásbeliség szintén fokozottan érvényesült, hiszen ezeket – eltérő rendelkezés hiányában – szóban nem lehetett előadni.¹⁰³⁹ A formanyomtatvány mellett lehetővé tette a Pp. a fél számára a kereset szóbeli előadását [246. § (2) bekezdés].

Bírói kezdeményezés nyomán a kötelező formanyomtatvány alkalmazás bírósághoz fordulás jogát sértő voltának megállapítása ügyében az AB is foglalkozott e paragrafussal. Azonban az AB érdemben nem tudott dönteni róla. Az eljáró tanács többségi indokolása szerint a bírói kezdeményezés nem felelt meg az előterjesztésére vonatkozó jogszabályi előírásoknak.¹⁰⁴⁰ A tanácsban eljáró két alkotmánybírói különvéleménye szerint azonban az indítvány megfelelt a jogszabály által támasztott követelményeknek és az AB-nak ezért érdemben kellett volna vizsgálnia, hogy a Pp.-nek az indítványban hivatkozott jogszabályi rendelkezései a bírósághoz fordulás jogát sértik-e. Az érdemi vizsgálat során feltárt alkotmányossági szempontok iránymutatásul szolgálhattak volna a perbeli személyek, a bíróságok és a törvényalkotó számára is.¹⁰⁴¹

Érdemi vizsgálatra szorult volna az, hogy az ellenkérelem benyújtásának formanyomtatványhoz kötése szükséges és arányos korlátozásnak minősül-e, miközben az

---

¹⁰³⁷ Úppn. 31. § és annak indokolása.

¹⁰³⁸ Köblös Adél: Eltérő rendelkezések járásbírói hatáskörébe tartozó perben jogi képviselő nélkül eljáró félre (XV. fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 1031. (továbbiakban: Köblös Adél 2018).

¹⁰³⁹ Köblös Adél 2018. 1038.

¹⁰⁴⁰ Ennek részletes indokait lásd a 3129/2020. (V. 15.) AB végzés bírói kezdeményezés visszautasításáról [17] – [19].

¹⁰⁴¹ 3129/2020. (V. 15.) AB végzés, Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye [26].

AB-t megkereső Székesfehérvári Törvényszék egy tartalmi szempontból kifogástalan ellenkérelmet kénytelen elbírálatlanul hagyni a támadott törvényi rendelkezést alkalmazva.¹⁰⁴²

Az Úppn. e körben is jelentős változást hoz. A formanyomtatvány esetén a kötelező alkalmazandóságról a Pp. áttér a *fakultatív* alkalmazhatóságra. Az indokolás szerint változások az elsőfokú eljárásra vonatkozó általános szabályok a jogi képviselővel eljáró felek esetében is jelentősen leegyszerűsítik a keresetlevél, az arra utaló szabályt adó viszontkereset-levél és beszámítást tartalmazó irat, valamint az írásbeli ellenkérelem tartalmi és alaki követelményeit, amit a módosítás a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén *még tovább egyszerűsít*. A jelzett módosítások lehetővé teszik, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró fél nyomtatvány használata nélkül is teljesíteni tudja e beadványokkal szemben támasztott tartalmi és alaki követelményeket.¹⁰⁴³

Válaszirat és viszonzválasz előterjesztését csak akkor írhatja elő a bíróság, ha félnek vagy nem jogi – egyéb – képviselőjének ez nem okoz különösebb nehézséget [246. § (6) bekezdés]. Ez a rendelkezés az 1952-es Pp. folytatólagos tárgyalás előkészítése köréből ismert fordulat továbbélése, mely fordulat megjelenik az 1952-es Pp. első tárgyalást megelőző előkészítés körében fentebb idézett szocialista eljárásjog tudomány képviselőinek írásaiban is. Köblös Adél szerint ezzel a Pp. a perfelvételi tárgyalás tartása irányába tolja el a perfelvétel lehetséges módjai közötti a választást.¹⁰⁴⁴ E nézetet osztjuk, ugyanakkor hozzátesszük, hogy véleményünk szerint ez természetes következménye a jogi képviselő nélküli eljárásnak.

A beadványokra vonatkozó alaki kelléket mellett azok tartalmára nézve is könnyítéseket tartalmaz e fejezet.¹⁰⁴⁵ A beadványokban a félnek a kötelező tartalmi elemek közül nem kell feltüntetnie a jogalapot, jogi érvelést [247. § (1) bekezdés]. Ennek indoka, hogy a fél nem rendelkezik jogi képviselővel, így nem várható el tőle az, hogy a jogi szaktudást igénylő tartalmi elemeket elő tudja adni a bíróság előtt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a félnek ne kellene jogállítást tenni, csupán azt, hogy ezt nem a konkrét jogalap megjelölésével, hanem más egyéb, alkalmas módon kell megtennie.¹⁰⁴⁶ Köblös Adél szerint ezzel tovább él az 1952-

---

¹⁰⁴² 3129/2020. (V. 15.) AB végzés, Sulyok Tamás alkotmánybíró különvéleménye [28].

¹⁰⁴³ Úppn. indokolás a 33. §-hoz.

¹⁰⁴⁴ Köblös Adél 2018. 1040.

¹⁰⁴⁵ Köblös Adél 2018. 1041.

¹⁰⁴⁶ Herédi Erika: Eltérő rendelkezések járásbíró hatáskörébe tartozó perben jogi képviselő nélkül eljáró félre (XV. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 450. (továbbiakban: Herédi Erika 2017).

es Pp. hatálya alatt kialakult gyakorlat, mely szerint az érvényesíteni kívánt jognak a kereset egészéből kell kiderülnie.¹⁰⁴⁷ Az Úppn. általi módosítással a Pp. elhagyta azt a kivételt, amely szerint *a jogszabályhelyet sem kellett megjelölni*. Ez az elhagyás nem jelent érdemi változást, mert jogszabályhelyet eddig is a jogalap tekintetében kellett volna megjelölni – ami viszont járásbíróság előtt a laikus félnek eddig sem volt kötelezettsége.¹⁰⁴⁸

Az Úppn. által szintén módosított 247. § (2) bekezdés szerint a félnek az érvényesíteni kívánt jogot és az anyagi jogi kifogást *az annak alapjául szolgáló tények előadásával kell megjelölni* (hatályos 2021.01.01-től). Az 1952-es Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontja köszön ebben vissza.¹⁰⁴⁹

A beadványok hiányai esetén – e fejezetben – a Pp. szélesebb körben teszi lehetővé a hiánypótlást (248. §), ezzel itt megengedőbb szabályokat vezet be.¹⁰⁵⁰ Az Úppn. által módosított rendelkezés szerint a hiánypótlásra felhívó végzésben a bíróságnak a *keresetlevél valamennyi hiányosságát fel kell tüntetnie* és a fél jogban járatlanságához igazodó *teljes körű tájékoztatást kell adnia* a hiánypótlás módjáról. Hiánypótlásra történő felhívás helyett a bíróság elrendelheti a *fél személyes meghallgatását*, ha a keresetlevél hiányainak pótlása érdekében azt célravezetőbbnek tartja [248. § (1) bekezdés, hatályos 2021.01.01.-től]. Ezzel az eltérő szabályok között a Pp. tovább erősíti a szóbeliség elvét és a személyes meghallgatás jelentőségét. Az esetleges keresetváltogatást (az érdemi tárgyalási szakban) a fél a tárgyaláson *szóban* is előterjesztheti (250. §). Ez a szabály is a szóbeliség elvét erősíti.

Az eltérő szabályok összefoglalóan könnyítéseket tartalmaznak, illetve erősítik a szóbeliséget és a fél személyes meghallgatásának és tájékoztatásának lehetőségét. Ezzel a Pp. is igazolja Fodor Ármin által megfogalmazott gondolatot, mely szerint a két bemeneti szint közötti legjelentősebb és talán egyetlen igazi különbség az a szóbeliség és írásbeliség aránya.

Míg e szabályok a jogi képviselő nélkül eljáró, egyszerűbb, kisebb pertárgyértékű, járásbírósági eljárásra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazzák, addig az 1952-es Pp. e modellt tartotta általánosnak az elsőfokú eljárás keretében. Ezért e fejezetet, a fenti megállapításaink mellett az 1952-es Pp. szabályinak továbbéléseként is jellemezhetjük.

---

¹⁰⁴⁷ Köblös Adél 2018. 1042.

¹⁰⁴⁸ Udvary Sándor 2021. (kézirat).

¹⁰⁴⁹ Udvary Sándor 2021. (kézirat).

¹⁰⁵⁰ Herédi Erika 2017. 450.

5.8 A 2020. évi LXX. törvény a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről

A jogalkotó 2020. július 9. napján hatályba léptette a *bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvényt* (e címben a továbbiakban: gyorsított per). Az eljárásra a Pp. szabályait a gyorsított perről szóló törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni (1. §). A következőkben a dolgozat szempontjából a gyorsított per néhány, a Pp. tárgyalási szerkezetétől fontos eltérést mutató rendelkezését vizsgáljuk.

Az indokolás szerint „a perben hangsúlyos szerepet kap az írásbeli előkészítés és nem különül a per perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra.”¹⁰⁵¹ A keresetlevélnek az általános kellékeken túl tartalmaznia kell a büntetőeljárásban eljáró bíróság megjelölését és a büntetőügy számát, illetve, hogy a fél és jogi képviselője milyen elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz, illetve internetes hálózat igénybevételel elérhető alkalmazás útján képes személyes megjelenés nélkül is személyazonosítást lehetővé tevő módon kapcsolatot tartani a bírósággal, megjelölve a kapcsolatfelvételt biztosító elektronikus elérhetőséget (7. §). Az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő 30 nap, melynek határideje *nem hosszabbítható meg* (8. §). Az írásbeliség fokozott megjelenésére utal az ellenkérelem előterjesztését követően az esetleges további 8-8 napos határidővel történő újabb körös iratváltás (felperesi nyilatkozat az ellenkérelemre és az alperesi észrevétel). A rövid határidők a gyorsított per jellegből adódnak.

A hatálybalépéskori törvénysszöveg még tartalmazta, hogy a keresetlevelet és az írásbeli ellenkérelmet a jogi képviselő nélkül eljáró fél *kizárólag írásban*, a jogszabályban előírt *nyomtatvány alkalmazása nélkül* is előterjesztheti [7. § (3) bekezdés, hatályos 2020.12.31-ig]. E rendelkezés fontossága abban áll, hogy a jogalkotó már e törvény hatálybaléptetésével, az Úppn. előtt *szűk körben eltörölte a formanyomtatvány-kényszert*. E tekintetben a gyorsított per az Úppn. előképének tekinthető. Az Úppn. hatálybalépésével és a formanyomtatvány-kényszer általános eltörlésével e rendelkezés hatályát veszítette.

A dolgozat szempontjából legfontosabb rendelkezés, hogy a *tárgyalás nem különül el perfelvételi és érdemi szakra* [6. § (3) bekezdés]. Véleményünk szerint ez is a gyorsított és egyszerűsített per jellegből következik. A hangsúlyos írásbeliséggel, a rövid határidőkkel, az elektronikus kommunikáció széleskörű megjelenésével a jogalkotói cél elsősorban a

---

¹⁰⁵¹ 2020. évi LXX. törvény indokolás a 6-9. §-hoz.

gyorsaság.¹⁰⁵² A tárgyalás megosztásának lebontása egy újabb „egyszerűsítő” elem. Ez a logika vezérelte a jogalkotót a Tc. esetén a járásbírói eljárás szabályinak megalkotásakor és az 1950-es években az 1952-es Pp. jogalkotását is.

Véleményünk szerint a jogalkotó nem nehezítette volna el a gyorsított pert, ha meghagyja a cezúrát. A Pp. rendszerében a perfelvétel lefolytatása, lezárása és az érdemi tárgyalásra való áttérés minden gond nélkül lefolytatható egy határnapon. Tartalmi oldalon viszont azzal, hogy a jogalkotó megszünteti a cezúrát a teljes elsőfokú eljárásban lehetővé teszi azokat az eljárásjogi cselekményeket melyeket a cezúra rögzít a perfelvétel lezárásakor. Ezek jó részét a gyorsított per jelleg miatt kizárja, de néhány lehetőséget nyitva hagy. E szempontok azonban csak akkor vehetők figyelembe, ha tárgyalás tartására egyáltalán sor kerül. *A tárgyalás elkülönítése – ha csak szűk körben is – és ezáltal az egységes tárgyalási rendszer ismételt, halvány megjelenése a perjogban e speciális, gyorsított perben megtörtént.*

Ezzel együtt rendkívül figyelemre méltó „újítás”, hogy a bíróság a pert *tárgyaláson kívül bírálja* el, ha az okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást nem kell lefolytatni [11. § (1) bekezdés]. Az indokolás szerint „ennek köszönhetően a felperesnek (sértett) fizikailag nem kell találkoznia az alperessel (a terhelttel), mellyel elkerülhető vagy jelentősen csökkenthető a sértett másodlagos viktimizációja.”¹⁰⁵³ A tárgyaláson kívüli elbírálás alkotmányosságával kapcsolatban fentebb már idéztük az AB-t. E körben utalni kívánunk rá, hogy a kizárólag okiratos bizonyítás esetén a feleknek nincs meg az a lehetőségük, hogy *kérjék* a tárgyalás tartását, attól ez vannak zárva.¹⁰⁵⁴ Ezt egyrészt szintén indokolja a gyorsított per jelleg, másrészt indoka a polgári pert megelőző büntetőeljárás. Arra azonban figyelemmel kell lenni, hogy noha megelőzi egy büntetőeljárás e gyorsított pert, e pertípus alkalmazásának egyik feltétele, hogy a büntető bíróság jogerősen megállapította a bűncselekmény elkövetését, és *nem került sor polgári jogi igény megítélésére*, továbbá polgári per megindítására [2. § (1) bekezdés], így az itt érvényesítendő igény még nem volt elbírálva, ezáltal e körben még *nem került sor tárgyalás tartására*. Amennyiben a bíróság tárgyalást tart, azt elsősorban elektronikus hírközlő hálózat vagy más elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz útján kell megtartani [11. § (2) bekezdés].

---

¹⁰⁵² E gyorsaságra való törekvés megjelenik további perjogi intézmények kizárásából, így: a gyorsított perben nincs helye beavatkozásnak, viszontkereset előterjesztésének, beszámításnak, a felek megegyezésén alapuló szünetelésnek. A gyorsított perben előterjesztett kereset más keresettel nem kapcsolható össze. Lásd: 2020. évi LXX. törvény 6. §.

¹⁰⁵³ 2020. évi LXX. törvény indokolás a 11. §-hoz.

¹⁰⁵⁴ Pátkay Tibor: Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről. *Kártérítési és Biztosítási Jog*, 2020/3. <https://kbj.hu/nehany-gondolat-a-gyorsított-perrol-szolo-torvenyrol/> (Letöltve: 2021. február 2.).

A tárgyalás mellőzésével vagy kizárólag elektronikus úton való megtartása szintén az írásbeliség erős megjelenését mutatja a gyorsított perben. E két pont rendkívül nagy hasonlóságot mutat a skandináv perrendekkel. A jogalkotót nem a skandináv minták átvételének szempontja vezérelte, sőt a főtárgyalási modellt lebontotta e perben. Ezzel együtt azonban a tárgyalás esetleges elhagyásával, illetve ilyen típusú lefolytatásával egészen új szemléletet honosít meg a hazai perjogban.

5.9 A Pp. szabályainak értékelése, összegzése

A Pp. által jelentősen újraszabályozott elsőfokú eljárás sikerének garanciái szorosan egymásra épülnek a szabályozás és az eljárás egészében. Ezen garanciák, jogalkotói elgondolások egy része szükségképpen az osztott szerkezetű tárgyalás következményei, más részei azonban függetlenek az osztott szerkezettől, ám annak – és különösen a perfelvétel – megerősítésére szolgálnak.

A perindítás szerepe felértékelődik a Pp. -ben. A jogalkotó egyértelmű célja, hogy a jogvita ténybeli és jogi keretei mihamarabb tisztázódjanak. E cél elérésére alakítja át a keresetlevéllel szemben támasztott követelményeket, *jelentősen bővíti és szigorítja azokat*. A keresetlevél érdemi részében foglalt tényállítás, jogállítás, jogi érvelés, és határozott kérelem megkövetelése olyan alapot biztosít az eljárást megindító beadványnak, amelyre később könnyebb építeni az eljárás további részét. Ez a szigorítás az alperes és a bíróság számára is könnyebbé teszi annak megértését, hogy a felperes pontosan mit és milyen alapon kér. A hatálybalépést követő kettő, kettő és fél év joggyakorlat megmutatta a felek és a bíróság új rendelkezésekhez való viszonyát, illetve annak alkalmazási nehézségeit. Ezek közül is a keresetlevél tartalma, megvizsgálása, perfelvételre alkalmassága és a visszautasítások bírósági kezelése bizonyult *neuralgikus* pontnak. Ezért a Kúria által létrehozott joggyakorlat elemző csoport e körben vizsgálta a joggyakorlatot. A joggyakorlat tehát észlelte az alkalmazási nehézségeket és kiemelten foglalkozott e területtel. A JECS által megfogalmazott vélemények tükrében a jogalkotó az Úppn. szabályian keresztül enyhített a hatálybalépéskori szabályozáson.

A perfelvételi szak esetében az egyik kiemelt újítás a „kötelező” *írásbeli alperesi ellenkérelem* megkövetelése, és tartalmi kereteinek a keresetlevélhez igazítása. Ezzel a Pp. megoldást talál arra, hogy a felperes és a bíróság ne az első tárgyaláson szerezzenek tudomást az alperesi védekezés irányáról és tartalmáról. A jogalkotó ezzel a lépéssel tovább erősítette az írásbeliség és az tárgyalást megelőző előkészítés szerepét és azt, hogy a jogvita keretei mihamarabb tisztázódjanak. Ezzel a keresetlevél és az írásbeli ellenkérelem közösen

azt célozzák, hogy csak azok az ügyek jussanak tárgyalási (szóbeli) szakaszba, amelyek írásban megfelelően előkészítettek és kereteik valamelyest tisztázottak.

A perfelvétel legfontosabb feladata a Pp. rendszerében a jogvita megfelelő előkészítése, ténybeli és jogi kereteinek a meghatározása és azok *véglegesítése, rögzítése*. Az előzőekben megismert perindítás és ellenkérelem szabályaira épülve a bíróság a felek szándékaival már valamelyest tisztában van. Így a perrend adta keretek között maga dönti el a perfelvétel célszerű menetét. A Pp. ezzel a rugalmas szabályozással teremti meg az ügyre legalkalmasabb eljárési keretek alkalmazását. E rugalmas keretek (lehetséges perfelvételi módok) szabályozása nagyobb terjedelmű joganyagot teremt, hiszen több eshetőségre is kész megoldást kell kínálnia a jogalkotónak. A leghangsúlyosabb ezek közül a perfelvételi tárgyalás tartása.

A perfelvételi tárgyalás, amelynek lényege, hogy a bíróság és a felek a szóbeli tárgyalás (ülés) keretei között „megbeszélik, összegzik, véglegesítik” a jogvita kereteit. Meghatározzák a bizonyítás irányait és a bíróság döntését igénylő, vitás kérdések körét. Fontos hangsúlyozni, hogy a Pp. rendszerében a perfelvétel során a keresetlevélben és a perfelvételi iratokban (pl.: ellenkérelemben) megtett nyilatkozatok és a bennük foglalt állítások kijavítására, kiegészítésére, pontosítására és véglegesítésére kerül sor. Ez mutatja, hogy a jogalkotó nagy hangsúlyt fektet a sikeres perfelvétel elérésére, valamint központi szerepet tulajdonít annak a per egészében. Ugyanakkor azt is mutatja, hogy a perfelvétel elsődlegesen nem az előterjesztés, hanem a módosítás, véglegesítés és rögzítés színtere. A perfelvétel lezárása a bíróság végzésében megjelenő percezúra, mint éles választóvonal szintén a perfelvétel sikerét hivatott biztosítani. Ennek a preklúziós hatásával szorítja rá a feleket a jogalkotó, hogy a perfelvétel során tisztázzák a jogvita kereteit.

Az érdemi tárgyalási szakban pedig a bíróság a perfelvétel kereteinek megfelelően lefolytatja a bizonyítást, és eldönti a jogvitát. Kivételes esetekben a Pp.-ben meghatározott keretek és feltételek között lehetőség van a perfelvétel kereteinek módosítására. E módosítások kivételességében szintén jelentős újítást hozott az Úppn. az új tényállítások bizonyos körű megengedésével, mellyel a perfelvétel keretein történő módosítás lehetséges eseteit bővíti.

6. Záró gondolatok, a kutatás téziseinek igazolása

6.1 Általános megállapítások és következtetések

Ezt az elmúlt több mint száz év magyar perjogi fejlődését Udvary Sándor egy *inga* hasonlattal jellemezte. A három vizsgált hazai perrend egymáshoz való viszonya e hasonlattal szemléletesen leírható, azzal, hogy a Pp. változásai után a perjog, vagyis az inga nem tudott ugyanoda visszalendülni, mint ahonnan a Tc. idején elindult. A Tc. és a Pp. közti időtartamban az inga tengelye elfordult, azaz megváltoztak a társadalmi, gazdasági, politikai és globális körülmények. E hasonlat kibontását az alábbiak szerint részletezzük.

A Tc. a két bemeneti szintre eltérően szabályozást alkotott. A felső szinten a törvényszék előtti, jogi képviselővel eljáró felekre modellezett professzionális pervitelt és az alsóbb szinten a járásbírószágra modellezett egyszerűbb pervitelt. Az 1952-es Pp. a formalizmus eltörlésével és a kor ideológiájával együtt eltörölte a felső szintet és a járásbírószági eljárást tette általánosan alkalmazandóvá, a kötelező jogi képviselet eltörlésével együtt. A Pp. pedig ezt a megszüntetett felső szintet visszaépítette.

A hazai perrendek tárgyalási rendszerét egymás után vizsgálva minden esetben megfigyelhető a kontinuitás és az egymásra hatás. A dolgozatban a vizsgálatot a Tc. részletes szabályaival kezdtük, azzal, hogy a Ptr. írásbeli tárgyalására, mint az inga még korábbi lendületére röviden kitértünk. A Tc. esetén elmondható, hogy alapvetően a Ptr. írásbeli perének tagadására és a szóbeliség elvének meghonosítására és megszilárdítására építette a tárgyalási rendszerét. Az 1952-es Pp. esetén a hívószó a formalizmusmentesség és az egyszerűség volt, ennek keretében a jogalkotó a Tc.-et kivonatolta és elhagyta a tárgyalási szerkezet bizonyos szerkezeti elemeit, ezzel egységessé téve a tárgyalási szerkezetet. A szerkezetváltás és a szocialista jogelvek bevezetése ellenére a folyamatosság, és a Tc. szellemiségének bizonyos fokú továbbélése megfigyelhető. Az írásbeliség szerepének – keresetindítás és a keresetlevél körében történt – növelése ellenére a kereseti kérelemhez való kötöttség nem valósult meg, azzal együtt, hogy az első tárgyalást megelőzően közölt kereset – melyhez a per létrejötte kapcsolódik – és az első tárgyaláson előadott kereset vonatkozásában alkalmazni kell a keresetváltoztatás szabályait.

Az 1952-es Pp. első tárgyalása csakúgy, mint a Tc. perfelvételi tárgyalása a kereset előadásával kezdődött, melyet az alperesi perbebozsátkozás követett. Az alperesi alaki védekezésének elintézése, a rejtett cezúraként is értékelhető 1952-es Pp. 140. § szerint csakúgy megelőzte a per érdemének elintézését, mint a Tc. esetén a pergátló kifogások elkülönített és együttes elintézése.

A Te. által lehetővé tett azonnali érdemleges tárgyalás megtartása, valamint az 1952-es Pp. egységes tárgyalási rendszere folytán már az első tárgyaláson a per érdemébe bocsátkozás egymáshoz rendkívül közel álló megoldások. Azonban míg a Tc. az élesen elválasztott két szak közti cezúrát enyhíti ezzel, addig az 1952-es Pp.-ben az egységes tárgyalási rendszeren változtat némileg a rejtett cezúrával. Tehát a két perrend végső soron hasonló szabályozást igyekezett megteremteni ellenkező irányokból indulva. Míg a Tc. az osztott tárgyalási szerkezet felől mozdult el a vegyes rendszer irányába, addig az 1952-es Pp. ezt az egységes tárgyalási szerkezet felől tette ezt.

Mindkét perrend vonatkozásában igaz, hogy a hangsúlyos akár szóbeli, akár írásbeli előkészítés hiányában az első (érdemi, érdemleges) tárgyalási határnapon az ügy befejezésének lehetősége csak jogalkotói cél és kíváncsi volt, egy elvi lehetőség, mely a gyakorlatban nem tudott megvalósulni. A Tc. még a Te. módosítás előtt ezt szerkezetileg is világossá tette, amikor a perfelvételi tárgyalás utánra helyezte az írásbeli előkészítést. A szocialista eljárásjogi gondolkodásban pusztán a cezúra eltörlésétől azt remélték, hogy az ügy már az első tárgyaláson befejeződhet, azonban az előkészítés hiánya miatt ennek nem volt realitása. E hiátuson javítva a jogalkotó az 1952-es Pp. hatálya alatt folyamatosan igyekezett erősíteni az előkészítést.

A Pp. esetén pedig éppen az előzőekkel ellentétes folyamat figyelhető meg, az egyszerűsítés felől haladunk a precíz, cizellált szabályozással a professzionális pervitel irányába. A Pp. vizsgálható a Tc. és az 1952-es Pp. szabályainak továbbélése, továbbfejlesztése irányából is. A Pp. – ahogy a maga idejében az 1952-es Pp. is – a hatálybalépésével rendszerszintű újításokat hozott, mely átfogja a teljes elsőfokú eljárást. A 2013-ban életre hívott kodifikáció lehetőséget teremtett arra, hogy a rendszerváltozást követő novelláris és kisebb módosításokat meghaladóan a jogalkotó áttörve a meglévő perjogi kereteket teljesen új szabályozást valósítson meg.

A jogalkotó élve ezzel a lehetőséggel megváltoztatta a tárgyalási szerkezetet és az újítások között az elsőfokú eljárás minden szerkezeti elemében lényeges és jelentős változásokat valósított meg. Az új szabályozás több eleme támaszkodik a magyar perjogra, azonban bizonyos elemek unikálisnak mondhatók és ezzel új, eddig a magyar perjogban nem alkalmazott jogintézményeket honosít meg vagy a meglévő magyar perjogi elvi alapoktól eltérően alkalmazza ezeket, avagy e kettő keverékét alkalmazza.

Erre példa az alperesi írásbeli ellenkérelem és a perfelvétel újszerű felfogása. Az ellenkérelmet a Tc. is ismerte, az alperes a perfelvételi tárgyaláson adta elő szóban, melyet

írásban a jegyzőkönyvhöz kellett csatolni. Tartalma pedig a felperesi keresettel szembeni alperesi álláspontot fejezte ki, azonban azt nem kellett részletesen indokolni. A perfelvételi tárgyalás igazi tartalma a Tc.-ben a kereset és az ellenkérelem előadása volt.

Ezzel szemben a Pp. e jogintézményeket jelentősen átértelmezi és eltérő tartalommal használja, mely szintén felfogható a már fentebb jelzett ingamozgás visszalendülésének azzal együtt, hogy az inga tengelye elfordult és nem ugyanoda tért vissza. A jogalkotó a XXI. század igényeihez igazodva – a perjogi hagyományok továbbfejlesztése, mint kodifikációs hívószó eredményeként – a perfelvétel kereteit is jelentősen kibővíti, sőt lehetővé teszi annak írásbeli lebonyolítását. Az ellenkérelmet kiveszi a szóbeliség köréből és azt a perfelvétel kezdetén követeli meg, kötelezően írásbeli formában. E változásokkal és a fentebb részletesen kifejtett új szabályokkal véleményünk szerint a Pp. a *főtárgyalási modellt* vezeti be.

Ez a „visszalendülési folyamat” akként is értékelhető, hogy a Pp. az 1952-es Pp., és különösen tárgyalási rendszerének tagadására jött létre. Ezt a magunk részéről azzal egészítjük ki, hogy a tagadás mellett számos olyan gyakorlati és tudományos igényt megvalósít a Pp., mely az 1952-es Pp. hatálya alatt mindvégig csak kíváncsi volt. A változások irányait tételesen, pontszerűn vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a Pp. reagál és meg is valósítja az 1952-es Pp. rendszerváltozást követő módosításaival elérni kívánt célokat. A keresetlevélben tartalmában – legalábbis a törvényszéki eljárásban – egyértelműen megköveteli a jogállítást és pontot tesz a jogcímhez kötöttség körében kialakult vita végére. Megvalósítja az első tárgyalást (a Pp. rendszerében esetleges perfelvételi tárgyalást) megelőző alperesi ellenkérelem intézményét, és ennek elmaradásához köti a bírósági meghagyás kibocsátását. A keresetlevél megvizsgálása körében a jogi képviselővel eljáró fél esetén a hiánypótlás lehetőségének visszaszorítása és az azonnali elutasítás (a Pp. terminológiájában visszautasítás) lehetőségének további kiterjesztése, melyen az Úppn. némileg finomít. A késedelmesen megtett vagy a bíróság felhívása ellenére elmulasztott perbeli nyilatkozatok esetén alkalmazandó szankció további erősödése, mely a Pp.-ben megjelenik a perfelvételi szakon belül is, és különösen a perfelvételt lezáró végzés preklúziós hatásában összpontosul. A keresetváltogatás esetén pedig tartalmi oldalon a Pp. jelentősen kiterjesztette annak fogalmát, azonban az Úppn. ezen finomít és csakúgy, mint az 1952-es Pp.-ben a új tények előadását vagy azok kiigazítását nem tekinti keresetváltogatásnak.

Ez alapján levonható az a következtetés, hogy a Pp. hatályos – e körben érintett – szabályai és a Tc., a szocialista perjog és a rendszerváltozást követő perjogi idejére visszatekintő magyar perjogtörténet kontinuitást mutat, az *új szabályok igénye, és azok elvi alapjai a vizsgált időszak gyakorlatából és jogirodalmából kiolvashatók.*

6.2 Következtetések a skandináv példák alapján

A Pp. kodifikációja során a Tc. és a perjogi hagyományok mellett erős hívószó volt a nemrégiben újrakodifikált külföldi perrendek eredményeinek felhasználásra. Bár az általunk vizsgált külföldi perrendek esetében csak a finn Pp.-re történt direkt utalás a kodifikáció során a skandináv perrendtartások nagyfokú szerkezeti hasonlósága okán mindhárom perrend fontos tanulságokkal szolgál a Pp. vonatkozásában is.

A tárgyalási szerkezetváltás esetén a legélesebb a párhuzam a finn Pp.-vel vonható, mely a maga „fejnehéz” eljárásával mindvégig egy tudottan negatív ellenpéldaként jelentkezett. Finnországban már 1993-ban végbement az egységes tárgyalási szerkezetről való áttérés a főtárgyalási modellre. A finn jogirodalom és gyakorlat pedig bemutatta, hogy hol vannak az általa alkalmazott rendszer hátrányai, illetve hogyan viszonyul a joggyakorlat a „hirtelen” bevezetett a szigorú preklúziókhoz. Ami kiemelést érdemel és e vonatkozásban a magyar perjoghoz emiatt rendkívül közül áll az az élethelyzet, melyben az egységes tárgyalási szerkezetről át kell térni a főtárgyalási modellre, mely jelentősen más szemléletet kíván a perbeli szereplőktől.

Kifejtve ez azt jelenti, hogy a jogalkotó nem kis lépéseket tesz egymás után novelláris vagy egyéb módosításokkal, hanem rövid idő alatt jelentős és rendszerszintű újításokat hoz, melyek egy természetes reakció eredményei és kívánalmuk már megfogalmazódott a joggyakorlatban, azonban ezek a változások egyszerre jelentkeznek. A hazai változásokkal összefüggésben megjegyezzük, hogy a rendszerváltozást követően az 1952-es Pp. jelentős számban érték módosítások, melyek a Pp. által megvalósított jogalkotói cél irányba mutatnak, azonban kevésbé hangsúlyosak.

Az átállás és az új körülményekhez való igazodás pedig nem problémamentes a gyakorlat számára, sok a bizonytalanság. Ezek és az esetlegesen téves vagy eltérő megvalósulást eredményező kodifikációs feltételezések pedig utóbb a perrend módosítását indokolják. Ez megtörtént Finnországban is, igaz erre tíz évet kellett várni és ekkor sem rendszerszintű változás következett be, csupán a percezúra szabályai enyhültek. Ugyanez a jelenség megfigyelhető a Pp. és az Úppn. viszonyában is.

A három skandináv perrend és a Pp.-t tekintetében megállapítható, hogy az elsőfokú eljárásuk szerkezete hasonló, megfigyelhető a főtárgyalási modellre jellemző hármas tagolás. Az egyes szakaszok tartalma mutat eltéréseket, de azok alapvető funkciója és tartalma egyező. A perindítás körében figyelemre méltó az alperesi ellenkérelem többségében kötelező jellege és a keresetlevél és ellenkérelem, mint ellentétpár gondolat megjelenése. Azt hangsúlyozni kívánjuk, hogy a skandináv keresetlevelekhez képest a Pp. jelentősen több tartalmi elemet kíván meg és jelentősen szigorúbbak a visszautasítás szabályai. Ez egy magyar perjogi sajátos reakció az 1952-es Pp. viszonyaira, melyek az Úppn. valamelyest enyhít. A perfelvétel vagy előkészítés körében a legjellemzőbb azonosság a rugalmasság, a bírói aktív közreműködés és a perfelvétel lefolytatásának vegyes jellege, azaz az írásbeliség, szóbeliség vagy ezek ötvözésének alkalmazása, melynek eldöntése bírói kompetencia.

Az érdemi tárgyalás (főtárgyalás) a skandináv perrendekben a felek kérelmeinek előadásával kezdődik. Ezzel szemben a Pp. esetén a felek a perfelvétel során megtett tény és jogállásaikat, illetve bizonyítási indítványait nem kell ismertetniük vagy előadniuk. A korábbi tárgyalásokon keletkezett iratokat és azok tartalmát a bíróság ismerteti (Pp. 225. §). Ezért a Pp. 214. § – mely definiálja az érdemi tárgyalás tartalmát – nem határozza meg a kérelmet előadását. E körben a skandináv modellek főtárgyalásának első mozzanata a Tc.-el mutat azonosságot, ahol az érdemleges tárgyalás a felek kérelmeinek előadásával kezdődött. A továbbiakban a skandináv főtárgyalások és a Pp. érdemi tárgyalása megegyezik, tartalma a bizonyítási eljárás lefolytatása és a bíróság döntése. Legfontosabb alapelvei a szóbeliség és a közvetlenség. A jogalkotói cél – mely az alkalmazott modell esetén a megfelelően előkészített és lehetőleg egy ülésen lefolytatható főtárgyalás – sikere itt mutatkozik meg.

6.3 Következtetések az osztott tárgyalási szerkezet és a főtárgyalási modell kapcsán

Álláspontunk szerint a Pp. a jelenleg hatályos tárgyalási szerkezettel meghaladottá tette az eddigi hazai perjogi irodalom által az osztott tárgyalási szerkezettel kapcsolatban alkalmazott fogalmi kereteket és szerkezeti struktúrát. A tárgyalás perfelvételi és érdemi tárgyalásra való kettéosztását, a fogalmi és dogmatikai tisztaságot a Pp. a főtárgyalási modellre jellemző *perindításra is kiterjedő szabályozással* és a *perfelvétel nem kizárólagosan tárgyalásos jellegével* homályosítja el.

A főtárgyalási modell azáltal, hogy a perindítást is átfogja a teljes elsőfokú eljárást szabályozza. Ezzel egy háromosztatú elsőfokú eljárást hoz létre, melyben mindhárom rész

szervesen összekapcsolódik, ezért a főtárgyalási modellre nem a megszokott, csupán a tárgyalást és az azt megelőző szakaszt (keresetindítás, perindítás) elkülönítő szerkezeti tagolás alkalmazandó.

Álláspontunk szerint az osztott tárgyalási szerkezet a tárgyaláson belül hoz létre két szakot, a perfelvételt és az érdemi tárgyalást (az elnevezések és ezek funkciói perrendenként eltérők), mely nem oldja fel a kétosztatú elsőfokú eljárást. Ezzel szemben a főtárgyalási modell egy háromosztatú elsőfokú eljárást hoz létre, ahol már a perindítás szabályait is szoros összefüggésben és egységben kezeli a perfelvétellel, majd az érdemi tárgyalással. A perindítás tartalmát és funkcióját kibővíti annak érdekében, hogy a jogvita keretei minél korábban világossá váljanak a felek és a bíróság számára.

Ami azonban kiemelését érdemel, hogy a vizsgált három skandináv perrend és a Pp. főtárgyalási modelljének összevetéséből megállapítható, hogy a Pp. sokkal nagyobb hangsúlyt fektet a perindításra és az írásbeli előkészítésre. Ez is azt támasztja alá, hogy a modell alkalmazása mellett is van lehetőség az egyes részek eltérő tartalommal való megtöltésére, melyet jellemzően az adott ország perjogi hagyományai és környezete, valamint aktuális trendjei és a jogalkotói cél befolyásolnak.

A következő figyelemre méltó szempont, hogy a *perfelvétel nem kizárólag perfelvételi tárgyalást jelent*. Hangsúlyozzuk, hogy ennek megfelelően e szak megnevezésekor a Pp. nem használja a tárgyalás fogalmát. A perfelvételnek a magyar jogban korábban ismert fogalmához és tartalmához képest jelentősen eltérő a funkciója. A hazai dogmatikában a perfelvétel tudományos feldolgozásának kereteit a Tc. adta. A tudományos művek e felfogásban írtak róla a Pp.-vel kapcsolatos tudományos irodalom megjelenéséig.

A Pp. szabályaival a jogalkotó a *perfelvételt kvázi kiveszi a tárgyalás fogalma alól és közelíti a perindításhoz*. A Pp. a perindítás és a perfelvétel során növeli az írásbeliség szerepét és kifejezetten erős előkészítő jelleget ad azoknak, ezek összefoglalóan leírhatók az *előkészítés* fogalommal, melynek első része a perindítás, mely írásbeli és tartalmát tekintve itt történik az *előterjesztés*, a második része a perfelvétel, mely vegyes képet mutat a szóbeliség és az írásbeliség terén, tartalma pedig a *véglegesítés és a rögzítés*.

A Pp. a perfelvételt azonban teljes mértékben nem szakítja ki a tárgyalás köréből. Erre bizonyíték, hogy a Pp. a Harmadik rész, XIV. fejezete a perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös szabályokat tartalmazza. E szabályok nagyrésztének azonban csak a *tárgyalással* összefüggésben – legyen az perfelvételi vagy érdemi – van alkalmazhatósága és jelentősége. Ha egybeolvassuk a Pp. 183. § (1) bekezdését (perfelvétel

tartalmának meghatározása), valamint a Pp. 214. § (1) bekezdésével (érdemi tárgyalási szak fogalma) akkor a II. fejezetben ismertetett hazai tudomány által kidolgozott tárgyalásfogalmak figyelembevételével a perfelvételi tárgyalás és az érdemi tárgyalás együttesen alkotják a tárgyalást funkcionálisan és szerkezetileg is megosztva, fenntartva a kétosztatú elsőfokú eljárást. Erre utal továbbá a már hivatkozott szakasz és szak fogalmi elhatárolás. A Pp. normaszövegében a perfelvétel és az érdemi tárgyalás szakként jelentkeznek, ezzel is jelezve, hogy a tárgyalási szakaszon belül a perrend ezeket különíti el. Ugyanakkor a Pp. rendszerében a *perfelvételi tárgyalás nélküli perfelvételi mód* esetén a bíróság a felek tárgyalás tartására irányuló kérelme hiányában tárgyaláson kívül is lezárhatja a perfelvételt. Ekkor a jogvita kereteinek tisztázása és véglegesítése pusztán iratváltás útján történik, a tárgyalás már kizárólag érdemi lehet. A tárgyalásnak – a fentebb ismertetett perjogi irodalomban figyelembe véve – csak a felek és a bíróság szóbeli ülése tekinthető. A tárgyalás funkcióinak egyike (a peranyag összegyűjtése) így, e perfelvételi mód alkalmazása esetén részben, illetve potenciálisan tárgyaláson kívül érvényesül. Ekkor a perfelvétel nem sorolható a tárgyaláshoz, ezért szükséges az általunk korábban hangsúlyozott *háromosztatú* tagolást alkalmazni, mert ezáltal szerkezetileg is tiszta képet lehet kapni az elsőfokú eljárásról.

Meggyőződésünk hogy a főtárgyalási modell dogmatikájánál alkalmazandó nemzetközi fogalmi rendszerrel és tagolással lehet helyesen leírni a jelenleg hatályos Pp.-t, melynek kodifikációja során a tudományos irodalomban is több szerző is követett és nem pusztán osztott tárgyalási rendszerként, hanem *főtárgyalási modellként* tekintett az újraszabályozott elsőfokú eljárásra.

Ezzel osztjuk azt a tudományos álláspontot, hogy a tárgyalás és annak fogalma térben és időben eltérő jellemzőket és tartalmat mutat, egyetértve azzal is, hogy a Pp. *egy másfajta rendszert valósít meg*, mint az eddigi hazai perrendek, figyelemmel a szóbeliség csökkenésére, az írásbeli nyilatkozatok térnyerésére, a perindítás és a perfelvétel körében az iratok felértékelése, valamint a perfelvételi tárgyalás nélküli perfelvételi módra.

Mindezzel az állítjuk, hogy a Pp. a tárgyalás szerepét – melyet a Tc., és még inkább az 1952-es Pp. jogirodalma az eljárás központi és megkerülhetetlen elemének tekintett – ha nem is leértékelte, de mindenképp *átértékelte*. Ezzel együtt pedig felértékelődött az írásbeli előkészítés történjen az a perindítás, avagy a perfelvétel során. Az (érdemi) tárgyalás a továbbiakban sem megkerülhető szakasza az eljárásnak, azonban a szakaszok, szakok tartalmának átrendezésével *a hangsúlyok áthelyeződnek*. Hozzátevé, hogy az Úppn. alapját

képező bírósági visszajelzések alapján megállapítható, hogy a bíróságok ragaszkodnak a tárgyaláshoz a perfelvételi szak során is, ezáltal a perfelvételi tárgyalás nélküli perfelvételi út inkább csak egy lehetőség, melyet felkínál szükség esetére a Pp.

Ezáltal felvethető az a gondolat is, hogy a magyar perjogi irodalomban a tárgyalás fogalmát kibontó irodalom, mely jelentős részben az 1952-es Pp. rendszeréhez kapcsolódik ezzel a Pp. által megvalósított másfajta képpel már nem teljes egészében adekvát. A Pp. szerkezetén felépülő jogirodalom pedig még kibontakozóban van, illetve összességében a tárgyalás szerepvesztése nyomán az sokkal inkább magát a perindítást és a perfelvételi szakot érinti, ahol a Pp. igazi, új jellegadó újításai találhatók.

6.4 Következtetések az elsőfokú eljárás szakaszainak egymáshoz való viszonya kapcsán

Az elsőfokú eljárás szakaszolásának dogmatikája, akárcsak a tárgyalás fogalma és tartalma térben és időben eltérő rendszerezéseket mutat. Ezt, ahogy a dolgozatban bemutattuk legjelentősebben a mindenkor hatályos perrend normaszövege határozza meg, a fejezetek, címek elnevezésével. A Tc. a – szerkezet szempontjából kiemelést érdemlő fejezetei – a keresetlevél, az idézés, a perfelvételi tárgyalás és az érdemleges tárgyalás. Az 1952-es Pp. a keresetindítás és a tárgyalás fejezetcímeket használta, a Pp. a perindítás, perfelvételi szak, érdemi tárgyalási szak fejezeteket különíti el. Emellett azonban e szakaszolás kialakításában kiemelt jelentősége van a tudományos dogmatikának is. A magyar eljárásjog utóbbi száz évének fejlődése kitűnő példákkal szolgál a szakaszolásra, illetve e szakaszok egymáshoz való viszonyának bemutatására.

E szakaszok szabályozása és szabályozási elvei megállapításunk szerint *egy bizonyos pontig részben egymástól függetlenek, e ponton túl azonban részben összefüggéseik miatt fontos hatás gyakorolnak egymásra.* A függetlenség abban mutatkozik meg, hogy a perindítás és a tárgyaláselőkészítés (e fogalmakat itt értsd perrendsemlegesen) tartalma kis mértékben a tárgyalási szerkezet megváltoztatása nélkül is módosítható.

A függetlenség körében ezzel azt állítjuk, hogy önmagában a szóbeli/írásbeli előkészítés megkövetelése vagy annak elengedése, illetve az előkészítő cselkemények körének kis mértékű változtatása nem okozza vagy indokolja szükségszerűen a tárgyalási szerkezet változtatását.

Ennek igazolására példa az 1952-es Pp. hatálybalépését követően az előkészítő intézkedések bővítése. Az e körben vitát kiváltó nagyobb jelentőségű perceselexmények, mint a felek személyes meghallgatása, az előkészítés során a bírói tevékenységek terjedelme és kötelezettsége, illetve a tárgyalást megelőző írásbeli előkészítés kiemelet figyelmet kaptak

az 1952-es Pp. tudományos irodalmában. E módosításokban közös, hogy nem érintették a tárgyalási szerkezetet, bár annak kívánalma a jogirodalomban megjelent. Az 1952-es Pp. hatálya alatt a jogalkotó az alperesi első tárgyalást megelőző esetleges írásbeli válaszra való felhívással már hajszálnyira volt a kötelező írásbeli ellenkérelem intézményétől, azonban ezt nem lépte meg.

Igaz, hogy az 1952-es Pp. egységes tárgyalási szerkezetét már így is pattanásig feszítette az új elvárások sora. Valódi változást, ahogy a jogalkotó felismerte, már ebben a keretben nem lehetett megvalósítani, ezért az újra-kodifikálást választotta. Azonban önmagában az írásbeli alperesi ellenkérelem bevezetése és bírósági meghagyás útján történő szankcionálása önmagában még nem is indokol egy új tárgyalási rendszert és egy kodifikációt. Erre szolgál példaként a III. Ppn. által az első tárgyaláshoz kapcsolt bírósági meghagyás bevezetése és elhelyezése az 1952-es Pp. rendszerében. Ez csak egy újabb lépés lett volna az előkészítés erősítése érdekében, rendszerszintű változásokat nem eredményezett volna.

Ami azonban véleményünk szerint meghatározó a tárgyalási szerkezet vonatkozásában az az elsőfokú eljárás egyes szakaszainak vonatkozásában a *nagymértékű, új szabályanyag megalkotása*, illetve a *percezúra* bevezetése és ezáltal az elsőfokú eljárás és benne a tárgyalás tartalmának, funkcióinak mikénti megosztása.

Az *összefüggések* körében azt állítjuk, hogy az egyes szakaszok nagymértékű, új szemléletet kívánó átalakítása és tartalmának módosítása már szükségszerűen kihat a tárgyalási szerkezetre is. Ennek igazolására ismét az 1952-es Pp. tárgyaláselőkészítését hivatkozunk. Annak ellenére, hogy a Pp. hatálybalépéséig nem módosult a tárgyalási szerkezet, megváltoztatásának kívánalma és ezzel együtt az előkészítő szakasz önálló fejezetté történő emelése és annak hangsúlyozása már az 1980-as éves jogirodalmában megjelent. Ezt azonban a jogalkotó az 1952-es Pp. keretein belül a rendszerváltozást követően sem lépte meg, elsősorban a módosítások okozta koherenciazavar és az egységes tárgyalási rendszer adta időtálló keretek miatt. *Vagyis egy önálló perszakasz (lásd előkészítés) bevezetése, és fejezetként való megjelenítése már szükségszerűen szerkezetváltozást és kodifikációt von magával.* Önálló fejezetté pedig akkor válhat egy szakasz, ha annak szabályai belső egységet mutatnak és jól elkülöníthetők más szakaszok szabályaitól. Ehhez azonban az is szükséges, hogy megfelelő mennyiségű szabály álljon rendelkezésre. Amíg a jogalkotó egy-egy új elemet helyez el egy fejezetben, addig nem bontja meg a tárgyalási rendszert, azonban amikor több, egymásra épülő és összefüggő szabályt alkot egyszerre, akkor „átlép egy határt” és véleményünk szerint itt indokolt a tárgyalási szerkezet változtatása, újragondolása.

A *percezúra* intézményének megjelenítése pedig az elsőfokú eljáráson belül bizonyos perbeli cselekményeket időben és tartalomban elválaszt egymástól. Annak *bevezetése* esetén a kapcsolódó preklúziós szabályok, illetve cezúra áttörését lehetővé tevő, szükségszerűen megjelenő szabályok, eltörlése esetén pedig e szabályok kivezetése jelentős mértékű változást hoz létre a tárgyalási szerkezetben. Erre áll előttünk példaként az 1950-es évek jogalkotása, mely a Tc.-et kivonatolta, kivette a perfelvételi tárgyalást, de annak helyét nem pótolta, az előkészítést pedig nem hozta az első tárgyalás elé, ezért annak jogalkotói célja nem tudott megvalósulni.

6.5 A perfelvétel igényének organikus fejlődése a magyar perjogban

Támaszkodva az előző pontra megállapítható, hogy az 1952-es Pp.-ben a kezdetben szinte teljesen mellőzött tárgyaláselőkészítés szerepe a perrend hatályának végére jelentősen felértékelődött. Véleményünk szerint megfigyelhető egy az I. Ppn. óta tartó fejlődési ív, melynek csúcspontja a Pp. perindítás és perfelvételi szak tartalmában fejeződik ki. Az 1952-es Pp. megalkotásakor uralkodó szocialista eljárásjogtudomány egyrészt a szovjet példa nyomán, másrészt a Tc.-től való eltérés hangsúlyozásának érdekében eltörölte a perfelvételi tárgyalás intézményét, azonban – ahogy azt ezúttal is hangsúlyozzuk – a tárgyaláselőkészítés körében meghagyta a Tc.-ben ismert bírói intézkedéseket (keresetlevél megvizsgálása, áttétel, elutasítás), azokat nem bővítette. Fenntartotta egyes tárgyalási határnapok közti írásbeli előkészítést, azt nem hozta az első tárgyalás elé. Ezzel nem történt egyéb, mint egy szerkezeti elemet kivett a rendszerből az akkor új perrend. A Tc. tudatosan – szerkezeti elvekkel alátámasztva – nem alkalmazta a perfelvételt megelőző előkészítést, az 1952-es Pp. pedig ezen nem változtatott és az első tárgyalást megelőzően nem tudta érdemben megerősíteni azt.

Ezzel az első tárgyalás ugyanazt a funkciót töltötte be, mint a perfelvételi tárgyalás, azzal az eltéréssel, hogy amennyiben lehetőség volt, a per érdemébe lehetett bocsátkozni. Az első tárgyaláson a felperes előadta keresetét, az alperes előadta alaki vagy anyagi kifogásait, ezzel megtörtént a perbebocsátkozás. A Tc.-ben itt – főszabályként – következett az érdemleges tárgyalás kitűzése és az arra való idézés. Az 1952-es Pp. bár itt előírta a per érdemének tárgyalását, annak az előkészítés hiánya miatt nem volt realitása, vagyis következett ugyanaz, mint a Tc.-ben, halasztás és a folytatólagos tárgyalás kitűzése. E hiátust a jogalkotó röviddel a hatálybalépést követően felismerte és elkezdte erősíteni a tárgyaláselőkészítést. A rendszerváltoztatást követően eljutott odáig a tudományos irodalom, hogy szükséges lenne minden esetben az írásbeli előkészítés az alperes részéről is, még a tárgyalást

megelőzően. Ezt azonban az 1952-es Pp. csak mintegy lehetőségként teremtette meg, egy esetleges bírói felhívás formájában. A másik hangsúlyos előkészítő intézkedés a felek személyes meghallgatása a tárgyalás előtt mely a tudomány kívánalma ellenére a gyakorlatban nem vált jelentőssé. *Ha megnézzük ezt a két igényt, mely az I. Ppn. óta erősödik a magyar eljárásjogban, akkor ma azt látjuk, hogy ezeket a Pp. megvalósítja.*

A Pp. az írásbeliség erősítésével megteremti az írásbeli ellenkérelem kötelezettségét, vagy inkább érdekelttségét és a perfelvétel során a felek személyes meghallgatását. Az 1952-es Pp. 124. § (4) bekezdés e) pontja szerinti felek tárgyaláson kívüli, egymás jelenlétében történő előzetes meghallgatásának célja lényegében azonos a perfelvétel Pp.-beli céljával. E személyes meghallgatás előnyeinek felsorolása az 1952-es Pp. jogirodalmában megtalálható. Itt utalni kívánunk arra, hogy a Pp.-ben az általános rendelkezések között elhelyezett nyilatkozattételre történő felhívás szerint ha a fél nyilatkozatának beszerzése szükséges és az a tárgyalásig nem halasztható el, a felet a bíróság írásbeli nyilatkozattételre hívja fel. A bíróság – ha szükségesnek tartja – a jogi képviselő nélkül eljáró felet személyes meghallgatása céljából meg is idézheti. (155. §). Azonban véleményünk szerint nem e nyilatkozattételre való felhívás analóg az 1952-es Pp. hivatkozott rendelkezésével, hanem maga perfelvétel.

6.6 Következtetések a Tc. és a Pp. viszonylatában

A sokszor hivatkozott sommás összegzés szerint a Tc. és a Pp. közös pontja az osztott tárgyalási szerkezet, melyet a Pp. továbbfejleszt és szakaszolásában és tartalmában másképp épít fel. Véleményünk szerint azonban a két perrend tárgyalási szerkezete valójában távol áll egymástól. A közös bennünk, hogy a választott tárgyalási szerkezet egy rendszerszinten megvalósított változtatás egyik kiemelkedő és jellegadó újítása, mely mindkét kodifikáció elvi alapját szolgáltatta.

Azonban amíg a Tc. a szóbeliség elvének hazai megszilárdítása érdekében az iratoknak a lehető legkisebb kötőerőt kívánta adni, ezzel teret biztosítani a szóbeli előadásnak, valamint a per létrejöttének folyamatát kizárni, leválasztani a per érdeméről, addig a Pp. az 1952-es Pp. keretei között meg nem valósítható igényeket kívánta elérni, azaz az írásbeliség erősítését, és a per kereteinek rögzítését az eljárás minél korábbi szakaszában.

A dogmatikai kategorizálást illetően, amit a Tc.-vel kapcsolatban kifejtettük saját indokolása szerint az érdemleges tárgyalás körében egységes tárgyalást valósított meg, melyet a tudomány és a jogirodalom osztott tárgyalási szerkezetként aposztrofál a perfelvételi és az érdemleges tárgyalás elkülönülése miatt. A Pp. pedig a *főtárgyalási modellt* valósítja meg,

mely véleményünk szerint jelentősen különbözik az osztott tárgyalási szerkezettől, a perindításra is kiterjedő szabályozással és az esetleges perfelvételi tárgyalással. E megállapításokkal a két perrend viszonya nagyobb távolságot mutat.

A tárgyalás funkcióinak szervezésére, megosztására számos eltérő megoldás létezik, a Tc. és a Pp. ebben is különbözik. A Tc. tárgyalási szerkezetében a megosztás indoka teljesen más volt, mint a mai perjogi gondolkodásban. Célja az volt, hogy a perfelvétel körében azt a kérdést tisztázzák, hogy létrejöhet-e a per, fennállnak-e perakadályok, ezek hiányában át lehetett térni az érdemleges kérdésekre. Ezt követte az érdemleges tárgyalás, a per legfontosabb szaka, mely a tényállás felvételére és a bizonyítás lefolytatására szolgált. E szerkezetnek a célja az, hogy a perfelvételi tárgyaláson megsűrje az ügyeket, azaz lehetővé tegye az érdemi elbírálás nélküli gyors elintézését.

A Pp. egy másik tárgyalásszerkezeti megoldást valósít meg, a tárgyalás feladatainak megosztását másképp rendezi, különválasztja a tényelőadásokat és a bizonyítás felvételét. A perfelvétel esetén a kereset alapján meghatározásra és véglegesítésre kerül a felek közötti jogvita tartalma és keretei. Az ezt követő érdemi tárgyalási szak szerepe, hogy a perfelvételi szakban rögzített jogvita keretein belül a szükséges bizonyítás felvétele kerüljön és érdemi döntés szülessen.

6.7 A fejnehéz eljárás megjelenése a Pp.-ben

A fejnehéz eljárást a fent hivatkozott szerzők (Anna Nylund és Köblös Adél¹⁰⁵⁵) egy negatív fogalomként használták. Véleményünk szerint a terminológia e negatív tartalom nélkül is megállja a helyét és helyesen írja le a Pp.-ben megfigyelhető szabályozást. A kodifikáció során több szerző által is hivatkozott cél, ti. a ténybeli és jogi keretek mihamarabbi rögzülése azt eredményezte, hogy az eljárás első szakaszában jelentős tartalmi bővülés állt be. E körben hosszan kifejtettük és értékeltük a keresetlevél új szabályait és annak jogalkotói célját, illetve a perindítás és a perfelvételi szak egymáshoz való viszonyát, valamint a kettő között húzódó alperesi írásbeli ellenkérelmet. E körben az 1952-es Pp.-hez képest jelentős változások álltak be, azonban utalva az előző pontra ez is tekinthető a fejlődési ív eredményének, egy reakciónak, akár a korábbi szabályozás tagadásának is.

Az alperesi ellenkérelem és a személyes meghallgatás igényét fentebb már kifejtettük. E pontban azt kívánjuk alátámasztani, hogy a perindítás és a perfelvételi szak tartalmi bővítése is beleilleszkedik a magyar perjogi kontinuitásba. Az osztott tárgyalási szerkezet csak egy lépés lett volna előre, ha itt a kereset és az ellenkérelem tárgyi és személyi keretei rögzültek

---

¹⁰⁵⁵ Lásd a dolgozat III. fejezetében.

volna. Lényegében ez visszatérés lett volna a plószai modellhez, amelyet a kodifikáció során kisebbségben maradt egyes nézetek támogattak. A főtárgyalási modell viszont már két lépés, mert ezzel már rögzül a bizonyítás anyagának terjedelme is.

A Pp. tehát a mihamarabbi és minél teljesebb körű rögzülés érdekében az eljárás idővonalán jelentős mértékben előrébb hoz bizonyos, leginkább a tényállítással és a bizonyítás indítványozásával kapcsolatos eljárási cselekményeket és az eljárás további szakaszaiban a módosítási lehetőségeket egyre szűkülő lehetőségek között teszi lehetővé, azonban mindvégig fenntartja a kivételes, esetlegesen önhibán kívüli okból történő változásra való reagálás lehetőségét. Ennek kezdeti szigorát viszont az Úppn. enyhíti.

Az 1952-es Pp. hatálya alatt megfigyelhető, hogy a jogalkotó mindig egy-egy óvatos lépéssel, de a hatálybalépéskori tárgyalási rendszeren belül válaszol a gyakorlatban kialakuló problémákra. A Pp. kodifikációja azonban megteremtette azt a lehetőséget, hogy egyszerre új tárgyalási szerkezet mellett kettőt lépjen előre és ezzel drasztikusan és hangsúlyosan módosítsa a tárgyalási szerkezetbe. Ennek eredménye, hogy az *indokolatlan késedelemmel* vagy a *perelhúzási szándékkal* tett akár a tényállítás, akár a jogállítás, illetve a bizonyítási indítványok előterjesztése esetén a Pp. szigorú preklúziókat alkalmaz.

A jogalkotói cél és hatálybalépést követően kialakult joggyakorlat azonban nem teljes mértékben egyezett. *A gyakorlat még-inkább fejnehézzé alakította az eljárást.* A keresetlevéllel szemben támasztott eleve emelt követelményeket a bíróságok még magasabbra emelték – különösen a kereseti kérelem és a perfelvételre való alkalmasság körében –, melyet a JECS összefoglaló véleménye támaszt alá.

A bíróságok túlzóan szigorúan értelmezték a perfelvételre alkalmas keresetlevél fogalmát. A helytelen gyakorlat további folytatásának megelőzésére és az eredeti jogalkotói cél világosabb kodifikációja érdekében az Úppn. erre reagálva megszünteti e problémákat, definíciószerűen meghatározta a perfelvételre alkalmasság fogalmát.

További jelentős módosítás a keresetváltoztatás hatálybalépéskori fogalmának szűkítése és az új tényállítások érdemi tárgyalási szakban történő kivételes megengedése. Ebből az olvasható ki, hogy a hatálybalépéskor beépített rendelkezések, melyek a kereset és a perfelvétel keretein történő változtatást megengedték nem bizonyultak elegendőnek. A gyakorlat felmutatott olyan eseteket, amikor a Pp. preklúziói és a percezúra túlzottan szigorúnak bizonyultak.

A két fenti változtatásban közös, hogy mindkettő egy reakció a jogalkotó részéről a rövid idejű joggyakorlatra. Ugyanakkor míg az első eset lényegében visszaállítja vagy pontosítja

az eredeti jogalkotói célt, addig a második eset rámutat egy olyan élethelyzetre, mellyel a jogalkotó nem számolt vagy másképp számolt a kodifikáció során.

*„Hogy a pernek az a szerkezete, amelyet itt vázlatosan bemutatni és amelynek egyben-
másban elméletét is jelezni igyekeztem, a gyakorlatban be fog-e válni, ezt majd az élet fogja
megmutatni. Én természetesen azt hiszem, hogy igen.” (Plósz Sándor)¹⁰⁵⁶*

---

¹⁰⁵⁶ Plósz Sándor 1927. 138.

7. Felhasznált irodalom

Alföldy Ede: A polgári perrendtartás egyszerűsítése. *Jogtudományi Közlöny*, 1920/14. [1.r.] 107-108.

Alföldy Ede: A polgári perrendtartás egyszerűsítése. *Jogtudományi Közlöny*, 1920/15. [2.r.] 114-116.

ALI / UNIDROIT: *Principles of Transnational Civil Procedure*. USA, Cambridge University Press, 2007.

Amaka Iguh: The Front Loading Concept: An Appraisal Of The Future of Civil Litigation In The High Courts Within The Application Of The New Rules https://www.researchgate.net/publication/317042134_THE_FRONT_LOADING_CONCEPT_AN_APPRAISAL_OF_THE_FUTURE_OF_CIVIL_LITIGATION_IN_THE_HIGH_COURTS_WITHIN_THE_APPLICATION_OF_THE_NEW_RULES/link/5922a9b6a6fdc4443f61b3d/download (Letöltve: 2020. augusztus 10.).

Anna Nylund: Introduction to the Preparatory Stage of Civil Proceedings. In: Laura Ervo-Anna Nylund (ed.): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 1-15.

Anna Nylund: Norwegian civil procedure – how to make fast even faster. In: Aurimas Brazdeikis (eds.): *Asmens teisės i civilines bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos: mokslo studija = Ways of implementation of the right to civil proceedings within a reasonable time: scientific study*. Vilniaus, Vilniaus universiteto leidykla, 2016. 261-274.

Anna Nylund: Preparatory Proceedings in Norway: Efficiency by Flexibility and Case Management. In: Laura Ervo-Anna Nylund (eds): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 57-79.

Anna Nylund: Structure of civil proceedings – convergence through the main hearing model? *Civil Procedure Review*, 2018/2. 13-39.

Antal József: Elállás a pertől és a keresettől. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/29. 323-325.

Az új polgári perrendtartás koncepciója, A Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén elfogadott Koncepció <https://2015-2019.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20%C3%BAj%20polg%C3%A1ri%20perrendtart%C3%A1s%20koncepci%C3%B3ja.pdf> (Letöltve: 2020. november 15.).

Bacsó Ferenc: A polgári per szervezete. In: *A magyar polgári per jog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 44-56.

Bacsó Ferenc: Az új polgári perrendtartásról. *Állam és Igazgatás*, 1952/8. 445-455.

Bacsó Jenő: *Tudományos Perjog*. Debrecen, Stúdium Könyvkiadó Rt., 1937.

Bajory Pál: A perbeli kifogások. *Magyar Jog*, 1976/10. 860-874.

Beck Salamon: A szóbeliség kérdéséhez. *Jogtudományi Közöny*, 1951/6. 548-549.

Beck Salamon: A szocialista rendelkezési elv és a keresetleszállítás. *Magyar Jog*, 1958/12. 370-372.

Benkő-Jeszenszky-Géczy-Simor-Szepes (szerk.): *Döntvénytár, Birósági határozatok*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1956.

Bernard Michael Ortwein II: The Swedish Legal System: An Introduction. *Indiana International & Comparative Law Review*, 2003/2. 405-446. <http://journals.iupui.edu/index.php/iiclr/article/view/17766/17949> (Letöltve: 2020. augusztus 10.).

Boross József: A tárgyalás előkészítése a polgári perben. *Magyar Jog*, 1974/9. 520-525.

Borsos Endre: A keresettől való elállás szabályozása az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közöny*, 1915/10. 121-123.

Borsos Endre: A keresetváltogatás lényege és következményei. *Jogtudományi Közöny*, 1917/15. 139-142.

Borsos Endre: Megjegyzések a pertől való elállásra. *Jogtudományi Közöny*, 1915/19. 231-233.

Clement Salung Petersen: A Comparative Perspective on Recent Nordic Reforms of Civil Justice. In: Laura Ervo and Anna Nylund (eds.): *The Future of Civil Litigation*. Switzerland, Springer, 2014. 9-29.

Czoboly Gergely: *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei*. Phd értekezés, Pécs, 2014, <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/czoboly-gergely-istvan/czoboly-gergely-istvan-vedes-ertekezes.pdf> (Letöltve: 2020. július. 10.)

Czoboly Gergely: A polgári perek elhúzóadása. In: Jakab András és Gajduscheck György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2016. 758-776.

D. Novák István: Polgári peres eljárásunk tévedhetetlenségi szindrómája. *Magyar Jog*, 2000/10. 585-589.

Dieter Leipold: Oral and Written Elements within the Introductory Phase of Civil Procedure. In: Frederico Carpi - Manuel Ortells Ramos (eds.): *Oral and Written Proceedings: Efficiency in Civil Procedure vol. 1: General Reports and National Reports*. Valencia, Universitat de València, 2008. 53-78.

Domján Lajos: A magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatának bírálata. Perfelvétel és előkészítés. *A jog*, 1906/27. [7.r.] 205-206.

Döme Attila: A perkoncentráció kulcsa: a közbenszóló határozat. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 393-416.

Döme Attila: Egy új eljárásjogi jogintézmény, az ún. közbenső végzés természetéről. *Magyar Jog*, 2015/7-8. 452-455.

Ébner Vilmos: Perindítás (XI. Fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. I. köt., HVG-Orac, Budapest, 2018. 605-804.

Éless Tamás – Farkas Zsolt: A polgári perről a tárgyalási elv megközelítésének változásai tükrében. *Magyar Jog*, 2010/1. 1-12.

Éless Tamás – Parlagi Mátyás: Az érvényesített joghoz kötöttség. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 355-361.

Éless Tamás- Döme Attila: A keresetváltoztatás kérdéséhez. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 417-429.

Éless Tamás- Döme Attila: Alapvetések a polgári per szerkezetéhez. In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac. 50-78.

- Éless Tamás- Ébner Vilmos: A percezúra- Az érdemi tárgyalás előkészítése In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 377-392.
- Éless Tamás: A kereset nyilvánvaló megalapozatlansága. In: Varga István (szerk.): *Codificatio processualis civilis, Studia in Honorem Németh János II*. Budapest, ELTE, 2013. 19-34.
- Éless Tamás: A tárgyalás szerkezete, a perfelvétel, perhatékonyság. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/5. 13-18.
- Éless Tamás: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. I. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 805-890.
- Ellilä Tauno: A finn polgári perjog alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 1971/10. 466-473.
- Emmer Kornél: *A polgári peres eljárás reformja*. Budapest, Magyar Jogászegyleti Értekezések, 14. sz., 1883. 1-33.
- Emmer Kornél: *Törvényjavaslat a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapuló polgári törvénykezési rendtartás tárgyában*. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1885.
- Fabinyi Tihamér: *Polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata*, 1. köt., Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1931.
- Falcsik Dezső: *A polgári perjog tankönyve*. (Magyar polgári törvénykezési rendtartás). Budapest, Politzer, 1907.
- Farkas József: A perbeli mulasztás. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 111-136.
- Farkas József: A polgári peres eljárás átfogó újra-szabályozása. *Magyar Jog*, 1984/1. 40-50.
- Farkas József: A polgári perrendtartás reformjáról. *Jogtudományi Közlöny*, 1957/4-6. 165-176.
- Farkas József: A tárgyalás elmulasztásának következményei; a következmények elkerülése és elhárítása a magyar polgári peres eljárásban. *Magyar Jog*, 1983/2. 126-138.

Fodor Ármin előadása. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Jogászegyleti értekezések*. XXIV. köt. 5. füzet – A magyar polgári perrendtartás javaslata. Budapest, Franklin Társulat, 1902. 241-254.

Fodor Ármin: A polgári peres eljárás reformja. *Jogállam*, 1930/3-4. 85-92.

Fodor Ármin: A polgári perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 1910/48. 413- 414.

Földes István-Fehérváry Jenő: *A magyar polgári perrendtartás kézikönyve*. 2. kiad., Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata, 1946.

Fövényessy Lajos: A szóbeli tárgyalás az új polgári perrendtartás szerint. *Jogtudományi Közlöny*, 1913/19. 164-166.

Frank Orton: Some Special Features of Swedish Civil Procedure. *Acta Juridica Hungarica*. 2008/3. 311-317.

Gaár Vilmos: *A magyar polgári perrendtartás magyarázata (1911. évi I. t.-cz.)*. Budapest, Athenaeum, 1911.

Gáspárdy László: *A polgári per idődimenziója*. Budapest, Akadémia Kiadó, 1989.

Gáspárdy László: A polgári perek tartamát meghatározó tényezők rendszerének alapjai. *Publicationes Universitatis Rerum Polytechnicarum Miskolciensis. Series juridica et politica*. Tomus 2. Fasc. 1-8. 1987. 103-130.

Gáspárdy László: A polgári perrendtartás reformja c. előadása az 1994. évi jogászgyűlésen. In: Erdei Árpád (szerk.): *Második magyar jogászgyűlés*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 1994. 107-115.

Gáspárdy László: Polgári perjogunk az V. Novella után. *Bírák Lapja* 1993/1. 59-65.

Gátos György: A tárgyalás időszerű jogi kérdései a polgári eljárásban. *Magyar Jog*, 1991/2. 85-89.

Gutfreund Sámuel: Elállás a keresettől. *Jogtudományi Közlöny*, 1915/13. 159-160.

Halvard Haukeland Fredriksen: German Influence on the Development of Norwegian Civil Procedural Law. In: Volker Lipp and Halvard Haukeland Fredriksen (eds.): *Reforms of Civil Procedure in Germany and Norway*. Tübingen. Mohr Siebeck, 2011. 19-26.

- Hámori Vilmos: A keresetjog és az eljárásjogi jogviszony a polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 1979/8. 519-523.
- Hámori Vilmos: Anyagi jog és kereset. *Jogtudományi Közlöny*, 1978/10. 611-619.
- Hámori Vilmos: Polgári eljárásjoguk módosításának kérdéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1966/8-9. 451-458.
- Hartai László: Az igazság érvényre jutásának problémái a polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 1971/6. 291-298.
- Haupt Egon: A jogcímhez kötöttség kérdése a polgári perben. *Magyar Jog*, 2000/10. 605-611.
- Haupt Egon: A polgári per gyors befejezésének eszközei a hatályos eljárási törvény alapján. *Magyar Jog*, 2003/9. 546-552.
- Herceg Lajos: Az 1911: I tcz. 222. §-ához. *Jogtudományi Közlöny*. 1913/17. 149-150.
- Herczegh Mihály: *Magyar törvénykezési rendtartás*. 1. köt. 2. kiad. Budapest, Franklin Társulat, 1882.
- Herczegh Mihály: *Magyar törvénykezési rendtartás*. Pest, Heckenast Gusztáv, 1871.
- Herédi Erika: A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 2018/3. 117-125.
- Herédi Erika: Eltérő rendelkezések járásbíróóság hatáskörébe tartozó perben jogi képviselő nélkül eljáró félre (XV. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 446-453.
- Horváth János: A polgári per tárgyalásának neuralgikus gócai. *Magyar Jog*, 1990/7-8. 667-672.
- Horváth János: Tárgyalás a polgári perben. *Jogász Szövetségi Értekezések*. 1. köt. 1989. 117-155.
- Imregh Géza: Gondolatok az előkészítésről. *Magyar Jog*, 2008/11. 785-794.

Inge Lorenge Backer: The Norwegian Reform of Civil Procedure. In: Volker Lipp, Halvard Haukeland Fredriksen (eds.): *Reforms of Civil Procedure in Germany and Norway*. Tübingen, Mohr Siebeck, 2011. 41-78.

J. Niemi Kiesiläinen: Efficiency and Justice in Procedural Reforms, The Rise and Fall of the Oral Hearing. In: H. van Rhee, Alan Uzelac (eds.): *Civil Justice Between Efficiency and Quality: From Ius Commune to the CEPEJ*. Antwerpen, Intersentia, 2008. 29-45.

Jancsó György- Meszlényi Artúr: *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. 2. köt., Budapest, Athenaeum, 1915. (néhai Jancsó György irodalmi hagyatékának felhasználásával írta Meszlény Artúr).

Jancsó György: *A magyar polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*. 1. köt., Budapest, Atheneum, 1912.

Jancsó György: *Magyar Polgári törvénykezési jog*. 2. kiad., Kolozsvár, Lepage Lajos Egyetemi Könyvkereskedése.

Joannah Niemi: *Civil Procedure in Finland*. 2nd ed., Netherlands, Wolters Kluwer, 2016.

Johanna Niemi: Finnish Reforms of Procedural Law: A Success Story? In: Li Lin, Xie Zengyi, Ulla Liukkonen (eds): *Rule of Law Development and Judicial Reform: A Comparison between China and Finland*. *China Forum on the Rule of Law*. China, Social Sciences Academic Press, 2016. 84-100.

Juhászné Zvolenszki Anikó: Az elsőfokú tárgyalás elmulasztásának következményei – a jogalkotás fejlődésének tükrében. In: Tóth Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Szilbereky Jenő egyetemi tanár oktatói működésének 30. és születésének 70. évfordulójára*. Szeged, JATE, 1987. 123-136.

Kapa Mátyás: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Szabó Imre (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata*. 2. köt., Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2006. 572-708.

Kapa Mátyás: Keresetindítás (VIII. fejezet). In: Szabó Imre (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata*. 2. köt., Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2006. 485-572.

Kengyel Miklós: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Budapest, Osiris, 2003.

Kengyel Miklós: Az ötvenéves Polgári perrendtartás – a törvény keletkezésétől a rendszerváltozásig. In: Kengyel Miklós (szerk.): *50 éves a polgári perrendtartás (tanulmánykötet)*. Dialog Campus Kiadó, Pécs, 2003. 95-116.

Kengyel Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*. 12. kiad., Budapest, Osiris, 2014.

Kengyel Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Osiris, 2003.

Kengyel Miklós: *Polgári Eljárásjog*. 2. köt., Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1992.

Király Lilla: Az új magyar polgári perrendtartás megszületése és legújabb szabályai (Kodifikáció vagy reform?). *JURA*, 2017/2. 91-108.

Kiss Daisy: *A polgári per titkai - Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéből*. 3. átdolg. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2014. 539.

Kiss Daisy: A tárgyalás és a pervezetés. *Magyar Jog*, 1986/2. 186-188.

Kiss Gábor- Eröss Mónika: Keresetváltoztatás és eshetőleges kereset. In: Varga István-Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 430-442.

Kiss Gábor: Még egyszer a Pp. 1995-ös módosításának a pervezetésre gyakorolt hatásáról. *Magyar Jog*, 1999/5, 286-289.

Kiss Zoltán: A bírói pervezetés és a felek rendelkezései a polgári perben a Pp. 1995. évi módosítása után. *Magyar Jog*, 1998/2, 84-90.

Kiss Zoltán: A pervezetés elméleti és gyakorlati kérdései a Pp. legutóbbi módosítása után. *Magyar Jog*, 1997/3. 154-163.

Kovács Kázmér: *Korreferátum*. Gáspárdy László, A polgári perrendtartás reformja c. előadására az 1994. évi jogászgyűlésen. In: Erdei Árpád (szerk.): *Második magyar jogászgyűlés*. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 1994. 122-129.

Kovács László: Mit jelent a bíróság jogcímhez kötöttsége? – Észrevételek dr. Haupt Egon cikkére. *Magyar Jog*, 2003/9. 553-554.

Kovács Marcel: *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., Budapest, Benkő Gyula Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedése, 1911.

Kovács Marcel: *A polgári perrendtartás magyarázata*. 2. kiad. 4. füz., Budapest, Pesti nyomda Rt., 1927.

Köblös Adél: A közvetlenség elve a polgári perben. In: Gellén Klára – Görög Márta (szerk.): *LEGE ET FIDE Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára*. Szeged, Iurisperitus, 2016. 347-356.

Köblös Adél: Eltérő rendelkezések járásbíróság hatáskörébe tartozó perben jogi képviselő nélkül eljáró félre (XV. fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 1029-1058.

Köblös Adél: Tárgyalás a polgári perben. In: Görög Márta és Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia, ünnepi tanulmányok Tóthné Fábián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Szeged, Iurisperitus, 2017. 293-303.

Köblös Adél: Új megoldások az elsőfokú eljárás szabályaiban. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/2. 13-26.

Lantos János: A tárgyalás előkészítése a polgári perben. *Magyar Jog*, 1975/1. 23-28.

Laura Ervo: Scandinavian Trends in Civil Pre-Trial Proceedings. *Civil Justice Quarterly*, 2007/4. 466-483. Az angol nyelvű közleményt Köblös Adél fordította magyarra, mely a Jogtudományi Közlönyben jelent meg: Laura Ervo: Tárgyalás-előkészítő eljárások skandináv modelljei polgári ügyekben. *Jogtudományi Közlöny*, 2009/2. 56-64.

Laura Ervo: Swedish-Finnish Preparatory Proceedings: Filtering and Process Techniques. In: Laura Ervo-Anna Nylund (eds.): *Current European Trends in Preparatory Proceedings. A Comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*. Switzerland, Springer, 2016. 19-55.

Laura Ervo: The Principle of the Free Reception of Evidence in Finland. In: Nijnoer J.F and Reijntjes, J.M (eds.): *Proceedings of the First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence*. Heerlen, Open University of the Netherland, 1997. 295-299.

Laura Ervo: The Reform of Civil Procedure in Finland. *Civil Justice Quarterly*, 1995/1. 56-64.

Légrádi István – Virág Csaba – Völcssey Balázs: Értelmező rendelkezések (II. fejezet). In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. I. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 35-46.

Lugosi József: A keresettel érvényesített jog. *Magyar Jog*, 2018/3. 145-154.

Lugosi József: A polgári (peres) eljárás és a polgári per. *Jogtudományi Közlöny*, 2012/2. 68-79.

Lugosi József: A polgári (peres) eljárás szakaszáról és a polgári nemperes eljárásról. *JURA*, 2012/1. 181-186.

Lugosi József: A rendelkezési elv (a fél rendelkezési joga) és a keresettől elállásra tekintettel történő permegszüntetés közötti jogszabályi összeütközés a hatályos Polgári Perrendtartásban. *Magyar Jog*, 2009/7. 385-395.

Lugosi József: Gondolatok a kereseti kérelemhez kötöttségről. *Magyar Jog*, 2010/11. 674-684.

Lugosi József: Jogviszonyok a polgári (peres) eljárásban. *Jogtudományi Közlöny*, 2016/5. 285.

Lugosi József: Keresetjog és kereseti jog. *Jog, állam, politika*, 2016/4. 167-184.

Magyary Géza: *A magyar polgári peres eljárás alaptanai*. Budapest, Franklin Társulat, 1898.

Magyary Géza: A perfelvétel körüli mulasztás következményei. *Jogtudományi Közlöny*, 1899/46. [1. r.] 329-330.

Magyary Géza: A szóbeliség és közvetlenség alapelvei az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közlöny*, 1912/40. 348-349.

Magyary Géza: *Magyar Polgári Perjog*. 1. kiad., Budapest, Franklin Társulat. 1913.

Magyary Géza: *Polgári Perjog*. 2. kiad., Budapest, Franklin Társulat, 1924. 349.

Magyary Géza-Nizsalovszky Endre: *Polgári Perjog*. 3. kiad., Budapest, Franklin Társulat, 1939.

Michele Taruffo: Harmonisation in a Global Context: The Ali/UNIDROIT Principles. In: Xandra E. Kramer – C. H. van Rhee (eds.): *Civil Litigation in a Globalising World*. Switzerland, Springer, 2012. 207-219.

Michele Taruffo: Orality and Writing as Factors of Efficiency in Civil Litigation. In: Frederico Carpi - Manuel Ortells Ramos (Eds.): *Oral and Written Proceedings: Efficiency in Civil Procedure vol. 1: General Reports and National Reports*. Valencia, Universitat de Valencia, 2008. 185-204.

Molnár Ambrus: A bizonyításra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség a polgári perben. *Magyar Jog*, 2009/3. 129-140.

Móra Mihály: A mulasztás, a szünetelés, és a bizonyítás egyes kérdései a polgári perben. *Magyar Jog*, 1957/8. 225-230.

Móra Mihály: A per létrejöttének kérdése a borzsoá polgári perrendtartás szerint. In: Schultheisz Emil (szerk.): *A Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Karának Évkönyve*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1953. 87-98.

Móra Mihály: A polgári per lényegének kérdéséhez. *Állam- és Jog*, 37-55.

Móra Mihály: A tárgyalás (XII. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 226-253.

Nagy Andrea: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz. Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez*. 1. köt., Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 456-564.

Németh János: A polgári eljárásjog átfogó újraszabályozása a Magyar Népköztársaságban. In: Németh János (szerk.): *Polgári eljárásjogi füzetek XIII. Gondolatok a Pp reformjához*. Budapest, ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék, 1985. 201-221.

Németh János: A polgári perjogunk fejlődése a felszabadulás óta. *Magyar Jog*, 1985/3-4. 284-301.

Németh János: Alapvető elvek (I fejezet). In: Németh János- Kiss Daisy (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., 3. átdolg. kiad., Budapest, Complex, 2010. 57-111.

Németh János: Az új Polgári Perrendtartás, egyes vitatott kérdések és az elfogadott változat. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/2. 5-11.

Névai László: A kereset és a keresetlevél (X. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 200-216.

Névai László: A Keresetindítás (VIII. fejezet) In: Szilbereky Jenő és Névai László (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1976. 643-779.

Névai László: A keresetindítás. In: Névai László és Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog*. 3. kiad., Budapest, Tankönyvkiadó, 1974. 287-331.

Névai László: A keresetindítás. In: Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog I*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 237-272.

Névai László: A polgári perbeli tárgyalás hatékonyságának problémái a Magyar Népköztársaságban – különös tekintettel a tárgyalás előkészítésre. In: Névai László (szerk.): *Polgári Eljárásjogi füzetek XI. – A polgári perbeli tárgyalás időszerű kérdései*. Budapest, ELTE, 1981. 27-41.

Névai László: A Pp reformjának kérdéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1954/5. 190-192.

Névai László: A tárgyalás (XII. fejezet). In: Névai László és Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog*. 6. változatlan kiad., Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 331-363.

Névai László: A tárgyalás előkészítése (XI. Fejezet). In: Beck Salamon és Névai László (szerk.): *Magyar Polgári Eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1962. 217-225.

Norges offentlig utredninger 2001:32 Bind B.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-32/id378579/> (Letöltve: 2020. július 12.).

Novák István: A bíró polgári eljárásjogi felelőssége – tárgyaláselőkészítési felelősség. In: Tóth Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Szilbereky Jenő egyetemi tanár oktatói működésének 30. és születésének 70. évfordulójára*. Szeged, JATE, 1987. 241-248.

Novák István: *A kereset a polgári perben*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1960.

Novák István: A keresetindítás eljárásjogi felelőssége. *Jogtudományi Közlöny*, 1988/4. 214-218.

Novák István: A polgári per tárgyalásának előkészítése az eljárási alapelvek tükrében. *Magyar Jog*, 1962/8. 371-375.

Novák István: A polgári peres eljárás gyorsításának és egyszerűsítésének néhány kérdése. *Jogtudományi Közlöny*. 1965/11, 552-561

Novák István: A rendelkezési elv új polgári perrendtartásunkban. *Jogtudományi Közlöny*, 1953/4. 159-162.

Novák István: A tanácselnök jogköre a polgári perben. *Magyar Jog*, 1975/12. 716-721.

Novák István: A tárgyalás anyaga a polgári perben. *Magyar Jog*, 1979/9. 811-823.

Nyilas Anna: A bíróság és a felek pereselekményei a gyorsaság és hatékonyság szemszögéből. *Jogtudományi Közlöny*, 2009/2. 65-73.

Nyilas Anna: *A polgári per egyszerűsítésének és gyorsításának eszközei az európai jogrendszerekben, különös tekintettel a kis értékű követelésekre vonatkozó eljárásokra*. Phd értekezés, Debrecen, 2011.
https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/105207/teljesdolgozat_nyilas_pdf_titkositott.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltve: 2020. augusztus 13.).

Oberschall Adolf: Észrevételek a polgári perrendtartásról készült törvényjavaslat előadói tervezetéhez. *Ügyvédek Lapja*, 1896/52. [3. r.] 2-5.

Oberschall Adolf: Észrevételek a polgári perrendtartásról készült törvényjavaslat előadói tervezetéhez. *Ügyvédek Lapja*, 1896/53. [4. r.] 2-4.

Osztovits András: Új magyar Polgári perrendtartás szükségességéről. *Magyar Jog*, 2010/3. 158-163.

Ökröss Bálint: *A törvénykezés reformja, A szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság alapján javaslatul a polgári perrendtartáshoz*. Budapest, Franklin Társulat, 1880.

Pákozdi Zita: A keresetlevél kellékei, különösen az érvényesíteni kívánt jog megjelölésének a kérdései az új Pp. kodifikációs folyamataiban. In: Gellén Klára – Görög Márta (szerk.): *LEGE ET FIDE Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára*. Szeged, Iurisperitus, 2016. 455-461.

Pákozdi Zita: A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp. -ben. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/7-8. 345-350.

- Pákozdi Zita: Technológia és emberi tényező – válogatás a pp. megújult rendelkezéseiből. In: Certicky Mária (szerk.): *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában*. Szeged, Magánjogot Oktatók Egyesülete, 2020. 7-12. http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovatív-magánjogi-megoldások.-Tanulmánykötet..pdf (Letöltve: 2021. március 19.).
- Pap József előadása. In: Szladits Károly (szerk.): *Magyar Jogászegyleti értekezések*. XXIV. köt. 5. füzet – A magyar polgári perrendtartás javaslata. Budapest, Franklin Társulat, 1902. 195-240.
- Pap József: *A magyar polgári perrendtartás előadói tervezetének egyes részeiről*. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések, 12. köt. 3. füz., Budapest, Franklin Társulat, 1895. 115-149.
- Pap József: *A Plósz-féle Polgári perrendtartás tervezetéhez, perjogi tanulmány*. Budapest, Eggenberger, 1899.
- Papp József: Az új polgári perrendtartásról. *Jogállam*, 1907/8. 625-640.
- Parlagi Mátyás: Az érvényesíteni kívánt jog elbírálása, különös figyelemmel a Polgári Perrendtartás alapelveire. *Magyar Jog*, 2013/4. 223-227.
- Pátkay Tibor: Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről. *Kártérítési és Biztosítási Jog*, 2020/3. <https://kbj.hu/nehany-gondolat-a-gyorsitott-perrol-szolo-torvenyrol/> (Letöltve: 2021. február 2.).
- Per Henrik Lindblom: Reforms of civil procedure in Scandinavia. In: Lennart Lyngé Andersen LL (ed.): *Festschrift til Bernhard Gomard*. Copenhagen, Thomson – GadJura, 2001. 153-176.
- Plósz Sándor: A keresetjogról. In: *Plósz Sándor Összegyűjtött dolgozatai*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1927. 3-55.
- Plósz Sándor: *A magyar polgári perrendtartás tervezete. A magyar királyi igazságügyminister megbízásából készítette Plósz Sándor*. Budapest, Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, 1885.
- Plósz Sándor: *A magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatának indokolása*. Budapest, Grill Károly CS. és KIR. Udvari Könyvkereskedése, 1902.

- Plósz Sándor: A polgári per szerkezete az új perrendtartásban. In: *Plósz Sándor Összegyűjtött dolgozatai*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1927. 118-138.
- Plósz Sándor: A polgári peres eljárás reformja. In: *Magyar Jogászegyleti Értekezések*. 15. sz., Budapest, Franklin Társulat, 1883. 1-14.
- Podhorányi Gyula: A törvénykezés reformja. *Jogtudományi Közlöny*, 1886/31. 249-251
- Pribula László: A polgári perrendtartás megvalósult hatásköri modelljének értékelése – a történeti fejlődés tükrében. *Jogtudományi Közlöny*, 2020/1. 21-34.
- Pribula László: A rendelkezési elv az új polgári perrendtartásban. In: Csáki- Hatalovics Gyula Balázs – Szabó Krisztián (szerk.): *Eljárásjogi kodifikáció – nemzetközi hatások*. Budapest, Patrocinium, 2018. 25-38.
- Pribula László: Fogyasztóvédelem az új polgári perrendtartásban. *Ügyészek Lapja*, 2018/4-5. 5-19.
- Pribula László: Szükséges-e a tárgyi keresethalmazat korlátozása? *Jogtudományi Közlöny*, 2016/2. 77-86.
- Puskás Péter: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017, 391-441.
- Puskás Péter: Perindítás (XI. fejezet). In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.*, 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017. 343-390.
- Révai Tibor: A felek meghallgatása a polgári perbeli tárgyalás előkészítése során. *Magyar Jog*, 1970/11. 669-674.
- Révai Tibor: A tárgyalás előkészítése a burzsoá polgári perben. In: Névai László (szerk.): *Polgári eljárásjogi füzetek I.* 1971. 157-174.
- Schleiffer Pál: A tárgyalás. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 83-110.
- Schleiffer Pál: Egyéves az új polgári perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 1954/3. 90-93.
- Schleiffer Pál: Elsőfokú eljárás az új Pp-ben. *Jogtudományi Közlöny*, 1952/10. 438-448.
- Schleiffer Pál: Néhány szó a régi és az új Pp. létrejöttének körülményeiről. *Jogtudományi Közlöny*, 1952/7. 321-322.

Solt Kornél: Az elsőfokú ítélkezés korlátai a polgári perben. *Jogtudományi Közlöny*, 1965/6. 233-242.

Soós Lajos Ilona: A perek előkészítése és a bíróságok pervezetési tevékenysége a polgári ügyekben. *Magyar Jog*, 1980/7. 642-648.

Szabó Imre 2013 - Szabó Imre: A tárgyalás és határozatok. In: Osztovits András (szerk.): *Polgári eljárásjog I. – A Polgári per általános szabályai*. Budapest, HVG-Orac, 2013. 236-337.

Szabó Imre: Perjogi kísérletek az igényérvényesítés gyorsítására. In: Certicky Mária (szerk.): *Innovatív magánjogi megoldások a társadalmi-gazdasági haladás szolgálatában*. Szeged, Magánjogot Oktatók Egyesülete, 2020. 13-19. http://www.maganjog.hu/wp-content/uploads/2020/02/MOE_Innovatív-magánjogi-megoldások.-Tanulmánykötet..pdf (Letöltve: 2021. március 19.).

Szabó Imre: Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/9. 374-385.

Szerkezeti alapkérdések a polgári per kapcsán. *Magyar Jog*, 2013/10. 613-616.

Szilasi Adolf: Észrevételek a polgári törvénykezési rendtartás javaslatához. *Jogtudományi Közlöny*, 1901/17. 133-134.

Szilberek Jenő: *A polgári eljárás funkciója és hatékonysága*. Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1977.

Szilberek Jenő: A polgári eljárás módosítása. *Magyar Jog*, 1973/1. 1-5.

Szilberek Jenő: A tárgyalás előkészítésének kérdései, az előkészítő eljárás. In: Szilberek Jenő (szerk.): *A Magyar Jogász Szövetség 1955. évi hévizi vándorgyűlésének anyaga*. 7. füz., Budapest, Magyar Jogász Szövetség Törvénykezési Jogi Szakosztálya, 1956. 3-20.

Szilberek Jenő: Megjegyzések egy készülő törvénytervezet előkészítéséhez. (A polgári eljárás újraszabályozása). *Magyar Jog*, 1984/4. 289-303.

Térfi Gyula (szerk.): *A Polgári Perrendtartás Törvénye és Joggyakorlata*. 7. kiad., 1. köt., Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1927.

Térfi Gyula (szerk.): *Az új polgári perrendtartás*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1911.

- Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902, 4. sz. [1. r.] 306-317.
- Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai, *Jogállam*, 1902/5. [2. r.] 394-403.
- Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902/7. [3. r.] 566-575.
- Térfi Gyula: A polgári perrendtartás javaslatának előkészítő munkálatai. *Jogállam*, 1902/8. [4. r.] 639-648.
- Térfi Gyula: A polgári perrendtartás új javaslata. *Jogtudományi Közlöny*, 1907/43. 356-359.
- Tóth Károly: *Polgári törvénykezési jog alapismeretek*. 2. kiad., Debrecen, Hegedüs és Sándor, 1923.
- Udvary Sándor: A jövő polgári perrendtartása madártávlatból. *Pro Futuro*, 2016/2. 115-127.
- Udvary Sándor: Az első Pp. novella jelentősége az elsőfokú eljárásra. (kézirat)
- Udvary Sándor: Az érdemi tárgyalási szak jelentősége és hatékonysága egyedi és igazságszolgáltatási szempontból. *Közjegyzők Közlönye*, 2017/1. 14-19.
- Udvary Sándor: Obligation of the Parties, Lawyers and Judges. *Acta Juridica (Hungarica Hungarian Journal of Legal Studies)*, 2017/1. 19-27.
- Udvary Sándor: Új Pp. - új Perszerkezet. *Advocat*, 2017/1-2. 6-11.
- Ujlaki László: A keresetlevél-elutasítás és a permegszüntetés jogintézményeinek szembeállítása. *Jogtudományi Közlöny*, 1997/10. 443-446.
- Varga Edit: Érdemi tárgyalási szak (XIII. fejezet). In: Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári Eljárásjog I*. 3. kiad., Budapest, HVG-Orac, 2017. 442-457.
- Varga Gyula: A bírósági meghagyás a polgári perben. *Magyar Jog*, 1973/3. 148-156.
- Varga Gyula: A felek közreműködési kötelezettségének fokozása a polgári perben. In: *A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának actái*. 13. köt., Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 1971. 169-192.

Varga Gyula: A tárgyalás (IX. fejezet). In: Szilbereky Jenő és Névai László (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. 1. köt., Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1976. 781-879.

Varga Gyula: A tárgyalás (X. Fejezet). In: Szilbereky Jenő (szerk.): *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1980. 273-326.

Varga István – Éless Tamás (szerk.): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*. Budapest, HVG-Orac, 2016.

Varga István: *Nemzetközi összehasonlító kitekintés a perakadályok rendszerére*. (7. melléklet). In: A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgálata_osszefoglalo_velemenypdf 135-144. (Letöltve: 2020. szeptember 24.) .

Vass Károly (szerk.): *Magyar polgári törvénykezési jog, dr. Plósz Sándor egyetemi ny. r. tanár előadásai után*. Budapest, Szent-István-Társulat, 1906.

Vass Tibor: Bevezetés. In: *A magyar polgári perjog főbb kérdései*. Budapest, Jogi- és Államigazgatási Könyv és Folyóiratkiadó, 1953. 5-10.

Vaula Haavisto: *Court Work In Transition An Activity-Theoretical Study of Changing Work Practices in a Finnish District Court* (Academic dissertation). <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19754/courtwor.pdf?sequence=4&isAllowed=y> (Letöltve: 2020. július 23.).

Virág Csaba: A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések, a tárgyalásra vonatkozó általános rendelkezések. In: Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. 1. köt., Budapest, HVG-Orac, 2018. 928-1002.

Virág Csaba: Az alaki igazságot előtérbe helyező fair eljárás... In: Varga István- Németh János (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest, HVG-Orac, 2014. 362-376.

Virág Csaba: Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai. Bírói attitűdök a perrend egyes új jogintézményeivel kapcsolatban. *Bírósági Szemle*, 2021/1. 14.-25.

Vitvindicics Mária- Wopera Zsuzsa- Az új polgári perrendtartás koncepciójának sarokkövei. *Fontes Iuris*, 2015/1. 48-551

Völcssey Balázs: A perfelvételi szak jogértelmezési kérdései. *Magyar Jog*, 2020/6. 332-339.

Wach Adolf: A magyar polgári perrendtartás törvényjavaslata. *Jogállam*, 1902/6. 441-468.

Wallacher Lajos: Az elsőfokú eljárás (XI. fejezet). In: Nagy Adrienn és Wopera Zsuzsa (szerk.): *Polgári Eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 247-292.

Wallacher Lajos: Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/12. 529-535.

Wallacher Lajos: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 374-403.

Wallacher Lajos: Perindítás (XI. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez.* Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2017. 347-374.

Wopera Zsuzsa: A törvény hatálya és az alapelvek. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata.* Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 17-30.

Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/4. 153-161.

Wopera Zsuzsa: Az új polgári perrendtartás karakterét adó egyes megoldások európai összehasonlításban. *Advocat*, 2017/különszám. 2-7.

Wopera Zsuzsa: *Módosul a polgári perrendtartás 2021-től – I.* Jogászvilág, 2021. <https://jogaszvilag.hu/szakma/modosul-a-polgari-perrendtartas-2021-tol-i/?hilit=%27polg%C3%A1ri%27%2C%27perrendtart%C3%A1s%27> (Letöltve: 2021. február 17.).

Xandra E. Kramer: The structure of civil proceedings and why it matters: exploratory observations on future ELI-UNIDROIT European rules of civil procedure. *Uniform Law Review*, 2014/2. <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=998105006000067124073106122101100121>

[05304005101805509412510100009809511007106712312304103100800204204304409408012502612401708002501002100603108208801811511008512306408401012109112200002104016125109089125022021015101112071075096068103068078127090101&EXT=pdf](https://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/05304005101805509412510100009809511007106712312304103100800204204304409408012502612401708002501002100603108208801811511008512306408401012109112200002104016125109089125022021015101112071075096068103068078127090101&EXT=pdf) (Letöltve: 2020. november 03.).

Zsitva Ágnes: Elsőfokú eljárás (Harmadik Rész). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer, 2017. 249-360.

Zsitva Ágnes: Perfelvételi szak (XII. fejezet). In: Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. 2. kiad., Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 478- 615.

Zsitva Ágnes: Újjászületett elsőfokú eljárás a perkoncentráció jegyében. *Advocat*, 2017/különszám. 8-14.

Hivatkozott AB határozatok, végzések

26/1990. (XI. 8.) AB határozat.

53/1993. (XI. 29.) AB határozat.

3129/2020. (V. 15.) AB végzés.

Hivatkozott bírósági döntések, és egyéb tanácsadó testületek véleményei

A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat elemző csoport összefoglaló véleménye. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemenye.pdf (Letöltve: 2020. szeptember 24.)

BDT 2020. 4235.

BDT 2020. 4148.

BDT 2019.4110.

BDT 2019.4108.

BDT 2019. 3984.

BDT 2019. 3971.

BDT 2019.4107.

BH 1985. 270.

BH 1999. 182

BH 1984. 418.

BH1984. 34.

BH 1985. 389.

BH 1979. 212.

BH 1987. 127.

BH 1983. 360.

BH 1985. 431.

BH 1982. 148.

BH 1980. 134.

BH 1979. 304.

BH 1978. 124.

BH 1977. 156.

BH 2016. 172.

BDT 2012. 2647.

BDT 2007. 1580.

KKT. 47.

KKT. 71. I.

KKT. 72.

KKT. 73.

KKT. 15.

4/2003. számú Polgári jogegységi határozat (PJE)

1/2009. (VI. 24.) PK vélemény - A Polgári perrendtartás tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó szabályainak alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről.

CKOT. 2018.11.19:37

CKOT. 2018.11.19:38

CKOT. 2019.04.15:11

CKOT. 2019.04.15:21

Hivatkozott jogszabályok jegyzéke

1267/2013. (V. 17.) Kormány határozat a polgári perjogi kodifikációról

1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában

1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról

1925. évi VIII. törvénycikk az igazságügyi szervezet módosításáról

1930. évi XXXIV. törvénycikk a törvénykezés egyszerűsítéséről

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

1954. évi VI. törvény a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról

1957. évi VIII. törvény a polgári perrendtartás egyes rendelkezéseinek módosításáról

1972. évi 26. törvényerejű rendelet a polgári perrendtartás módosításáról

1995. évi LX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról

1999. évi CX. törvény az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes törvények módosításáról

2010. évi CLXXXIII. törvény az egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról

2012. évi CXVII. törvény az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról

2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról szóló

2020. évi CXIX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról

A szerző publikációs jegyzéke

Bartha Bence: Az 1952. évi polgári perrendtartás rendszerváltozást követő tárgyalási szerkezetet érintő változásai. *GLOSSA IURIDICA*, 2021/1-2. (megjelenés alatt)

Bartha Bence: Peralapítást előkészítő cselekmények a Plósz Pp.-ben. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): *XVI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020. 25-34.

Bartha Bence: Az érdemleges tárgyalás és a szóbeliség elve a Plósz Pp.-ben. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): *XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2020. 27-40.

Bartha Bence: Az 1952. évi polgári perrendtartás tárgyalási szerkezete a szocialista perjog idején. *Közjegyzők Közlönye*, 2020/1. 29-60.

Bartha Bence: A főtárgyalási modell és megjelenése egyes skandináv államok perrendtartásában. *Jogtudományi Közlöny*, 2020/12. 589-599.

Bartha Bence: A keresetlevél és az ellenkérelem érdemi része. *Közjegyzők Közlönye*, 2020/4 39-57.

Bartha Bence: A Plósz-Pp. és az új Polgári Perrendtartás osztott tárgyalási rendszerének összevetése. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): *XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2019. 51-62.

Bartha Bence: Az elsőfokú eljárás szerkezete és fogalmai a polgári perben. *Közjegyzők Közlönye*. 2019/1. 60-78.

Bartha Bence: Peralapító cselekmények a Plósz Pp.-ben. *KRE-DIt, a KRE-DÖK online tudományos folyóirata*, 2019/2. <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/bartha-bence-peralapito-cselekmények-a-plosz-pp-ben/> (2021. február 07.).

Bartha Bence: A római peres eljárás és a Polgári Perrendtartás néhány szerkezeti összefüggése In: Erdős Csaba (szerk.): *Doktori Műhelytanulmányok 2019 - Doctoral Working Papers 2019*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2019. 236-249.

Bartha Bence: A tárgyalási szerkezet változásainak hatásai – témaindító. *KRE-DIt, a KRE-DÖK online tudományos folyóirata*, 2018/2. <http://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/bartha-bence-a-targyalasi-szerkezet-valtozasainak-hatasai-temaindito/> (2021. február 07.).

Bartha Bence: A hálózatbiztonság Európai Unió szabályozásának folyamata a NIS irányelv elfogadásáig. In: Bogárdi Dóra; Kocsis Gergő (szerk.): *Jog és innováció tanulmánykötet*. Budapest, Stádium Intézet, 2017. 56-70.

Summary

The fundamental aim of the dissertation is to analyse the structure of the civil trial in the Act CXXX of 2016 on the Code of Civil Procedure (Pp), to establish the theoretical basis of the newly adopted code, and to establish the experiences derived from the court practice. In a wider sense the aims are to situate the Pp. as the latest legislation in the Hungarian civil procedure law history, further to compare its structure against foreign procedural codes.

To achieve these aims mentioned above the dissertation examines the terminology, the function and the content of the civil trial, through the domestic jurisprudence. Further examines the structure of the Act I of 1911 on the Code of Civil Procedure (Tc.), the Act III of 1952 on the Code of Civil Procedure (1952-es Pp.), and the Pp., and some foreign procedural codes.

In the early 1990s the Tc. to reinforce the orality and to de-emphasize the written elements, isolated the statement of claim and the claim, further divided the trial into two phases as the preparatory hearing and the main hearing. The Tc. was mainly characterised by these solutions. In the 1950s when the political regime had changed the legislator applied a new approach, abolished the preparatory hearing and introduced the piecemeal trial, the unified system. During the force of the 1952-es Pp. the legislator amended it several times, which affected to the first instance court procedure. The dissertation presents the conceptual basis of the 1952-es Pp. and these amendments mentioned before. The dissertation isolates the latest period of the 1952-es Pp. In the 1989/90s when the political regime had changed once again and the legislator made some fundamental modification but the structure of the trial stayed identical.

Among the international examination the dissertation examines the so-called main hearing model published by the foreign jurisprudence. The dissertation presents the description of the main hearing model, the model rules of the Principles of Transnational Civil Procedure, further three Scandinavian procedural code's structure, the Norwegian, the Swedish, and the Finnish.

Related to the Pp. the dissertation deals with the circumstances of the codification and the desire for a new code turns up in the domestic jurisprudence. In this chapter the dissertation isolates "the minority argues related to the new code to be created", these thought and ideas mainly different to the final procedural code but, they contain some important academic theses.

The most significant part of the dissertation is deals with the provisions and the structure of the Pp., which entered into force in 2018. This chapter is divided into three phases, like the Pp. divides the first instance court procedure into three phases, the bringing an action (initiation), preparatory stage, main hearing stage.

The substance of these phases is explained in detail by the dissertation. After the entering into force, some provisions of the Pp. caused different legal interpretations. Different courts, different judges and advisory boards interpreted differently the new rules. The Act CXIX of 2021 on modifying the Act CXXX of 2016 on civil procedure code (Úppn.) as the latest and largest modification of the code intended to terminate these debates.

In the end of this chapter the dissertation deals with the Act LXX of 2020 on the rapid lawsuit related to the damage caused by a criminal offence, and grievance award. Which act considered as the predecessor of the Úppn. Furthermore, in this rapid lawsuit the preparatory and the main hearing phase are not separated, consequently in a narrow circle the civil procedural law leaves off the main hearing model.

Károli Gáspár Református EgyetemKároli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary
Attila József Jogiudományi Kar | Faculty of Law

NYILATKOZAT

Alulírott ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám eredménye. A benne található – másoktól származó – nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

(dátum).....*3p.* 2021. március 23.....

aláírás

Károli Gáspár Református EgyetemKároli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary
Állam- és Jogtudományi Kar | Faculty of Law**NYILATKOZAT**

Alulírott **dr. Bartha Bence**, Neptun kód: F7CR5U nyilatkozom, hogy állam- és jogtudomány tudományágban nincs folyamatban fokozatszerzési eljárásom, illetve fokozatszerzési eljárásra való jelentkezésemet két éven belül nem utasították el, továbbá két éven belül nem volt sikertelenül zárult doktori védésem.

Nyilatkozom tovább, hogy nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve öt éven belül nem vontak vissza tőlem korábban odaítélt doktori fokozatot.

Dátum: .....

3p. 2021. március 23.

aláírás